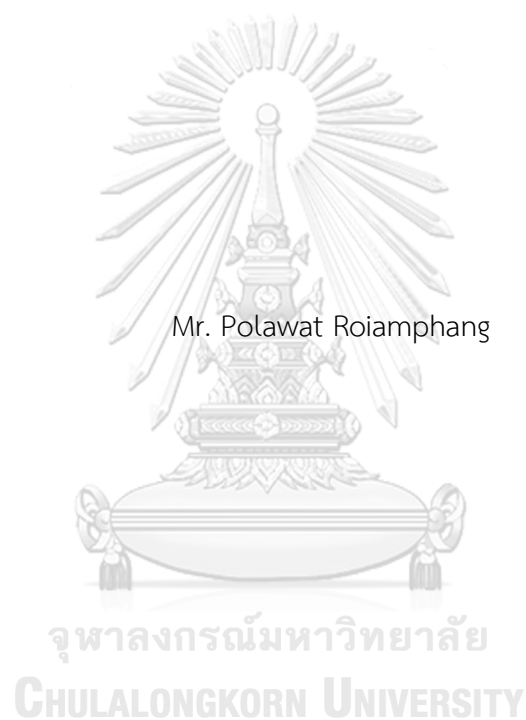

อำนาจนำทางน้ำและจักรวรรดินิยมทางทรัพยากรของจีนกับการต่อต้านจากภาคประชาสังคมข้ามชาติ
: กรณีศึกษาการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2565
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

China's Hydro-Hegemony and Resource Imperialism and the Resistance from
Transnational Civil Society: A Case Study of Dam Construction in the Mekong Basin

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

FACULTY OF POLITICAL SCIENCE

Chulalongkorn University

Academic Year 2022

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อำนาจนำทางน้ำและจักรวรรดินิยมทางทรัพยากรของจีน กับการต่อต้านจากภาคประชาสังคมข้ามชาติ : กรณีศึกษา การสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง
โดย	นายพลวัชร ร้อยอำแพง
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรพินธุ์ พัวพันธ์สวัสดิ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

..... คณะบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ปกรณ์ ศิริประกอบ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์สรวิศ ชัยนาม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรพินธุ์ พัวพันธ์สวัสดิ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.วีระ สมบูรณ์)

พลวัชร ร้อยอำแพง : อำนวยการทางน้ำและจักรวรรดินิยมทางทรัพยากรของจีนกับการต่อต้านจากภาคประชาสังคมข้ามชาติ : กรณีศึกษาการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง . (China's Hydro-Hegemony and Resource Imperialism and the Resistance from Transnational Civil Society: A Case Study of Dam Construction in the Mekong Basin) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร.กรพิณัฐ พัวพันสวัสดิ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาการแผ่ขยายอำนาจของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงผ่านแนวคิดลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร (Resource Imperialism) และอำนาจนำเหนือน้ำ (Hydro-Hegemony) ของจีนในลุ่มน้ำโขง ผ่านการสำรวจพัฒนาการของลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และอำนาจนำเหนือน้ำ พร้อมกับบริบทเชิงอำนาจที่สนับสนุนอำนาจนำทางน้ำและกลยุทธ์การครอบงำของจีน การศึกษารวมถึงกรณีศึกษาเกี่ยวกับโครงการโครงสร้างพื้นฐานในฐานะเครื่องมือควบคุมทรัพยากรน้ำของจีนในลาวและผลกระทบ งานวิจัยยังศึกษากลยุทธ์การต่อต้านของประชาสังคมข้ามชาติ ตรวจสอบบทบาท, แรงจูงใจ, กลยุทธ์ และปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จของภาคประชาสังคมข้ามชาติในฐานะองค์กรที่มีบทบาทต่อต้านการขยายอำนาจของจีน การค้นพบที่สำคัญในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบไปด้วย สถานะการครองอำนาจนำทางน้ำของจีน, ผลลัพธ์ของการต่อต้านการสร้างเขื่อนจากภาคประชาสังคม และนำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย, การเพิ่มความโปร่งใส ท้ายที่สุดคือการแสวงหาทางออกที่สร้างผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดและการแก้ไขข้อขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในภูมิภาค

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อนิสิต

ปีการศึกษา 2565 ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

6180617124 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD: Hydro-Hegemony, Resource Imperialism, Transnational Civil Society
 Polawat Roiamphang : China's Hydro-Hegemony and Resource Imperialism
 and the Resistance from Transnational Civil Society: A Case Study of Dam
 Construction in the Mekong Basin. Advisor: Asst. Prof. Dr. KHORAPIN
 PHUAPHANSAWAT

This thesis focuses on China's expansion of power in the Mekong region through resource imperialism and China's Hydro-Hegemony in the Mekong Basin. The research explores the development of resource imperialism and hegemony along with the power contexts underpinning Chinese hegemony and domination strategies. The study includes a case study on infrastructure projects as China's instrument of controlling water resources in Laos and its impact. The research also examines transnational civil society's counter-strategies, the roles, motivations, strategies, and contributing factors to the success of transnational civil society as an organization in opposing China's expanding power. Key findings in this thesis include China's hegemony status, the outcome of civil society's opposition to dams, and recommendations for stakeholder engagement, increasing transparent. Finally, research seeks solutions with the least impact on the environment and resolution of potential conflicts in the region.

Field of Study: International Relations

Student's Signature

Academic Year: 2022

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์และเอาใจใส่ให้คำปรึกษา เป็นอย่างดีจากท่านอาจารย์ ผศ.ดร.กรพินธุ์ พัวพันสวัสดิ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้ คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการทำวิจัย จนนำไปสู่การแก้ไขข้อบกพร่อง รวมทั้งให้คำแนะนำองค์ความรู้แนวทางในการศึกษาค้นคว้ามาโดยตลอด อีกทั้งยังช่วยแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานอีกด้วย ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณท่าน ศ.ดร. วีระ สมบูรณ์ และ ศ.สรวิศ ชัยนาม ซึ่งให้ความกรุณาเป็น กรรมการและประธานสอบและให้คำแนะนำและวิชาความรู้จนสามารถปรับปรุงและพัฒนางานวิจัยให้ ผ่านไปได้อย่างลุล่วง

ขอบพระคุณ คุณ หาญณรงค์ เยาวเลิศ ซึ่งกรุณาให้ข้อมูลอันมีค่าผ่านการสัมภาษณ์ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ภาคีวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ สำหรับข้อแนะนำและความ ช่วยเหลือในทุก ๆ ด้านในการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

นอกจากนี้ขอขอบคุณเพื่อน ๆ ร่วมรุ่นทุกคนที่เป็นกำลังใจ และให้ความช่วยเหลือในการทำ วิทยานิพนธ์เรื่องนี้

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยขอขอบพระคุณบิดามารดา และครอบครัว ซึ่งเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาเล่า เรียน ตลอดจนคอยช่วยเหลือและให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
.....	ค
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.1.1 ที่มาของปัญหา.....	1
1.1.2 ความสำคัญของปัญหา.....	4
1.2 วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย.....	11
1.3 คำถามในการวิจัย.....	11
1.4 สมมติฐานในการวิจัย.....	11
1.5 ขอบเขตของงานวิจัย.....	11
1.6 การออกแบบการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย.....	12
1.7 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จะใช้เอกสารชั้นต้นและชั้นรอง.....	12
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	13
1.9 ขั้นตอนการนำเสนอผลการศึกษา.....	14
บทที่ 2 พัฒนาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด Resource Imperialism และ Hydro- Hegemony.....	15
2.1 พัฒนาการของหลักแนวคิด Resource Imperialism.....	16

2.1.1 Imperialism.....	16
2.1.2 Neo-Colonialism.....	18
2.1.3 Neo-Imperialism.....	19
2.1.4 Resource Imperialism.....	21
2.2 พัฒนาการของหลักแนวคิด Hydro-Hegemony.....	22
2.2.1 Hegemony.....	22
2.2.2 Hydro-Hegemony.....	23
2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี Resource Imperialism และ Hydro-Hegemony.....	26
2.3.1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี Hydro-Hegemony.....	26
2.4 การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ Neo-Imperialism และ Resource Imperialism.....	40
2.4.1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมกับการ ต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจของจีนในกลุ่มน้ำโขง.....	43
บทที่ 3 บทบาทของจีนในฐานะ Hydro-Hegemony และ Resource Imperialism พ.ศ. 2533 - 2563 : กรณีศึกษากลุ่มน้ำโขง.....	53
3.1 บริบทเชิงอำนาจที่สนับสนุนการเป็น Hegemony ของจีนในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงตามกรอบ แนวคิด Hydro-Hegemony Framework.....	54
3.1.1 บริบทความไม่สมดุลทางอำนาจในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงกับการสร้าง Hegemony Power ของจีน 55	
3.1.1.1 อำนาจเชิงรูปธรรม.....	56
3.1.1.2 อำนาจในการควบคุมกฎเกณฑ์และอำนาจการต่อรอง.....	59
3.1.1.3 การสร้างองค์ความรู้เชิงอุดมการณ์.....	60
3.2 การสถาปนาอำนาจนำเหนือทรัพยากรน้ำของจีนผ่านกลยุทธ์และเครื่องมือตามกรอบ Hydro- Hegemony.....	61
3.2.1 กลยุทธ์และเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมทรัพยากรน้ำของจีนบนกลุ่มน้ำโขงตอนบน (Strategies & Tactics).....	62

3.2.1.1 กลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้กฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์ (Utilitarian compliance-producing mechanisms).....	64
3.2.1.2 กลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้กฎเกณฑ์ (Normative compliance-producing mechanisms).....	65
3.2.1.3 กลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้ข้อกำหนดเชิงอำนาจในรูปแบบ Hegemony (Hegemony compliance-producing mechanisms)	67
3.3 การประเมินอำนาจ Hydro-Hegemony ของจีนตามกรอบ 3 เสาหลัก Hydro-Hegemony Framework.....	69
3.3.1 ตำแหน่งริมฝั่ง (riparian position).....	70
3.3.2 ศักยภาพในการแสวงหาประโยชน์ (exploitation potential).....	72
3.4 การสร้างอำนาจผ่านการก่อตั้ง LMC คู่ขนานไปกับ MRC.....	73
3.5 การวิเคราะห์การขยายอำนาจผ่านการลงทุนด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นบนลุ่มน้ำโขงตอนล่างของจีนตามกรอบแนวคิด Neo-Imperialism โดยอาศัยเครื่องมือ Resource imperialism 77	
3.5.1 การขยายอำนาจเข้าไปในประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านรูปแบบเงินทุนระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน.....	78
3.5.2 จีนในฐานะจักรวรรดินิยมทางทรัพยากรผ่านระบบการลงทุนระหว่างประเทศทางโครงสร้างพื้นฐาน.....	82
3.6 กรณีศึกษา: การสร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำในลาวของจีน	86
3.6.1 การใช้เครื่องมือ Resource Imperialism เพื่อเข้าครองครองทรัพยากรเหนืออริปไตยลาวของจีนสามารถแบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบ	88
3.7 สรุปผล	93
3.8 ผลกระทบที่เกิดจากการเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรของจีน.....	95
3.9 การแผ่ขยายอำนาจของจีน, ความสัมพันธ์ และท่าทีของประเทศริมฝั่ง	97
3.10 การแผ่ขยายอิทธิพลของจีนเหนือลุ่มน้ำโขงผ่านทฤษฎี Zoning Technology	99

บทที่ 4 การต่อต้านอำนาจนำและจักรวรรดินิยมทรัพยากร: การวิเคราะห์การดำเนินการของภาค ประชาสังคมข้ามชาติต่อการสร้างเขื่อนของจีนในแม่น้ำโขง	101
4.1 ตัวแสดงหลักในภาคประชาสังคมลุ่มน้ำโขง	102
4.2 แรงจูงใจและเป้าหมายของกลุ่มประชาสังคม	107
4.2.1 แรงจูงใจด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม.....	107
4.2.2 แรงจูงใจในการต่อต้านจักรวรรดินิยมทรัพยากร	108
4.2.3 แรงจูงใจในความต้องการความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม.....	110
4.2.4 แรงจูงใจด้านสิทธิมนุษยชน	112
4.2.5 แรงผลักดันจากความต้องการรูปแบบทางเลือกของการพัฒนาพลังงาน	115
4.3 กลยุทธ์และกลวิธีที่ใช้โดยกลุ่มประชาสังคม	117
4.3.1 การวิจัย 118	
4.3.2 การรณรงค์ทางสื่อ.....	119
4.3.3 การสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ.....	120
4.4 ปัจจัยที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์และยุทธวิธีของภาคประชาสังคม	121
4.4.1 ระดับการสนับสนุนและการรับรู้ของสาธารณะ	122
4.4.2 ความเข้มแข็งและความเหนียวแน่นของกลุ่มประชาสังคม.....	123
4.4.3 การใช้งานวิจัยและหลักฐานได้อย่างเชี่ยวชาญ.....	124
4.4.4 การใช้ช่องทางทางกฎหมายและข้อบังคับอย่างมีประสิทธิภาพ	124
4.4.5 ระดับของการสนับสนุนทางการเมือง.....	125
4.5 ตัวชี้วัดความสำเร็จของภาคประชาสังคม	127
4.6 ความสำเร็จ	130
4.7 ความท้าทาย.....	133
4.8 แนวทางการปรับตัวของภาคประชาสังคม.....	136
4.9 การตอบสนองของรัฐบาลจีนและผู้พัฒนาเขื่อนต่อขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม .	140

4.10	สรุปผล.....	144
บทที่ 5	บทสรุป	147
5.1	สรุปการค้นพบสำคัญ (Recap of key findings)	147
5.1.1	อำนาจนำเหนือน้ำของเงินและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง	147
5.1.2	บทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติในการคัดค้านโครงการสร้างเขื่อน.....	151
5.1.3	การปรับตัวของประเทศไทยฝั่งเพื่อรับมือกับอำนาจนำเหนือน้ำและสร้างพลังต่อต้านอย่างมีประสิทธิภาพ	153
5.1.3.1	พัฒนาแผนพลังงานระดับภูมิภาค.....	153
5.1.3.2	เสริมสร้างกรอบกฎหมาย.....	154
5.1.3.3	สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน	155
5.1.3.4	พัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิต	156
5.2	การตอบสนองของเงินและการปรับตัวต่อการต่อต้านของภาคประชาสังคม	157
5.2.1	ความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาสังคมข้ามชาติและประสิทธิภาพในการต่อต้านโครงการเขื่อน	161
5.3	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัย (Policy recommendations).....	163
5.3.1	เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย.....	163
5.3.2	ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูล.....	164
5.3.3	การส่งเสริมนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและโซลูชันที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม	164
5.3.4	การสร้างกลไกแก้ไขข้อขัดแย้ง.....	165
5.4	การขยายภาพรวมของงานวิจัย (Broader Implications).....	166
5.5	โอกาสงานวิจัยในอนาคต	167
บรรณานุกรม.....		169
ประวัติผู้เขียน.....		196

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

1.1.1 ที่มาของปัญหา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เกิดขึ้นจากการเล็งเห็นถึงความพยายามขยายอิทธิพลของจีนผ่านการเข้าควบคุมทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประเทศต่างๆ เพื่อผลประโยชน์ด้านการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีน¹ การเข้าถือครองทรัพยากรระหว่างประเทศของจีนเริ่มต้นขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2542 จากนโยบายการลงทุน Going Global Strategy ซึ่งเป็นนโยบายของจีนในการเปิดเสรีการลงทุนโดยให้สิ่งจูงใจทางการเงินเพื่อส่งเสริมการลงทุนและสัญญาระหว่างประเทศ² การลงทุนระหว่างประเทศของจีนส่วนใหญ่มีรูปแบบเป็นข้อตกลงในการสร้างสาธารณูปโภคขนาดใหญ่เพื่อวัตถุประสงค์ในการเคลื่อนย้ายทรัพยากรธรรมชาติจากพื้นที่ภายในไปยังท่าเรือชายฝั่งเพื่อการส่งออก ยกตัวอย่างเช่น การเข้าไปลงทุนในระบบเศรษฐกิจของแอฟริกาใต้ ผ่านการสร้างระบบขนส่งโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่ง Alexandra Kirchner มองว่าการกระทำดังกล่าวของจีนเป็นการกระทำผ่านแนวคิดจักรวรรดินิยม³ การเพิ่มอำนาจทางเศรษฐกิจและทรัพยากรของจีนในแอฟริกาใต้ถูกกระทำขึ้น ถนนเหมืองแร่ของจีนถูกสร้างเพิ่มขึ้นสวนทางกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว Lamido Sanusi อดีตผู้ว่าการธนาคารกลางของไนจีเรียกล่าวว่าแอฟริกากำลังเปิดตัวสู่ “จักรวรรดินิยมรูปแบบใหม่” ซึ่งจีนได้รับสินค้าหลักของแอฟริกาและขายสินค้าที่ผลิตโดยไม่

¹ Australian Strategic Policy Institute, "Fuelling The Dragon," *Natural resources and China's development* (August 2012), <https://www.thebrenthurstfoundation.org/downloads/special-report-fuelling-the-dragon.pdf>.

² Hongying Wang, "A Deeper Look at China's Going Out Policy," (March 8, 2016), <https://www.cigionline.org/publications/deeper-look-chinas-going-out-policy/>.

³ Alexandra Kirchner, "China and the New Resource Imperialism in Africa," (July 15, 2016), <https://chicagomonitor.com/2016/07/china-and-the-new-resource-imperialism-in-africa/>.

จำเป็นต้องโอนย้ายทักษะระหว่างประเทศ⁴ ตามรายงานของ Wade Shepard⁵ ทรัพยากรธรรมชาติหลักที่จีนเข้าใช้ประโยชน์จะมีหลายส่วนด้วยกัน เช่น น้ำมันดิบ ซึ่งน้ำมันที่จีนใช้ในปัจจุบันกว่า 1 ใน 3 ของประเทศมาจากแอฟริกา, ฝ้ายดิบ ซึ่งฝ้ายกว่า 20% ในจีนมาจากแอฟริกาและที่สำคัญที่สุดคือแหล่งแร่สำคัญหลายชนิดไม่ว่าจะเป็น แมงกานีส, โคบอลต์, โคลแทน และแร่คาร์บอน⁶ ซึ่งเป็นกลุ่มแร่หายากที่จำเป็นต่อการผลิตเหล็กและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่างๆ การขยายอาณานิคมผ่านทรัพยากรของจีนมีจุดสังเกตที่คล้ายคลึงกันคือ ระบบการค้าที่ไม่เป็นธรรมโดยการเก็บเกี่ยววัตถุดิบจากประเทศนั้นๆ และขายคืนกลับไปเราจะเห็นได้บ่อยในการล่าอาณานิคมของยุโรป อีกจุดสังเกตคือการผลิตส่วนใหญ่จะใช้ทรัพยากรแรงงานและอุปกรณ์จากประเทศเจ้าอาณานิคมเอง จีนเข้าไปเก็บเกี่ยวทรัพยากรจากแอฟริกาโดยปราศจากการถ่ายทอดทักษะและเทคโนโลยี ตัวอย่างความทะเยอทะยานระดับนานาชาติของจีนที่เห็นได้ชัดอีกรูปแบบหนึ่งคือโครงการ “China’s Belt & Road Initiative” คือการเข้าไปสร้างเครือข่ายการค้าคมนาคมขนส่งขนาดใหญ่เพื่อเร่งการพัฒนาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของจีนครอบคลุมทั้งเอเชีย, ยุโรปและแอฟริกาเข้าถึงประชากร 64% ของประชากรโลก การทำข้อตกลงทางการลงทุนส่วนใหญ่ของจีนเป็นการทำข้อตกลงแบบรัฐต่อรัฐและผลประโยชน์ส่วนใหญ่ตกอยู่กับนักการเมือง ในขณะที่ตัวเงินไม่ได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจอย่างแท้จริงแต่กลับถูกแลกเปลี่ยนเป็นทรัพยากรภายในประเทศ การสนับสนุนของจีนไม่ได้มีเพียงแค่เม็ดเงินแต่ยังมีกองกำลังทหารและอาวุธที่จัดเตรียมไว้เพื่อระงับยับยั้งประชาชนที่ต่อต้านรัฐบาลของตนในการทำข้อตกลงกับจีน ผู้นำแอฟริกันบางคนเรียกสิ่งนี้ว่ายุคการขยายอาณานิคมโดยใช้ทรัพยากรเพื่อตอบแทนโครงสร้างพื้นฐานที่สนับสนุนอุตสาหกรรมการก่อสร้างของจีน⁷ การกระทำดังกล่าวของจีนอาจจะนำไปสู่ข้อสรุปที่ว่าจีนกำลังดำเนินการในลักษณะจักรวรรดินิยมผ่านการเข้าควบคุมทรัพยากรในประเทศหรือระหว่างประเทศ

โดยวิพากษ์นิพนธ์ฉบับนี้ไม่เพียงแต่มุ่งเน้นไปที่อิทธิพลของจีนในแอฟริกาเท่านั้น แต่ยังให้ความกระจ่างเกี่ยวกับสถานะทางอำนาจที่เพิ่มขึ้นของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงด้วย เนื่องจากก่อน

⁴ The Economist, "China in Africa, One among many : China has become big in Africa Now for the backlash," (17 Jan 2015), <https://www.economist.com/middle-east-and-africa/2015/01/15/one-among-many>.

⁵ Wade Shepard, "What China Is Really Up To In Africa," 2022 (2019), <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2019/10/03/what-china-is-really-up-to-in-africa/?sh=3fbc7b285930>.

⁶ Jon Herskovitz, "Analysis: Rare earth hunt leads to frontier Africa," 2022 (2011), <https://www.reuters.com/article/us-africa-rareearths/analysis-rare-earth-hunt-leads-to-frontier-africa-idUSTRE72319620110304>.

⁷ Joe Brock Herculano Coroado, "Angolans resentful as China tightens its grip," (9 July 2015), <https://www.reuters.com/article/us-angola-china-insight-idUSKCN0PJ1LT20150709>.

โครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) และการขยายตัวของจีนไปยังแอฟริกา ลุ่มน้ำโขงได้ประสบกับอิทธิพลที่ค่อยค่อยเพิ่มขึ้นของจีนภูมิภาคลุ่มน้ำโขงซึ่งครอบคลุมประเทศต่างๆ เช่น ลาว กัมพูชา และเวียดนาม ได้เห็นการพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐานของจีน เช่น เขื่อนและเครือข่ายการขนส่ง ซึ่งมีขึ้นเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตน แม้ว่ากรณีของแอฟริกาจะได้รับความสนใจจากนักวิชาการหลายคนว่าเป็นปรากฏการณ์ใหม่ แต่สิ่งสำคัญคือต้องเข้าใจว่าแนวโน้มการขยายตัวของจีนนั้นก้าวหน้าอย่างช้าๆ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมาหลายปีแล้ว ซึ่งหากวิเคราะห์ทั้งในแอฟริกาและลุ่มน้ำโขง จะสามารถสังเกตเห็นรูปแบบเดียวกันของการขยายอำนาจและการจัดหาทรัพยากร ซึ่งแสดงให้เห็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ของจีนในการรักษาอิทธิพลของโลก

โดยสาเหตุที่งานวิจัยชิ้นนี้ตั้งข้อสมมติฐานและเรียกพฤติกรรมของจีนว่าจักรวรรดินิยมผ่านทรัพยากร เนื่องจากจีนมีรูปแบบการขยายอำนาจเหนืออธิปไตยผ่านการลงทุนและการให้กู้ยืมในประเทศต่างๆ เพื่อแลกกับการเข้าไปถือครองทรัพยากรในประเทศนั้นๆ มีการพูดถึงการเข้าไปลงทุนยังระบบโครงสร้างพื้นฐานในประเทศต่างๆ ของจีนว่าเป็น Debt-Trap Diplomacy ผ่านบทวิเคราะห์ของ Brahma Chellaney⁸ การทำสนธิสัญญาลงทุนตามแบบกลยุทธ์ Debt-trap จะส่งผลให้ประเทศคู่สัญญาที่ไม่สามารถใช้หนี้ได้ ต้องดำเนินการตามมาตรการต่อไปด้วยเงื่อนไขที่ถูกระบุไว้ว่าการจะยกเลิกการชำระหนี้ได้ก็ต่อเมื่อประเทศดังกล่าวได้ลงนามในสนธิสัญญาลงทุนฉบับใหม่ Debt-Trap Diplomacy ในกรณีของการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำบนแม่น้ำโขงเป็นสิ่งที่น่ากังวลว่าอาจส่งผลกระทบต่ออธิปไตยของประเทศที่ทำการกู้ยืมเงิน เขื่อนจำนวนมากที่สร้างในประเทศที่ตั้งอยู่บนแม่น้ำโขงได้เซ็นสัญญากับบริษัทข้ามชาติจีนด้วยเงื่อนไขที่เสียเปรียบแก่กับการลงทุนจากจีน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายกับดักหนี้ของจีนคือการสร้างเขื่อนในลาวที่ได้รับเงินทุนจากจีน Electricite du Laos(EDL) รัฐวิสาหกิจที่ดูแลเกี่ยวกับการผลิตไฟฟ้าของลาวเป็นหนี้เกี่ยวกับการสร้างสาธารณูปโภคถึง 8 พันล้านดอลลาร์ ถือเป็น 40% ของ GDP ลาวต้องชำระหนี้รายปีมากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์จนถึง พ.ศ. 2567 แต่ตามรายงานทุนสำรองในเดือนมิถุนายน 2020 ลาวมีเงินทุนสำรองเพียง 864 ล้านดอลลาร์ซึ่งมีสาเหตุมาจากการระบาดของไวรัส โควิด-19⁹ ซึ่งอาจนำไปสู่การผิดนัดชำระหนี้กับจีนในท้ายที่สุด ลาวต้องสร้างบริษัทลูกคือ Electricite du Laos Transmission Limited (EDLT) ซึ่งเป็นบริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับสายส่งไฟฟ้าแยกออกมาจาก EDL

⁸ Brahma Chellaney, "China's Debt-Trap Diplomacy," <https://www.project-syndicate.org/> (2017), <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-one-belt-one-road-loans-debt-by-brahma-chellaney-2017-01?barrier=accesspaylog>.

⁹ John Reed, "Laos faces sovereign default as forex reserves dip below \$1bn," 2022, no. 4 May (2020), <https://www.ft.com/content/dc3f5981-4fd9-4e3a-9824-5b9ddf70735e>.

และให้จีนเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่กว่า 90% และมีอำนาจในการตัดสินใจผ่านบริษัท China Southern Power Grid Co. ของจีน¹⁰ แลกกับการที่บริษัทจะรับภาระหนี้จากรัฐบาลลาวบางส่วน การเข้าควบคุมการดำเนินงานเกี่ยวกับสายส่งไฟฟ้าของจีนในลาวเป็นเรื่องที่สำคัญและน่ากังวลเพราะนั่นหมายถึงอำนาจในการควบคุมเส้นทางการส่งออกไฟฟ้าและพื้นที่โดยรอบเส้นทางการวางโครงข่ายดังกล่าวซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางอธิปไตยของลาวได้

ประเด็นสำคัญที่ผู้วิจัยต้องการชี้ให้เห็นและตั้งข้อสังเกตคือ จีนได้ให้เงินกู้แก่ประเทศที่ที่ด้อยพัฒนาว่าตนโดยเล็งเห็นถึงขีดจำกัดในการชำระหนี้ ส่งผลให้ประเทศที่กู้จะไม่สามารถชำระหนี้ได้และสูญเสียอธิปไตยเหนือดินแดนของตนในท้ายที่สุด จึงอาจกล่าวได้ว่าการกระทำของจีนเป็นจักรวรรดินิยมแบบใหม่ผ่านการลงทุนและการเข้ายึดครองทรัพยากร

1.1.2 ความสำคัญของปัญหา

ประเด็นปัญหาสำคัญที่งานวิจัยชิ้นนี้ต้องการจะค้นคว้าคือ “จีนได้เข้าควบคุมแหล่งทรัพยากรแม่น้ำโขงของประเทศริมฝั่งโดยอาศัยการแผ่ขยายอำนาจแบบจักรวรรดินิยมผ่านทรัพยากรหรือไม่ และแนวความคิด Hydro-Hegemony สามารถใช้อธิบายนโยบายการจัดการทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศของจีนได้อย่างไร?”

ความสำคัญของปัญหาที่เป็นปัจจัยสนับสนุนให้ผู้วิจัยต้องการศึกษาในหัวข้อนี้คือ “การที่ทรัพยากรส่วนรวมที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตถูกควบคุมโดยประเทศใดประเทศหนึ่งย่อมก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางอำนาจและอาจนำไปสู่ความขัดแย้งและการสูญเสียอำนาจอธิปไตยและสิทธิอธิปไตยในภูมิภาคได้” ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยจีนได้เข้ามาควบคุมทรัพยากรน้ำที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในภูมิภาค คือ “แม่น้ำโขง” เนื่องจากแม่น้ำโขงถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญอย่างมากต่อการดำรงชีพ การเข้ามาครอบครองทรัพยากรที่เป็นปัจจัยหลักในการดำรงชีวิต ย่อมส่งผลกระทบต่อถึงนโยบายและทำที่ที่ประเทศท้ายน้ำจะสามารถปฏิบัติต่อจีนได้ โดยแม่น้ำโขงถือเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ใหญ่เป็นอันดับ 10 ของโลก มีพื้นที่ลุ่มน้ำครอบคลุมใน 6 ประเทศที่แม่น้ำไหลผ่านได้แก่ สาธารณรัฐประชาชนจีน พม่า สาธารณรัฐ

¹⁰ Kay Johnson Keith Zhai, "Taking power - Chinese firm to run Laos electric grid amid default warnings," 2022, no. 5 May (2020), <https://www.reuters.com/article/china-laos/exclusive-taking-power-chinese-firm-to-run-laos-electric-grid-amid-default-warnings-idUSKBN25V15G?edition-redirect=uk>.

ประชาธิปไตยประชาชนลาว ประเทศไทย กัมพูชา และเวียดนาม ความยาวแม่น้ำโขง 4880 กิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่รับน้ำ 795,000 ตารางกิโลเมตร แม่น้ำโขงมีต้นกำเนิดมาจากที่ราบสูงทิเบตและมณฑลซังไห่ของประเทศจีน แม่น้ำโขงช่วงที่อยู่ในประเทศจีน เรียกว่า แม่น้ำหลานชางเจียง (Lanchang Jiang) ความยาวในช่วงนี้ 2130 กิโลเมตร หรือเกือบครึ่งของความยาวทั้งหมด ผู้คนประมาณร้อยละ 80 จากทั้งหมด 300 ล้านคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างพึ่งพาอาศัยลุ่มน้ำโขงในเรื่องของความมั่นคงทางอาหาร วิถีชีวิต และประเพณีวัฒนธรรม แม่น้ำโขงสามารถแบ่งพื้นที่รับน้ำออกเป็น 2 ตอน คือ ลุ่มน้ำโขงตอนบน (Upper Mekong Basin) และลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Basin) โดยลุ่มน้ำโขงตอนบน นับจากต้นน้ำในทิเบตจนถึงจุดที่น้ำจะไหลออกจากมณฑลยูนนาน ประเทศจีน มีพื้นที่รับน้ำ 21% (165,000 ตร.กม.) และลุ่มน้ำโขงตอนล่าง เริ่มตั้งแต่บริเวณชายแดนประเทศจีน เข้าเขตประเทศเมียนมาร์ ไทย สปป.ลาว กัมพูชาและ จุดไหลออกลงสู่ทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนาม รวมพื้นที่รับน้ำ 79% (630,000 ตร.กม.) จาก 100% รวมพื้นที่ทั้งตอนบนและล่าง 795,000 ตร.กม. ทั้งนี้รวมถึงปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงตอนบนที่น้อยกว่าตอนล่าง คิดเป็นสัดส่วน 16.5 ต่อ 83.5 เปอร์เซ็นต์ ในภาพรวมทั้งลุ่มน้ำ สปป.ลาวมีทั้งพื้นที่ลุ่มน้ำและปริมาณน้ำมากที่สุดคือ พื้นที่ลุ่มน้ำที่ 25 % และ ปริมาณน้ำรวมที่ 41.2% ในขณะที่ประเทศไทยมีพื้นที่รับน้ำ 23% และปริมาณน้ำ 14.5%¹¹ ลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (Lower Mekong Basin) ครอบคลุมพื้นที่ใน 4 ประเทศ คือ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม เป็นทั้งแหล่งน้ำ แหล่งโปรตีน แหล่งพันธุ์ปลา พันธุ์พืช และสัตว์น้ำหลากหลายสายพันธุ์ ซึ่งหล่อเลี้ยงผู้คนมากกว่า 60 ล้านคน เป็นแหล่งโปรตีนของผู้คนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมากถึงร้อยละ 47-80 โดยมีมูลค่าการทำประมงต่อปีอยู่ที่ 127,000 – 231,000 ล้านบาท¹²

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นแม่น้ำโขงจึงถือเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญยิ่งในภูมิภาคและในประเทศไทย เป็นสาเหตุที่เราจำเป็นต้องศึกษาเกี่ยวกับนโยบายการก่อสร้างเขื่อนบนแม่น้ำโขงของจีนทั้งเขื่อนที่จีนให้ความสนับสนุนด้านเงินทุนในการก่อสร้างและเขื่อนที่ตั้งอยู่ในประเทศจีน เนื่องจากจากประชากรที่อาศัยบริเวณลุ่มน้ำจำนวนมากอาจถูกจำกัดสิทธิในการเข้าถึงแม่น้ำในปัจจุบัน และจะรุนแรงขึ้นจนอาจเกิดวิกฤตการขาดแคลนน้ำได้ อิทธิพลของจีนในด้านเศรษฐกิจที่มีต่อภูมิภาคในลุ่มน้ำโขงถูกแสดงออกมาผ่านโครงการ Greater Mekong Subregion (GMS) โครงการที่ให้

¹¹ Mekong River Commission, *Overview of the Hydrology of the Mekong Basin*, MRC (Vientiane, 2005),

<http://www.mekonginfo.org/assets/midocs/0001968-inland-waters-overview-of-the-hydrology-of-the-mekong-basin.pdf>.

¹² "ข้อมูลทั่วไปของแม่น้ำโขง," 2562, accessed 20 กุมภาพันธ์, 2563,

http://www.wwf.or.th/what_we_do/wetlands_and_production_landscape/mekongriver/.

เงินทุนสนับสนุนการพัฒนาาระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานเช่น ถนน, สะพาน, เขื่อน และระบบคมนาคมต่างๆ ผ่านกองทุนให้กู้ยืม The Asian Development Bank (ADB)

การลงทุนก่อสร้างในโครงสร้างพื้นฐานที่ส่งผลต่ออิทธิพลในภูมิภาคของจีนมากที่สุดคือเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ ซึ่งสามารถแบ่งการพยายามขยายอิทธิพลออกได้เป็นสองส่วนคือภายในประเทศและระหว่างประเทศ เขื่อนที่สร้างขึ้นภายในประเทศจีนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อระดับน้ำของประเทศปลายน้ำอย่างรวดเร็วระดับหลายร้อยกิโลเมตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อเกษตรและการประมงของประเทศเพื่อนบ้าน ในขณะที่การคัดค้านจากประเทศเพื่อนบ้านกลับไม่เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากอิทธิพลทางเศรษฐกิจของจีนที่เป็นผู้ให้การช่วยเหลือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรายใหญ่ของประเทศกำลังพัฒนาต่างๆ

ปัจจุบันเริ่มมีรายงานด้านผลกระทบในด้านสิ่งแวดล้อมออกมาให้เห็นบ้างแล้ว เราสามารถสังเกตผลกระทบที่เกิดขึ้นได้จากข่าวสถานการณ์การสร้างเขื่อนทั้งในจีนและใน สปป.ลาวต่างๆ ที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อระดับน้ำในแม่น้ำโขง ซึ่งสอดคล้องกับรายงานสถานการณ์ระดับน้ำในแม่น้ำโขง โดยคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) ที่ระบุว่า ในช่วงเวลาที่ เขื่อนจึงหลง ในมณฑลยูนนาน ประเทศจีน ลดระดับการปล่อยน้ำจากเดิมที่ 1,200 – 1,400 ลูกบาศก์เมตร/วินาที เหลือราว 800 – 1,000 ลูกบาศก์เมตร/วินาที เพื่อทำการทดสอบอุปกรณ์ปั่นไฟของเขื่อน ระหว่างวันที่ 1 – 3 มกราคม พ.ศ. 2563 ส่งผลให้นับตั้งแต่วันที่ 6 – 20 มกราคม พ.ศ. 2563 ระดับน้ำในแม่น้ำโขงในประเทศไทย ตั้งแต่ อ.เชียงแสน จ.เชียงราย เรื่อยไปจนถึง อ.โขงเจียม จ.อุบลราชธานี มีแนวโน้มลดลงราว 0.67 เมตร¹³

จากข้อมูลดังกล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแม่น้ำโขงจากการทดลองอุปกรณ์ปั่นไฟของเขื่อนเพียงเขื่อนเดียว จึงอาจกล่าวได้ว่าประชากรในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงซึ่งครอบคลุมตั้งแต่ประเทศทิเบต ประเทศจีน เมียนมาร์ ไทย สปป.ลาว กัมพูชา และเวียดนาม , โดยเฉพาะที่อาศัยในประเทศไทยและลาวจะต้องเผชิญวิกฤตการณ์น้ำทั้งทางตรงและทางอ้อม จากปัญหาน้ำท่วม น้ำแล้งและปริมาณปลาตกลงต่อเนื่องบ่อยครั้งและรุนแรงกว่าในอดีต ข้อมูลข่าวผลกระทบที่เกิดขึ้นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิเคราะห์ของกรมทรัพยากรน้ำ ซึ่งได้ประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนผ่านโครงการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนจากโครงการไฟฟ้าพลังงานน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน ที่ดำเนินการในนามกรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

¹³ Ibid.

ปีพ.ศ.2562 สามารถแยกประเด็นของผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนให้ครอบคลุม 3 ด้าน ใน 6 ประเด็น คือ ด้านกายภาพของลำน้ำใช้ข้อมูล ระดับน้ำและอัตราการไหลของน้ำ, การพังทลายของตลิ่ง, การสะสมและทับถมตะกอน และคุณภาพน้ำ ด้านชีวภาพใช้ประเด็นการประมง และด้านเศรษฐกิจและสังคม ในประเด็นการให้บริการของระบบนิเวศน์พบว่า มีแนวโน้มความเสี่ยงในด้านกายภาพในประเด็นการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำและอัตราการไหลของน้ำ 3 ด้านในระดับสูงมากในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน ปี พ.ศ.2553-2560¹⁴

อีกตัวอย่างหนึ่งของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อนของจีนบนพื้นที่แม่น้ำโขง สามารถดูได้จากรายงานของ Human Right Watch เรื่อง “ผลกระทบของการดำเนินโครงการหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (BRI) ของจีนในกัมพูชา” เผยแพร่โดย BBC Thai ซึ่งกล่าวถึงเขื่อนเซซานตอนล่าง 2 เขื่อนขนาดใหญ่ที่จีนลงทุนสร้างเพื่อผลิตพลังงานไฟฟ้าในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของกัมพูชาซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อทำลายชีวิตและความเป็นอยู่ของชนพื้นเมืองและชนกลุ่มน้อยหลายพันชีวิต ซึ่งเขื่อนดังกล่าวถูกสร้างและบริหารโดย บริษัทไซนา หัวเหิง กรุ๊ป เป็นบริษัทผลิตกระแสไฟฟ้าของทางการจีน จึงยากที่จะปฏิเสธได้ว่าจีนไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและรู้เห็นกับการสร้างเขื่อนในกัมพูชา¹⁵

จากปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในภูมิภาคส่งผลให้มีตัวแสดงต่างๆเกิดขึ้นเพื่อคัดค้านการสร้างเขื่อน โดยตัวแสดงหลักในภูมิภาคคือ Mekong River Commission (MRC) โครงการความร่วมมือระหว่างประเทศที่ได้รับผลกระทบเช่น กัมพูชา, ลาว, ไทยและเวียดนาม เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2538 โดยมีจุดประสงค์เพื่อสร้างการพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันของแม่น้ำโขงตอนล่าง เกิดข้อตกลงการใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกันในภูมิภาคและเกิดกระบวนการ PNPCA ซึ่งจะส่งผลให้การดำเนินการก่อสร้างสาธารณูปโภคใดๆบนแม่น้ำโขงต้องมีการแจ้งเตือนและเข้าสู่กระบวนการปรึกษาหารือล่วงหน้าก่อนการก่อสร้างเขื่อนเป็นระยะเวลา 6 เดือน ถึงแม้ว่า MRC จะไม่มีอำนาจเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการภายในรัฐแต่บทบาทของ MRC ที่เห็นได้อย่างชัดเจนคือ ความพยายามในการชะลอการก่อสร้างเขื่อนและลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติของประเทศในภูมิภาคให้มากที่สุด ตัวอย่างเช่น การจัดทำ PNPCA ของ MRC ที่มีต่อเขื่อนไซยะบุรีที่เป็นความร่วมมือของธนาคารใน

¹⁴บริษัท ยูโนเด็คแอนนาลิสต์แอนด์เอ็นจีเนียริงคอนซัลแตนท์จำกัด, รายงานฉบับสมบูรณ์ : โครงการศึกษาผลกระทบและการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 (กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2562).

¹⁵ "แม่น้ำโขง : ฮิวแมนไรท์วอชชี้เขื่อนจีนในกัมพูชาของจีนเป็น "หายนะ" ทางสิทธิมนุษยชน," 10 สิงหาคม 2564, https://www.khaosod.co.th/bbc-thai/news_6557356.

ประเทศไทยไปลงทุนใน สปป.ลาว ในปี พ.ศ. 2553 ถึงแม้การก่อสร้างจะดำเนินไปและเปิดใช้งานได้ใน ปี พ.ศ. 2562 แต่ MRC ก็สามารถลดผลกระทบได้บ้างโดยการยื่นข้อเสนอให้เพิ่มเส้นทางปลาผ่าน, อุปกรณ์เรือผ่านและการติดตั้งประตูน้ำในระดับต่ำเพื่อเพิ่มการไหลของตะกอน ซึ่งอาจสามารถลดผลกระทบได้บ้าง¹⁶ ในขณะที่เดียวกันการต่อต้านการสร้างเขื่อนในจีนของ MRC ค่อนข้างล้มเหลว เนื่องจากจีนและพม่ายอมรับสถานะเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์เท่านั้นกระบวนการปรึกษาหารือล่วงหน้า PNPCA จึงไม่สามารถใช้ได้

ที่ผ่านมาปรากฏการณ์สร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงถูกวิเคราะห์ผ่านมิติทางสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ ผ่านกรอบแนวคิดเชิงนิเวศวิทยาการเมือง¹⁷ ซึ่งเป็นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางการเมือง,เศรษฐกิจ และสังคมกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมและกรอบแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองที่จะศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานและการผลิตที่บริหารโดยรัฐซึ่งถูกขับเคลื่อนด้วยพลังของระบบทุนนิยม ในขณะที่งานวิจัยชิ้นนี้จะนำกรอบแนวคิดในเรื่อง Resource Imperialism มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด Hydro-Hegemony โดย Hegemony หมายความว่าอิทธิพลทางสังคมหรือวัฒนธรรมที่สมาชิกกลุ่มหนึ่งมีอำนาจนำเหนือกว่าผู้อื่น เช่น การครอบงำอุตสาหกรรมโดยกลุ่มธุรกิจขนาดใหญ่หรือการใช้ข้อได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์เข้าควบคุมทรัพยากรที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของประเทศอื่น งานชิ้นนี้จะชี้ให้เห็นถึงการขยายอำนาจของจีนผ่านการเข้าควบคุมทรัพยากรน้ำ การพยายามมีอำนาจนำทางน้ำของจีนและจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงผลกระทบที่เกิดจากนโยบายขยายอำนาจในการเข้าควบคุมหรือมีอำนาจบังคับบัญชาเหนือดินแดนของจีนถ้าหากจีนเข้าสามารถกำหนดปริมาณน้ำในแม่น้ำโขงได้จากการสั่งเปิด-ปิดเขื่อน

จากกระบวนการสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศที่ล้มเหลวเช่น การสร้างกรอบความร่วมมือ MRC เพื่อจัดทำ PNPCA ไม่สามารถแก้ไขปัญหาที่มีลักษณะเป็นความขัดแย้งระหว่างประเทศได้ ส่งผลให้เกิดการรวมตัวของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตดังกล่าวเกิดเป็นกระบวนการภาคประชาสังคมที่มีความแข็งแกร่งแปรผันมากขึ้นตามจำนวนผู้ที่ได้รับผลกระทบซึ่งอาจจะสามารถคานอำนาจของจักรวรรดินิยมได้ งานวิจัยชิ้นนี้จึงมีการหยิบยกการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมเข้ามาร่วมในการวิเคราะห์ในฐานะเครื่องมือที่ใช้คัดง้างกับการแผ่ขยายอำนาจจักรวรรดินิยมผ่านทรัพยากร โดยสาเหตุหลักที่งานชิ้นนี้เลือกที่จะหยิบยกภาคประชาสังคมขึ้นมาพูดถึงในแง่ขององค์กรที่จะสามารถ

¹⁶ "Expert Commentary on the 'Review of Design Changes Made for the Xayaburi Hydropower Project'," (2020),

https://www.internationalrivers.org/wp-content/uploads/sites/86/2020/06/ir-factsheet_xayaburi-thai_for_download.pdf.

¹⁷ นภัศล สันเกิดสุข, "การปะทะทางความคิดการเมืองต่อเรื่องการจัดกลุ่มแม่น้ำโขง:กรณีศึกษาเขื่อนไชยะบุรี," (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557),

<http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/93dae761ac377f468d26aa20b3bf1e5f>.

คานอำนาจของจักรวรรดินิยมจีนได้เนื่องจากพื้นฐานของภาคประชาสังคมเกิดจากการจัดตั้งขึ้นโดยสมัครใจมีการเติบโตอย่างเป็นอิสระจากรัฐและอยู่ภายใต้กติการ่วมกันของสังคม ประชาสังคมจึงเปรียบเสมือนเป็นแนวคิดที่อยู่ระหว่างเอกชนและรัฐที่สามารถจำกัดอำนาจของรัฐหรือส่งเสริมอำนาจของรัฐ ขึ้นอยู่กับความถูกต้องและประโยชน์สาธารณะที่ภาคประชาสังคมตั้งเป้าหมายไว้¹⁸ มีภาคประชาสังคมเกิดขึ้นในหลายประเทศจากวิกฤตการณ์แม่น้ำโขง เช่น เครือข่ายประชาชนลุ่มน้ำโขงอีสาน, เครือข่ายสภาองค์กรชุมชนลุ่มน้ำโขง, คณะทำงานติดตามความรับผิดชอบของการลงทุนข้ามพรมแดนและกลุ่มเสรีภาพแม่น้ำโขง (The Mekong Butterfly) ส่วนใหญ่ต่างมีจุดมุ่งหมายเดียวกันคือการคัดค้านการสร้างเขื่อน, รายงานตีแผ่ผลกระทบที่เกิดขึ้นให้คนภายนอกรับรู้¹⁹ และการตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐให้เป็นไปตามหลักธรรมาภิบาลที่ถูกต้อง²⁰

ในประเทศไทยภาคประชาสังคมกำลังรวมตัวกันมีบทบาทมากขึ้นในประชาคมโลก โดยเครือข่ายประชาชนไทย 8 จังหวัดแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นเครือข่ายองค์กรชาวบ้าน นักพัฒนาองค์กรเอกชน นักวิชาการท้องถิ่น ที่ร่วมกันติดตามสถานการณ์ปัญหาการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาของแม่น้ำโขงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เพื่อปกป้องทรัพยากรแม่น้ำโขงมาอย่างต่อเนื่อง ได้รวมตัวกันจัดตั้ง “สภาประชาชนลุ่มน้ำโขง ประเทศไทย” เนื่องจากเห็นว่า ประเด็นปัญหาในแม่น้ำโขงขณะนี้ที่อยู่ในภาวะใกล้วิกฤติ แต่การรับฟังเสียงประชาชนผู้ได้รับผลกระทบ ยังไม่สามารถสร้างความเปลี่ยนแปลงถึงระดับนโยบาย การแก้ปัญหาข้ามพรมแดนที่เป็นอยู่ยังไม่เท่าทันกับสถานการณ์ จำเป็นต้องยกระดับบทบาทของการแก้ไขปัญหาโดย นายนิวัฒน์ ร้อยแก้ว หรือครูตี ประธานกลุ่มรักษ์เชียงของ กล่าวว่ สภาประชาชนลุ่มน้ำโขง คือแสงสว่างของการแก้ไขปัญหาแม่น้ำโขง ทุกฝ่ายต้องร่วมกันทั้งด้านสำนึกความเป็นธรรมและด้านวิชาการ “พวกเราต่อสู้มากกว่า 20 ปี เมื่อก่อนเหมือนเขวี้ยงอะไรออกไปแล้วหาย แต่ตอนนี้รู้สึกดีใจสิ่งที่เขวี้ยงไปแล้วมีอะไรสะท้อนกลับมาบ้าง เห็นได้จากอาการขยับของจีน เช่นเดียวกับประเทศต่างๆ ที่แสดงบทบาทเรื่องแม่น้ำโขงต่างก็ขยับ ถือว่าเป็นโอกาสดีที่ เราจะจัดตั้งสภาประชาชนแม่น้ำโขง เพื่อร่วมกันตะโกนดังๆ เราต้องเชื่อมร้อยกับภาคส่วนต่างๆ มาไว้ด้วยกัน” นายนิวัฒน์กล่าว²¹

¹⁸ Larry Diamond, "Developing Democracy," (1999), <https://doi.org/10.56021/9780801860140>.

¹⁹ รัตนาพร เข้มนักกิจ, "น้ำโขง' ผันผวน 'วิถีชีวิต' ผกผัน: เสียงสะท้อนจากคนริมโขง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี," (12 Nov 2021), <https://prachatai.com/journal/2021/11/95902>.

²⁰ "หวั่นหลักธรรมาภิบาลชำรุด คณะกรรมการรับเงินบริษัทสร้างเขื่อนกั้นโขง," 19 ตุลาคม 2564, <https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1813933/>.

²¹ "ภาคประชาชนรวมตัวตั้ง 'สภาประชาชนลุ่มน้ำโขง' พลิกฟื้นแก้ปัญหาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน," 30 พฤศจิกายน 2563, <https://www.hfocus.org/content/2020/11/20534>.

จากความพยายามเข้ามามีส่วนในการต่อต้านการสร้างเขื่อนของภาคประชาสังคมที่ ยกตัวอย่างมาข้างต้นผู้วิจัยสังเกตได้ว่าองค์กรภาคประชาสังคมที่จัดตั้งขึ้นในปัจจุบันยังมีลักษณะเป็น องค์กรภาคประสังคมาภายในประเทศเป็นหลัก ยังมีได้มีการรวมตัวกันจัดตั้งภาคประชาสังคมข้ามชาติ ในขณะที่การสร้างเขื่อนส่วนใหญ่กลับถูกดำเนินไปในลักษณะการแผ่ขยายอำนาจข้ามพรมแดน ระหว่างประเทศเป็นหลัก การจัดตั้งภาคประชาสังคมในประเทศใดประเทศหนึ่งอาจจะทำให้ไม่มีพลัง มากเพียงพอที่จะหยุดยั้งการสร้างเขื่อนในปัจจุบัน แต่ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นถึงพัฒนาการของภาคประชา สังคมว่าเริ่มมีพลังมากขึ้นซึ่งก็มีที่มาจากผู้ที่ได้รับผลกระทบที่มีมากขึ้นทุกวัน ผู้วิจัยจึงประเมินว่าภาค ประชาสังคมข้ามชาติในอนาคตอันใกล้จะสามารถต่อต้านกับจักรวรรดินิยมจากจีนได้ จึงเป็นที่ น่าสนใจและเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้วิจัยเลือกที่จะหยิบยกประเด็นเกี่ยวกับความสามารถในการต่อต้าน ปัญหข้ามพรมแดนของภาคประชาสังคมข้ามชาติมาพูดถึงในงานวิจัยชิ้นนี้

โดยที่ผ่านมามีการศึกษาประเด็นเกี่ยวกับแม่น้ำโขงจะถูกศึกษาผ่านมุมมองด้านผลกระทบ ทางสิ่งแวดล้อม, ผ่านกรอบแนวคิดด้านความมั่นคงทางอาหาร, ผลกระทบที่เกิดกับระบบชีวภาพมวล รวม, ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพเป็นหลัก งานศึกษาวิจัยที่เกี่ยวกับเขื่อน ไฟฟ้าพลังงานน้ำบนแม่น้ำโขงยังมีช่องโหว่ในการวิเคราะห์ผ่านมุมมองทฤษฎีระหว่างประเทศ, การล่า อาณานิคมผ่านทรัพยากรน้ำ, การเป็นใหญ่ในกลุ่มน้ำประเทศและยังขาดการศึกษาค้นคว้าในด้าน ประสิทธิภาพของประชาสังคมข้ามชาติต่อปัญหาข้ามพรมแดนที่มีมากขึ้นเรื่อยๆในยุคโลกาภิวัตน์ ใน การศึกษานี้จึงเน้นประเด็นหลักคือ วิเคราะห์การสร้างเขื่อนในฐานะการขยายอำนาจแบบล่าอาณานิคมผ่านทรัพยากรโดยจีนและประเทศบนลุ่มน้ำโขง ประเด็นที่รองลงมาที่วิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ต้องการ ศึกษาคือ ศึกษาบริบทการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมข้ามชาติและประสิทธิภาพในการต่อต้าน การขยายอำนาจของจีน ซึ่งทั้งสองประเด็นที่ศึกษาวิจัยในงานชิ้นนี้จะถูกวิเคราะห์ผ่านกรอบ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในมิติด้านความมั่นคงใหม่ (Non – Traditional Security) ซึ่งเป็นสิ่งที่ กำลังเกิดขึ้นในโลกไร้พรมแดน การศึกษาทั้งสองประเด็นดังกล่าวทำให้งานวิจัยชิ้นนี้ถูกขยายมุมมอง ให้กว้างขึ้นกว่างานวิจัยที่ผ่านมาซึ่งศึกษาเจาะลึกลงไปในขอบเขตของผลกระทบด้านชีววิทยาและ เศรษฐกิจเป็นหลัก

1.2 วัตถุประสงค์ในการทำวิจัย

เพื่อศึกษากระบวนการขยายอำนาจเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากรผ่านอำนาจนำทางน้ำของจีน เพื่อศึกษาการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมข้ามชาติ ในแง่มุมของตัวแสดงระหว่างประเทศ

1.3 คำถามในการวิจัย

ด้วยกรอบทฤษฎีอำนาจนำเหนือน้ำและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร เราจะตีความปรากฏการณ์เชื่อมในแม่น้ำโขงของจีนและผลที่ตามมาของประเทศที่อยู่ปลายน้ำได้อย่างไร นอกจากนี้ อะไรคือบทบาทและประสิทธิผลของภาคประชาสังคมระหว่างประเทศในการต่อต้านหรือบรรเทาการขยายอำนาจนี้

1.4 สมมติฐานในการวิจัย

- 1) การสร้างเขื่อนของจีนบนแม่น้ำโขงแสดงถึงการใช้ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรและอำนาจนำเหนือน้ำ โดยมีจุดประสงค์เพื่อขยายอิทธิพลทางการเมืองเหนือประเทศที่อยู่ท้ายน้ำ
- 2) แม้จะมีความพยายามจากภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ แต่อิทธิพลขององค์กรเหล่านี้ทำได้เพียงชะลอ แต่ไม่สามารถหยุดหรือย้อนกลับการขยายตัวของจีนได้เนื่องจากการมีส่วนร่วมระหว่างประเทศและอิทธิพลทางนโยบายที่จำกัด

1.5 ขอบเขตของงานวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้ กำหนดขอบเขตของการศึกษาวิจัยไว้โดย

- 1) มุ่งเน้นศึกษาถึงการเข้ามาขยายอิทธิพลเหนือทรัพยากรทางน้ำของจีน จากการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำในประเทศ สปป.ลาว

- 2) ระยะเวลาที่เริ่มศึกษาวิจัย ใช้ข้อมูลทุติยภูมิสรุปจากผลการศึกษาของศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน กรมทรัพยากรน้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปี พ.ศ. 2561-2562 และบทสัมภาษณ์หน่วยงานและผู้เกี่ยวข้องปี พ.ศ. 2563

1.6 การออกแบบการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเชิงสังคมศาสตร์เชิงคุณภาพ โดยมีรูปแบบการวิจัยโดยการสังเกตเชิงวิเคราะห์ชนิดไปข้างหน้า โดยเก็บข้อมูลจากเอกสารเป็นหลัก ร่วมกับการสัมภาษณ์ผู้ได้รับผลกระทบและบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยกำหนดขอบเขตห้วงเวลาที่ทำการวิเคราะห์เอกสารตั้งแต่ พ.ศ. 2538 คือเริ่มตั้งแต่มีการก่อสร้างเขื่อนสำหรับผลิตไฟฟ้าแห่งแรกของจีนบนแม่น้ำโขง จนถึงปัจจุบัน

1.7 การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) จะใช้เอกสารชั้นต้นและชั้นรอง

1) ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นต้น

ประกอบไปด้วย

○ เอกสารชั้นต้นจากองค์กรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

- เอกสารนโยบายระหว่างประเทศเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำของรัฐบาลจีนที่ดำเนินต่อประเทศริมฝั่ง

○ เอกสารจากภาคประชาสังคม

- รายงานผลกระทบทางทรัพยากรที่เกิดขึ้นกับประชากรในพื้นที่ริมฝั่ง

○ เอกสารจาก Regional Organization

- คำวินิจฉัยของ คณะกรรมการว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และ วัฒนธรรม ที่ได้มีคำวินิจฉัยลำดับที่ 15 เกี่ยวกับน้ำ

- ระเบียบปฏิบัติเรื่องการแจ้ง การปรึกษาหารือล่วงหน้า และ ข้อตกลง (PNPCA)
- กรอบความตกลงคณะกรรมการร่วมเพื่อจัดการและบริหารลุ่ม แม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน (MRC)
- กรอบความตกลงคณะกรรมการร่วมเพื่อจัดการและบริหารลุ่ม แม่น้ำโขง Mekong – Lanchang

○ เอกสารของบริษัทเอกชน

- ร่างสัญญาการลงทุนความร่วมมือการลงทุนระหว่างประเทศของ บริษัทข้ามชาติที่มีต่อเขื่อนบนลุ่มน้ำโขง

2) ข้อมูลที่เป็นเอกสารชั้นรอง

ประกอบไปด้วย

- Declaration of the United Nations Conference on the Human Environment Stockholm, 16 June 1972 และ Rio Declaration on Environment and Development Rio de Janeiro, 14 มิถุนายน พ.ศ. 2535
- สรุปผลการศึกษาของศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดน จากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน กรมทรัพยากรน้ำและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปี พ.ศ. 2561-2563

3) การสัมภาษณ์ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-Dept. interviews)

โดยอาศัยผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยเลือกจากผู้ที่เกี่ยวข้องและทำงานเกี่ยวกับเขื่อน แม่น้ำโขงโดยตรง ประกอบด้วย Key-informants

- การให้สัมภาษณ์จากภาคประชาสังคม NGO ที่ดำเนินการต่อต้านการ สร้างเขื่อนในปัจจุบัน คือ นายหาญณรงค์ เยาวเลิศ ประธานมูลนิธิ เพื่อการบริหารจัดการน้ำแบบบูรณาการ (ประเทศไทย)

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) ได้ทราบและเข้าใจถึงขยายอำนาจเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากรผ่านอำนาจนำทางน้ำของจีน

- 2) ได้ทราบและเข้าใจถึงบทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติในประเด็นการต่อต้านการขยายอำนาจของเงินผ่านการสร้างเขื่อน ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงตอนล่าง
- 3) ได้ทราบถึงการพัฒนากลไกและแนวทางการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมข้ามชาติในระดับระหว่างประเทศ

1.9 ขั้นตอนการนำเสนอผลการศึกษา

การนำเสนอผลการวิจัยแบ่งออกเป็น 5 บท ดังนี้

บทที่ 1 : บทนำ กล่าวถึงสภาพปัญหา, คำถามการวิจัย, สมมติฐาน, การทบทวนวรรณกรรม, กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้, วัตถุประสงค์ของการวิจัย, ขอบเขตการวิจัย และวิธีวิจัย

บทที่ 2 : พัฒนาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด Resource Imperialism และ Hydro-Hegemony

บทที่ 3 : บทบาทของเงินในฐานะ Hydro-Hegemony และ Resource Imperialism พ.ศ. 2533 - 2563 : กรณีศึกษาลุ่มน้ำโขง

บทที่ 4 : การต่อต้านอำนาจนำและจักรวรรดินิยมทรัพยากร: การวิเคราะห์การดำเนินการของภาคประชาสังคมข้ามชาติต่อการสร้างเขื่อนของเงินในแม่น้ำโขง

บทที่ 5 : สรุป

บทที่ 2

พัฒนาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด Resource Imperialism และ Hydro-Hegemony

ในงานวิจัยเรื่องนี้ ผู้วิจัยได้ทบทวนทฤษฎีและแนวคิดการขยายอาณานิคมผ่านทรัพยากร เป็นแนวคิดที่ใช้เพื่อประกอบการอธิบายการกระทำของประเทศมหาอำนาจในการแผ่ขยายอำนาจ ผ่านการเข้าถือครองทรัพยากรธรรมชาติ และแนวคิด Hydro-Hegemony อำนาจนำเหนือทางน้ำบน พื้นที่แม่น้ำโขง

ผู้วิจัยได้เลือกใช้ทฤษฎีดังกล่าวเนื่องจากต้องการสร้างความตระหนักรู้แก่คนภายในประเทศ และประเทศริมฝั่งที่ใช้แม่น้ำโขงถึงปัญหาที่กำลังเกิดขึ้นจากการพยายามแผ่ขยายอำนาจในลักษณะ การเข้าควบคุมทรัพยากรธรรมชาติที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อในระยะ ยาวต่อวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศริมฝั่งทั้งหมด จนอาจนำไปสู่การเสียสมดุลทาง อำนาจในภูมิภาค นอกจากนี้งานวิจัยยังวิเคราะห์ไปถึงแนวทางการต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจ ดังกล่าว แนวทางที่ผู้วิจัยเลือกหยิบยกมาพูดถึงคือแนวทางภาคประชาสังคมข้ามชาติ ในปัจจุบันภาค ประชาสังคมที่เดินหน้าการคัดค้านเขื่อนแม่น้ำโขงยังเป็นกลุ่มคนส่วนน้อยที่ได้รับผลกระทบความ แปรปรวนของปริมาณน้ำ ประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศริมฝั่งอาจยังไม่รับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ตนต้อง เสียและผลกระทบที่ตนต้องประสบพบเจอในอนาคต การดำเนินงานของภาคประชาสังคมจึงไม่ได้รับ การสนับสนุนเท่าที่ควรและถูกจำกัดอยู่แค่ขอบเขตภายในประเทศ หากสร้างความตระหนักรู้ถึงปัญหา แก่คนส่วนใหญ่ในประเทศริมฝั่งจนเกิดเป็นความรู้สึกเสียผลประโยชน์ร่วมกันย่อมเกิดการรวมตัวกัน ตามสัญชาตญาณเพื่อรักษาทรัพยากรสำคัญที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของตน และอาจช่วยเพิ่มขีด ความสามารถของภาคประชาสังคมจนนำไปสู่พลังในการต่อต้านการขึ้นมามีอำนาจนำเหนือทรัพยากร น้ำได้ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ประกอบไปด้วยกรอบทฤษฎีระหว่างประเทศ สองทฤษฎี คือ

2.1 พัฒนาการของหลักแนวคิด Resource Imperialism

เดิมการแผ่ขยายอำนาจของประเทศมหาอำนาจถูกกระทำผ่านกรอบแนวคิด **Colonialism** ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติในการควบคุมคนหรืออำนาจนำเหนือพื้นที่อื่นที่มีใช้ประเทศของตน ผ่านการจัดตั้งอาณานิคมโดยมีจุดประสงค์หลักเพื่อผลประโยชน์เศรษฐกิจ ผ่านการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม, ศาสนา, ภาษาและความคิดของผู้คนในพื้นที่²² ในขณะที่ Imperialism เป็นนโยบายของรัฐที่เป็นเจ้าอาณานิคมที่สนับสนุนและผลักดันการแผ่ขยายอำนาจผ่านการควบคุมการเมืองหรือเศรษฐกิจของประเทศอื่น จึงอาจกล่าวได้ว่า Imperialism เป็นแนวคิดของผู้ปกครองที่มีอำนาจนำเหนือกว่าในการแผ่ขยายอำนาจและแสวงหาทรัพยากร²³ ในขณะที่ Colonialism คือแนวทางปฏิบัติของการขยายอำนาจ Empire และเป็นกรอบในการบังคับควบคุมประเทศอาณานิคมต่างๆ งานวิจัยชิ้นนี้จึงเลือกหยิบยกแนวคิด Imperialism ขึ้นมาประกอบการวิจัยด้วยเหตุผลที่ต้องการศึกษาและวิเคราะห์การกระทำของจีนซึ่งมีสถานะเป็น Empire กรอบแนวคิด Imperialism ซึ่งใช้วิเคราะห์นโยบายของเจ้าอาณานิคมจึงเหมาะสมกว่า Colonialism

2.1.1 Imperialism

โดยทั่วไปแล้วแนวความคิด Imperialism คือการที่ประเทศหนึ่งมีศักยภาพมากพอที่จะขยายอำนาจการเมืองและเศรษฐกิจของตนออกไป เพื่อควบคุมดินแดนอื่น โดยมีจุดมุ่งหมายคือผลประโยชน์แห่งชาติของตน คำว่า Imperialism ถูกใช้เพื่ออธิบายลักษณะการขยายอาณานิคมของแต่ละประเทศซึ่งแตกต่างกันไป เช่น การเข้าไปยึดครองดินแดนในทวีปอเมริกาและฟิลิปปินส์ของสเปนใช้อิทธิพลและความเชื่อทางศาสนา, การขยายอาณานิคมของโปรตุเกสในรูปแบบการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มอำนาจทางทะเล, การขยายอาณานิคมของฮอลันดาในลักษณะการค้าขายระหว่างประเทศผ่านการรวมกลุ่มกันของพ่อค้าจัดตั้งขึ้นเป็น Netherlands United East India Co. (V.O.C), การขยายอาณานิคมของอังกฤษจะแบ่งการเป็นสองช่วงคือ 1. การสร้างนิคมและตั้งถิ่นฐานเพื่อขยายอาณานิคมเช่น New England และช่วงที่ 2. จักรวรรดิใหม่ ปรัชญาทางความคิดด้านอิสระทางการค้า Free Trade เกิดขึ้นหลังจากยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม มีการเกิดใหม่ของอาณานิคมขึ้น

²² Margaret Kohn, "Colonialism," in *Stanford Encyclopedia of Philosophy* (2008).

²³ Robert J. C. Young, *Empire, Colony, Postcolony* (2015).

มากมายเพื่อรองรับสินค้าที่ออกสู่ตลาดมากขึ้นจากการแข่งขันอิสระของกลุ่มนายทุน ตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงจักรวรรดินิยมรูปแบบเก่าคือ นโยบายของ British Empire ที่มีต่อแอฟริกาและอินเดีย

โดยทั่วไปแล้ว แนวคิดของลัทธิจักรวรรดินิยมคือการที่ประเทศหนึ่งมีศักยภาพในการขยายอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจของตนเพื่อควบคุมดินแดนอื่น ๆ โดยมีจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมผลประโยชน์ของชาติ Imperialism มีความหมายคาบเกี่ยวกับ colonialism เพราะทั้งสองคำอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างประเทศอาณานิคมและประเทศอาณานิคม ลักษณะที่ทับซ้อนนี้สามารถเห็นได้จากตัวอย่างทางประวัติศาสตร์ต่างๆที่ใช้คำแตกต่างกัน เช่น the Spanish occupation of the Americas and the Philippines, the colonial expansion of Portugal, the Dutch colony's expansion through international trade, and the British colonial expansion โดยสรุป ลัทธิจักรวรรดินิยมมุ่งเน้นไปที่การขยายอำนาจและอิทธิพลของประเทศในวงกว้าง ในขณะที่ลัทธิล่าอาณานิคมเน้นการควบคุมโดยตรงและการบริหารดินแดนผ่านการล่าอาณานิคม

ในกรณีของแอฟริกาความต้องการเข้ายึดครองแอฟริกาได้มีผลมาจากการเป็นเส้นทางการค้าไปยังอินเดียและแหล่งทรัพยากรมีค่าเช่น ทองคำ เพชร การเข้ามาของอังกฤษทำให้ประเทศเปลี่ยนแปลงเป็นประเทศอุตสาหกรรมมากขึ้น ซึ่งขัดกับวิถีชีวิตแบบเกษตรของชาวพื้นเมือง อาณานิคมของอังกฤษในแอฟริกามีค่อนข้างมากและแต่ละอาณานิคมใช้ระบบการปกครองไม่เหมือนกัน แบ่งเป็น 1. การใช้บริษัทการค้าเข้าปกครอง โดยอังกฤษได้ให้พื้นที่เอกชนบริหารงานในแอฟริกา เช่น Imperial British East Africa ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติและกำไรสูงสุด 2. การปกครองทางอ้อม กล่าวคือใช้ผู้ปกครองเดิมปกครองคนในพื้นที่แต่สิทธิการตัดสินใจอยู่ที่จักรวรรดิซึ่งจะช่วยลดต้นทุนในการควบคุมดูแลอาณานิคมแต่ก็จะทำลายวัฒนธรรมดั้งเดิมไปในขณะเดียวกัน 3. กฎของผู้ตั้งถิ่นฐาน กล่าวคือผู้ตั้งถิ่นฐานจะเป็นออกกฎเกณฑ์และกำกับดูแลคนในพื้นที่โดยมองชาวพื้นเมืองว่าด้อยกว่าจน กฎดังกล่าวก่อให้เกิดการแยกชนชั้นและเชื้อชาติ รวมไปถึงสีผิวของคนในชาติเดียวกัน ซึ่งเป็นที่มาของการก่อตั้งสภาแห่งชาติแอฟริกัน (ANC) 4. กฎ Condominium government เป็นกฎที่เกิดจากการปกครองร่วมกันของอียิปต์และจักรวรรดิในพื้นที่ซูดาน²⁴

²⁴ "Africa: British Colonies," <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/africa-british-colonies#A>.

การขยายอำนาจของอังกฤษผ่าน East India Company การขยายอำนาจกรณีนี้ถูกกระทำผ่านการค้าขาย เช่น การส่งออกฝิ่นไปจีนเพื่อแก้การเสียดุลการค้าการนำเข้าชาจากจีน ทางการเงินได้ทำการต่อต้านและยึดฝิ่นของบริษัท East India ในปี พ.ศ. 2382 ก่อเป็นชนวนเหตุให้เกิดสงครามฝิ่นครั้งที่ 1 อังกฤษทำการเข้าควบคุมเกาะฮ่องกงเป็นอาณานิคมและสถาปนาอำนาจของอังกฤษ การเข้าครอบครองดินแดนต่างๆของกองทัพอังกฤษผ่านการดำเนินงานของบริษัทมีอีกหลายกรณี เช่น การยึดเกาะชวา, การยึดเกาะปีนัง, การได้มาซึ่งสิงคโปร์รวมไปถึงการเข้าครอบครองพม่า การล่มสลายของบริษัทเกิดขึ้นจากการก่อกบฏในอินเดีย และจบลงในปี พ.ศ. 2401 ราชวงศ์อังกฤษได้เข้าควบคุมอินเดียและสถาปนาสมเด็จพระราชินีวิกตอเรียขึ้นเป็นจักรพรรดินี²⁵ จากตัวอย่างข้างต้นชี้ให้เห็นถึงจุดสำคัญของจักรวรรดินิยมแบบเก่า คือ การจำเป็นต้องเข้ายึดดินแดนและล้มล้างรัฐบาลเดิมเพื่อสถาปนาอำนาจใหม่

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงแนวคิดจักรวรรดินิยมในรูปแบบเก่าซึ่งยังคงจำเป็นต้องยึดโยงกับการได้มาซึ่งดินแดนเพื่อให้สามารถเข้าถึงทรัพยากรที่ตนต้องการ หรือเส้นทางการค้าขายที่จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศจักรวรรดิ

2.1.2 Neo-Colonialism

Neo-Colonialism มีที่มาจาก Jean-Paul Sartre²⁶ ในปี พ.ศ. 2499 เพื่อกล่าวถึงบริบทที่หลากหลายภายหลังการปลดปล่อยอาณานิคมที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่สอง Neo-Colonialism โดยทั่วไปไม่ได้หมายถึงประเภทของการล่าอาณานิคมโดยตรง แต่หมายถึงลัทธิล่าอาณานิคมหรือการแสวงประโยชน์ด้วยวิธีการอื่น โดยความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในอดีตที่มีต่อรัฐอาณานิคม เช่น ข้อได้เปรียบทางภาษีหรือข้อตกลงการค้าเสรี ซึ่งแตกต่างกับ Imperialism การวิเคราะห์การกระทำของจีนที่มีต่อแม่น้ำโขงจึงไม่สามารถใช้ Neo-Colonialism ได้ เนื่องจากประเทศริมฝั่งไม่ได้เป็นอาณานิคมของจีนเสียทั้งหมด และข้อตกลงการสร้างเขื่อนไม่ได้อาศัยข้อได้เปรียบทางเศรษฐกิจเดิมในสมัยที่เป็นอาณานิคม แต่เป็นการสัญญาาร่วมทุนในรูปแบบบรรษัทข้ามชาติ งานวิจัยจึงจำเป็นต้องใช้กรอบ Neo-Imperialism เข้ามาประกอบการวิเคราะห์การกระทำของจีนที่มีต่อประเทศริมฝั่ง

²⁵ S.C. Smith, *British Imperialism 1750 - 1970* (Cambridge University Press, 1998).

²⁶ Azzedine Haddour Jean-Paul Sartre, Steve Brewer, Terry McWilliams, *Colonialism and Neocolonialism*, ed. 1st Edition (London: Routledge, 2001).

2.1.3 Neo-Imperialism

ลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่ (neo-imperialism) คือ การครอบงำของประเทศมหาอำนาจหรือประเทศที่พัฒนาแล้วที่กระทำต่อประเทศกำลังพัฒนา จุดเน้นสำคัญเป็นการครอบงำทางการเมืองจากการแทรกแซง สิ่งการ บงการ ควบคุมรัฐบาลด้านเศรษฐกิจจากระบบทุนนิยมผูกขาดของบรรษัทข้ามชาติ Neo-Imperialism เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อใช้อธิบายการครอบงำทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาในศตวรรษที่ 20 ภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2²⁷ ซึ่งมีการเปลี่ยนรูปแบบการใช้กำลังทหารจากการพิชิตดินแดนเป็นเน้นการแทรกแซงทางการทหารเป็นหลัก เช่น การจัดตั้ง USAID โครงการเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศของสหรัฐ โครงการที่ให้เงินกู้เพื่อพัฒนาประเทศโดยมีเงื่อนไขทางด้านประชาธิปไตยและด้านสิทธิมนุษยชนกำกับไว้ โครงการ USAID ถูกมองว่าเป็นการขยายอำนาจของสหรัฐผ่านการเข้าไปแทรกแซงต่างชาติเพื่อให้สามารถกำหนดนโยบายหรือท่าทีของประเทศนั้นๆได้²⁸ ภายหลังจากสงครามเย็นระบอบโลกแบบใหม่ที่เกิดขึ้นมาจากสหรัฐอเมริกาถูกเรียกว่า Pax Americana²⁹ ซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญใน Neo-Imperialism ของอเมริกา โดยมีหลักแนวคิดคือการรักษาสันติภาพของโลกและมีตัวแสดงหลักคือองค์การสหประชาชาติ หลักการทำงานของแนวคิดดังกล่าวคือ “การจำกัดเจตจำนงทางการเมือง” กล่าวคือการเข้าบุกรุกรัฐอื่นเพื่อจุดประสงค์ใดๆจะไม่เป็นที่ยอมรับและถูกต่อต้านอย่างหนัก ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดของการแผ่ขยายอำนาจผ่าน Neo-Imperialism ของสหรัฐอเมริกาคือ การตอบโต้เหตุการณ์ 9/11 ด้วยการเข้ายึดครองอิรัก การใช้อำนาจของสหรัฐอเมริกาถูกกระทำผ่านการใช้แรงกดดันจากประชาคมโลกบังคับให้ประเทศที่เป็นอธิปไตยปฏิบัติตามที่ตนต้องการหรือใช้กำลังทหารเข้าแทรกแซงผ่านรูปแบบของผู้รักษาสันติภาพ ในขณะที่ประเทศอื่นไม่สามารถทำได้

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของการตีความแนวคิดจักรวรรดินิยม จักรวรรดินิยมไม่จำเป็นต้องอยู่ในสถานะ Hard Power เพียงอย่างเดียว แต่สามารถ

²⁷ Alex Bryne, "Yes, the US had an empire – and in the Virgin Islands, it still does," 2022 (2017),

<https://theconversation.com/yes-the-us-had-an-empire-and-in-the-virgin-islands-it-still-does-73567>.

²⁸ Henry Veltmeyer, "Development and Globalization as Imperialism," *Canadian Journal of Development Studies / Revue canadienne d'études du développement* 26, no. 1 (2005/01/01 2005), <https://doi.org/10.1080/02255189.2005.9669027>, <https://doi.org/10.1080/02255189.2005.9669027>.

²⁹ Ali Parchami, *Hegemonic peace and empire: the Pax Romana, Britannica and Americana* (Routledge, 2009).

อยู่ในรูปแบบอื่นๆได้ เช่น เศรษฐกิจ,สังคม,วัฒนธรรมและการเข้าครอบครองทรัพยากรที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ แนวคิด Neo-Imperialism ก่อให้เกิดมุมมองทางสังคมใหม่ที่แตกต่างออกไปจาก Imperialism แบบเดิม เช่น การเข้าไปเผยแพร่วัฒนธรรม,ศาสนาและเศรษฐกิจในภูมิภาคอื่นเพื่อผลประโยชน์ของชาติโดยไม่จำเป็นต้องถามความสมัครใจจากผู้ที่เป็กลุ่มเป้าหมาย การขยายธุรกิจข้ามพรมแดนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปกติและมีการเรียกร้องให้รัฐสนับสนุนผู้ที่เข้าไปลงทุนเพราะถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการขยายอำนาจของรัฐ

ในปัจจุบัน การแผ่ขยายอำนาจของจีนมีมุมมองที่คล้ายคลึงกับแนวคิดมาร์กซิสต์ว่าด้วยจักรวรรดินิยมซึ่งเชื่อมโยงกับการสะสมทุนส่วนเกิน โดย Accumulation theory เป็นรากฐานของทฤษฎี Accumulation จะเน้นการสะสมทุนส่วนเกิน การขยายการลงทุนออกไปยังประเทศด้อยพัฒนาซึ่งยังมีแหล่งทรัพยากรอยู่ค่อนข้างเยอะสามารถช่วยเพิ่มโอกาสในการแสวงหาอำนาจ,เพิ่มผลกำไร และลดการแข่งขัน นิยามของการสะสมทุนส่วนเกินผู้เขียนยกมาจากแนวคิดของ Rosa Luxemburg จาก *The Accumulation of Capital*³⁰ ซึ่งเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงการขยายอำนาจแบบ Imperialism มีสาเหตุจากระบบทุนนิยมเกิดขนาด กล่าวคือ ระบบทุนนิยมได้นำไปสู่การแข่งขันทางเศรษฐกิจของบริษัทต่างๆอย่างรุนแรง บริษัทต่างๆสะสมทุนและลงทุนเพิ่มในธุรกิจต่างๆ ในขณะที่แรงงานในอุตสาหกรรมได้ค่าจ้างเพียงเล็กน้อย จึงเกิดความไม่สมดุลกันระหว่างอุปสงค์และอุปทานในระบบทุนนิยม การ Oversupply ได้นำไปสู่การแสวงหาตลาดใหม่เพื่อเป็นที่รองรับอุปทานส่วนเกิน เป็นที่มาของแนวคิด Imperialism ผ่านการใช้ระบบทุนนิยมเข้าครอบงำเศรษฐกิจของประเทศที่อ่อนแอกว่าเพื่อเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจเดิมเพื่อเพิ่มความต้องการสินค้าให้มากขึ้น

การกระทำของจีนในปัจจุบันมีความคล้ายคลึงกับแนวคิด Neo-Imperialism มากกว่า Imperialism ในแบบเก่า กล่าวคือเป็นความพยายามของมหาอำนาจในการครอบงำประเทศกำลังพัฒนาผ่านระบบเสรีนิยมและผูกขาดโดยทุน ซึ่งจีนได้ใช้รูปแบบทุนนิยมผูกขาดของบริษัทข้ามชาติขยายอำนาจนำเหนือผ่านการเข้าควบคุมทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญในแต่ละประเทศ ลักษณะของการขยายอำนาจนำของจีนคือ การขยายอำนาจโดยใช้การสร้างสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคม และขนส่งในประเทศกำลังพัฒนาเพื่อแลกกับที่ดินหรือสัมปทานทรัพยากรธรรมชาติที่จีนต้องการ การแสวงหาผลประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างประเทศของจีนหลายครั้งถูกกระทำในรูปแบบ เช่น ผ่านบริษัทเอกชนในการเข้าเทคโอเวอร์บริษัทดั้งเดิมในพื้นที่ หรือ ในรูปแบบของเงินกู้ซึ่ง

³⁰ Rosa Luxemburg, *The accumulation of capital* (London : Routledge and K. Paul, 1951).

<https://archive.org/details/accumulationofca00luxe/page/n3/mode/2up>.

มาจากธนาคารที่เงินก่อตั้งขึ้นคือ ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) ซึ่งตั้งอยู่ในกรุงปักกิ่งและมีเงินทุนจำนวนมาก

กล่าวโดยสรุป Neo-Imperialism มีความหลากหลายและยืดหยุ่นทางทฤษฎีมากกว่าซึ่งจะสามารถใช้อธิบายการแผ่ขยายอำนาจของเงินที่มีต่อประเทศริมฝั่งได้ แนวคิดหลักที่ผู้วิจัยหยิบยกมาจาก Neo-Imperialism เพื่อประกอบการวิจัยคือ Resource Imperialism ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ทำให้เงินสามารถเข้าไปอิทธิพลเหนือรัฐอธิปไตยได้

2.1.4 Resource Imperialism

จักรวรรดินิยมในปัจจุบันถูกศึกษาผ่านหลายแง่มุม หนึ่งในหัวข้อที่เป็นกระแสในปัจจุบันคือ บทบาทของหนี้ในลัทธิจักรวรรดินิยม หนี้ดังกล่าวเกิดขึ้นจากการให้เงินลงทุนของประเทศมหาอำนาจต่อประเทศที่กำลังพัฒนาหรือการเข้าไปลงทุนในฐานะบริษัทข้ามชาติ แลกเปลี่ยนกับสัญญาที่เอารัดเอาเปรียบประเทศคู่สัญญาจนนำไปสู่การสูญเสียทรัพยากรธรรมชาติในท้ายที่สุด จักรวรรดินิยมผ่านการเข้าถึงอสังหาริมทรัพย์หรือทรัพยากรในประเทศอื่นถูกพูดถึงในบทความของ Richard A. Lewin³¹ ซึ่งภายในงานได้กล่าวถึงมุมมองที่แตกต่างกันของกรอบแนวคิดสังคมนิยมแบบดั้งเดิมและกรอบแนวคิดทุนนิยม การควบคุมกิจการหรือทรัพยากรในกรอบแนวคิดสังคมนิยมมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของลัทธิจักรวรรดินิยมโดยปราศจากการเข้ายึดครองดินแดน ในขณะที่แนวคิดทุนนิยมมองว่าการเข้ายึดครองทรัพยากรเกิดจากแรงกดดัน 3 ประการ : ความปรารถนาที่จะเป็นผู้ผลิตที่มีต้นทุนน้อยที่สุด ,ความพยายามที่จะขยายขนาดเศรษฐกิจ,ความปรารถนาที่จะได้รับการรับประกันการจัดหาแรงงานและวัตถุดิบราคาถูก³² โดยจุดประสงค์ที่ผู้วิจัยได้หยิบยกงานชิ้นนี้มาพูดถึงเพื่อต้องการให้เห็นถึงประเด็นทางการเมืองที่ส่งผลต่อรูปแบบการตัดสินใจลงทุนภายนอกประเทศของประเทศจีนซึ่งเป็นประเทศที่ใช้ระบบการปกครองระบอบทุนนิยมและสังคมนิยม

Resource Imperialism เป็นสหวิทยาการที่ประกอบขึ้นด้วยองค์ความรู้หลายแขนง ประเด็นที่เป็นที่พูดถึงมากในปัจจุบันคือเรื่องของ Resource Wars ซึ่งกล่าวถึงการแข่งขันด้าน

³¹ Richard A. Lewin, "Imperialism and Natural Resource Acquisition," (April 2012),

https://www.researchgate.net/publication/257068122_Imperialism_and_Natural_Resource_Acquisition.

³² International River, "The mighty Congo is Africa's second-longest river after the Nile,"

<https://www.internationalrivers.org/where-we-work/africa/congo/>.

ทรัพยากรได้อยู่ในระดับที่สามารถทำให้เกิดภัยคุกคามต่อความมั่นคงและสร้างหายนะทางสิ่งแวดล้อมได้ ปัจจัยหนึ่งคือการที่ชาติมหาอำนาจเช่น จีน อินเดีย เริ่มสะสมทุนส่วนเกินด้วยวิธี Extreme extraction ซึ่งสวนทางกับทรัพยากรธรรมชาติที่ถึงจุดอิ่มตัวและเริ่มเสื่อมโทรมลง พลังงานถ่านหินและน้ำมันที่เป็นแหล่งกำเนิดพลังงานไฟฟ้าหลักเริ่มไม่เพียงพอต่อการใช้งาน การแย่งชิงทรัพยากรของชาติมหาอำนาจก่อให้เกิดความขัดแย้งของชาติและนำไปสู่การแสวงหาแหล่งพลังงานทางเลือกที่มีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าทรัพยากรธรรมชาติใต้ผืนดิน เชื้อนผลิตไฟฟ้าจากพลังงานน้ำเป็นหนึ่งในตัวเลือกหลัก ด้วยระบบระหว่างประเทศแบบ Anarchy และระบบรัฐทุนนิยมปัจจุบันจึงเป็นที่น่ากังวลว่าในอนาคตจะมีการแย่งชิงทรัพยากรน้ำเกิดขึ้นมากกว่าในปัจจุบัน

Resource Imperialism เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพสูงของ Neo-Imperialism ตัวอย่างที่เห็นชัดเจนที่สุดในหัวข้อการศึกษาปัจจุบันคือ การใช้เครื่องมือกับดักหนี้และการให้เงินกู้ยืมเพื่อก่อสร้างสาธารณูปโภคพื้นฐานแก่ลาว เงินกู้ยืมเพื่อการสร้างเขื่อนมีมูลค่ามากกว่าครึ่งของ GDP ของลาว เมื่อเกิดวิกฤตไวรัสโคโรนาส่งผลให้ลาวไม่สามารถชำระหนี้ให้แก่อินได้ จึงให้สัมปทานแก่จีนในการเดินสายส่งไฟฟ้าจากเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำและที่ดินโดยรอบ ซึ่งบริษัทดังกล่าวมีรัฐวิสาหกิจของจีนเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ จากกรณีตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการสูญเสียเอกราชและความสามารถในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในประเทศของลาว การขยายอำนาจครอบงำไปยังประเทศอื่นมักใช้เครื่องมือการเข้าควบคุมกิจการระหว่างประเทศ ปัจจุบันการจัดการทรัพยากรส่วนใหญ่เกิดขึ้นในรูปแบบองค์กรผ่านการควบคุมเข้าซื้อกิจการ การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ FDI เช่นการสร้างโรงงานในประเทศอื่นทั่วโลก

มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

2.2 พัฒนาการของหลักแนวคิด Hydro-Hegemony

2.2.1 Hegemony

Hegemony มีฐานความคิดมาจากแนวความคิดเรื่องการครองอำนาจนำซึ่งได้ถูกกล่าวถึงครั้งแรกในงานเขียนของ Antonio Gramsci โดยแนวคิดของกรัมซึ้นั้นเป็นการอธิบายอำนาจครอบงำทางอุดมการณ์ของชนชั้นนำทางสังคมที่มีต่อส่วนต่างๆของสังคม แนวคิดนี้จะช่วยอธิบายว่าเหตุใดชนชั้นนำทุนจึงสามารถมีอำนาจในสังคมได้ Gramsci ได้ให้อธิบายไว้ว่าอำนาจที่แท้จริงของระบบทุนนิยมนั้นมีใช้อยู่ที่การใช้ความรุนแรงหรือการใช้กำลังบังคับ แต่อำนาจของชนชั้นปกครองอยู่ที่การ

ยอมรับของฝ่ายที่ถูกปกครองในทางความคิดหรือทางจิตสำนึกในการอธิบายความเป็นไปของสังคม เป็นปรัชญาของมวลชน ผู้ซึ่งยอมรับระบบศีลธรรม ขนบธรรมเนียมและพฤติกรรมในสังคม³³ การใช้ อำนาจนิยมเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองประเทศหรือแผ่ขยายอิทธิพลจะช่วยให้ได้รับการสนับสนุนและมี แนวร่วมจากผู้ที่ถูกครอบงำทางความคิดและจิตสำนึกโดยมิต้องใช้กำลังทางการทหารหรือกฎหมาย เข้ามาบังคับ การนำทฤษฎี Hegemony มาประกอบการวิจัยจะทำให้สามารถอธิบายได้ว่าเพราะเหตุใดรัฐบาลประเทศที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนและการปล่อยน้ำจึงเลือกที่จะทำสัญญาสร้าง เขื่อนเพิ่มขึ้น ไม่ต่อต้าน อีกทั้งยังให้การสนับสนุนเงินในการสร้างสาธารณูปโภคอื่นๆในประเทศของตน เราจะเห็นทัศนคติของจีนที่มองว่าการบีบบังคับควรเป็นสิ่งที่ต้องหลีกเลี่ยงดังที่เราจะเห็นว่า การขึ้น เป็นผู้นำทางน้ำในภูมิภาคแทบจะไม่ได้้นำการบีบบังคับเข้ามาใช้งานแต่ใช้การให้ผลประโยชน์และการ สร้างบรรทัดฐานเป็นหลัก ส่งผลให้ผู้ที่ยื่นมาเป็นมหาอำนาจอาจจะถูกมองได้ทั้งทางบวกและทางลบ

2.2.2 Hydro-Hegemony

ปัญหาเรื่องการจัดสรรทรัพยากรน้ำร่วมกันเป็นปัญหาที่ถูกถกเถียงและพยายามแก้ไขมาโดย ตลอด ความพยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวแสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมในปี พ.ศ. 2540 ในข้อตกลงที่มีลักษณะ เป็นกฎหมายฉบับแรก คือ อนุสัญญาว่าด้วยแหล่งน้ำแห่งสหประชาชาติแต่ก็ล้มเหลวเนื่องจาก ประเทศที่ให้สัตยาบันมีเพียงประเทศปลายน้ำเท่านั้น เพราะประเทศต้นน้ำยอมเสี่ยงถึงการถูก จำกัดความสามารถในการควบคุมทรัพยากรในประเทศตนและไม่เข้าร่วม ปัญหาด้านทรัพยากรน้ำ ข้ามพรมแดนจึงดำเนินมาถึงปัจจุบันและรุนแรงขึ้น งานวิจัยฉบับนี้ได้หยิบยกกรอบแนวคิดอีกประเด็น หนึ่งที่น่าสนใจและถูกหยิบยกเข้ามามีส่วนร่วมในวิทยานิพนธ์คือ Hydro-Hegemony ของ Mark Zeitoun ในงาน Hydro-Hegemony a framework for analysis of trans-boundary water conflicts³⁴ โดย Zeitoun ได้กล่าวถึงการเป็นมหาอำนาจในระดับลุ่มน้ำโดยหลักแนวคิดนี้ได้ถูกนำมาใช้กับลุ่มน้ำ ไนล์, จอร์แดน, ไทกริสและยูเฟรติส เป็นการนำกลยุทธการควบคุมทรัพยากรน้ำเพื่อเสริมสร้างความ มั่นคงทางด้านพลังงานสะอาด ในที่นี้คือการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดใหญ่ซึ่งเป็นกระแสที่ กำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน เช่น การกักเก็บทรัพยากรหรือการกักกันไม่ให้นำออกมาใช้ได้ ซึ่ง

³³ Antonio Gramsci, "Selections From the Prison Notebooks," (2007), <https://doi.org/10.2307/j.ctv120qr2d.14>.

³⁴ Mark Zeitoun and Jeroen Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts," *Water Policy* 8 (2006) 5 8 (09/01 2006), <https://doi.org/10.2166/wp.2006.054>.

ดำเนินกลยุทธ์ผ่านการบีบบังคับ, สนธิสัญญาต่างๆ, การสร้างความรู้ใหม่ขึ้นมา โดย Hydro-Hegemony เกิดขึ้นภายใต้การใช้ช่องว่างจากความไม่สมดุลของอำนาจที่มีอยู่ภายในบริบทสถาบันระหว่างประเทศที่อ่อนแอ

ปัจจัยต่างๆที่จะทำให้ประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือ ตัวแสดงใดตัวแสดงหนึ่ง สามารถมีอำนาจนำเหนือทางน้ำได้ โดย Zeitoun ได้ยกกรอบการประเมินอำนาจครอบงำด้วยน้ำของ Naff and Matson³⁵ มาประกอบการอธิบาย โดยแยกปัจจัยออกมาเป็น 3 รูปแบบ ซึ่งจะเป็นการวัดระดับของอำนาจครอบงำอำนาจนำทางน้ำที่ทำได้โดยประเทศที่อยู่ริมฝั่งน้ำ ซึ่งจะสามารถประเมินได้ดีที่สุดผ่านการทบทวนตำแหน่งอำนาจ ตำแหน่งริมฝั่ง และศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร

- 1) ปัจจัยทางด้านทำเลที่ตั้งของประเทศหรือตัวแสดง (Geographical Position) ตำแหน่งของที่ตั้งของภูมิภาคที่ได้เปรียบในทางภูมิรัฐศาสตร์มากกว่า เช่น Upstream and Downstream
- 2) ปัจจัยทางด้านความสามารถในการแสวงหาทรัพยากรน้ำ (Ability to exploit) คือ ศักยภาพและความสามารถในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด เช่น Infrastructure Tech Capacity
- 3) ปัจจัยทางอำนาจ (Power) ซึ่งประกอบไปด้วยอำนาจทางการเมือง/เศรษฐกิจ/การทหารโดยรวม

หากวิเคราะห์จากกรอบแนวคิดที่ได้ให้ไว้ จะพบว่าจีนเข้าข่ายทุกประการดังต่อไปนี้

- 1) ปัจจัยด้านทำเลที่ตั้ง : จีนตั้งอยู่บริเวณต้นน้ำของแม่น้ำโขงซึ่งมีทำเลที่ตั้งที่ได้เปรียบในด้านพื้นที่การรับน้ำ
- 2) ปัจจัยทางด้านความสามารถในการแสวงหาทรัพยากรน้ำ : จีนมีความสามารถทางวิศวกรรมและทรัพยากรที่เพียงพอต่อการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายเขื่อนในบริเวณลุ่มน้ำโขงตอนบน
- 3) ปัจจัยทางด้านอำนาจ : อาจจำเป็นที่จะต้องยกตัวอย่างกรณีศึกษาเพื่อให้เห็นภาพอำนาจที่เหนือกว่าที่อาจเป็นปัจจัยที่ส่งผลให้จีนสามารถมีอำนาจที่เหนือกว่าทางน้ำได้

³⁵ Thomas Naff and Ruth C. Matson, *Water In The Middle East : Conflict Or Cooperation?*, ed. 1st Edition (New York: Routledge, 2020).

โดยกรณีของผู้วิจัยยกตัวอย่างประกอบสามารถแบ่งเป็นสองกรณี กรณีแรก ความขัดแย้งระหว่างอิสราเอลและจอร์แดนที่ทั้งสองประเทศต่างมีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรน้ำที่มีไม่เพียงพอและมีชายแดนติดกัน แตกต่างกันทางด้านปัจจัยทางการทหารที่อิสราเอลเข้มแข็งกว่าและจอร์แดนจำเป็นที่จะต้องพึ่งพิงกำลังทางการทหารของอิสราเอล การบุกจอร์แดนของอิสราเอลเพื่อแย่งชิงน้ำจึงไม่ได้ก่อให้เกิดความขัดแย้งแก่จอร์แดนมากนัก การเข้าควบคุมหรือแย่งชิงทรัพยากรน้ำดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงอำนาจทางด้านต่างๆ (ในกรณีนี้คืออำนาจด้านการทหาร) ที่เป็นปัจจัยที่ตัวแสดงจะต้องมีเพื่อที่จะสามารถมีอิทธิพลที่เหนือกว่าทางน้ำได้ ในรูปแบบอำนาจของกรณีนี้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบอำนาจนำเหนือที่มีอยู่ก่อนและส่งผลให้ได้มาซึ่งอำนาจนำเหนือด้านอื่น ซึ่งแตกต่างจากอีกกรณีที่เป็นการใช้อำนาจทุนนิยมเข้าครอบงำการตัดสินใจโดยตรง กรณีดังกล่าวคือ Water Wars in Texas ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มธุรกิจปิโตรเคมีและกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมที่มีความต้องการในการใช้น้ำจากแหล่งเก็บน้ำที่แตกต่างกัน โดยกลุ่มธุรกิจมองว่าน้ำที่สมควรจะนำมาใช้ในระบบอุตสาหกรรมมากกว่าปล่อยทิ้งลงเพื่อรักษาระบบนิเวศน์ ในขณะที่กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมองว่ารัฐควรที่จะเพิ่มโครงการปล่อยน้ำลงสู่ระบบนิเวศน์มากกว่านี้ ท้ายที่สุดแล้วกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีจำนวนและเงินทุนมากกว่าก็สามารถลอบบีให้ผู้บริหารรัฐชะลอการอนุรักษ์ระบบนิเวศน์และคงปริมาณน้ำที่จะใช้ในกลุ่มอุตสาหกรรมได้ในกรณีนี้ชี้ให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างสองแนวความคิดคือกลุ่มอนุรักษ์และกลุ่มทุน ซึ่งช่วยให้เราเห็นการพยายามมีอำนาจนำเหนืออีกกลุ่มผ่านการลอบบีผู้มีอำนาจตัดสินใจ

ทั้ง 2 กรณีที่กล่าวมาข้างต้นชี้ให้เห็นถึงสถานภาพของอำนาจของตัวแสดงที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐ, เอกชน, หรือกลุ่มผลประโยชน์อื่นๆ ซึ่งอำนาจที่มากกว่าจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้สามารถมีอิทธิพลที่เหนือกว่าทางน้ำได้ในท้ายที่สุด

ปัจจัยทั้ง 3 ด้านจากกรอบแนวคิดที่ได้ยกมาข้างต้น ประกอบกับการเปรียบเทียบกรณีการสร้างเขื่อนแม่น้ำโขงของจีน จะสามารถทำให้เราเห็นภาพการมีสถานภาพที่ได้เปรียบและมีอำนาจนำเหนือทางน้ำที่มากกว่าประเทศท้ายน้ำ ซึ่งสามารถกักเก็บน้ำไว้ในหน้าฝน เพื่อใช้ในหน้าแล้งของตน และการกักเก็บน้ำและปล่อยน้ำของเขื่อนในจีนสามารถสร้างผลกระทบต่อความมั่นคงทางทรัพยากรของทั้ง 5 ประเทศได้ จึงอาจกล่าวได้ว่ากรณีการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำบนแม่น้ำโขงอาจเป็นการขยายอำนาจแบบหนึ่งของจีนผ่านอิทธิพลที่เหนือกว่าทางน้ำ (Hydro-Hegemony)

การใช้กรอบ Imperialism และ Hydro-Hegemony จะทำให้เราเห็นถึงแนวทางการแสดงออกซึ่งอำนาจของรัฐมหาอำนาจที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือการขยายอำนาจของจีนกระทำ

ผ่านการแผ่ขยายอิทธิพลออกสู่ภายนอกด้วยเครื่องมือทางการลงทุนระหว่างประเทศและบริษัทข้ามชาติตามแนวคิด Neo-Imperialism และการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศตนเองด้วยแนวความคิด Hydro-Hegemony ซึ่งจีนมีความได้เปรียบทางลักษณะภูมิรัฐศาสตร์จากตำแหน่งต้นน้ำ ถึงแม้ว่าจีนจะบริหารจัดการน้ำในประเทศตนเองแต่ย่อมเกิดปริบททางอำนาจที่เปลี่ยนแปลงไปจากการบริหารดังกล่าว เนื่องจากทรัพยากรน้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความล้นไหลและเป็นทรัพยากรส่วนรวม การบริหารจัดการในประเทศย่อมส่งผลต่อประเทศปลายน้ำที่ใช้น้ำร่วมกัน

จีนอยู่ในตำแหน่งต้นน้ำที่สามารถตัดสินใจแนวทางปฏิบัติต่อทรัพยากรส่วนรวมในภูมิภาคและเสริมอำนาจด้วยการแผ่ขยายอิทธิพลผ่านการเข้าไปลงทุนในสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในหลายประเทศ รูปแบบอำนาจทั้งสองจะช่วยให้เราเห็นถึงความพยายามขยายอิทธิพลของจีนในภูมิภาคได้เป็นอย่างดี การยิ่งตอกย้ำอำนาจที่จีนมีในภูมิภาคให้ทวีความแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้นอาจส่งผลกระทบต่อประเทศปลายน้ำในอนาคต

2.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี Resource Imperialism และ Hydro-Hegemony

งานวิจัยฉบับนี้ได้แบ่งหัวข้อการทบทวนวรรณกรรมออกเป็น 3 หัวข้อคือ

หัวข้อที่ 1. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี Hydro-Hegemony

หัวข้อที่ 2. การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ Neo-Imperialism และ Resource Imperialism

หัวข้อที่ 3. การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจของ Hegemony ในลุ่มน้ำโขง

2.3.1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทฤษฎี Hydro-Hegemony

ในหัวข้อถัดไปเกี่ยวกับ การศึกษาวรรณกรรมเกี่ยวกับ Hydro-Hegemony เราจะเจาะลึกถึงความซับซ้อนของการเมืองน้ำในภูมิภาคต่างๆ โดยเน้นรัฐหรือประเทศที่ถูกกระทบโดยงานวิจัยเหล่านี้

ว่ามีสถานะเป็น Hydro – Hegemonic ในวรรณกรรม เช่น อินเดีย, จีน โดยแนวคิดของ Hydro-Hegemony ได้พัฒนาไปตามกาลเวลา เส้นเวลาการพัฒนาแสดงให้เห็นพลวัตที่เปลี่ยนแปลงของการควบคุมและจัดการทรัพยากรน้ำ ในอดีต อำนาจนำเหนือน้ำมักเกี่ยวข้องกับการควบคุมและจัดการทรัพยากรน้ำโดยสิ้นเชิง อย่างไรก็ตาม ในช่วงไม่กี่ปีมานี้ อำนาจนำเหนือน้ำได้พัฒนาขึ้นเพื่อพิจารณาไม่เพียงแต่แง่มุมของอำนาจแข็ง เช่น การควบคุมทางทหารหรือเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงมิติของอำนาจที่อ่อนนุ่ม ซึ่งรวมถึงอิทธิพลทางการทูต อดุมการณ์ และวัฒนธรรม แม้ว่ารูปแบบของอำนาจนำเหนือน้ำในทรัพยากรน้ำมักจะคล้ายคลึงกันในแต่ละภูมิภาค แต่วรรณกรรมก็นำเสนอแง่มุมที่แตกต่างกันเกี่ยวกับผลกระทบของพลวัตทางอำนาจระหว่างรัฐ งานวิจัยบางชิ้นเสนอว่าอำนาจนำเหนือน้ำสามารถส่งเสริมความร่วมมือและบรรเทาความขัดแย้งได้ ในขณะที่บางชิ้นแย้งว่าอาจทำให้ความตึงเครียดรุนแรงขึ้นและนำไปสู่ความขัดแย้งเรื่องทรัพยากรน้ำ ความแตกต่างในการวิเคราะห์นี้เน้นให้เห็นถึงความซับซ้อนของการเมืองน้ำและผลลัพธ์ที่หลากหลายของความสัมพันธ์แบบ Hydro - Hegemonic

งานวิจัยเกี่ยวกับ Hydro-Hegemony ในช่วงแรกเริ่มขึ้นในศตวรรษที่ 19 งานวิจัยในช่วงนี้ได้ค้นหาปัจจัยและศึกษาความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศที่รุนแรงจนอาจก่อให้เกิดสงครามน้ำ งานวิจัยเกี่ยวกับทฤษฎีนี้ส่วนมากจะมีรูปแบบเป็นสหวิทยาการมีการนำสำนักคิดต่างๆเข้ามาประกอบการอธิบายด้วย เช่น สังคมนิยม ลัทธิสถาบันใหม่ เศรษฐศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศ ในช่วงแรกงานวิจัยถูกมองว่าเป็นงานวิจัยที่ตีตราหนักเกินกว่าเหตุและไม่มีข้อมูลเพียงพอในการวิเคราะห์ แนวคิด Hydro-Hegemony มีกลุ่มนักวิชาการหลักคือ London Water Research Group (LWRG หรือ London Group)³⁶ ซึ่งเชี่ยวชาญทางด้านน้ำข้ามพรมแดน

งานวิจัยหลายงานมองว่ากรอบความร่วมมือที่เกิดขึ้นในกลุ่มน้ำไม่สามารถนำพาความสงบสุขให้เกิดขึ้นในภูมิภาคได้ ประเทศริมฝั่งที่อยู่ภายใต้ Hegemony อาจจำใจต้องเข้าร่วมกรอบความร่วมมือ แต่ผลประโยชน์ที่ได้รับส่วนใหญ่จะเป็นเพียงข้อมูลทางเทคนิคเท่านั้น ไม่ใช่ความเท่าเทียมของรัฐ สนธิสัญญาต่างๆไม่อาจรับประกันพฤติกรรมของ Hegemony ได้ อีกทั้งปฏิสัมพันธ์น้ำข้ามพรมแดนไม่จำเป็นต้องมีรูปแบบความขัดแย้งเพียงอย่างเดียวแต่อาจออกมาในลักษณะความร่วมมือแบ่งปันทรัพยากร ทฤษฎีนี้จึงอาจจะไม่สามารถใช้อธิบายความสัมพันธ์ในกลุ่มน้ำทั้งหมดได้ กรณีศึกษา เช่น งานของ Paula Hanasz “Power Flows: Hydro-Hegemony and Water Conflicts in

³⁶ Jeroen Warner et al., "Transboundary 'hydro-hegemony': 10 years later," *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water* 4, no. 6 (2017).

South Asia”³⁷ ได้กล่าวถึงการมีอยู่ของ Hydro-Hegemony จะเป็นผู้สร้างกฎเกณฑ์ในการใช้น้ำร่วมกันในภูมิภาค มหาอำนาจน่าจะช่วยส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคและลดปัญหาความขัดแย้งระหว่างการใช้ทรัพยากรธรรมชาติส่วนรวมได้

ในช่วงแรกการศึกษาทฤษฎี Hydro-Hegemony ถูกศึกษาผ่านการเชื่อมโยงกับวิธีที่จะทำ ให้รัฐสามารถกระทำกรเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำส่วนรวมได้อย่างถูกกฎหมายดังจะเห็นได้จากงาน “Conflict and Cooperation Over Water in the Aral Sea Basin”³⁸ แต่งานวิจัยไม่ได้ศึกษา เกี่ยวกับการทำงานของหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ต่อมางานวิจัยได้ผนวกรวมทฤษฎีเข้ากับแนวทางการศึกษาแบบ Neo-institutionalism ซึ่งกล่าวถึง Hegemony ในฐานะผู้รักษาสมดุลด้านทรัพยากรน้ำในภูมิภาค การยอมรับข้อจำกัดและยอมที่จะพึ่งพิงอาศัยอำนาจน่าจะช่วยให้เกิดความสงบสุขในภูมิภาค ทำให้เกิดระเบียบและความมั่นคง เกิดการรวมศูนย์อำนาจขึ้นที่รัฐซึ่งเป็นศูนย์กลาง

การศึกษาเกี่ยวกับ Hydro-Hegemony ถูกขยายขอบเขตออกมาถึงเรื่องความมั่นคง เช่น งานวิจัยของ Arun P. Elhance ในปี พ.ศ. 2540 เรื่อง “Conflict and Cooperation Over Water in the Aral Sea Basin”³⁹ ซึ่งพูดถึงความขัดแย้งทางน้ำที่อาจสั่นคลอนความมั่นคงในด้านต่างๆของภูมิภาคได้ เช่น ความมั่นคงทางน้ำ, ทางอาหารและความมั่นคงทางพลังงาน ความมั่นคงในรูปแบบต่างๆส่งผลให้มีการเรียกร้องการเข้าถึงทรัพยากรน้ำอย่างมีเสถียรภาพ ตำแหน่งของรัฐริมฝั่งกลายเป็นตัวกำหนดสถานะภาพต่อรองของความมั่นคงในภูมิภาค ประเทศที่มีอำนาจเหนือทางน้ำถูกมองว่าเอารัดเอาเปรียบประเทศที่มีสถานะต่ำกว่าและขยายอำนาจเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ซึ่งเราจะพบเห็นในงานของ Muhammad Imran เรื่อง Hydro-politics and Conundrum of Trans boundary Water Issues: A Case Study of South Asia⁴⁰ ซึ่งกล่าวถึงการใช้อำนาจได้เปรียบทางลักษณะภูมิประเทศที่เป็นต้นน้ำเอารัดเอาเปรียบประเทศอื่น

โดย งานแรกที่เราจะทำการศึกษาเจาะลึกคือ งานของ Arun P. Elhance ในปี พ.ศ. 2540 งานวิจัยเรื่อง “Conflict and Cooperation Over Water in the Aral Sea Basin”⁴¹ เป็นงานวิจัย

³⁷ Paula Hanasz, "Power flows: hydro-hegemony and water conflicts in South Asia," *Security Challenges* 10, no. 3 (2014).

³⁸ Arun P. Elhance, "Conflict and cooperation over water in the Aral Sea basin," *Studies in Conflict & Terrorism* 20, no. 2 (1997/04/01), <https://doi.org/10.1080/10576109708436034>, <https://doi.org/10.1080/10576109708436034>.

³⁹ Elhance, "Conflict and cooperation over water in the Aral Sea basin."

⁴⁰ Muhammad Imran et al., "Hydropolitics and Conundrum of Transboundary Water Issues: A Case Study of South Asia," *Journal of Politics and International Studies* 7, 1 (January–June 2021 2021).

⁴¹ Elhance, "Conflict and cooperation over water in the Aral Sea basin."

ที่ได้กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างประเทศที่เกิดจากปัญหาการขาดแคลนแหล่งน้ำจืดภายในประเทศ งานวิจัยชิ้นนี้ได้ศึกษาพื้นที่บริเวณ ลุ่มน้ำ Aral ซึ่งประกอบด้วยแม่น้ำสองสายสำคัญคือ Amu Darya และ Syr Darya ลุ่มน้ำส่วนใหญ่อยู่ในดินแดนของรัฐอิสระ ประกอบไปด้วย คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน บางส่วนของอัฟกานิสถานและอิหร่านตอนเหนือ ด้วยพื้นที่ประมาณ 1.5 ล้านตารางกิโลเมตร (km²) และประชากรประมาณ 32 ล้านคน⁴² ในช่วงที่งานวิจัยชิ้นนี้เกิดขึ้น แนวคิด Hydro-Hegemony ยังไม่สามารถตีความได้อย่างชัดเจนมากนักจึงยังไม่มีภาระบุตัวแปรสำคัญที่มีลักษณะเป็น Hydro-Hegemonic แต่หากวิเคราะห์จากลักษณะภูมิประเทศต้นน้ำและการเจรจาต่อรองปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วคีร์กีซสถานอยู่ในจุดที่ได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์มากที่สุดซึ่งส่งผลให้มีอำนาจต่อรองมากที่สุดเช่นเดียวกัน

ตัวแสดงหลักในงานวิจัยมีทั้งหมด 5 ประเทศ คือ คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน เติร์กเมนิสถาน อุซเบกิสถาน ประเทศที่มีลักษณะเป็น Water Hegemon มากที่สุดคือ คีร์กีซสถานซึ่งมีกระบวนการควบคุมน้ำโดยอาศัยการเปลี่ยนเส้นทางการเดินทางน้ำโดยการขุดคลองสาขาที่จะสามารถกักเก็บน้ำไว้ในอติปีเตยของตนให้มากที่สุดอีกทั้งยังสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำขนาดใหญ่ควบคุมการไหลของแม่น้ำ Syr darya ซึ่งส่งผลกระทบต่ออุซเบกิสถานและคาซัคสถานที่ต้องการใช้น้ำเพื่อปลูกพืชผล คาซัคสถานได้รับผลกระทบหนักที่สุดเนื่องจากน้ำเพียงเล็กน้อยที่ได้รับจากอุซเบกิสถานถูกปนเปื้อนโดยการระบายน้ำจากทุ่งฝ้ายต้นน้ำซึ่งฉีดพ่นสารเคมีและยาฆ่าแมลงอย่างหนัก ปัญหาที่กล่าวมาข้างต้นก่อให้เกิดข้อพิพาทขึ้น แนวทางการแก้ปัญหาและความร่วมมือล้มเหลวบ่อยครั้งเนื่องจากประเทศในภูมิภาคยึดผลประโยชน์ตนเป็นที่ตั้ง ถึงแม้จะมีความพยายามจากองค์กรภายนอกในการเข้ามาช่วยเหลือเช่น EU UNDP USAID ก็ยังคงล้มเหลว งานวิจัยได้สรุปผลไว้ว่าความรุนแรงของปัญหายังไม่เป็นที่น่ากังวลแต่ความตึงเครียดอาจเพิ่มขึ้นได้ในอนาคตจากความต้องการใช้น้ำที่เพิ่มขึ้นตลอดเวลา

จากการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้พบว่ามีความขัดแย้งระหว่างผลวิจัยที่ค้นพบคือ งานวิจัยได้กล่าวถึงความพยายามร่วมมือกันในภูมิภาคเพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ร่วมกัน แต่จากภาพถ่าย

⁴² United Nations Economic Commission for Europe (UNECE), "DRAINAGE BASIN OF THE ARAL SEA AND OTHER TRANSBOUNDARY SURFACE WATERS IN CENTRAL ASIA," (2005), <https://unece.org/DAM/env/water/blanks/assessment/ara1.pdf>.

ดาวเทียมเหนือทะเลอารัลในปี พ.ศ. 2564⁴³ พบว่าทะเลอารัลได้สูญเสียน้ำด้านตะวันออกอย่างสมบูรณ์ ความพยายามร่วมมือได้ล้มเหลวตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

จากการศึกษางานวิจัยได้พบช่องว่างความรู้ในงานวิจัยชิ้นนี้คือ งานวิจัยเน้นศึกษาในด้านความมั่นคงทางทรัพยากร, การลดความขัดแย้ง และความร่วมมือระหว่างประเทศเป็นหลัก มิได้มีการศึกษาถึงความสามารถในการสร้างอำนาจต่อรองที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติของประเทศต้นน้ำที่กระทำต่อประเทศปลายน้ำ ซึ่งงานวิจัยชิ้นนี้ควรศึกษาถึงสัญญาาระหว่างประเทศต่างๆ ที่ทำขึ้นระหว่างประเทศต้นน้ำและประเทศปลายน้ำว่ามีลักษณะเป็นสัญญาเอาเปรียบประเทศปลายน้ำหรือไม่ เพื่อศึกษาถึงอำนาจนำเหนือของประเทศต้นน้ำที่มีต่อประเทศปลายน้ำ จากการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นช่องว่างที่จะสามารถนำมาต่อยอดงานวิจัยเรื่องการสร้างเขื่อนแม่น้ำโขงคือ การศึกษาบริบทที่ประเทศต้นน้ำกระทำต่อประเทศปลายน้ำในรูปแบบต่างๆ เช่น การลงทุนข้ามประเทศ การต่อรองด้านทรัพยากร

งานวิจัยชิ้นนี้ต่อมาคือ “Water and politics: levels, rational choice and South Indian canal irrigation”⁴⁴ ของ Peter P. Mollinga ในปี พ.ศ. 2544 เป็นงานวิจัยที่พูดถึงความสัมพันธ์ระหว่างทรัพยากรน้ำและการเมืองเป็นหลัก งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแรกๆ ที่เริ่มมีกรอบความคิด Hydro - Politics ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเกี่ยวกับการเมืองและทรัพยากรน้ำ โดยงานวิจัยมีรูปแบบการวิจัยเป็นการวิเคราะห์การตัดสินใจของกลุ่มผลประโยชน์ในระดับต่างๆ ผ่านแนวคิด Rational Choice คือการตัดสินใจเลือกทางเลือกใดๆ โดยใช้หลักเหตุผลประกอบการตัดสินใจเพื่อหาทางเลือกที่ดีที่สุด งานวิจัยมีการใช้ Case study ในอินเดียได้อธิบายความเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีการตัดสินใจในระดับความสัมพันธ์ต่างๆ กรณีตัวอย่างคือระบบชลประทานคลอง Tungabhadra สาขาของแม่น้ำกฤษณะ ตอนใต้ของอินเดียในรัฐกรณาฏกะโดย Tungabhadra Left Bank⁴⁵ เป็นระบบชลประทานแบบอ่างเก็บน้ำขนาด 240,000 เฮกเตอร์งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้คำนิยามของ Hydro - Politics ไว้ว่า เป็นกระบวนการทางการเมืองระหว่างรัฐเกี่ยวกับการจัดสรรและการใช้น้ำที่ไหลผ่านแม่น้ำและชั้นหินอุ้มน้ำระหว่างประเทศ

⁴³ "Aral Basin Satellite," 2022,

<https://worldview.earthdata.nasa.gov/?v=56.01933029120979,42.01669635515899,63.10638619686845,47.38848770801719&s=60,45&t=2022-05-31-T18%3A32%3A35Z>.

⁴⁴ Peter Mollinga, "Water and politics: levels, rational choice and South Indian Canal irrigation," *Futures* 33 (2001). - ISSN 0016-3287 33 (10/01 2001), [https://doi.org/10.1016/S0016-3287\(01\)00016-7](https://doi.org/10.1016/S0016-3287(01)00016-7).

⁴⁵ Peter Mollinga and Gert Jan Veldwisch, "Ruling by Canal: Governance and System-Level Design Characteristics of Large-Scale Irrigation Infrastructure in India and Uzbekistan," *Water Alternatives* 9 (06/02 2016).

งานวิจัยแบ่งระดับการศึกษาในหัวข้อนี้กับการเมืองออกเป็น 3 ระดับ 1. Hydro - Politics เป็นการเมืองระหว่างรัฐระดับชาติเกี่ยวกับการจัดสรร, การกระจาย, การควบคุมและการดูแลคุณภาพ 2. The politics of water resources policy เป็นการศึกษาในระดับการกำหนดนโยบายทรัพยากรน้ำ และการดำเนินการภายในรัฐ เช่น โครงการลงทุนสำหรับการสร้างและบำรุงโครงสร้างพื้นฐานเกี่ยวกับน้ำ 3. The everyday politics of water use การวิเคราะห์ในระดับนี้จะพิจารณาความสัมพันธ์และรูปแบบการใช้น้ำของคนในพื้นที่กับอำนาจในการกำหนดรูปแบบแนวทางการใช้ทรัพยากรน้ำ การวิเคราะห์ในระดับนี้จะเน้นประเด็น สิทธิในการใช้น้ำและการเรียกร้องให้ผู้ใช้ในพื้นที่มีส่วนรวมในการวางแผนจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและแก้ปัญหาที่มีอยู่ในระบบ, การใช้ระบบชลประทานในฐานะเครื่องมือบรรเทาความยากจน

โดยเราจะเน้นย้ำการศึกษาที่ระดับ Hydro - Politics ซึ่งเป็นระดับที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยเท่านั้น จากกรณีศึกษาระดับ Hydro - Politics ที่เห็นได้ชัดเกิดขึ้นในช่วงสมัยอาณานิคม โดย Tungabhadra River ตั้งอยู่บนพรมแดนระหว่างรัฐ Madras ซึ่งปกครองโดยราชมณฑลอังกฤษและรัฐอิสระนิซัมซึ่งเป็น Princely state ปกครองโดยเจ้าพื้นเมืองอินเดีย แผนการก่อสร้างระบบชลประทานครั้งแรกเกิดขึ้นจากฝั่ง Madras โดยมีจุดประสงค์เพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและความอดอยาก ระบบชลประทานจะนำน้ำไปยังพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ ความขัดแย้งเกิดขึ้นเพราะการสร้างเขื่อนจะมีส่วนหนึ่งตั้งอยู่บนรัฐอิสระนิซัมซึ่งต้องได้รับการยินยอมก่อนสร้าง แต่ฝ่าย Madras ไม่ต้องการแบ่งปันน้ำ 50% ให้นิซัมซึ่งนิซัมไม่ยินยอมรับเงื่อนไข ความขัดแย้งเกิดขึ้นต่อเนื่องกว่า 80 ปี Madras ตอบโตได้โดยการไม่อนุมัติการสร้างระบบชลประทานใดๆของฝั่งนิซัม การต่อสู้ของทั้งสองฝ่ายถูกมองว่ามีบริบทมากกว่าการแย่งชิงทรัพยากรน้ำแต่เป็นการต่อสู้ระหว่าง Imperial Power ที่พยายามรักษาอำนาจนำเหนือของตน ข้อสังเกตที่สามารถทำให้สรุปได้ดังนั้นก็คือ เขื่อนสามารถบรรลุข้อตกลงโครงสร้างแผนร่วมกันในช่วงปลายของยุคอาณานิคมส่งผลให้การก่อสร้างเริ่มขึ้นก่อนได้อิสรภาพ บทสรุปในระดับ Hydro - Politics คือ ความพยายามทำความเข้าใจในพฤติกรรมของบุคคลไม่สามารถอยู่บนพื้นฐาน Self-Interestทางวัตถุเพียงอย่างเดียว สภาพการเมือง, ตัวแทน, แรงจูงใจของจักรวรรดิ, นโยบายชาตินิยม ถึงแม้ว่าทั้งสองตัวแสดงจะได้รับผลประโยชน์ในระดับที่เท่าเทียมกันแต่ด้วยสถานะที่ไม่เท่าเทียมกันจึงต้องคำนึงถึงสถานะอำนาจในการตัดสินใจร่วมมือ งานวิจัยไม่เพียงแต่วิเคราะห์จุดแข็งและจุดอ่อนของแนวคิดแต่งานวิจัยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญระหว่างน้ำและการเมือง ซึ่งการบริหารจัดการน้ำจะได้รับประโยชน์จากการตั้งคำถามจากมุมมองทางการเมืองและ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ความต้องการของกระบวนการนี้ คือการจัดตั้งสถาบันต่างๆ ในระดับที่แตกต่างกันโดยการอภิปรายผ่านทางสถานการณ์การขาดแคลนน้ำที่เพิ่มขึ้นและการแบ่งขั้วทางสังคม

จากการศึกษางานวิจัยชิ้นนี้เราพบว่างานวิจัยเน้นศึกษานโยบายด้านทรัพยากรน้ำทั้งระหว่างประเทศและในประเทศผ่านมิติน้ำและการเมืองภายใต้หลักแนวคิด Rational Choice ผลการวิจัยสรุปออกมาว่าน้ำและการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันอย่างมากระหว่างประเทศ โดยเฉพาะระดับระหว่างประเทศ Hydro - politics การตัดสินใจด้านนโยบายโดยมุ่งเน้นผลประโยชน์สูงสุดร่วมกันระหว่างรัฐไม่สามารถใช้ได้ น้ำถูกใช้เป็นเครื่องมือในหลายด้าน เช่น การคานอำนาจระหว่างรัฐ, การแสดงอำนาจของจักรวรรดินิยม (ในกรณีศึกษาที่กล่าวถึง อำนาจของจักรวรรดินั้นเป็นตัวแทนของ British Crown ซึ่งมีอำนาจควบคุมภูมิภาค Madras และมีอิทธิพลสำคัญเหนือ Nizam Free State) อำนาจในการควบคุมทรัพยากรน้ำของจักรวรรดินิยมที่ถูกยกตัวอย่างขึ้นมาในหัวข้อ Hydro - Politics ในงานวิจัยนี้เปรียบเสมือนพื้นฐาน Hydro-Hegemony ซึ่งถูกตีกรอบภายหลังจากงานวิจัยนี้ สิ่งทีงานวิจัยนี้ขาดหายไปคือการเน้นย้ำว่าทรัพยากรน้ำเป็นสิ่งที่หายาก น้ำเป็นจุดเริ่มต้นของทรัพยากรสำคัญในประเทศ เช่น ไฟฟ้า อาหาร อุตสาหกรรมหนักและเบา และการควบคุมน้ำของประเทศต้นน้ำอาจกระทบความมั่นคงในหลายๆด้านของประเทศปลายน้ำ ซึ่งเป็นเรื่องที่สามารถเข้าใจได้เนื่องจากงานวิจัยชิ้นนี้ถูกศึกษาในช่วงที่ทรัพยากรน้ำยังไม่ขาดแคลนมากนักและเทคโนโลยีในการกักเก็บน้ำยังไม่พัฒนามากพอที่จะเก็บน้ำในปริมาณมาก งานของข้าพเจ้าจึงสามารถต่อยอดแนวความคิดเรื่องน้ำและการเมืองโดยเน้นย้ำความสำคัญของน้ำและชี้ให้เห็นถึงความอันตรายของการผูกขาดทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ในปัจจุบัน

งานวิจัยต่อมาจะช่วยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิรัฐศาสตร์ที่ส่งผลต่อทรัพยากรน้ำในแต่ละประเทศ “Hydro-Hegemony in the Upper Jordan Waterscape: Control and Use of the Flows”⁴⁶ โดย Mark Zeitoun et al ในปี พ.ศ. 2556 งานวิจัยเน้นการวิเคราะห์ผ่านกรอบแนวคิด Hydro-Hegemony ประกอบกับการศึกษาภูมิทัศน์ทางน้ำเพื่อสำรวจการใช้และวิธีการควบคุมการไหลของแม่น้ำจอร์แดนตอนบน มีตัวแสดงหลักคือ ซีเรีย,เลบานอน,อิสราเอล โดยปัญหาที่เกิดขึ้นมีพื้นฐานมาจากการแบ่งดินแดนในช่วงอาณานิคม จากจักรวรรดิออตโตมานสู่ฝรั่งเศสจากนั้นแยกตัวเป็นซีเรียและเลบานอนหรืออาณานิคมอังกฤษที่กลายเป็นจอร์แดนและอิสราเอล การเปลี่ยนแปลงแต่ละครั้งส่งผลต่อโครงสร้างพื้นฐานทางน้ำและการใช้น้ำ ผู้เขียนนำนิเวศวิทยาการเมือง

⁴⁶ Karim Eid-Sabbagh Mark Zeitoun, Michael Talhami, Muna Dajani, "Hydro-Hegemony in the Upper Jordan Waterscape: Control and Use of the Flows," *Water Alternatives* 6, no. 1 (2013), <https://www.water-alternatives.org/index.php/volume6/v6issue1/200-a6-1-5>.

มาประกอบกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อตีความการควบคุมการใช้น้ำ โดยเน้นย้ำที่กรอบการวิเคราะห์ Hydro-Hegemony ของ Zeitoun and Warner ผสมรวมกับการอ่านภูมิทัศน์ทางน้ำ Waterscape เพื่อตีความการควบคุมน้ำ, ความสามารถของแต่ละรัฐในการใช้ประโยชน์จากกระแส น้ำ, ตำแหน่งทางภูมิศาสตร์และอำนาจสัมพันธ์ รัฐที่พยายามเป็น Hydro-Hegemonic ในงานวิจัยชิ้นนี้ คืออิสราเอล ซึ่งกระทำผ่านกระบวนการควบคุมโดยตรง (ทางกายภาพ) เหนืออาณาเขต, การควบคุมน้ำผิวดิน, การไหลของน้ำใต้ดินและการใช้กระแสน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ประเด็นหลักของงานวิจัยฉบับนี้คือการชี้ให้เห็นถึงระบบ Remote Control ของอิสราเอลซึ่งเป็นการใช้ Reputational Power ที่ได้จากการใช้ Hard Power ช้ำๆจนกระทั่งเกิดระเบียบกฎเกณฑ์การใช้น้ำ ทำให้ไม่ต้องมีการควบคุมทางกายภาพโดยตรงเหนืออาณาเขตที่ไหลผ่านและมีอำนาจนำเหนือทรัพยากรน้ำเกิดขึ้น

โดยมีเหตุการณ์ที่สำคัญคือการยึดครองภูเขา Hermon และพื้นที่ Sheba'a Farm ทำให้อิสราเอลสามารถควบคุมแหล่งเก็บน้ำในน้ำพุ Liddan ได้ทั้งหมดและด้วยเหตุนี้อิสราเอลจึงมีความสามารถในการควบคุมคุณภาพของการไหลของน้ำผิวดิน ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านเกษตรกรรมต่อประเทศอาหรับอื่น และอีกเหตุการณ์คือการสร้าง National Water Carrier project ของอิสราเอลซึ่งเป็นการสูบน้ำจากแม่น้ำกาลิลีผ่านท่อส่งน้ำไปยังพื้นที่การเกษตรและแหล่งเลี้ยงของอิสราเอล รัฐอาหรับต่างไม่เห็นด้วยและพยายามเปลี่ยนเส้นทางน้ำจากแม่น้ำ Hasbani ซึ่งเป็นไปตามข้อสรุปของ The Headwater Diversion Plan ของรัฐอาหรับซึ่งนำมาซึ่งข้อพิพาทคืออิสราเอลได้ทำการทิ้งระเบิดลงซีเรียในปี พ.ศ. 2510 และเข้ายึดที่ราบสูงโกลันซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ หลังจากการทิ้งระเบิดรัฐบาลเลบานอนและรัฐอาหรับอื่นก็ไม่มีการเสนอแนวคิดที่เป็นนามธรรมอีกเลยจนถึงปี พ.ศ. 2544 แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการโจมตี การใช้ Hard Power ที่รุนแรงส่งผลให้อิสราเอลสร้างบรรทัดฐานการใช้น้ำและขึ้นเป็นมหาอำนาจทางน้ำในภูมิภาคโดยไม่จำเป็นต้องเข้ายึดดินแดนทั้งหมด

การวิเคราะห์งานวิจัยชิ้นนี้ได้ให้ข้อสรุปหลายประการที่สำคัญสำหรับ Hydro-Hegemony ผู้วิจัยได้แบ่งข้อสรุปไว้ดังนี้ 1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อเสถียรภาพของการรักษาอำนาจมากที่สุดคือลักษณะภูมิศาสตร์ของประเทศ(ต้นน้ำ, ปลายน้ำ) ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการรักษาอำนาจน้อยที่สุดคือศักยภาพในการแสวงหาประโยชน์จากทรัพยากรน้ำ 2. รูปแบบของอำนาจ จากการศึกษาบันทึกการควบคุมทรัพยากรน้ำของแม่น้ำจอร์แดนได้แสดงให้เห็นถึงความสำเร็จของอิสราเอลในการใช้กำลังทางทหารเพื่อชิงความได้เปรียบทางทรัพยากรน้ำและยังส่งผลให้พลังงานรูปแบบอื่นๆเพิ่มขึ้นด้วย งานวิจัย

ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงความความสัมพันธ์และแตกต่างระหว่าง Landscape กับ Waterscape การควบคุม Landscape อาจจำเป็นต้องใช้กำลังทหารเข้ายึดครองเขตแดน แต่การควบคุม Waterscape สามารถควบคุมในระยะไกลได้ผ่าน Reputational Power ในขณะที่เดียวกันก็มีความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองภูมิทัศน์คือการเข้ายึดภูมิทัศน์ทางบกที่เป็นจุดยุทธศาสตร์หรือจุดต้นน้ำย่อมส่งผลต่อพลังอำนาจในการขึ้นเป็นผู้นำทางภูมิทัศน์ทางน้ำด้วย งานวิจัยได้กล่าวสรุปถึงการใช้อำนาจที่เกิดขึ้นบนแม่น้ำจอร์แดนว่าการใช้อำนาจทั้งหมดถูกใช้เพื่อรวมศูนย์อำนาจเข้าหาตัวเองเท่านั้น ความพยายามร่วมมือแทบไม่เคยเกิดขึ้น สุดท้ายงานวิจัยได้กล่าวถึงการวิเคราะห์บริบทการเป็น Hegemonic ในมิติภูมิทัศน์น้ำสากลว่าควรใช้แนวทางเชิง Constructivist ทางการเมืองจะเหมาะสมที่สุด โดยให้สาเหตุว่าการใช้น้ำและวิธีการควบคุมกระแสข้ามพรมแดนระหว่างประเทศต้องวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่ไม่ใช่อาณาเขตและจะต้องพิจารณาควบคู่ไปกับรูปแบบต่างๆของอำนาจรัฐด้วย เช่น อุดมการณ์, ศาสนา, เศรษฐกิจ, การส่งออกสินค้าและการทหาร เป็นต้น

งานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถนำมาปรับใช้กับงานวิจัยเรื่องเขื่อนแม่น้ำโขงได้ โดยช่วยชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์และความแตกต่างของพื้นที่ภูมิทัศน์ทางบกและทางน้ำ งานวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความได้เปรียบที่เกิดจากภูมิศาสตร์ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในกรอบ Framework ของ Zeitun เราสามารถพัฒนาศักยภาพในการใช้น้ำโดยการพัฒนาและวิจัยเทคโนโลยีแต่เราไม่สามารถเปลี่ยนจุดยุทธศาสตร์ทางน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติได้ โดยงานวิจัยยกตัวอย่างจากกรณีที่อิสราเอลได้ขึ้นเป็น Hydro-Hegemonic ภายหลังจากเข้ายึดครองโกลแลนและเลบานอนทางใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำ การขึ้นเป็น Hegemonic ยังส่งผลให้อำนาจทางด้านอื่นๆเพิ่มขึ้น ในกรณีของเขื่อนแม่น้ำโขงเองก็เช่นกัน การสร้างเขื่อนส่วนใหญ่เกิดขึ้นในจีนซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำ การกระทำดังกล่าวอาจทำให้จีนขึ้นเป็น Hydro-Hegemonic ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งจะส่งผลต่ออำนาจด้านอื่นของจีนเช่น อำนาจการควบคุมการผลิตพลังงานจากน้ำในภูมิภาค, การควบคุมการผลิตสินค้าการเกษตรของประเทศปลายน้ำจากการกำหนดการปล่อยน้ำในหน้าน้ำหลากและงดปล่อยน้ำในหน้าน้ำแล้งและสุดท้ายคือการสร้าง Reputational Power เพื่อควบคุมทรัพยากรน้ำจากระยะไกล

จุดที่น่ากังวลจากการวิเคราะห์งานวิจัยชิ้นนี้และปัญหาเรื่องเขื่อนแม่น้ำโขงคือ การศึกษาที่เพิ่มขึ้นในยุคสมัยที่เทคโนโลยีการกักเก็บน้ำยังไม่ทรงประสิทธิภาพเท่าปัจจุบัน ศักยภาพในการใช้น้ำส่วนใหญ่คือการเปลี่ยนแปลงรูปแบบทางชีววิทยาของแม่น้ำเช่น การขุดคลองสาขา, การสร้างรถขนน้ำไปยังพื้นที่การเกษตร แต่ปัจจุบันเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าทำให้จีนมีศักยภาพในการใช้ประโยชน์จากน้ำโดยการสร้างเขื่อนจำนวนมากเก็บกักน้ำ ยังไม่นับรวมถึงเม็ดเงินมหาศาลที่จีนลงทุนข้ามชาติสร้างเขื่อนบน

ประเทศเพื่อนบ้าน ศักยภาพในการใช้น้ำของจีนผนวกกับความได้เปรียบทาง Landscape และ Waterscape จากการเป็นพื้นที่ต้นน้ำจะส่งผลให้จีนเป็น Hydro-Hegemony ในภูมิภาคและจะเพิ่มอำนาจในด้านอื่นๆของจีนจนอาจทำให้จีนกลายเป็น Hegemony ในบริบทอำนาจอื่นๆด้วย

จากความกังวลดังกล่าวงานวิจัยต่อมาที่ผู้วิจัยศึกษาจึงถูก Scope พื้นที่การศึกษาเข้ามาในเรื่อง Hegemony ในภูมิภาคเอเชีย “Power Flows: Hydro-Hegemony and Water Conflicts in South Asia” ของ Paula Hanasz⁴⁷ ในปี พ.ศ. 2557 และข้าพเจ้าได้เลือกงานวิจัยที่ให้มุมมองตรงกันข้ามกับงานวิจัยก่อนหน้าซึ่งมองว่าการมีอยู่หรือการพยายามขึ้นเป็น Hydro - Hegemonic จะก่อให้เกิดความขัดแย้งในภูมิภาคงานวิจัยนี้ได้กล่าวว่าการมีอยู่ของ Hydro - Hegemony ช่วยลดความขัดแย้งและเพิ่มเสถียรภาพในความมั่นคงทางน้ำในภูมิภาค งานวิจัยเริ่มต้นจากการพูดถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำในเอเชียใต้ซึ่งมีสาเหตุมาจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้น, การละลายของน้ำแข็งในเทือกเขาหิมาลัยจากสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป, การสร้างเขื่อนและความไม่มั่นคงทางการเมืองในภูมิภาคซึ่งปัจจัยทั้งหมดอาจก่อให้เกิดสงครามน้ำได้ในอนาคต

งานวิจัยได้กล่าวว่ายินเดียซึ่งถือเป็น Hydro-Hegemony ของภูมิภาคเป็นปัจจัยสำคัญที่ระงับยับยั้งสงครามน้ำได้ โดยอาศัยความสามารถในการกำหนดกฎเกณฑ์ระเบียบต่างๆและจัดการกับผู้ต่อต้านงานวิจัยประกอบไปด้วยตัวแสดงหลักคือ อินเดีย, ปากีสถาน, เนปาล, ภูฏาน, บังกลาเทศ โดยงานวิจัยกล่าวถึงอินเดียในฐานะ Hydro-Hegemony ในภูมิภาคเอเชียใต้ ซึ่งทำการควบคุมน้ำผ่านข้อได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์และจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการแบ่งปันทรัพยากรด้วยระบบแบบทวิภาคีสสะท้อนถึงแนวคิดการรวมศูนย์อำนาจทางทรัพยากรน้ำของอินเดียโดยอาศัยความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ การไม่มีข้อตกลงร่วมกันระหว่างประเทศแบบพหุภาคีส่งผลให้อินเดียไม่จำเป็นต้องเปิดเผยข้อมูลทางอุทกวิทยาและไม่จำเป็นต้องขออนุญาตหรือสื่อสารกับประเทศริมฝั่งในกรณีที่ต้องการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำข้ามพรมแดน ทั้งที่ในความเป็นจริงแล้วการแก้ไขปัญหานี้ในรูปแบบพหุภาคีจะทำให้ได้ข้อสรุปร่วมกันและลดความขัดแย้งได้ดีกว่า ตัวอย่างของการใช้อำนาจนำเหนือของอินเดียในการทำสัญญาทวิภาคีเช่น การทำสัญญาระหว่างอินเดียกับปากีสถานซึ่งอินเดียได้ทำสัญญาทวิภาคี The Indus Waters Treaty (IWP) ส่งผลให้อินเดียคุมพื้นที่แ่งน้ำตะวันออกซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำซึ่งสามารถ

⁴⁷ Paula Hanasz, "Power Flows Hydro -hegemony and Water Conflicts in South Asia," *Security Challenges* 10, no. 3 (2014), <http://www.jstor.org/stable/26465447>.

ควบคุมปริมาณน้ำที่จะไหลไปยังปากีสถานได้, สนธิสัญญาแม่น้ำ Koshi และกัน Gandak สนธิสัญญาซึ่งเอื้อประโยชน์แก่อินเดียในการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำโดยไม่ต้องขอความยินยอมจากเนปาลแต่เนปาลต้องขอความยินยอมในการสร้าง, อินเดียและภูฏานมีสถานะภาพพึ่งพาอาศัยกันและเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำของภูฏานได้รับการช่วยเหลือส่วนใหญ่จากอินเดียและรายได้ครึ่งหนึ่งของภูฏานก็มาจากการขายไฟฟ้าให้แก่อินเดียเป็นต้น

งานวิจัยนี้ใช้ Framework 3 เสาหลัก(อำนาจ,ตำแหน่งของรัฐริมฝั่ง,ศักยภาพในการใช้น้ำ) ของ Zeituon เช่นเดียวกับงานอื่นๆและมีข้อสรุปในกรอบFrameworkที่คล้ายกันคือ เสาที่ส่งผลต่ออำนาจนำเหนือที่สุดคือ ตำแหน่งรัฐริมฝั่ง งานวิจัยได้ให้นิยาม Hegemony ว่า “เป็นภาวะที่ผู้นำข่มเหงโดยอำนาจไม่ใช่บีบบังคับด้วยการบีบบังคับ” การควบคุมทรัพยากรน้ำเกิดขึ้นจากความยินยอมให้ความร่วมมือจากรัฐที่อ่อนแอกว่า ในงานวิจัยอื่นๆจะมีทัศนคติต่อ Hegemony ว่าต้องยึด Self-interest เป็นหลัก แต่งานวิจัยนี้กลับมองว่า Hegemony จะเข้ามาช่วยเหลือรัฐที่อ่อนแอกว่า,เป็นตัวกลางในการสร้างความร่วมมือร่วมกันและนำความมั่นคงมาสู่ภูมิภาค

งานวิจัยได้ระบุถึงกลไก 4 ประการที่จะทำให้เกิดความยินยอมรับอำนาจนำเหนือโดยสมัครใจ 1.กลไกการบังคับคือการกดดันทางเศรษฐกิจ,การทูตและการทหารในกรณีสุดท้าย 2.การมอบผลประโยชน์เช่น แรงจูงใจทางการค้า,การรับรองทางการทูตและการคุ้มครองทางการทหารเป็นสิ่งที่ช่วยสร้างความมั่นคงในการปฏิสัมพันธ์ทางน้ำ 3.กลไกเชิงบรรทัดฐานงานวิจัยมองว่าการเซ็นสัญญาความร่วมมือต่างๆเป็นเพียงการรักษา Status-quo รักษาผลประโยชน์ในอนาคตของตน สุดท้ายสัญญาจะถูกทำเพื่อผลประโยชน์ของ Hegemony 4.กลไกทางอุดมการณ์ กลไกทางอุดมการณ์สามารถหลบซ่อนอยู่ในหลายรูปแบบ เช่น soft power, securitization, และ การสร้างวาทกรรมในการแข่งขัน กลไกทั้งหมดนี้มีจุดมุ่งหมายหลักคือ ความต้องการการยอมรับอำนาจนำเหนือจากผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่า

งานวิจัยได้สรุปผลไว้ว่า ความเป็น Hegemony ของอินเดียช่วยสร้างเสถียรภาพและความเสมอภาคทางปฏิสัมพันธ์ทรัพยากรน้ำข้ามพรมแดนในภูมิภาคเอเชียใต้ซึ่งจะลดความเป็นไปได้ของ Water war ความร่วมมือของประเทศในภูมิภาคเกิดขึ้นโดยความสมัครใจผ่านการตกลงแบบทวิภาคีผ่านรูปแบบอำนาจที่อินเดียใช้ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบ Soft Power,กลไกเชิงบรรทัดฐานและเชิงผลประโยชน์ กลไกต่างๆจะทำให้ประเทศริมฝั่งที่มีตำแหน่งต่ำกว่าต้องปฏิบัติตามกฎและความเป็น Hegemony จะช่วยรักษา Status quo ไว้ จากการวิเคราะห์งานวิจัยชิ้นนี้ งานวิจัยมีข้อห่วงหลักคือ

การไม่นำเอาหลักแนวคิด National Interest ซึ่งเป็นพื้นฐานของนโยบายต่างประเทศมาร่วมประกอบการวิเคราะห์ด้วย งานวิจัยได้ตั้งสมมติฐานโดยมีทัศนคติเชิงบวกต่ออินเดียเกินกว่าที่ควร อินเดียมีความต้องการน้ำมากขึ้นทุกปีจากจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ไม่มีสาเหตุที่อินเดียต้องช่วยเหลือประเทศอื่นในขณะที่ตนยังมีทรัพยากรไม่เพียงพอ สิ่งที่สะท้อนว่าอินเดียยึดผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดคือ โครงการ National River Linking Project โครงการดังกล่าวจะทำให้ประเทศริมฝั่งที่ต่ำกว่าอินเดียประสบปัญหาด้านอุทกวิทยาอย่างมากและอินเดียไม่ได้สนใจเสียงคัดค้านหรือผลกระทบที่จะเกิดกับประเทศท้ายน้ำ สุดท้ายแล้วการกระทำในฐานะ Hegemony ของอินเดียไม่ใช่เพื่อแก้ปัญหาหรือลดความขัดแย้งด้านน้ำในภูมิภาคแต่เกิดขึ้นเพื่อเพิ่มอำนาจให้ตัวเองสามารถจัดการทรัพยากรน้ำได้มากขึ้นเท่านั้น ในทางกลับกันความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคสามารถจะเพิ่มอำนาจให้อินเดียมากขึ้น เนื่องจากประเทศที่มีสถานะทางอำนาจต่ำกว่าต้องเข้าหาอินเดียเพื่อเสริมอำนาจของตนในการต่อสู้กับคู่แข่งอื่นและเป็นสาเหตุหนึ่งที่อินเดียเลือกใช้ข้อตกลงแบบทวิภาคีมากกว่าพหุภาคี

สิ่งที่ได้จากงานวิจัยนี้คือทัศนคติต่อ Hydro-Hegemony ถึงแม้งานวิจัยจะพยายามแสดงให้เห็นถึงมุมมองเชิงบวกที่อินเดียมีต่อภูมิภาคเอเชียใต้แต่จากการยกตัวอย่างมาประกอบของทั้ง 4 ประเทศ แทบจะไม่มีลักษณะการทำสัญญาทวิภาคีในรูปแบบ Win-Win ประเทศที่มีสถานะทางอำนาจต่ำกว่าอินเดียต่างเสียเปรียบและสูญเสียในเชิงทรัพยากรมากกว่า งานวิจัยนี้จึงเป็นอีกงานวิจัยที่แสดงให้เห็นถึง Self-Interest ของ Hydro-Hegemony รวมถึงการใช้กลไกต่างๆทั้งเชิงบังคับและเชิงโน้มน้าวให้ยอมรับอำนาจนำเหนือ ซึ่งจะช่วยให้สามารถนำกลไกที่ได้ศึกษาไปร่วมวิเคราะห์ในงานวิจัย “การขยายอำนาจเข้าควบคุมแหล่งทรัพยากรผ่านอำนาจนำทางน้ำของจีนกับการต่อต้านจากภาคประชาสังคมข้ามชาติ กรณีศึกษา : การสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง” ได้

สืบเนื่องจากงานวิจัยงานวิจัยก่อนหน้าที่กล่าวถึงการเป็น Hydro-Hegemony ในเอเชียใต้ว่าจะสามารถลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในภูมิภาคและจัดการทรัพยากรน้ำได้อย่างเท่าเทียม เพื่อขยายมุมมองและโต้แย้งงานวิจัยดังกล่าวงานวิจัยต่อมาที่ข้าพเจ้าศึกษาคือ Hydro-politics and Conundrum of Trans boundary Water Issues: A Case Study of South Asia⁴⁸ โดย Muhammad Imran ในปี พ.ศ. 2564 เป็นงานวิจัยที่กล่าวถึงปัญหาความไม่มั่นคงทางน้ำในภูมิภาคที่เกิดขึ้นในเอเชียใต้ซึ่งมีที่มาจาก การเป็น Hegemony ของอินเดียซึ่งสามารถสรุปผลลัพธ์จากงานวิจัย

⁴⁸ Imran et al., "Hydropolitics and Conundrum of Transboundary Water Issues: A Case Study of South Asia."

ได้ 6 ประการ 1. อินเดียเป็นผู้กระทำฝ่ายเดียวในภูมิภาค 2. ปัญหาที่เกิดขึ้นมีที่มาหลักจากความไม่สมดุลทางอำนาจในภูมิภาคเอเชียใต้ 3. ปัญหาที่น้ำที่เกิดขึ้นในเอเชียใต้ไม่มีตัวกลางเข้ามาไกล่เกลี่ยและจัดการทรัพยากรน้ำที่มีอยู่ 4. การแก้ปัญหาเกี่ยวกับน้ำในภูมิภาคใช้ยุทธวิธีทางการทหารควบคู่ไปกับการจัดการข้อพิพาทเกี่ยวกับน้ำ 5. ปัญหาการหวาดระแวงกันเองภายในภูมิภาคซึ่งเป็นผลมาจากการทำสัญญาแบบทวิภาคีของอินเดีย 6. สัญญาการแบ่งน้ำแบบทวิภาคีคือปัญหาหลัก จากการวิเคราะห์งานวิจัยนี้และงานวิจัยก่อนหน้าจะสามารถเห็นถึงความพยายามรักษาและเพิ่มอำนาจนำเหนือทางน้ำของอินเดียผ่านกลวิธีการเจรจาแบบทวิภาคีและการรักษาสถานะความขัดแย้งในภูมิภาคเอาไว้เพื่อที่จะได้ใช้ประโยชน์จากความขัดแย้งดังกล่าว หากอินเดียต้องการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งจริงการตัดสินใจใช้ทางเลือกการเจรจาแบบพหุภาคีจะมีประสิทธิภาพและยุติธรรมกับทุกฝ่าย

สิ่งที่เราได้จากงานวิจัยชิ้นนี้คือ การแสดงให้เห็นว่าปัญหาทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศที่มีคู่ขัดแย้งมากกว่า 2 ประเทศย่อมไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการเจรจาแบบทวิภาคี จำเป็นต้องมีการรวมตัวกันของประเทศที่เสียผลประโยชน์เพื่อเปิดการเจรจาแบบพหุภาคีหรือการเจรจาระดับภูมิภาคเพื่อหาข้อสรุปและข้อตกลงการใช้น้ำร่วมกัน การทำข้อตกลงแบบทวิภาคีมีแต่จะสร้างความขัดแย้งให้เกิดขึ้นระหว่างรัฐที่ไม่ได้เข้าร่วมและเสียผลประโยชน์ จากงานวิจัยพบว่า Hydro-Hegemony จะพยายามคงสถานภาพความขัดแย้งในปัจจุบันไว้เพื่อไม่ให้เกิดการรวมตัวกันเพื่อต่อต้านอำนาจนำเหนือ ปัญหาจะสามารถคลี่คลายได้โดยการไกล่เกลี่ยจากคนภายนอกภูมิภาคที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรดังกล่าว ยกตัวอย่างเช่นกรณีความขัดแย้งระหว่างระหว่างอินเดียและปากีสถานในแม่น้ำสินธุที่ได้ธนาคารโลกเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยและแบ่งปันการใช้น้ำได้อย่างเท่าเทียม

จากข้อสรุปจากหลายงานวิจัยค่อนข้างเป็นที่แน่ชัดแล้วว่าปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการขึ้นเป็น Hydro-Hegemonic คือ ตำแหน่งภูมิศาสตร์ของประเทศริมฝั่ง ถึงแม้จะมีอำนาจในด้านอื่นๆเท่ากันแต่ก็ไม่สามารถแก้ไขหรือพัฒนาในจุดนี้ได้ตัวอย่างเช่นงานวิจัย “Hydro-Politics between India and China: ‘The Brahma-Hypothesis’ and Securing the Brahma Putra”⁴⁹ โดย Bhaskar Jyoti Deka ในปี พ.ศ. 2564 งานวิจัยที่ศึกษาถึงการกระทำเพียงฝ่ายเดียวของจีนบนแม่น้ำพรหมบุตรซึ่งใช้ร่วมกับอินเดีย งานวิจัยได้ตั้งสมมติฐานพรหมบุตรกล่าวถึงสิ่งที่น่ากังวลสามประการหากจีนกระทำการบนแม่น้ำเพียงฝ่ายเดียว ประการแรก: ความหวาดกลัวต่อการสูญเสียน้ำของอินเดียหากจีน

⁴⁹ Bhaskar Jyoti Deka, "HYDRO-POLITICS BETWEEN INDIA AND CHINA: THE 'BRAHMA-HYPOTHESIS' AND SECURING THE BRAHMAPUTRA," *Asian Affairs* 52, no. 2 (2021/03/15 2021), <https://doi.org/10.1080/03068374.2021.1914449>, <https://doi.org/10.1080/03068374.2021.1914449>.

สร้างเขื่อนกักน้ำขนาดใหญ่ ประการสอง: ความหวาดกลัวน้ำท่วมฉับพลันจากการพังทลายของเขื่อน ประการสาม: ความกลัวว่ากิจกรรมที่จีนทำจะส่งผลกระทบต่อที่ราบน้ำท่วมในรัฐอัสสัมและบังคลาเทศ จากงานวิจัยเราสามารถสรุปได้ว่า ความขัดแย้งด้านทรัพยากรน้ำจำเป็นต้องมีข้อตกลงแบ่งปันน้ำแบบพหุภาคีเนื่องจากจีนและอินเดียยังมีข้อพิพาทด้านชายแดนกันอยู่ งานวิจัยสนับสนุนให้อินเดียเข้าร่วมการเจรจาโดยยอมสละอำนาจและเอกราชบางส่วนของตนเพื่อสร้างบรรทัดฐานร่วมกันในการบริหารจัดการแม่น้ำพรหมบุตรและจำกัดพฤติกรรมการใช้ทรัพยากรน้ำเพียงฝ่ายเดียวของจีน งานวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของตำแหน่งริมฝั่ง ถึงจะมีสถานะอำนาจในลักษณะมหาอำนาจทางน้ำด้วยกันทั้งคู่แต่ตำแหน่งริมฝั่งจะเป็นตัวชี้ขาดอำนาจนำเหนือทางน้ำในภูมิภาคซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยส่วนใหญ่ที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้

จากการวิเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับ Hydro - Politics, Waterscape และ Hydro-Hegemony จะเห็นถึงพัฒนาการของหลักแนวคิด แต่งานวิจัยส่วนใหญ่ได้ตีความปัญหาเกี่ยวกับน้ำในลักษณะ Hydro - Politics การเมืองเกี่ยวกับน้ำที่ประเทศมหาอำนาจทางภูมิภาคสามารถใช้อำนาจให้ได้มาซึ่ง ผลประโยชน์แห่งชาติติดตนและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทผ่านการตัดสินใจของรัฐมหาอำนาจ แต่งานวิจัยยังขาดการเน้นย้ำและชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการเข้าครอบงำผ่านอำนาจของ Hegemony และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น การที่งานวิจัยส่วนใหญ่มองปัญหาในรูปแบบ Hydro - Politics เพราะความแตกต่างของบริบทและเทคโนโลยีในยุคต่างๆของงานวิจัย เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่เกิดขึ้นในช่วงสมัยที่ทรัพยากรน้ำมีอัตลักษณ์ในลักษณะที่ไม่สามารถควบคุมได้ งานวิจัยในช่วงแรกจึงมีจุดแข็งที่การอธิบายนโยบายระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งรวมไปถึงแนวทางการแก้ไข แต่สาเหตุงานวิจัยฉบับนี้เลือกใช้กรอบ Hydro-Hegemony ที่เน้นย้ำถึงการครองอำนาจเข้ามาอธิบายการสร้างเขื่อนของจีนเนื่องจากในปัจจุบันเทคโนโลยีการก่อสร้างได้ก่อให้เกิดความสามารถในการควบคุมทรัพยากรน้ำได้อย่างสมบูรณ์แบบ แนวทางดังกล่าวจึงจะสามารถช่วยให้เห็นถึงลักษณะการขยายอำนาจแบบใหม่ผ่านการก่อสร้างเขื่อนภายในประเทศจีนและประเทศเพื่อนบ้านผ่านรูปแบบทุนผูกขาดและบริษัทข้ามชาติโดยอาศัยข้อได้เปรียบด้านภูมิทัศน์ทางน้ำ

2.4 การศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับ Neo-Imperialism และ Resource Imperialism

ผู้วิจัยเน้นการศึกษาวิจัยงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแผ่ขยายอำนาจในรูปแบบ Neo-Imperialism ผ่านการเข้ายึดครองทรัพยากรของรัฐอื่น โดยมุ่งเน้นศึกษางานวิจัยที่กล่าวถึงการกระทำและนโยบายของจีนเป็นหลัก โดยงานวิจัยที่ทำการศึกษามีทั้งงานวิจัยที่สนับสนุนแนวคิดที่มองว่าการกระทำต่างๆของจีนเป็น New Imperialism และงานวิจัยที่คัดค้านจุดยืนดังกล่าว โดยมองว่าบทบาทของจีนสะท้อนถึงแนวทางที่แตกต่างในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คือเป็นมากกว่าการแผ่ขยายอำนาจของจักรพรรดิ มุมมองนี้ชี้ให้เห็นว่าจีนอาจมีส่วนร่วมในความร่วมมือ หุ่นส่วนที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน หรือดำเนินกลยุทธ์ที่อิงกับอำนาจที่นุ่มนวลและการทูตทางเศรษฐกิจ ด้วยการวิเคราะห์มุมมองที่ขัดแย้งกันเหล่านี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะให้ความเข้าใจอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับการกระทำของจีนและความหมายของพวกเขาภายใต้บริบทของลัทธิจักรวรรดินิยมใหม่และพลวัตของอำนาจโลก

งานวิจัยแรกคือ The new imperialism : China in Angola⁵⁰ งานวิจัยมีการกล่าวถึงการเข้ามาลงทุนของจีนในแองโกล่าผ่านบริษัทข้ามชาติ China Overseas Engineering Group Co. (COVEC) งานวิจัยเปิดประเด็นโดยกล่าวถึงความล้มเหลวของการเข้ามาสร้างสาธารณูปโภคต่างๆของบริษัทเช่น โรงพยาบาลที่พังถล่มและถนนที่ไม่สามารถใช้งานได้ ในขณะที่เดียวกันจีนได้สูบน้ำบาดาลที่ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญคือน้ำมัน มีการอพยพชาวจีนจำนวนมากเข้ามาเป็นแรงงานก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ ปัญหาหลักคือแรงงานดังกล่าวไม่ได้ทำเพียงงานก่อสร้าง คนงานชาวจีนส่วนใหญ่หลายพันคนได้แย่งชิงทรัพยากรและอาชีพของคนในพื้นที่ กลายเป็นเป็นนักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์, ผู้ค้าปลีก, เจ้าของร้านอาหารเอ็กสตร, คนขายของริมถนนและหมอนวด มีการให้เงินทุนภายใต้ข้อตกลงทวิภาคีระหว่างทั้งสองประเทศ Exim Bank ของจีนได้ให้เงินกู้ยืมแก่แองโกล่าจำนวน 4.5 พันล้านดอลลาร์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2545 สำหรับโครงการฟื้นฟูและรัฐบาลจีนคาดว่าจะจัดให้มีเงินกู้ยืมอีก 10 พันล้านดอลลาร์ในอีก 2 ปีข้างหน้า

บริษัทจีนแผ่ขยายอำนาจไปยังแองโกล่าผ่านการเข้าไปคุมการก่อสร้างสาธารณูปโภคสำคัญโดยมุ่งเน้นการสร้างเครือข่ายกับประธานาธิบดี José Eduardo dos Santos ของแองโกล่า แลกเปลี่ยนกับการสนับสนุนให้สามารถอยู่ในอำนาจภายใต้ระบบ Sinonization รัฐธรรมนูญของแองโกล่าถูกเปลี่ยนแปลงให้คล้ายกับระบบพรรคเดียวของจีน รัฐสภาไร้อำนาจประธานาธิบดีมีอำนาจมาก

⁵⁰Rafael Marques De Morais, "The new imperialism: China in Angola," *World Affs.* 173 (2010).

ในปัจจุบันการดำเนินการขยายอำนาจของจีนผ่านบริษัทข้ามชาติยังคงดำเนินต่อไป งานวิจัยฉบับนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการดำเนินการขยายอำนาจรูปแบบใหม่ผ่านบริษัทข้ามชาติโดยไม่จำเป็นต้องยึดครองพื้นที่ของประเทศเป้าหมาย กรณีตัวอย่างในแองโกล่าเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดเจน จีนสามารถควบคุมทิศทางของการพัฒนาประเทศรวมถึงการเข้ายึดครองทรัพยากรของประเทศผ่านการให้เงินทุนและการก่อสร้างสาธารณูปโภค การแผ่ขยายอิทธิพลแบบ Neo-imperialism ของจีนจะสามารถนำมาซึ่งการควบคุมและยึดครองพื้นที่โดยสมบูรณ์แบบได้ สังเกตจากการส่งประชากรของตนเข้าไปในฐานะคนงานพัฒนาโครงสร้างของประเทศแต่สุดท้ายกลับทำอาชีพอื่นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อรากฐานทางเศรษฐกิจโดยตรงหากการดำเนินกิจการใดๆถูกจีนเข้ายึดครองเสียทั้งหมด เจตจำนงในการเข้าไปลงทุนของจีนแสดงออกอย่างชัดเจนคือการเข้าไปเพื่อทรัพยากรน้ำมัน ปัจจุบันแองโกล่าเป็นผู้ส่งออกน้ำมันรายใหญ่ให้แก่จีน การกระทำในแองโกล่าของจีนจึงอาจนับได้ว่าเป็น Resource Imperialism รูปแบบหนึ่ง

งานวิจัยชิ้นต่อมา “Does China’s Economic Expansion in South Asia Constitute Imperialism?”⁵¹ งานวิจัยได้กล่าวถึงโครงการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานของจีน The Belt and Road Initiative (BRI) โดยกล่าวว่า เป็นโครงการพยายามที่จะขยายอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองไปทั่วโลก โดยมีการลงทุนในหลายภูมิภาครวมถึงเอเชียใต้ เหตุการณ์หลักที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างและชี้ให้เห็นการกระทำของจีนคือการเข้าถือครองท่าเรือของจีน ผู้วิจัยได้กล่าวว่าการเข้าถือครองท่าเรือเป็นส่วนสำคัญในการสร้างอิทธิพลของจีนเนื่องจากจะสามารถทำกำไรได้มากขึ้นจากการลดต้นทุนการขนส่งและระยะเวลาการเดินทางของสินค้า ท่าเรือที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างมาคือท่าเรือสองแห่งในเอเชียใต้ที่บริษัทจีนถือหุ้น ได้แก่ ท่าเรือฮัมบันโตตาในศรีลังกาและท่าเรือกวาดาร์ในปากีสถานซึ่งถูกให้บริษัทของรัฐบาลจีน The China Merchants Port Holdings Company เข้าเป็นระยะเวลา 99 ปี

งานวิจัยฉบับนี้ได้ใช้กรอบ Debt-Trap Diplomacy ในการวิเคราะห์การกระทำของจีนว่าเข้าข่ายจักรวรรดินิยมหรือไม่ งานวิจัยได้สรุปว่าการเข้าถือครองท่าเรือทั้งสองแห่งยังไม่เข้าข่ายการขยายอำนาจแบบ Imperialism เนื่องจากการดำเนินงานตามโครงการ BRI ไม่ใช่การรวมศูนย์อำนาจแต่เป็นการทำข้อตกลงส่วนบุคคลกับพันธมิตรแบบทวิภาคี อีกประการคือผู้วิจัยตีความ Imperialism ไว้ว่าเป็นอำนาจธิปไตยที่ให้อำนาจการควบคุมทางการเมืองหรือเศรษฐกิจแก่รัฐอื่นหรือทรัพย์สินภายในรัฐนั้น ดังนั้นแล้วการพึ่งพาอาศัยกันหรือการพึ่งพาอาศัยกันเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอเป็น

⁵¹ Huzaifa Ejaz, "Does China's Economic Expansion in South Asia Constitute Imperialism?," (2020).

เกณฑ์สำหรับลัทธิจักรวรรดินิยม แต่งานวิจัยได้ยอมรับความน่ากังวลเกี่ยวกับ Debt Trap Diplomacy ในการลงทุนร่วมของจีนและปากีสถานในท่าเรือ Gwadar จากสถานะทางการเงินที่ย่ำแย่ของปากีสถาน ผู้วิจัยได้กล่าวสรุปไว้ว่าการเข้าถือครองท่าเรือทั้งสองแห่งยังไม่ถือว่าเป็นการเข้าชาย Imperialism แต่ก็มีความเป็นไปได้ที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตตามแต่สถานการณ์หรือความแปรปรวนทางอำนาจที่เปลี่ยนแปลงไป

การทูตแบบกับดักหนี้ของจีนถูกพูดถึงอย่างมากในปัจจุบัน การลงทุนผ่านบริษัทข้ามชาติหรือการให้เงินสนับสนุนโครงการโครงสร้างพื้นฐานต่างๆของจีนถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน ในขณะที่นักวิชาการจีนส่วนหนึ่งออกมาโต้แย้งข้อกล่าวหาดังกล่าว เช่น **The Emergence and Fallacy of "China's Debt-Trap Diplomacy" Narrative**⁵² ซึ่งกล่าวชื่นชมความสำเร็จในโครงการ BRI และกล่าวว่า Debt-Trap Diplomacy เป็นการทำให้เกิดความเข้าใจผิดของชาติตะวันตก ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยไว้ว่าการดำเนินโครงการ BRI เป็นเพียงการดำเนินนโยบายการเปิดประเทศครั้งใหม่ของจีนผ่านหลักการ “โลกาภิวัตน์แห่งการพัฒนาร่วมกัน” ผู้วิจัยยังกล่าวถึงการดำเนินนโยบายโลกาภิวัตน์ของชาติตะวันตกว่าเป็นการดำเนินการพัฒนาโดยความไม่เท่าเทียม งานวิจัยมีการเปรียบเทียบกับกับดักหนี้ที่เกิดขึ้นโดยจีนและเกิดขึ้นโดยชาติตะวันตก ซึ่งจากข้อมูลชี้ให้เห็นถึงว่าอัตราการสร้างกับดักหนี้ของจีนยังคงน้อยกว่าชาติตะวันตก อีกทั้งผู้วิจัยมีการยกข้อมูลทางสถิติอัตราการเกิดหนี้จากการกู้ยืมภายนอกของประเทศกำลังพัฒนาและอัตราทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นของธนาคารและกองทุนตะวันตก จากการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ยังคงไม่สามารถสรุปได้ว่าการกระทำของจีนไม่ใช่การแผ่ขยายอิทธิพลตามรูปแบบ Imperialism แต่สิ่งที่ค้นพบได้จากงานวิจัยฉบับนี้คือรูปแบบการขยายอำนาจแบบ Imperialism ไม่ได้มีแค่เพียงประเทศมหาอำนาจอย่างจีนที่กำลังดำเนินนโยบายอยู่ในปัจจุบันแต่ชาติตะวันตกเองก็ได้ดำเนินนโยบายในลักษณะเดียวกัน เช่น สหรัฐอเมริกาที่ใช้การแผ่ขยายอำนาจผ่าน US financial Hegemony โดยมีสกุลเงินดอลลาร์เป็นเครื่องมือ สิ่งที่ข้าพเจ้าสามารถนำไปต่อยอดในงานวิจัยได้คือการที่จะกล่าวถึงการกระทำของจีนในแม่น้ำโขงว่าเป็นการขยายอาณานิคมผ่านทรัพยากรได้จำเป็นต้องศึกษาถึงอัตราการสร้างภาระผูกพันทางหนี้สาธารณะไปมากขึ้นพื้นฐานของจีนและความสามารถในการชำระหนี้ของประเทศกำลังพัฒนาเพื่อวิเคราะห์ถึงเจตนาในการปล่อยกู้ของจีนว่าเล็งเห็นถึงข้อจำกัดของประเทศที่กู้ยืมว่าขาดความสามารถในการชำระหนี้หรือไม่

⁵² Xu Shaomin and Li Jiang, "The Emergence and Fallacy of China's Debt-Trap Diplomacy Narrative," *China Int'l Stud.* 81 (2020).

2.4.1 การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลไกระหว่างประเทศและภาคประชาสังคมกับการต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจของจีนในลุ่มน้ำโขง

งานวิจัยเกี่ยวกับเกี่ยวกับแม่น้ำโขงสามารถแบ่งออกเป็นหัวข้อย่อยตามรูปแบบตัวแสดงคือ ตัวแสดงภาครัฐ, ภาคองค์กรระหว่างประเทศ, ภาคประชาสังคมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำโขง

1) งานวิจัยเกี่ยวกับตัวแสดงภาครัฐและอำนาจอธิปไตย

งานวิจัยเกี่ยวกับตัวแสดงภาครัฐในบริบทการมีอำนาจของ Hydro-Hegemony เป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง การศึกษานโยบายระหว่างประเทศระหว่างรัฐมหาอำนาจและรัฐที่อยู่ใต้อำนาจจะสะท้อนให้เห็นถึงโครงสร้างทางอำนาจที่ดำเนินกลไกระหว่างประเทศในภูมิภาคทั้งในอดีตและปัจจุบัน การศึกษาถึงแนวทางการแผ่ขยายอำนาจของจีนมีหลากหลายรูปแบบ รูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจและเป็นพื้นฐานของ Hydro-Hegemony คือการแผ่ขยายอำนาจในรูปแบบภูมิภาคนิยมในอดีตเนื่องจากการแผ่ขยายอำนาจดังกล่าวส่งผลต่อทัศนคติทางด้านต่อต้านหรือยอมรับอำนาจของรัฐอธิปไตยในภูมิภาค การแผ่ขยายอำนาจดังกล่าวถูกกล่าวถึงในงานวิจัยของ Aiwa Ong โดยมีสาระสำคัญคือ ภูมิภาคนิยมเป็นรูปแบบของการจัดระเบียบโลกในระบบทุนนิยมยุคหลัง มีการกล่าวถึง “กัลยาณมิตรจีน” (Chinese Axis) ว่าหมายถึง เครือข่ายของจีนแผ่นดินใหญ่ เช่น ฮองกง มาเก๊า ไต้หวัน สิงคโปร์ และ ชุมชนจีนในอุซาคเนย์ ฯลฯ ที่เป็นการก่อรูปของภูมิภาคนิยมที่วางอยู่บนองค์กรและปฏิบัติการที่มีรูปแบบจำเพาะ เช่น การใช้เทคโนโลยีการจัดพื้นที่ (Zoning Technologies) เพื่อหลอมรวมหน่วยทางการเมืองเอกเทศต่าง ๆ ให้เข้าเป็นส่วนหนึ่งของกัลยาณมิตรจีน ด้วยการใช้ความพยายามในการขยายเงินลงทุนจากต่างชาติและสร้างให้เกิด “อธิปไตยหลากสี” (Variegated Sovereignty) ซึ่งหมายถึง พื้นที่แต่ละแห่ง แต่ละโซนมีนโยบายการค้า การลงทุน ระบบอุตสาหกรรม การจัดเก็บภาษี และการจัดสถานะความเป็นพลเมืองที่แตกต่างหลากหลายกันออกไป กัลยาณมิตรจีนจึงเป็นแนวคิดและยุทธวิธีที่รัฐจีนใช้เศรษฐกิจเป็นตัวผลักดันการรวมตัวทางการเมือง⁵³

การแผ่ขยายอำนาจแบบภูมิภาคนิยมสร้างให้จีนมีอำนาจในการจัดการทรัพยากรต่างๆ ภายในภูมิภาคโดยปราศจากแรงกดดันจากองค์กรระหว่างประเทศและชาติอื่นๆ การแผ่ขยายอำนาจนำเหนือภูมิภาคเป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ทำให้ ตัวแสดงระหว่างประเทศล้มเหลว โดยสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยได้

⁵³ Aiwa Ong, "The Chinese Axis: Zoning Technologies and Variegated Sovereignty," *Journal of East Asian Studies* 4 (2004).

สังเกตเห็นคือ รัฐอธิปไตยต่างเข้าร่วมกับจีนและยินยอมให้ใช้ทรัพยากรบนอธิปไตยของตน ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงท่าทีของประเทศที่เข้าร่วมและพบว่าการเข้าร่วมเกิดขึ้นโดยความสมัครใจซึ่งเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน ตัวอย่างเช่น ประเทศลาวที่เข้าร่วมและอนุมัติโครงการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำโดยการร่วมทุนกับจีน จากการศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง พบว่าเรื่องการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงเกี่ยวข้องโดยตรงกับการขยายอิทธิพลของมหาอำนาจอย่างเช่นจีน ความสัมพันธ์และอำนาจที่มากขึ้นของจีนส่งผลให้การคัดค้านหรือแก้ปัญหาที่เกิดจากการสร้างเขื่อนของรัฐอธิปไตยเป็นไปได้ยากลำบาก จากการศึกษาบทวิเคราะห์และงานของนักวิชาการหลายท่าน เช่น บทวิเคราะห์ของอาจารย์ ประภัสสรร์ เทพชาตรี ได้กล่าวถึงรูปแบบการขยายอำนาจของจีนในอาเซียนไว้ว่า จีนดำเนินนโยบายแบบระบบบรรณาการ มุ่งเน้นการขยายบทบาทและอำนาจโดยใช้เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือ เพื่อให้ประเทศสมาชิกยอมรับในอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน และทำให้ประเทศสมาชิกพึ่งพาจีนมากที่สุด เท่าที่จะทำได้

โดยในปัจจุบันจีนเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของหลายประเทศ เช่น ไทย ลาว กัมพูชา พม่า ด้วยอัตราการบริโภคภาคครัวเรือนที่สูง ด้านการลงทุน จีนมีการเข้ามาลงทุนในอาเซียนมากเป็นอันดับหนึ่งเช่นเดียวกัน มีการลงทุนในระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานในหลายประเทศ เช่น เขื่อน ไฟฟ้า การขนส่ง โครงการ Belt and Road Initiative ยังไม่นับรวมถึงการย้ายฐานการผลิตเข้ามาในประเทศสมาชิก ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นส่งผลให้ธุรกิจของหลายประเทศผูกขาดดุลการค้ากับจีน และจำเป็นจะต้องสงวนท่าทีในการออกความคิดเห็น หรือระมัดระวังในการ Take Action กับเรื่องต่าง ๆ ที่จีนเข้าไปมีผลประโยชน์เกี่ยวข้องด้วย⁵⁴ จากงานวิจัยชิ้นนี้สะท้อนถึงอิทธิพลของจีนที่มีเหนือเหล่าประเทศสมาชิกอาเซียนจากการสร้างผลประโยชน์และบริบททางเศรษฐกิจที่จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัยจีนในการขับเคลื่อนประเทศ จากงานวิจัยที่ยกมาข้างต้นสะท้อนให้เห็นถึงพื้นฐานทางอำนาจของจีนที่มีต่อตัวแสดงภาครัฐในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ส่งผลให้ภาครัฐจะไม่สามารถแสดงท่าทีต่อต้านหรือคัดค้านการพยายามสถาปนาอำนาจในรูปแบบ Hydro-Hegemony ด้วยสาเหตุที่จำเป็นต้องพึ่งพิงอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน

2) งานวิจัยเกี่ยวกับตัวแสดงภาคองค์กรระหว่างประเทศ

⁵⁴ ประภัสสรร์ เทพชาตรี, "จีน-อาเซียน 2019," 2563, no. 5 May (2562), <http://www.drprapat.com/%E0%B8%88%E0%B8%B5%E0%B8%99-%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%8B%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99-2019-%E0%B8%95%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88-1-2/>

งานวิจัยศึกษาจำนวนหนึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างรัฐริมฝั่งกับองค์กรความร่วมมือระดับภูมิภาค อาทิ คณะกรรมการในลุ่มน้ำโขง งานวิจัยที่ได้ทำการศึกษาคือ “Power Relations in the Mekong River Basin – A look into the discourse of the Mekong River Commission”⁵⁵ โดย Kipras Bajorinas ในปี พ.ศ. 2564 โดยศึกษาผ่านเอกสารกลยุทธ์และการประชุมต่างๆของคณะกรรมการแม่น้ำโขง(MRC) ส่วนทฤษฎีในงานวิจัยลักษณะคล้ายคลึงกับงานวิจัย Hydro-Hegemony ก่อนหน้าแต่ถูกเพิ่มเติมในแง่ของ MRC ซึ่ง MRC เป็นตัวแทนทางการเมืองในระดับสูงสุด ถูกจัดตั้งขึ้นจากการรวมตัวของสมาชิกริมฝั่งเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการต่อรองที่ถูกต้องตามกฎหมายในภูมิภาค เป้าหมายของ MRC คือ การประสานนโยบายของประเทศริมฝั่งเพื่อทำให้อำนาจของจีนและเพิ่มความร่วมมือในการจัดการกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมทางน้ำของรัฐต้นน้ำ

งานวิจัยได้สรุปจุดอ่อนทางโครงสร้างของ MRC คือ การจัดหาเงินทุน MRC ต้องพึ่งพาการบริจาคจากประเทศนอกกลุ่มแม่น้ำโขงทำให้ถูกโจมตีจากจีนบ่อยครั้งเกี่ยวกับการดำเนินงานและผลประโยชน์ที่สถาบันได้รับจากผู้บริจาค MRC งานวิจัยได้กล่าวถึงการนำกระบวนการจัดการทรัพยากรน้ำแบบบูรณาการ(IWRM) มาใช้ในกรณีของแม่น้ำโขง IWRM คือแนวคิดการจัดการน้ำโดยเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและภาคประชาชนโดยการมอบบทบาทกระบวนการตัดสินใจให้กับผู้เชี่ยวชาญอิสระและให้ความสนใจมากขึ้นในการประเมินผลกระทบทางสังคมและนิเวศวิทยาของโครงการจัดการน้ำเพื่อให้แน่ใจว่าจะไม่ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ IWRM ช่วยให้ MRC กำหนดกรอบการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นแต่งานวิจัยไม่ได้บอกถึงผลลัพธ์ที่เปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ งานวิจัยได้สรุปผลว่าการรวมตัวกันจัดการน้ำของ MRC ส่งผลให้ MRC มีอำนาจทางภูมิศาสตร์ต่อรัฐต้นน้ำมากขึ้นแต่ยังคงล้มเหลวจากการไม่สามารถบรรเทาผลกระทบที่เกิดขึ้นจากความไม่สมดุลทางอำนาจภูมิรัฐศาสตร์ได้ในปัจจุบัน MRC ยังไม่สามารถจัดการกับกิจกรรมทางน้ำที่เกิดขึ้นภายในประเทศต้นน้ำได้

สิ่งที่ตอกย้ำความล้มเหลวของ MRC คือ การที่จีนสร้างความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง (LMC) เป็นยุทธศาสตร์ของจีนสำหรับการเพิ่มบทบาทด้านการค้าการลงทุนเข้ามาในกลุ่มประเทศอาเซียนบริเวณลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิก 6 ประเทศ ได้แก่ จีน กัมพูชา ลาว เมียนมา เวียดนาม และไทยโดยมีจีนซึ่งมีอำนาจนำเหนือทรัพยากรน้ำเป็นผู้นำความร่วมมือซึ่งจะทำให้เกิดความทับซ้อน

⁵⁵ Kipras Bajorinas, "Power Relations in the Mekong River Basin-A look into the discourse of the Mekong River Commission," (2021).

กันของหน้าที่รับผิดชอบและมีความเสี่ยงที่ MRC ซึ่งก่อตั้งมาเพื่อคานอำนาจ Hydro-Hegemony จะถูกแทนที่ด้วย LMC ในท้ายที่สุด งานวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามร่วมมือกันระหว่างริมฝั่งเพื่อคานอำนาจกับ Hegemony งานวิจัยสรุปว่า MRC ยังคงไม่ประสบความสำเร็จในการลดผลกระทบทางระบบนิเวศน์ที่เกิดขึ้นและแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านต่างๆของ MRC สิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้ MRC ล้มเหลวคือการไม่สามารถเข้าไปก้าวท้าวการตัดสินใจสร้างเขื่อนภายในประเทศของจีนได้ ประกอบกับลักษณะทางภูมิรัฐศาสตร์ที่อยู่ต้นน้ำยังช่วยเสริมอำนาจให้แก่จีนเป็นอย่างมาก อีกสิ่งหนึ่งซึ่งงานวิจัยแสดงให้เห็นคือการต่อสู้กันทางกระบวนทัศน์ข้ามชาติในกรณีของ MRC ซึ่งได้รับเงินสนับสนุนจากสหภาพยุโรปและประเทศฝั่งตะวันตก และ LMC ซึ่งมีจีนเป็นผู้สนับสนุนเงินทุน

จากบทสรุปของงานวิจัยดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้มีการศึกษาถึงความล้มเหลวก่อนหน้าของ ASEAN ภายหลังจากการศึกษาค้นคว้าพบปัญหาส่วนหนึ่งที่ ASEAN ไม่สามารถยับยั้งการแผ่ขยายอำนาจผ่านทรัพยากรของจีนได้ มีสาเหตุหลักมาจากกระบวนทัศน์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็น Anarchy จึงไม่มี World Authority ที่จะสามารถจัดการกับการกระทำที่เกิดขึ้นภายในรัฐอธิปไตยหรือรัฐอื่นๆที่ยินยอมให้ใช้ทรัพยากรของตนได้ ซึ่งปัญหานี้ถูกกล่าวถึงและอธิบายไว้ในบทความของ วุฒิชัย จิรจินดากุล คณะนิติศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ในหัวข้องานวิจัยเรื่อง “เรื่องเล่าจากเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำไซยะบุรี : หลักความรับผิดชอบต่อสังคมที่บังคับไม่ได้ กับวิถีแห่งอาเซียนต่อสถาบันการเงิน”⁵⁶ ซึ่งกล่าวถึงการดำเนินการของ ASEAN ที่ไม่ประสบความสำเร็จ อันมีเหตุผลมากจากการที่องค์กรระหว่างประเทศในภูมิภาคที่ดูแลสิทธิในการเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติส่วนรวม ไม่สามารถบังคับใช้กฎเกณฑ์ที่ร่างขึ้นมาร่วมกันได้ จึงเป็นเหตุให้การดำเนินการรักษาสีที่บังคับใช้กฎเกณฑ์ที่จะช่วยธำรงรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรส่วนรวมให้มีความเท่าเทียมกันทั้งประเทศทำน้ำและในประเทศต้นน้ำเป็นอันต้องล้มเหลวไป โดยผู้เขียน ได้แนะแนวทางว่าให้ใช้การบังคับทางเศรษฐกิจ ที่จะส่งผลถึงธุรกิจเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำแทน แต่งานวิจัยชิ้นนี้ก็ไม่ได้มีข้อพิสูจน์ใดว่าการบังคับดังกล่าวจะได้อะไรหรือไม่

งานอีกชิ้นซึ่งสามารถชี้ให้เห็นกลไกระหว่างประเทศที่ล้มเหลวในการเข้ามาคานอำนาจกับจีนที่มีท่าทีเป็นจักรวรรดินิยมหรืออำนาจนำทางน้ำคือ งานวิจัยเรื่อง “โครงการวิจัย ความร่วมมือนานาชาติ กับความมั่นคงของมนุษย์ รายงานสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร 2554 ในหัวข้อ

⁵⁶ วุฒิชัย จิรจินดากุล, "เรื่องเล่าจากเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำไซยะบุรี : หลักความรับผิดชอบต่อสังคมที่บังคับไม่ได้กับวิถีแห่งอาเซียนต่อสถาบันการเงิน," *CMU Journal of Law and Social Sciences* 12, 1 (2561), <https://www.tci-thaijo.org/index.php/CMUJLSS/article/download/147863/138987/>.

ทัศนคติต่อความมั่นคงของมนุษย์ของจีน จากกรณีการสร้างเขื่อนของจีนในตอนบนของแม่น้ำโขง”⁵⁷ ซึ่งวิจัยโดย อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล และ นางสาวดวงใจ เด่นเกศินีลา ซึ่งมี รองศาสตราจารย์ ดร. วีระ สมบูรณ์ และ ดร. สิทธิพล เครือรัฐติกาล เป็นบรรณาธิการ ซึ่งกล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้กลไกระหว่างประเทศล้มเหลวมาจากทัศนคติของจีนต่อแม่น้ำโขงและความไร้อำนาจศูนย์กลางขององค์กรระหว่างประเทศ ในบทความนี้เราจะพบว่าทัศนคติของจีนมองการสร้างเขื่อนว่าเป็นสิ่งที่ต้นฟังกกระทำ และสามารถทำได้เนื่องจากเป็นลำน้ำในเขตประเทศตนซึ่งทัศนคติดังกล่าวก่อให้เกิดการบริหารจัดการน้ำโดยยึดผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นที่ตั้งและประเทศท้ายน้ำต้องจัดการบริหารน้ำที่เหลืออยู่ด้วยตนเอง จากงานวิจัยจะเห็นว่าจุดยืนของจีนไม่ได้สนใจประเทศท้ายน้ำเท่าที่ควร อาจจะมาจากสาเหตุที่ประเทศเหล่านั้นยังมีความจำเป็นในการพึ่งพาเงินอยู่ทั้งระบบเศรษฐกิจ แหล่งเงินทุน และ ตลาดการค้าขนาดใหญ่ ในบทความยังเสริมต่อถึงแนวทางการศึกษาโดยมองว่าควรศึกษาต่อถึงทัศนคติของประเทศท้ายน้ำต่อการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำว่ามีทัศนคติอย่างไรต่อการสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำ⁵⁸ ปัญหาอีกประการที่ทำให้องค์กรระหว่างประเทศไม่สามารถเข้าไปคานอำนาจของจีนได้คือความไร้อำนาจศูนย์กลางขององค์กรระหว่างประเทศ เนื่องจากองค์กรระหว่างประเทศเป็นเพียงตัวแทนของแต่ละประเทศที่มาร่วมกัน กฎเกณฑ์ต่างๆที่ออกมาก็เป็นเพียงแค่ข้อตกลงและการขอความร่วมมือจากประเทศสมาชิก ยังไม่ได้มีบทลงโทษหรือมาตรการใดที่จะช่วยควบคุมการใช้ทรัพยากรน้ำให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ทำให้ในท้ายที่สุดแต่ละประเทศต่างถือผลประโยชน์แห่งชาติของตนเป็นสำคัญและพยายามนำทรัพยากรที่เป็นส่วนรวม ไปใช้ประโยชน์เพื่อประเทศตนให้มากที่สุด ซึ่งกลายมาเป็นที่มาของความล้มเหลวของ องค์กรระหว่างประเทศในปัจจุบัน สิ่งที่องค์กรระหว่างประเทศประสบความสำเร็จมีเพียง การจัดทำ PNPCA คือกฎระเบียบปฏิบัติที่ระบุให้องค์กรหรือประเทศที่จะสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงจำเป็นต้องมีการแจ้ง, การปรึกษาหารือล่วงหน้าและการทำข้อตกลงในการสร้างเขื่อนแต่ละที่รวมถึงการใช้และปล่อยน้ำในฤดูแล้ง ถึงแม้การจัดทำ PNPCA จะไม่มีบทลงโทษบังคับใช้ตามกฎหมายแต่ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือของประเทศสมาชิกลุ่มน้ำโขง

3) งานวิจัยเกี่ยวกับตัวแสดงภาคประชาสังคมในภูมิภาคและในประเทศ

⁵⁷ วรศักดิ์ มหัทธโนบล and ดวงใจ เด่นเกศินีลา, ทัศนคติต่อความมั่นคงของมนุษย์ของจีน จากกรณีการสร้างเขื่อนของจีนในตอนบนของแม่น้ำโขง, ed. วีระ สมบูรณ์, ความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ : รายงานสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร, (2554).

⁵⁸ Ibid, p.21.

จากความล้มเหลวในกระบวนการระหว่างประเทศและองค์กรจัดการทรัพยากรน้ำในภูมิภาคทำให้เกิดสมมติฐานถึงความสามารถในการต่อต้าน Hydro-Hegemony ของภาคประชาสังคมข้ามชาติ เป็นที่มาของงานศึกษาวิจัยฉบับนี้ โดยเราเริ่มศึกษาจากงาน “Think Global, Act Global in the Mekong Delta? Environmental Change, Civil Society, and NGOs”⁵⁹ งานวิจัยกล่าวถึงปัญหาที่แม่น้ำโขงกำลังเผชิญ งานวิจัยมีการตั้งคำถามถึงแนวทางการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นผ่านการพัฒนาสถาบันทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ งานวิจัยมีการเจาะจงศึกษาภาคประชาสังคมของ NGO ในเวียดนามเป็นหลักเช่น VNGOs และ INGOs โดยพบว่า NGO ยังอยู่ในขั้นตอนการเริ่มต้นและยังสามารถพัฒนาได้อีกมากจากการเพิ่มศักยภาพทางเทคนิคและเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายที่สามารถประสานกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาคประชาสังคมในเวียดนามยังคงมีข้อจำกัดด้านทรัพยากรมนุษย์และเงินทุน ผู้วิจัยชี้ว่าต้องสนับสนุนให้ภาคประชาสังคมอยู่ได้ด้วยตนเองปราศจากการพึ่งพิงจากรัฐหลัก งานวิจัยมีการเน้นย้ำถึงการขยายการมีส่วนร่วมของสังคมให้มากขึ้นเพื่อให้เกิดแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ชัดเจน

ภาคประชาสังคมถือเป็นหัวข้อที่มีการศึกษาอย่างมากในปัจจุบันในฐานะที่อาจเป็นเครื่องมือใช้ต่อต้านการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานได้ โอกาสและอุปสรรคที่ภาคประชาสังคมต้องเจอเมื่อดำเนินการต่อต้านการพัฒนาในลุ่มน้ำโขงถูกพูดถึงในงานวิจัย “Rules, Norms and NGO Advocacy Strategies: Hydropower Development on the Mekong River”⁶⁰ ผู้เขียนได้กล่าวถึงกลุ่ม NGO สองแห่งในเวียดนามและกัมพูชาที่ทำการต่อต้านการสร้างเขื่อนไซยะบุรีโดยเน้นเปรียบเทียบและสำรวจปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของกฎที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมถึงอิทธิพลที่จะส่งผลกระทบต่อแนวทางการดำเนินงาน มีการเสนอเครื่องมือที่ใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์การทำงานของภาคประชาสังคมคือ (1) สภาพทางชีวฟิสิกส์ (2) ตัวแสดง (3) หลักเกณฑ์และบรรทัดฐาน (4) ปฏิสัมพันธ์ (5) กลยุทธ์ งานวิจัยได้สรุปออกมาว่ากฎและบรรทัดฐานของแต่ละรัฐรวมถึงความขัดแย้งภายในและระบบการเมืองที่แตกต่างกันย่อมส่งผลกระทบต่อกลยุทธ์ที่แตกต่างกันของกลุ่มพันธมิตร NGO ในแต่ละประเทศ

⁵⁹ Boris Fabres, "Think Global, Act Global in the Mekong Delta? Environmental Change, Civil Society, and NGOs," in *Environmental Change and Agricultural Sustainability in the Mekong Delta*, ed. Mart A. Stewart and Peter A. Coclanis (Dordrecht: Springer Netherlands, 2011).

⁶⁰ Yumiko Yasuda, *Rules, norms and NGO advocacy strategies: Hydropower development on the Mekong River* (Routledge, 2015).

จากการศึกษางานวิจัยทำให้เราเห็นถึงข้อจำกัดของกลุ่ม NGOs ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าในปัจจุบันยังคงมีบรรทัดฐานและกฎเกณฑ์ต่างๆที่เกิดจากรัฐชาติมาเป็นอุปสรรคในการวางแผนกลยุทธ์และการดำเนินงานอยู่พอสมควร จึงจำเป็นที่จะต้องศึกษาต่อในงานวิจัยฉบับนี้ว่าในแท้ที่จริงแล้ว NGOs สามารถสร้างแรงต้านทานให้แก่ Hegemony ได้มากน้อยเพียงใด

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับแม่น้ำโขงพบว่าประเด็นปัญหาการสร้างเขื่อนที่ไม่สามารถแก้ไขได้ในปัจจุบันมีพื้นฐานมาจากโครงสร้างระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นโลกาภิวัตน์ รัฐชาติสามารถขยายอำนาจของตนได้อย่างไรพรมแดนละยังไม่ระเบียบระหว่างประเทศใดสามารถเข้ามาควบคุมได้ ผู้วิจัยจึงตั้งข้อสังเกตว่าภาคประชาสังคมอาจจะเข้ามามีบทบาทในการต่อต้านได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีงานวิจัยหลายชิ้นที่กล่าวถึงบทบาทของภาคประชาสังคมในบริบทแม่น้ำโขงผ่านมุมมองโลกาภิวัตน์ เช่น “Globalization, regionalization and local voices: The Asian Development Bank and rescaled politics of environment in the Mekong region”⁶¹ งานวิจัยกล่าวถึงโลกโลกาภิวัตน์กับการขยายอำนาจอย่างไรเขตแดนบนแม่น้ำโขงผ่านการสนับสนุนของ The Asian Development Bank โดยมีกรณีศึกษาเป็นเขื่อนในประเทศไทยและลาวงานวิจัยได้เน้นย้ำถึงการบูรณาการข้ามชาติและการ re-scaled governance หรือการปรับเปลี่ยนขอบเขตของแนวความคิดด้านธรรมาภิบาลและการกำกับดูแล งานวิจัยกล่าวถึงการสนับสนุนโครงการเขื่อน Nam Theun-Hinboun Dam ของ ADB ว่าอาจเป็นการขยายขอบเขตการตอบสนองจากสถาบันระดับชาติเป็นสถาบันระหว่างประเทศ (Scaling-up) ซึ่งหากองค์กรภาคประชาสังคมหรือภาครัฐต้องการท้าทายอำนาจของตัวแสดงภาคเอกชนและบริษัทข้ามชาติก็จำเป็นที่จะต้อง Re-scaled ขยายขอบเขตการเคลื่อนไหวเพื่อตอบสนองต่อขอบเขตการตัดสินใจของตัวแสดงฝ่ายที่ให้การสนับสนุนเขื่อน ผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตไว้ว่าสุดท้ายแล้วการขยายขอบเขตของการเคลื่อนไหวอาจนำไปสู่การเมืองระหว่างประเทศรูปแบบใหม่ในมิติการต่อต้านการแผ่ขยายอำนาจข้ามพรมแดน งานวิจัยฉบับนี้ได้แสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดและรูปแบบการขยายอำนาจที่แตกต่างกันของบริษัทข้ามชาติและภาคประชาสังคม บริษัทข้ามชาติมีลักษณะการดำเนินงานในระดับภูมิภาคไม่มีเขตแดนกั้น ในขณะที่ภาคประชาสังคมสามารถทำได้เพียงขอบเขตภายในประเทศเท่านั้น จึงเป็นเรื่องที่ต้องศึกษาวิจัยในงานวิจัยฉบับนี้ถึงขอบข่ายการดำเนินงานของภาคประชาสังคมว่าจะสามารถพัฒนาต่อไปได้หรือไม่

4) งานวิจัยเกี่ยวกับเขื่อนแม่น้ำโขง

⁶¹ Philip Hirsch, "Globalisation, regionalisation and local voices: The Asian Development Bank and rescaled politics of environment in the Mekong region," *Singapore Journal of Tropical Geography* 22, no. 3 (2001).

การหาสาเหตุการขยายอิทธิพลของจีนเข้ามาในแม่น้ำโขงถูกวิเคราะห์ผ่านงานวิจัยมากมาย เช่น งานวิจัยเรื่อง “China’s Performance in International Resource Politics: Lessons from the Mekong.”⁶² งานวิจัยได้กล่าวถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้จีนพยายามครอบงำแม่น้ำโขงคือ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วประกอบกับการขยายตัวของเศรษฐกิจทำให้แหล่งทรัพยากรน้ำในประเทศของจีนอาจไม่เพียงพอในอนาคต จีนพยายามจัดหาทรัพยากรเพื่อสนับสนุนกิจกรรมในประเทศของตน งานวิจัยได้สรุปความไว้ว่าจีนมีตำแหน่งริมฝั่งที่ค่อนข้างได้เปรียบ ประเทศพันธมิตรที่ต้องเผชิญกับผลกระทบของนโยบายน้ำของจีนควรวางแผนหาแนวทางในการถ่วงดุลอำนาจซึ่งจะส่งผลดีกว่าการเพิกเฉยหรือวิพากษ์วิจารณ์การกระทำของจีน งานวิจัยได้เสนอแนวทางไว้ว่าประเทศพันธมิตรควรเสนอผลประโยชน์ในด้านอื่นๆ ให้แก่จีนแลกกับความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำร่วมกัน ในขณะเดียวกันก็มีการค้นพบข้อโต้แย้งจากงานวิจัยหลายชิ้นเช่น “The Politics of Regional Governance in the Mekong River Basin”⁶³ ได้กล่าวถึงข้อจำกัดที่ประเทศทั้ง 6 จะสามารถบริหารจัดการน้ำร่วมกัน งานวิจัยได้กล่าวถึงการกีดกันคณะกรรมการบริหารแม่น้ำโขง (MRC) ไม่ให้สามารถบริหารจัดการลุ่มน้ำได้ ผู้วิจัยได้กล่าวสรุปว่าแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำในภูมิภาคจะขึ้นอยู่กับความร่วมมือระหว่างรัฐเป็นหลักเนื่องจากไม่มีรัฐบาลใดที่มีอำนาจนำเหนือลุ่มน้ำทั้งหมด แต่รัฐควรร่วมมือกันเพื่อหาตัวแทนและจัดสรรอำนาจใหม่เพื่อให้มีสถานะเหนือความเป็นรัฐชาติและควรเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและกลไกระหว่างประเทศ

การเข้าควบคุมลุ่มน้ำโขงของจีนถูกวิพากษ์เป็นอย่างมากว่าอาจขัดต่อหลักการสากลของ UN Watercourses Convention (UNWC) แต่นักวิชาการจีนได้ออกมาปฏิเสธข้อกล่าวหาดังกล่าวผ่านงานวิจัย “Exploring China’s transboundary water treaty practice through the prism of the UN Watercourses Convention”⁶⁴ งานวิจัยได้สำรวจสนธิสัญญาน้ำข้ามพรมแดนที่จีนทำต่อคู่สัญญาทวิภาคีและพบว่าข้อตกลงมีความครอบคลุมหลักการของ UNWC หลายประการ โดยเฉพาะกฎ equitable and reasonable use การใช้น้ำอย่างเท่าเทียมกันและสมเหตุสมผล งานวิจัยยังอ้างอิงถึงนโยบายที่จีนดำเนินกับประเทศในภูมิภาคคือ นโยบาย “เพื่อนบ้านที่ดี” ของจีน ซึ่ง

⁶² Timo Menniken, "China's performance in international resource politics: lessons from the Mekong," *Contemporary Southeast Asia* (2007).

⁶³ Blake D. Ratner, "The Politics of Regional Governance in the Mekong River Basin," *Global Change, Peace & Security* 15, no. 1 (2003/02/01 2003), <https://doi.org/10.1080/0951274032000044522>, <https://doi.org/10.1080/0951274032000044522>.

⁶⁴ Huiping Chen, Alistair Rieu-Clarke, and Patricia Wouters, "Exploring China's transboundary water treaty practice through the prism of the UN Watercourses Convention," *Water International* 38, no. 2 (2013/03/01 2013), <https://doi.org/10.1080/02508060.2013.782134>, <https://doi.org/10.1080/02508060.2013.782134>.

ปัจจุบันเด่นชัดยิ่งขึ้นในนโยบายต่างประเทศของจีน จีนถือเป็นรากฐานเชิงกลยุทธ์สำหรับความร่วมมือระดับภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น จากงานวิจัยจะพบว่าจีนพยายามยกกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่สร้างขึ้นมาจากประชาคมโลกมาเป็นกรอบในการดำเนินกิจกรรมระหว่างประเทศโดยเปรียบเทียบกับสนธิสัญญาที่จีนทำขึ้นในรูปแบบทวิภาคี แต่จากการศึกษางานวิจัยและการแผ่ขยายอำนาจของจีน ปัญหาไม่ได้อยู่ที่การทำสัญญาทวิภาคี แต่ปัญหาคือการให้เงินลงทุนในการสร้างเขื่อนที่ไม่สามารถชำระคืนได้ ซึ่งจะส่งผลให้ประเทศคู่สัญญาผิดนัดชำระหนี้และเสียความสามารถในการจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศตนในท้ายที่สุด

ปัจจุบันงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำบนแม่น้ำโขงถูกศึกษาในหลากหลายมิติ มิติที่ถูกระบุถึงเป็นอย่างมากคือเรื่องธรรมาภิบาลในการใช้ทรัพยากรส่วนรวมคือการกักเก็บน้ำในเขื่อนและพลังงานไฟฟ้าที่มากเกินไปเป็นหัวข้อดังกล่าวถูกกล่าวถึงในงานของ Carl Middleton เรื่อง “Transboundary Water and Electricity Governance in mainland Southeast Asia: Linkages, Disjunctures and Implications”⁶⁵ เป็นงานวิจัยที่วิเคราะห์ถึงบริบท, ตัวขับเคลื่อน, เครื่องมือที่ใช้และการตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างกรอบการกำกับดูแลทรัพยากรน้ำและไฟฟ้าในภูมิภาค งานวิจัยมีการนำตัวแสดงระหว่างประเทศที่กำกับดูแลแม่น้ำโขงมากกล่าวถึงด้านทรัพยากรน้ำคือ MRC ด้านพลังงานคือ Greater Mekong Sub region (GMS) ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับภูมิภาคที่มีความเชื่อมโยงกับรัฐริมฝั่ง

งานวิจัยได้สรุปไว้ว่าความเชื่อมโยงระหว่างกรอบธรรมาภิบาลน้ำและไฟฟ้ายังอ่อนแอและไม่สามารถรักษาสมดุลระหว่างกัน อีกทั้งเครื่องมือที่ใช้ประเมินผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมยังไม่สามารถทำได้ดังที่นัก การพยายามจัดการทรัพยากรในภูมิภาคของทั้งสองตัวแสดงไม่สามารถทำได้ดังที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากยังมีการทับซ้อนกันของอำนาจอธิปไตยของรัฐและอำนาจระหว่างประเทศ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางการแก้ไขคือ การเพิ่มเครื่องมือเพื่อเชื่อมโยงและบูรณาการอำนาจระหว่างหน่วยงานระดับภูมิภาคที่จัดการทรัพยากรน้ำและทรัพยากรไฟฟ้า ซึ่งจะช่วยให้แต่ละรัฐสามารถจัดการกับความต้องการพลังงานไฟฟ้าในประเทศพร้อมกับรักษาสมดุลด้านทรัพยากรน้ำควบคู่กันไป ตัวอย่างเครื่องมือที่ผู้วิจัยเสนอ เช่น การปรับโครงสร้างการวางแผนและเครื่องมือการประเมินให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างพลังงานไฟฟ้าและทรัพยากรน้ำได้, จัดให้มีการประเมินผลกระทบข้าม

⁶⁵ Carl Middleton and John Dore, "Transboundary Water and Electricity Governance in mainland Southeast Asia: Linkages, Disjunctures and Implications" (2015).

พรมแดนที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับการวางแผน-การออกแบบ-การดำเนินงาน-การติดตามการใช้น้ำและพลังงาน, ส่งเสริมอำนาจขององค์กรกลุ่มน้ำระหว่างประเทศ, ปฏิรูปภาคการไฟฟ้า

จากการศึกษางานวิจัยฉบับนี้ทำให้สามารถเห็นได้ถึงข้อบกพร่องของสภาวะไร้ศูนย์กลางระหว่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน การจัดตั้งหน่วยงานร่วมกันในภูมิภาคเพื่อต้านทาน Hydro-Hegemony มีโอกาสประสบความสำเร็จค่อนข้างน้อยเนื่องจากหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นไม่มีการบูรณาการอำนาจร่วมกัน แต่ละหน่วยงานต่างดูแลรับผิดชอบในส่วนที่ตนเองมีกรอบอำนาจสามารถทำได้ อีกทั้งในปัจจุบันอำนาจระหว่างประเทศมีสถานะที่ต้อยกว่าอำนาจอธิปไตยของรัฐชาติที่กำหนดแนวทางการจัดการทรัพยากรร่วมกันจึงอยู่ในรูปแบบการขอความร่วมมือไม่มีอำนาจบังคับใช้ จึงนำมาซึ่งเหตุผลที่เราจำเป็นต้องศึกษาถึงความสามารถในการต่อต้านของภาคประชาสังคมเพื่อเป็นอีกแนวทาง

บทที่ 3

บทบาทของจีนในฐานะ Hydro-Hegemony และ Resource Imperialism

พ.ศ. 2533 - 2563 : กรณีศึกษากลุ่มน้ำโขง

ในบทนี้ ผู้ศึกษาจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทของจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง โดยการนำเสนอผ่านองค์ประกอบเชิงอำนาจทั้งอำนาจที่เกิดขึ้นภายในประเทศและอำนาจที่สร้างขึ้นจากความไม่สมดุลภายในภูมิภาค เนื้อหาหลักของบทนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดอำนาจน้ำ (Hydro-Hegemony) มาเป็นกรอบในการศึกษา เนื่องจากกรอบแนวคิดมีจุดมุ่งเน้นในการอธิบายการแผ่ขยายอำนาจผ่านกลยุทธ์และนโยบายระหว่างประเทศจากภายในสู่ภายนอก และจากประเทศมหาอำนาจสู่ประเทศที่อ่อนแอกว่า เพื่อชี้ให้เห็นถึงอิทธิพลและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประเทศในภูมิภาคอื่นๆที่เหลือนี่มีอำนาจในการต่อรองน้อยกว่า

แนวคิดอีกประการที่นำมาประกอบการวิเคราะห์การแผ่ขยายเชิงอำนาจของจีนคือ Resource Imperialism ซึ่งเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแผ่ขยายอำนาจในรูปแบบจักรวรรดินิยมใหม่ แนวคิดนี้จะสามารถวิเคราะห์การแผ่ขยายอำนาจของจีนผ่านเครื่องมือการลงทุนและความร่วมมือระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในรัฐริมฝั่งนอกเหนือจากจีน ผ่านการเข้าควบคุม, จัดการ, และครอบครองทรัพยากรของประเทศริมฝั่งอื่นๆ การวิเคราะห์จะมุ่งเน้นไปยังองค์ประกอบของการแผ่ขยายอำนาจผ่านการศึกษาริบระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2533 - 2563 ดังนั้นเนื้อหาในบทที่ 3 จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ 1. การวิเคราะห์บริบทเชิงอำนาจที่แสดงถึงการเป็น Hegemony ของจีนในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงตามกรอบแนวคิด Hydro-Hegemony Framework 2. การวิเคราะห์การขยายอำนาจผ่านการลงทุนด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นบนกลุ่มน้ำโขงตอนล่างของจีนตามกรอบแนวคิด Neo-Imperialism โดยอาศัยเครื่องมือ Resource imperialism

โดยจุดที่สามารถ Cut - Across ระหว่างทั้งสองทฤษฎีคือ Hydro-Hegemony จะเกี่ยวข้องเฉพาะกับการควบคุมหรือการครอบงำเหนือทรัพยากรน้ำภายในลุ่มแม่น้ำที่ใช้ร่วมกัน เช่น ลุ่มแม่น้ำโขง ในบริบทนี้ การดำเนินการด้านพลังน้ำของประเทศอาจเกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน ผัน

น้ำ หรือควบคุมการไหลของแม่น้ำเพื่อยืนยันอิทธิพลเหนือแม่น้ำและทรัพยากร ลักษณะสำคัญของอำนาจนำพลังน้ำคือเกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำเป็นหลัก

ในกรณีของแม่น้ำโขง ตัวอย่างของการมีอำนาจนำเหนือน้ำอาจเป็นกรณีที่จีนสร้างเขื่อนที่ต้นน้ำลำธารของแม่น้ำ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อการใช้ของน้ำและความพร้อมใช้ของประเทศท้ายน้ำ เช่น ลาว กัมพูชา เวียดนาม และไทย การกระทำดังกล่าวอาจทำให้จีนมีอำนาจควบคุมทรัพยากรน้ำในแม่น้ำโขงและมีอิทธิพลต่อการเมืองน้ำในภูมิภาค

ในขณะที่ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรหมายถึงการแสวงประโยชน์หรือการจัดสรรทรัพยากรที่หลากหลาย (ไม่ใช่เฉพาะน้ำ) โดยรัฐที่มีอำนาจนำเหนือ ซึ่งมักใช้วิธีบีบบังคับหรือปิดเบือนแนวคิดนี้ครอบคลุมมากกว่าทรัพยากรน้ำและอาจรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ เช่น แร่ธาตุ พลังงาน หรือที่ดิน

ในบริบทของแม่น้ำโขง จักรวรรดินิยมทรัพยากรอาจเกี่ยวข้องกับจีนโดยใช้อำนาจทางเศรษฐกิจและการเมืองเพื่อควบคุมทรัพยากรในภูมิภาคแม่น้ำโขง นอกเหนือจากน้ำ ซึ่งอาจรวมถึงการจัดสรรที่ดิน การควบคุมทรัพยากรพลังงาน หรือการใช้เงินทุนเพื่อการพัฒนาเพื่อสร้างการพึ่งพาทางหนี้สิน (Debt Trap) และได้รับอิทธิพลเหนือทรัพยากรธรรมชาติในประเทศลุ่มแม่น้ำโขง

โดยสรุป ในขณะที่อำนาจนำเหนือน้ำเน้นเฉพาะที่การควบคุมหรือการครอบครองทรัพยากรน้ำในลุ่มแม่น้ำที่ใช้ร่วมกัน ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรเป็นแนวคิดที่กว้างกว่าซึ่งครอบคลุมถึงการแสวงหาผลประโยชน์หรือการจัดสรรทรัพยากรที่หลากหลายกว่า ในบริบทของการครอบงำแม่น้ำโขง อำนาจนำเหนือน้ำจะเกี่ยวข้องกับการกระทำที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อทรัพยากรน้ำของแม่น้ำโขง ในขณะที่ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรจะรวมถึงการกระทำที่ขยายไปยังทรัพยากรอื่น ๆ ในภูมิภาค

3.1 บริบทเชิงอำนาจที่สนับสนุนการเป็น Hegemony ของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง

ตามกรอบแนวคิด Hydro-Hegemony Framework

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงบริบททางอำนาจที่ส่งผลให้จีนมีอำนาจนำเหนือทรัพยากรน้ำในลุ่มแม่น้ำโขง, เครื่องมือที่จีนใช้ควบคุมทรัพยากรน้ำข้ามพรมแดนและท่าทีของจีนต่อองค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทและหน้าที่กำกับดูแลทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขง

3.1.1 บริบทความไม่สมดุลทางอำนาจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงกับการสร้าง Hegemony Power ของจีน

ผู้วิจัยหยิบยกสมดุลทางอำนาจขึ้นมาศึกษาก่อนที่จะลงรายละเอียดถึงการสถาปนาอำนาจนำเหนือทางน้ำของจีน เนื่องจากความไม่สมดุลทางอำนาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิด Hegemony ไม่ว่าจะเป็นด้านใดก็ตาม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่แต่ละรัฐมีจะเป็นปัจจัยหนึ่งที่กำหนดระดับในการควบคุมทรัพยากรน้ำที่แต่ละฝ่ายจะได้รับ⁶⁶ ความไม่สมดุลทางอำนาจเป็นผลสืบเนื่องมาจากกระบวนการระหว่างประเทศแบบ “อนาธิปไตย” ซึ่งในลุ่มน้ำโขงยังไม่ปรากฏองค์การระหว่างประเทศที่มีอำนาจควบคุมบริหารทรัพยากรน้ำระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์กรที่มีอยู่อย่าง MRC ยังคงไม่สามารถสร้างสมดุลในลุ่มน้ำโขงได้ เพราะองค์กรระหว่างประเทศที่มีประสิทธิภาพต้องสามารถสร้างสมดุลของอำนาจและทำให้รัฐริมฝั่งตัดสินใจร่วมกันว่าจะจัดการบริหารทรัพยากรน้ำอย่างไร⁶⁷ ประกอบกับกฎหมายระหว่างประเทศก็ยังไม่สามารถพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการน้ำที่มากขึ้นทุกวันและสร้างสมดุลได้ ผลลัพธ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศจึงมักจะได้รับอิทธิพลจากอำนาจของผู้ที่มีความสามารถบริหารและดำเนินการระหว่างประเทศหรือมหาอำนาจในระดับภูมิภาค (Regional Hegemon) มากกว่าสถาบันระดับภูมิภาคและกฎหมายระหว่างประเทศ⁶⁸

ผู้วิจัยจึงอยากใช้กรอบการวิเคราะห์อำนาจ Hegemony ของ Lukes⁶⁹ ที่ถูกกล่าวถึงในงานของ Zeitoun⁷⁰ เพื่อชี้ให้เห็นถึงระดับของอำนาจภายในภูมิภาคที่มีอยู่ในปัจจุบัน ว่าตัวแสดงที่มีอำนาจนำเหนือมากที่สุดในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงคือตัวแสดงใด ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเพิ่มเติมถึงกรอบดังกล่าวเพื่อใช้วิเคราะห์การเป็น Hegemony ในภูมิภาคของจีน ซึ่งการทราบถึงการมีอยู่ของอำนาจ Hegemony ในภูมิภาคจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การวิเคราะห์อำนาจ Hydro-Hegemony ในบทย่อยถัดไป โดยมีมติทางอำนาจตามกรอบของ Lukes จะประกอบไปด้วย 3 องค์ประกอบหลักคือ 1)

⁶⁶ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

⁶⁷ Jeroen Warner and Neda Zawahri, "Hegemony and asymmetry : multiple-chessboard games on transboundary rivers," *International Environmental Agreements-politics Law and Economics - INT ENVIRON AGREEM-POLIT LA E 12* (09/01 2012), <https://doi.org/10.1007/s10784-012-9177-y>.

⁶⁸ Roland Dannreuther, "Geopolitics and International Relations of Resources," *Global Resources: Conflict and Cooperation* (2013// 2013), https://doi.org/10.1057/9781137349149_5, https://doi.org/10.1057/9781137349149_5.

⁶⁹ Steven Lukes, *Power: A Radical View*, vol. 9 (2005).

⁷⁰ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts." P 442.

อำนาจเชิงรูปธรรม 2) อำนาจในการควบคุมกฎเกณฑ์และอำนาจการต่อรอง 3) การสร้างองค์ความรู้เชิงอุดมการณ์

3.1.1.1 อำนาจเชิงรูปธรรม

อำนาจเชิงรูปธรรมเป็นอำนาจที่เกิดขึ้นจากตัวแสดงภาครัฐ ในกรณีของภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอำนาจเชิงรูปธรรมที่มีอิทธิพลต่อการมีอำนาจ Hegemony และสมดุลของอำนาจมีหลากหลายรูปแบบ แต่รูปแบบที่ถูกใช้ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเด่นชัดที่สุด คือ อำนาจทางการทหารและเศรษฐกิจ

อำนาจนำเหนือทางการทหารของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงถือเป็นอำนาจที่แข็งแกร่งและส่งผลกระทบต่อสมดุลทางอำนาจเป็นอย่างมาก จากรายงานของ Global Fire Power จีนอยู่ในอันดับที่ 3 จาก 142 ประเทศหากวัดจาก PowerIndex⁷¹ การขยายอำนาจทางการทหารของจีนในภูมิภาคถูกกระทำให้ผ่านการเพิ่มงบประมาณทางทหารจำนวนมหาศาล งบประมาณทางการทหารของจีนในปี พ.ศ. 2565 เพิ่มขึ้นสูงถึง US\$230 billion⁷² งบประมาณที่เพิ่มขึ้นจำนวนมหาศาลจะส่งผลให้จีนสามารถ ลงทุนในเทคโนโลยีใหม่ที่สามารถป้องกันและขัดขวางผู้รุกรานจากต่างประเทศและสามารถขยายเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศในระดับภูมิภาคได้

ตัวอย่างการใช้อำนาจทางการทหารของจีนในการขึ้นเป็น Hegemonic ในภูมิภาคที่ชัดเจนที่สุดคือ กรณีการเพิ่มกำลังทหารโดยตรงในทะเลจีนตะวันออกและทะเลจีนใต้ ในทะเลจีนตะวันออก ปักกิ่งมักใช้เรือและเครื่องบินผ่านช่องว่างกฎหมายทางทะเลเพื่อยืนยันการอ้างสิทธิ์อธิปไตยเหนือหมู่เกาะ Senkaku ซึ่งทั้งญี่ปุ่นและจีนอ้างสิทธิ์ ส่วนในฝั่งทะเลจีนใต้ปักกิ่งได้ดำเนินการถมที่ดินและการสร้างฐานทัพทหารในหมู่เกาะ Spratly อย่างต่อเนื่อง การแสดงอำนาจนำเหนืออำนาจน้ำของจีนเป็นรูปแบบการแสดงอำนาจ Hegemony รูปแบบหนึ่งซึ่งดำเนินการผ่านนโยบายทางการทหาร Maritime Great Power (MGP) เป็นนโยบายที่ส่งเสริมการสร้างอำนาจนำเหนืออำนาจน้ำ ปรากฏขึ้นเด่นชัดในปี พ.ศ. 2555 โดยเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ Hu Jintao ในรายงานต่อสภาแห่งชาติที่ 18 ของพรรคคอมมิวนิสต์จีน เพื่อระบุว่าเป้าหมายของ MGP ได้รับการยกระดับเป็นความสำคัญระดับชาติ พร้อมทั้งระบุลักษณะสี่ประการของ MGP ซึ่งประกอบไปด้วย: การส่งเสริมความสามารถ

⁷¹"2022 China Military Strength," (2022), https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=china#viewNotes.

⁷² Zhao Lei, "China to raise military budget by 7.1% this year," (2022), <https://www.chinadaily.com.cn/a/202203/06/WS62245064a310cdd39bc8aacb.html>.

ของจีนในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในมหาสมุทร, การพัฒนาเศรษฐกิจทางทะเล, การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางทะเล, การปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ทางทะเล⁷³ จากตัวอย่างการดำเนินนโยบาย MGP สะท้อนถึงการให้ความสำคัญไม่สมดุลทางอำนาจการทหารเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรธรรมชาติส่วนรวม นโยบายดังกล่าวไม่เพียงแต่ใช้บริหารงานภายในประเทศแต่ยังใช้เพื่อกำกับทรัพยากรที่จีนยึดถือเป็นเป้าหมาย

ในส่วนของกลุ่มน้ำโขงระดับการใช้กำลังทางการทหารปรากฏออกมาในรูปแบบความร่วมมือตามสนธิสัญญาต่างๆ เช่น การจัดตั้งปฏิบัติการลาดตระเวนประจำบนลุ่มน้ำโขงระหว่างจีน, ลาว, เมียนมาร์และไทย เพื่อบังคับใช้กฎหมายและกวดขันการกระทำผิดที่อาจเกิดขึ้นบนลุ่มน้ำโขง⁷⁴ การใช้กำลังทหารเพื่อเข้าควบคุมพื้นที่สำคัญทางทรัพยากรไม่เป็นที่พบเห็นมากนักหากเปรียบเทียบกับ การดำเนินนโยบาย MGP ในน่านน้ำสากล จากการวิเคราะห์ของผู้วิจัยคาดว่าเหตุที่การดำเนินการขยายอำนาจของจีนบนลุ่มน้ำโขงขาดความเข้มข้น มาจากสาเหตุด้านพรมแดน น่านน้ำสากลเป็นเขตที่ปราศจากเขตแดนชัดเจนและไม่มีองค์กรกลางใดสามารถตัดสินสิทธิเหนืออาณาเขตได้อย่างเด็ดขาด เครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการอ้างสิทธิจึงต้องพึ่งพินอำนาจการทหารเป็นหลัก ในขณะที่พื้นที่ลุ่มน้ำโขงมีอาณาเขตกำหนดชัดเจน การจะใช้สิทธิเหนืออาณาเขตนอกประเทศจึงสามารถใช้เครื่องมืออื่นในการเข้าอ้างสิทธิได้ เช่น เครื่องมือทางเศรษฐกิจและการลงทุนผ่านบริษัทข้ามชาติ

ประเทศจีนมีเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับสองของโลก GDP ของจีนอยู่ที่ 17.7 trillion US\$ ในปี พ.ศ. 2564 เพิ่มขึ้น 8.1% จากปีพ.ศ. 2563 ซึ่งแซงหน้าสหภาพยุโรปในปัจจุบันที่มีค่า GDP อยู่ที่ 17 trillion ⁷⁵ ส่งผลให้จีนขึ้นมาเป็นอำนาจนำเหนือภูมิภาคในด้านเศรษฐกิจ ความไม่สมดุลทางอำนาจเศรษฐกิจที่เป็นสาเหตุให้จีนเข้ามาบีบบทบาท Economic Hegemony ในภูมิภาคถูกกระทำผ่านการลงทุนข้ามพรมแดนหลายรูปแบบ การแปรเปลี่ยนเม็ดเงินทางเศรษฐกิจให้กลายเป็นเครื่องมือทางอำนาจของจีนที่สามารถเห็นได้ชัดเจนและเป็นรูปธรรมคือ การก่อตั้งธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ผลักดันเม็ดเงินเข้าสู่โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ซึ่งเป็นโครงการที่สะท้อนถึงความพยายามเชิงกลยุทธ์ของจีนในการสร้าง

⁷³ Liza Tobin, "UNDERWAY

Beijing's Strategy to Build China into a Maritime Great Power," *Naval War College Review* 71, no. 2 (2018), <https://www.jstor.org/stable/26607045>.

⁷⁴ Li Wei, "China, Laos, Myanmar and Thailand launch 121st joint Mekong River patrol," (2022), http://eng.chinamil.com.cn/CHINA_209163/TopStories_209189/10186256.html.

⁷⁵ "China's economy surpasses the European Union's for the first time," (1 FEB 2022 2022), <https://www.trtworld.com/magazine/china-s-economy-surpasses-the-european-union-s-for-the-first-time-54291>.

อำนาจนำเหนือในภูมิภาคเอเชียผ่านการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจของตนเหนือประเทศต่างๆ BRI เป็นรากฐานที่สำคัญของนโยบายต่างประเทศโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจของจีนที่นำโดยประธานาธิบดี Xi Jinping มีจุดประสงค์เพื่อเพิ่มการเชื่อมต่อทางเศรษฐกิจกับกว่า 100 ประเทศโดยอาศัยเส้นทางสายไหมและเส้นทางเดินเรือเก่า ความคิดริเริ่มนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างความเชื่อมโยงเหล่านี้ผ่านการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เปิดเส้นทางคมนาคมขนส่งและเศรษฐกิจ และเชื่อมโยงจีนกับประเทศอื่นๆ

โครงการ BRI ได้ก่อให้เกิดความไม่สมดุลทางอำนาจเศรษฐกิจ เครื่องมือหนึ่งที่ถูกใช้ผ่านการดำเนินนโยบายดังกล่าวคือ Debt and Market traps⁷⁶ นโยบายที่จะกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างรัฐให้อยู่ในสถานะเจ้าหนี้และลูกหนี้ซึ่งเป็นสุ่มเสี่ยงต่อการเสียอำนาจอธิปไตยของรัฐผู้รับเงินทุน การให้เงินกู้ของจีนมักจะปราศจากเงื่อนไขในการกำกับดูแลการใช้เงินทุนดังกล่าวและมักจะมีข้อตกลงในการใช้วัตถุประสงค์การก่อสร้างและบริษัทว่าต้องมาจากจีน⁷⁷

จากตัวอย่างความไม่สมดุลทางอำนาจทางทหารและเศรษฐกิจที่ยกมาข้างต้น จะเห็นถึงความสามารถในการกำหนด Agenda ของจีนที่มีต่อประเทศที่ตกอยู่ใต้อำนาจ การเสียสมดุลทางอำนาจต่างๆที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางอำนาจของประเทศในภูมิภาค หากจีนสามารถบูรณาการอำนาจให้ตนมีสถานะ Hegemony ย่อมส่งผลกระทบต่อความเจรจาและลงนามสนธิสัญญาการควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรส่วนรวมในภูมิภาคที่จีนมีผลประโยชน์แห่งชาติร่วมด้วย การบริหารทรัพยากรของรัฐในภูมิภาคอาจต้องผ่านความเห็นชอบและการอนุญาตจากจีน ถึงแม้ว่าการบริหารจัดการดังกล่าวจะเกิดขึ้นภายในเขตพรมแดนของรัฐที่ไม่ได้อยู่ใต้อธิปไตยของจีนก็ตาม

⁷⁶ Thomas J. Shattuck, "How China Dictates the Rules of the Game," (2018), Foreign Policy Research Institute <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2018/07/howchinadictatesthegame.pdf>.

⁷⁷ Qi Lin Joanna Eva, and James Tunningley, "China's Belt and Road Initiative: Regional Outlooks for 2018," (31 January 2018), Global Risk Insights, <https://globalriskinsights.com/2018/01/chinas-belt-and-road-initiative-regional-outlooks-for-2018/>.

3.1.1.2 อำนาจในการควบคุมกฎเกณฑ์และอำนาจการต่อรอง

อำนาจการควบคุมเกมหรือกฎเกณฑ์ในภูมิภาคเป็นอำนาจที่จำกัดความสามารถในการเลือกของรัฐที่อ่อนแอกว่าว่าจะปฏิบัติตามหรือไม่ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องหรือข้อกำหนดที่มาจากรัฐที่เข้มแข็งกว่า⁷⁸ อำนาจประเภทนี้มักจะถูกใช้ต่อเนื่องจากอำนาจเชิงรูปธรรม

ในกรณีของจีนอำนาจนี้เป็นผลต่อเนื่องจากโครงการ BRI จีนพยายามที่จะกำหนดกฎเกณฑ์ในภูมิภาคทั้งในภาครัฐและเอกชนผ่านการเจรจาต่อรองแบบกับดักนี้ รูปแบบที่จีนใช้คือการเสนอเม็ดเงินเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานแก่ประเทศที่มีสถานะการเงินไม่เพียงพอต่อการพัฒนา การให้เงินกู้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้ทำให้จีนได้ผลตอบแทนจากการลงทุนที่ค่อนข้างต่ำ นักวิจัยหลายท่านได้ตั้งข้อสงสัยเกี่ยวกับการลงทุนของจีนในหลายประเทศว่าจุดประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร เช่น Tanner Greer ที่กล่าวว่าการลงทุนของจีนไม่ได้แสวงหาผลตอบแทนทางการเงินแต่เพื่อตอบสนองต่อ “ความต้องการทางภูมิรัฐศาสตร์”⁷⁹ การเข้าถึงทรัพยากรและการเป็นผู้กำหนดกฎของเกม เพราะเมื่อประเทศดังกล่าวไม่สามารถชำระเงินกู้ได้จะถูกกดดันให้ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องที่จีนเสนออย่างไม่สามารถปฏิเสธได้ ตัวอย่างเช่น การที่ศรีลังกาให้เช่าท่าเรือยุทธศาสตร์ Hambantota แก่บริษัทจีนในปี พ.ศ. 2560 หลังจากที่ไม่สามารถชำระหนี้ 1.4 พันล้านดอลลาร์จากปากกึ่งที่ใช้สร้างท่าเรือดังกล่าว⁸⁰

จากตัวอย่างทั้งหมดที่กล่าวมาจะเห็นถึงการสร้างความไม่สมดุลในภูมิภาคผ่านอำนาจการควบคุมกฎเกณฑ์และอำนาจการต่อรอง การก่อหนี้ระยะยาวที่มีต่อจีนจะส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศที่กู้ยืมจนอาจนำไปสู่การล่มสลายของระบบเศรษฐกิจเหมือนในศรีลังกา⁸¹ ได้ และเมื่อตกอยู่ภายใต้อำนาจทางเศรษฐกิจของจีน อาจจะนำไปสู่สถานะการพึ่งพิงของประเทศลูกหนี้ขึ้น สถานะพึ่งพิงดังกล่าวจะส่งผลต่ออำนาจตัดสินใจในการบริหารทรัพยากรประเทศและนำไปสู่ปัญหาด้านความมั่นคงทางอธิปไตย ซึ่งเป็นแรงผลักดันสำคัญของอำนาจ Hegemony ของจีนในท้ายสุด

⁷⁸ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

⁷⁹ Tanner Greer, "One Belt, One Road, One Big Mistake," (6 December 2018), Foreign Policy, <https://foreignpolicy.com/2018/12/06/bri-china-belt-road-initiative-blunder/>.

⁸⁰ "Explained: How Sri Lanka fell into debt trap, defaulted on foreign payments," timesofindia, 2022, 2022, <https://timesofindia.indiatimes.com/business/international-business/explained-how-sri-lanka-fell-into-debt-trap-defaulted-on-foreign-payments/articleshow/90805938.cms>.

⁸¹ Ibid.

3.1.1.3 การสร้างองค์ความรู้เชิงอุดมการณ์

อำนาจในการสร้างองค์ความรู้เป็นอำนาจที่สำคัญอีกประการที่ช่วยเสริมความไม่สมดุลและสร้างอำนาจ Hegemony ขึ้น อำนาจการสร้างองค์ความรู้คือ การที่รัฐที่มีอำนาจใช้อุดมการณ์ของตนเพื่อให้รัฐที่อ่อนแอกว่าเชื่อว่าตนได้ผลประโยชน์มากที่สุดจากการเคลื่อนไหวของรัฐที่แข็งแกร่งกว่า หรือการลงนามสัญญาต่างๆ ด้วยการสร้างองค์ความรู้ดังกล่าวทำให้ฝ่ายที่อ่อนแอกว่าเชื่อว่าอุดมการณ์ของผู้ทรงอำนาจเป็นความเชื่อที่ถูกต้องที่สุด⁸² ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่เข้าใจในผลประโยชน์ที่แท้จริงที่ประเทศตนพึงได้รับจนนำไปสู่การลดทอนการแข่งขันทางอำนาจในภูมิภาคลง และก่อให้เกิดความร่วมมือตามที่ Hegemony คาดหวัง แต่ผลประโยชน์จากความร่วมมือมักจะเกิดขึ้นแก่ฝ่ายมหาอำนาจเพียงฝ่ายเดียว ประเทศที่เข้าร่วมและเชื่อวาทกรรมดังกล่าวมักจะได้ประโยชน์เพียงเล็กน้อยหากเทียบกับทรัพยากรที่สูญเสียไป

ตัวอย่างการสร้างองค์ความรู้เชิงอุดมการณ์ในกรณีศึกษาภูมิภาคลุ่มน้ำโขงโดยจีนมีปรากฏให้เห็นผ่านการสร้างวาทกรรมนโยบายต่างประเทศแบบ WIN-WIN Cooperation หรือ Peace and Cooperation ที่ปรากฏขึ้นใน “Proposals for the 11th Five-Year Plan on National Economy and Social Development” ในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีน⁸³ การดำเนินนโยบายระหว่างประเทศแบบ WIN-WIN Cooperation คือวาทกรรมการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้น การพัฒนาในระดับภูมิภาคที่มุ่งเน้นการแบ่งปันผลประโยชน์ที่ได้รับจากพัฒนาหรือลงทุนในรูปแบบที่ไม่มีฝ่ายใดเสียผลประโยชน์ วาทกรรมดังกล่าวถูกปรับใช้เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้แก่การขยายการลงทุนในต่างประเทศของจีน หนึ่งในโครงการที่ได้รับอิทธิพลจากแนวคิดนโยบายนี้คือ โครงการ Belt and Road Initiative ซึ่งจีนได้นำเสนอโครงการผ่านภาพลักษณ์แห่งความร่วมมือแบบ win-win จีนกล่าวว่าการลงทุนในโครงการดังกล่าวจะทำให้เศรษฐกิจทั้งหมดมีความสอดคล้องกันมากขึ้น และส่งเสริมการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานและนวัตกรรมของรัฐที่ยังขาดแคลนไม่พัฒนาเท่าที่ควร ซึ่งการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานดังกล่าวจะสร้างงานและแรงกระตุ้นใหม่ๆ ต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจและส่งเสริมการเติบโตภายในของทุกประเทศ

การสร้างองค์ความรู้เชิงอุดมการณ์ที่ผิดเพี้ยนส่งผลให้เกิดการตัดสินใจในระดับนโยบายที่ผิดพลาด ในขณะที่งานวิจัยจากจีนในหลายภูมิภาคกลับไม่ได้มองที่ข้อบกพร่องของรูปแบบการสร้าง

⁸² Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

⁸³ Chen Xulong, "Win-Win Cooperation: Formation, Development and Characteristics," 2022 (2017),

https://www.ciis.org.cn/english/ESEARCHPROJECTS/Articles/202007/t20200715_3604.html.

องค์ความรู้ซึ่งอุดมการณ์แต่มองว่าปัญหาเกิดขึ้นจากข้อจำกัดทางสถาบันรัฐที่รับเงินกู้ไปแต่ไม่สามารถจัดการโครงสร้างการกำกับดูแลให้ดีได้ งานวิจัยของจีนยังกล่าวอีกว่าข้อตกลงที่ไม่เป็นธรรมเกิดขึ้นจากความสามารถของสถาบันที่อ่อนแอที่ไม่สามารถเจรจาข้อตกลงกับจีนได้อย่างเท่าเทียมกัน ตัวอย่างเช่น งานวิจัยเกี่ยวกับ Win-WIN Diplomacy ใน Africa ⁸⁴

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้นในรูปแบบความไม่สมดุลทางอำนาจที่เกิดขึ้นในภูมิภาค ได้เป็นแรงผลักดันให้จีนก้าวขึ้นมาเป็น Hegemony ด้วยบริบทความไม่สมดุลทางอำนาจสองประการ 1. การเพิ่มอำนาจทางเศรษฐกิจในภูมิภาคจะก่อให้เกิดการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เป็นการเพิ่มอำนาจการบีบบังคับของจีนให้มากขึ้น ซึ่งประเทศที่พึ่งพาเศรษฐกิจของจีนย่อมไม่สามารถปฏิเสธได้ 2. ความไม่สมดุลทางอำนาจและความแข็งแกร่งที่เพิ่มขึ้นของจีนอาจนำไปสู่การเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองภายในประเทศของประเทศในภูมิภาค ⁸⁵ การเพิ่มอำนาจของจีนผ่านช่องทางทางสมดุลที่นำกังวลอีกประการคือทรัพยากรธรรมชาติข้ามพรมแดนเช่นน้ำและพลังงาน ซึ่งจะถูกล่าวถึงในบทถัดไป

3.2 การสถาปนาอำนาจนำเหนือทรัพยากรน้ำของจีนผ่านกลยุทธ์และเครื่องมือตามกรอบ Hydro-Hegemony

ในบท 3.1.1 ผู้วิจัยได้กล่าวถึงบริบทความไม่สมดุลทางอำนาจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงกับการสร้าง Hegemony Power ของจีน เพื่อชี้ให้เห็นถึงการขึ้นมามีอำนาจนำเหนือของจีนในแง่ยุทธศาสตร์และเศรษฐกิจซึ่งเป็นรากฐานของการสถาปนาอำนาจนำเหนือน้ำเพราะความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการทหารจะเป็นปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมที่จะเกิดขึ้นภายในประเทศการจะมองเห็นถึงภาพรวมของความสัมพันธ์จึงจำเป็นต้องวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและการเมืองภายในประเทศไปพร้อมกัน ⁸⁶ การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของจะก่อให้เกิดความ

⁸⁴ Ana Cristina Alves, "China's 'win-win' cooperation: Unpacking the impact of infrastructure-for-resources deals in Africa," *South African Journal of International Affairs* 20, no. 2 (2013/08/01), <https://doi.org/10.1080/10220461.2013.811337>.

⁸⁵ Jennifer Lind, "Life in China's Asia: What regional hegemony would look like," *Foreign Aff.* 97 (2018).

⁸⁶ Peter Gourevitch, "The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics," *International Organization* 32, no. 4 (1978), <http://www.jstor.org/stable/2706180>.

ต้องการทรัพยากรน้ำที่เพิ่มขึ้นและส่งผลให้เกิดแรงกดดันต่อการใช้น้ำจืดทั่วโลก⁸⁷ การดักจับและกักเก็บทรัพยากรน้ำจึงเป็นหัวข้อที่น่าสนใจและอยู่ในกระแสวิจัยปัจจุบัน เนื่องจากคุณสมบัติที่เป็นเอกลักษณ์ของน้ำในระบบธรรมชาติ ทำให้การกำกับดูแลทรัพยากรน้ำแตกต่างจากทรัพยากรอื่นๆ⁸⁸ ประเทศมหาอำนาจเช่นจีนจึงจำเป็นต้องสร้างกลยุทธ์ในการกักเก็บทรัพยากรน้ำไว้ในประเทศให้มากที่สุด

ภายในบทนี้ผู้วิจัยจึงจะกล่าวถึงกลยุทธ์และเครื่องมือการสถาปนาอำนาจนำเหนือของจีนที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำส่วนรวมระหว่างประเทศ การสถาปนาอำนาจนำเหนือน้ำสามารถทำได้ผ่านกลยุทธ์ที่หลากหลายและเครื่องมือนานัปการตามกรอบของ Zeitoun⁸⁹ ในงานวิจัยฉบับนี้จะกล่าวถึงเพียงกลยุทธ์และเครื่องมือที่ถูกใช้งานเป็นที่ประจักษ์และมีการวิจัยกล่าวถึง โดยจะมุ่งเน้นการวิเคราะห์นโยบายการบริหารงานทรัพยากรน้ำภายในประเทศของจีนที่ส่งผลกระทบต่อประเทศที่ใช้ทรัพยากรร่วมกันผ่านกลยุทธ์และเครื่องมือตามกรอบแนวคิด Hydro-Hegemony Framework⁹⁰

3.2.1 กลยุทธ์และเครื่องมือที่ใช้ในการควบคุมทรัพยากรน้ำของจีนบนลุ่มน้ำโขงตอนบน (Strategies & Tactics)

กลยุทธ์การควบคุมทรัพยากรน้ำตามกรอบ Hydro-Hegemony Framework ถูกจัดหมวดหมู่ตามวิธีการดำเนินนโยบายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยมีรูปแบบปฏิสัมพันธ์เหนือแหล่งน้ำข้ามแดนเป็นตัวชี้วัด โดยรูปแบบปฏิสัมพันธ์ถูกแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะคือ 1) มีการร่วมมือกันในการจัดการทรัพยากร (Shared) 2) การจัดการขึ้นอยู่กับความต้องการของรัฐริมฝั่งที่แข็งแกร่งกว่า (Consolidated) 3) มีการแข่งขันและโต้ตอบกันไปมาเพื่อขึ้นเป็น Hydro-Hegemonic (Contested)⁹¹ ปฏิสัมพันธ์ในแต่ละรูปแบบจะสะท้อนถึงลักษณะการขึ้นเป็น Hegemonic ไม่ว่าจะเป็นทางบวกหรือทางลบ อีกทั้งยังเป็นตัวกำหนดกลยุทธ์ที่จะใช้ดำเนินการกับทรัพยากรน้ำข้าม

⁸⁷ Susanna Nilsson, "Managing water according to river basins : Information management, institutional arrangements and strategic policy support - with focus on the EU Water Framework Directive," (2006).

⁸⁸ Jianhua Wang et al., "Understanding the Human-Water Relationship in China during 722 B.C.-1911 A.D. from a Contradiction and Co-Evolutionary Perspective," *Water Resources Management* 31 (02/01 2017), <https://doi.org/10.1007/s11269-016-1555-8>.

⁸⁹ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

⁹⁰ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

⁹¹ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

พรมแดน ปฏิสัมพันธ์ในกรณีของแม่น้ำโขงและจีนค่อนข้างห่างไกลจากคำว่าความร่วมมือ (Shared) เนื่องจากนิยามของคำว่าความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพควรเป็นการกระทำที่ต่างฝ่ายต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกันในระดับหนึ่ง⁹² ซึ่งหมายถึงการกระทำหรือข้อโต้แย้งของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมต้องมีอิทธิพลที่จะส่งผลกระทบต่อถึงการดำเนินหรือพิจารณาใช้นโยบายของอีกฝ่าย แต่การจัดการทรัพยากรภายในประเทศของจีนมักจะดำเนินการโดยเพิกเฉยต่อคำทักท้วงของประเทศท้ายน้ำ การกล่าวถึงรูปกลยุทธ์และเครื่องมือการควบคุมทรัพยากรน้ำของจีนรวมถึงวิเคราะห์รูปแบบปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคจึงเป็นสาระสำคัญในส่วนนี้

เครื่องมือกลไกการผลิตข้อกำหนดโดยการบังคับซึ่งประกอบด้วยการบังคับทางการทหาร (Military Force), การกระทำโดยแอบแฝง (Covert Action) และการบังคับกดดัน (Pressure-Coercion) จะไม่ถูกนำมาวิเคราะห์ในหัวข้อนี้ เนื่องจากเป็นกลไกที่ถูกนำมาบังคับใช้น้อยที่สุดและไม่มีหลักฐานประจักษ์ชัดเจนในการบังคับใช้ และถึงแม้ว่าอำนาจทางการทหารของจีนจะมีความแข็งแกร่งเป็นอันดับ 3 ของโลก แต่ในมิติ Hydro-Hegemony อำนาจทางการทหารเป็นอำนาจที่มีอิทธิพลน้อยที่สุดเนื่องจากในปัจจุบันการทำสงครามโดยใช้กำลังทหารเพื่อจุดประสงค์ทางทรัพยากรเป็นสิ่งที่ไม่เป็นที่ยอมรับของประชาคมโลกและมีต้นทุนความเสียหายทางธุรกิจสูงกว่าผลประโยชน์ที่จะได้รับ การทำสงครามภายนอกเกิดขึ้นภายใต้ว่าทรมความมั่นคงและเสรีภาพในการทำสงครามภายนอกโดยอิสระกลายเป็นเครื่องหมายแห่งอำนาจอธิปไตยของรัฐ ซึ่งมีเพียงไม่กี่รัฐที่จะสามารถทำได้ เช่น สหรัฐอเมริกา⁹³ จึงอาจกล่าวได้ว่าอำนาจทางการทหารของจีนทำให้จีนเป็น Hegemony ในภูมิภาคแต่อำนาจทางการทหารไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ส่งเสริมให้จีนเป็น Hydro-Hegemony ในลุ่มน้ำโขง เครื่องมือการควบคุมทรัพยากรน้ำที่ถูกใช้โดยจีนที่สามารถเห็นได้อย่างประจักษ์ชัดชัดตามกรอบ Hydro-Hegemony Framework ประกอบไปด้วยกลไกการผลิตการปฏิบัติตาม 3 ลักษณะคือ

⁹² L. David Brown and Darcy Ashman, "Participation, social capital, and intersectoral problem solving: African and Asian cases," *World Development* 24, no. 9 (1996), [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0305-750X\(96\)00053-8](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0305-750X(96)00053-8), <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X96000538>.

⁹³ Martin Shaw, *Theory of the Global State: Globality as an Unfinished Revolution*, Cambridge Studies in International Relations, (Cambridge: Cambridge University Press, 2000). <https://www.cambridge.org/core/books/theory-of-the-global-state/BB245CA70E1A9CAFE85D831FB0551536>.

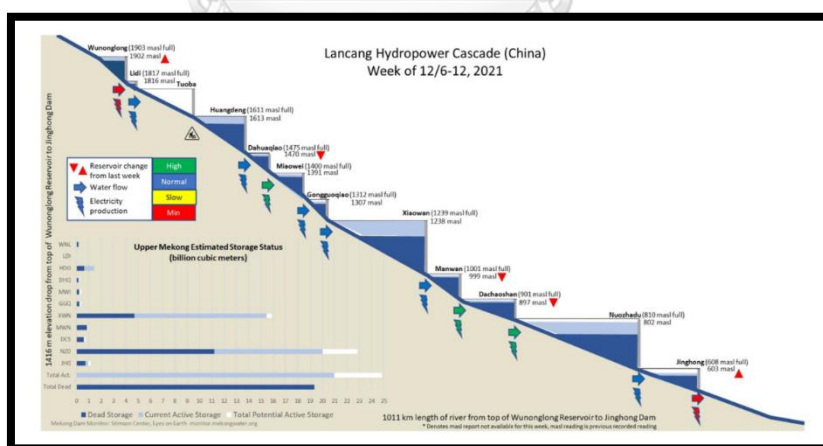
3.2.1.1 กลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้กฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์ (Utilitarian compliance-producing mechanisms)

1) การเสนอสิ่งจูงใจ (Incentives)

การใช้เครื่องมือมอบสิ่งจูงใจเพื่อจุดประสงค์ในการควบคุมน้ำของจีนถูกสะท้อนออกมาจาก วาทกรรมการพัฒนาที่ได้ผลประโยชน์ร่วมกันประกอบไปด้วย วาทกรรมการพัฒนาอย่างสันติ, win-win cooperation วาทกรรมที่จีนหยิบยกขึ้นมาแล้วแต่เน้นย้ำถึงผลประโยชน์ที่ประเทศในกลุ่มลุ่มน้ำโขงจะได้รับจากการพัฒนาของจีน ในกรณีของเขื่อนจีนที่สร้างเหนือแม่น้ำโขงตอนบน จีนมักกล่าวถึงการสร้างเขื่อนในแง่ที่เป็นผลประโยชน์ต่อประเทศท้ายน้ำส่วนรวม เช่น การกล่าวถึงปัญหาภัยแล้งบนแม่น้ำโขงของนาย หวัง อี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน....

“ จีนกำลังช่วยประเทศเพื่อนบ้านรับมือกับภัยแล้งที่ยืดเยื้อโดยการปล่อยน้ำเพิ่มเติมจากเขื่อนในแม่น้ำโขงและจะพิจารณาแบ่งปันข้อมูลอุทกวิทยาเพื่อให้ความช่วยเหลือเพิ่มเติมในอนาคต”⁹⁴

แต่จากเอกสารของ MRC ใน พ.ศ. 2561 ถึง 2564 ซึ่งวิเคราะห์พฤติกรรมการจัดเก็บน้ำ อิงจากแหล่งกักเก็บน้ำที่ใหญ่ที่สุด 6 แห่งในลุ่มแม่น้ำโขง และใช้ข้อมูลจาก MDM (2021) ในประเทศจีน อ่างเก็บน้ำ Xiaowan และ Nuozhadu ได้จัดเก็บน้ำไว้ 92% ของพื้นที่จัดเก็บที่สามารถใช้งานได้อยู่เสมอ

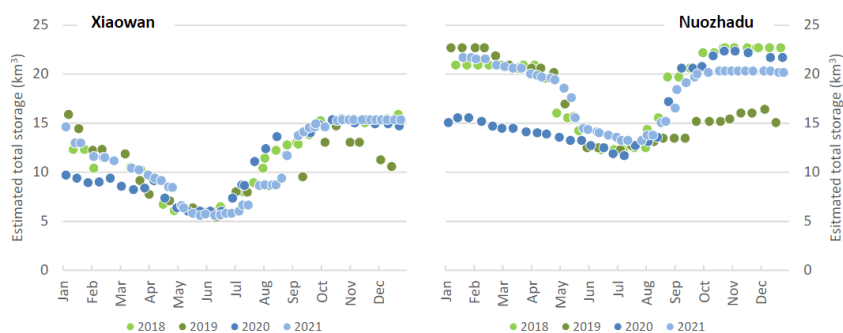

ตารางที่ 2 อัตราการกักเก็บน้ำและการผลิตไฟฟ้าของเขื่อนแม่น้ำโขงตอนบน⁹⁵

⁹⁴ Kay Johnson Patpicha Tanakasempipat, "China says will help manage Mekong as report warns of dam danger," (2020), <https://www.reuters.com/article/us-mekong-river-idUSKBN20E20T>.

⁹⁵ MRC, "Mekong Low Flow and Drought Conditions in 2019–2021," (2022 2019–2021), <https://doi.org/10.52107/mrc.qx5yo7>, <https://www.mrcmekong.org/resource/qx5yo7>.

จากข้อมูลทางสถิติการจับเก็บน้ำเพื่อผลิตไฟฟ้าของเขื่อนในจีนถูกกำหนดไว้เป็นรูปแบบการจับเก็บน้ำ โดยจะเริ่มเก็บน้ำในปริมาณน้อยในช่วงกลางปีซึ่งเป็นฤดูน้ำหลากเนื่องจากข้อจำกัดในการจับเก็บทรัพยากรน้ำ และเริ่มจับเก็บน้ำในปริมาณมากในช่วงปลายปีและต้นปีซึ่งเป็นฤดูแล้ง

ตารางที่ 3 พฤติกรรมการจับเก็บน้ำของอ่างเก็บน้ำ Xiaowan และ Nuozhadu ในรอบปีพ.ศ. 2561 ถึง 2564⁹⁶

จากการพิจารณาทางสถิติการจับเก็บน้ำเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้าของจีนจึงอาจสรุปได้ว่าจีนยึดถือผลประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ เขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำจำเป็นต้องมีการควบคุมปริมาณน้ำในเขื่อนให้เพียงพอต่อการผลิตไฟฟ้าตลอดเวลา วาทกรรมการพัฒนาร่วมกันที่จีนสร้างขึ้นจึงเป็นเพียงเครื่องมือในการควบคุมทรัพยากรน้ำผ่านกลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้กฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์เท่านั้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.2.1.2 กลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้กฎเกณฑ์ (Normative compliance-producing mechanisms)

1) การใช้เครื่องมือสนธิสัญญาและข้อตกลง (Treaties)

สนธิสัญญามักถูกใช้เพื่อเพิ่มความได้เปรียบของ Hegemony จากความไม่สมดุลทางอำนาจที่มีอยู่ เนื่องจากสนธิสัญญาส่วนใหญ่อยู่ในรูปแบบข้อตกลงบังคับใช้ได้ยาก การละเมิดสนธิสัญญาจึงมักพบได้ในตัวแสดงที่มีอำนาจแข็งแกร่งกว่า⁹⁷ จีนมักจะนิยมใช้เครื่องมือด้านสนธิสัญญาในรูปแบบทวิภาคีมากกว่าพหุภาคีดังจะเห็นได้จากข้อตกลงต่างๆที่กระทำบนแม่น้ำโขงเช่น ข้อตกลงการขนส่ง

⁹⁶ Ibid.

⁹⁷ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

สินค้าและการขนส่งผู้โดยสารในแม่น้ำโขงระหว่าง จีน-ลาวและจีน- เมียนมาร์ในปี พ.ศ. 2537, ข้อตกลงเกี่ยวกับการใช้แม่น้ำเพื่อการพาณิชย์ ความตกลงจีน-ลาว-เมียนมาร์-ไทย พ.ศ. 2543, ความร่วมมือด้านการบังคับใช้กฎหมาย แลกเปลี่ยนร่วมจีน-ลาว-เมียนมาร์-ไทย พ.ศ. 2554 ⁹⁸

ในขณะที่จีนปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกับ MRC และการให้สัตยาบันใดๆ สืบเนื่องจากการที่จีนปฏิเสธที่จะให้สัตยาบันร่างของสหประชาชาติในหัวข้อ "อนุสัญญากฎหมายว่าด้วยการใช้ทางน้ำระหว่างประเทศที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเดินเรือ" ไม่เพียงเท่านั้นจีนยังคัดค้าน 103 ประเทศสมาชิกที่โหวตเห็นด้วยกับร่างของสหประชาชาติ⁹⁹ โดยสาเหตุที่จีนปฏิเสธในการให้สัตยาบันคาดว่ามีความวิตกกังวลจากการไม่ยอมรับบางมาตราในร่างของสหประชาชาติเช่น มาตรา 5 ที่จะกำหนดให้ “การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำเกิดขึ้นอย่างยุติธรรมและสมเหตุสมผล” และ “คำนึงถึงผลประโยชน์ของรัฐที่เกี่ยวข้อง” ซึ่งภายหลังให้สัตยาบันแล้วจะถูกนำไปเป็นหลักการทางกฎหมายขั้นพื้นฐานที่จะนำไปใช้ในน่านน้ำสากล¹⁰⁰ ซึ่งจะส่งผลให้ความพยายามในการขึ้นมาอำนาจน้ำเหนือและบูรณาการอำนาจเบ็ดเสร็จทางน้ำของจีนจะทำอย่างยากลำบากขึ้น การปฏิเสธสัตยาบันของจีนเป็นสิ่งที่ไม่ผิดจากที่นานาชาติคาดไว้เท่าใดนัก เพราะหากวิเคราะห์จากกรณีตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ทำการทบทวนวรรณกรรมมา ประเทศที่มีอำนาจทางน้ำมักจะได้ประโยชน์จากข้อตกลงทวิภาคี ในขณะที่อำนาจขนาดเล็กและขนาดกลางได้รับประโยชน์มากขึ้นภายในข้อตกลงแบบพหุภาคี¹⁰¹ เช่นข้อตกลงของสหประชาชาติที่จีนปฏิเสธให้สัตยาบันเป็นต้น

รูปแบบการใช้สนธิสัญญาอีกรูปแบบหนึ่งที่เราพบเห็นได้จากจีนคือ การใช้สนธิสัญญาเพื่อตัดการมีส่วนร่วมของประเทศที่ไม่ตัดสินใจลงนาม การใช้สนธิสัญญารูปแบบนี้จะมีจุดประสงค์เพื่อบีบบังคับทางอ้อมแก่ประเทศสมาชิกกลุ่มน้ำโขงให้จำเป็นต้องลงนามในสนธิสัญญาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนในอนาคต¹⁰² ตัวอย่างของการบีบบังคับทางสนธิสัญญาเช่น การก่อตั้ง Lancang-Mekong Cooperation (LMC) มีประเทศสมาชิกประกอบด้วย จีน, กัมพูชา, ลาว, พม่า, ไทย, เวียดนาม ซึ่งมี

⁹⁸ Chen, Rieu-Clarke, and Wouters, "Exploring China's transboundary water treaty practice through the prism of the UN Watercourses Convention."

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ "United Nations General Assembly Press Release GA/9248,"

https://www.internationalwaterlaw.org/documents/intldocs/convention_press.html.

¹⁰¹ National Research Council, *Himalayan Glaciers: Climate Change, Water Resources, and Water Security* (Washington, DC: The National Academies Press, 2012). <https://nap.nationalacademies.org/catalog/13449/himalayan-glaciers-climate-change-water-resources-and-water-security>.

¹⁰² Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

การดำเนินงานและรูปแบบคล้ายคลึงกับ Mekong River Commission (MRC) โดยประกอบไปด้วย ประเทศสมาชิก ลาว, กัมพูชา, ไทย, เวียดนาม จีนเลือกที่จะไม่เข้าร่วม MRC และก่อตั้ง LMC ขึ้น เพื่อที่จะสามารถสร้างกฎระเบียบที่เอื้อประโยชน์ให้แก่ประเทศตนได้ ทหารวิเคราะห์จากประเทศสมาชิกจะเห็นว่าประเทศที่เข้าร่วม MRC ล้วนแล้วแต่เข้าร่วม LMC เพื่อรักษาผลประโยชน์ในอนาคตของตน

การตั้งกฎระเบียบของ Hydro-Hegemony จึงไม่ใช่ทางเลือกที่จะตัดสินใจประเทศสมาชิกที่อ่อนแอกว่าที่จะเข้าร่วมหรือไม่เข้าร่วม ความไม่สมดุลทางอำนาจและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่อาจจะได้รับในอนาคตจะเป็นตัวกำหนดว่าประเทศดังกล่าวจำเป็นต้องเข้าร่วมกับจีนหรือไม่

3.2.1.3 กลไกการผลิตการปฏิบัติตามโดยใช้ข้อกำหนดเชิงอำนาจในรูปแบบ Hegemony (Hegemony compliance-producing mechanisms)

1) การสร้างวาทกรรมด้านความมั่นคง (Securitization)

วาทกรรมความมั่นคงเป็นวาทกรรมประเภทหนึ่งที่เน้นย้ำความสำคัญของประเด็นความมั่นคงของชาติและทำให้มาตรการที่รุนแรงของรัฐบาลที่อ้างว่ากระทำไปเพื่อปกป้องความมั่นคงของชาติกลายเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งหากรัฐบาลกระทำการดังกล่าวในในสถานการณ์อื่น ๆ ย่อมถูกวิพากษ์วิจารณ์และหักท้วงอย่างรุนแรง ความปลอดภัยจึงมักเป็นวาทกรรมที่รัฐใช้เพื่อประโยชน์ของตนเอง การสร้างวาทกรรมด้านความมั่นคงจากการสร้างเขื่อนไม่เพียงแต่ถูกเผยแพร่ออกมาสู่นานาชาติ แต่การสร้างวาทกรรมในประเทศก็เป็นสิ่งที่มีมักจะเกิดขึ้นก่อนที่จะเผยแพร่ออกมาสู่ภายนอก เนื่องจากผู้ปกครองสามารถใช้เขื่อนในการสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นเสมือนเครื่องมือที่จะสามารถใช้แก้ปัญหาทุกอย่างได้¹⁰³ การสร้างวาทกรรมในประเทศสะท้อนออกมาจากการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนจัดอันดับและให้ความสำคัญต่อความมั่นคงทางน้ำเป็นอย่างมาก มีการเชื่อมโยงความมั่นคงทางน้ำกับความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางอาหารและน้ำ

¹⁰³ Filippo Menga, "Building a nation through a dam: the case of Rogun in Tajikistan," *Nationalities Papers* 43, no. 3 (2015), <https://doi.org/10.1080/00905992.2014.924489>, <https://www.cambridge.org/core/article/building-a-nation-through-a-dam-the-case-of-rogun-in-tajikistan/A5579ED296249176B4B1D712C507F6EC>.

วาทกรรมความมั่นคงของจีนถูกแสดงออกผ่านการเบี่ยงเบนสิทธิส่วนรวมในการใช้น้ำให้กลายเป็นการพยายามแก้ไขปัญหาก็ภัยพิบัติทั้งน้ำแล้งและน้ำท่วมของประเทศในกลุ่มน้ำโขง จากงานวิจัยของ Lei Xie ได้มีการกล่าวถึงการให้ความสำคัญในความมั่นคงทางน้ำของจีนไว้ว่า “รัฐบาลจีนได้จัดความสำคัญของผลประโยชน์ด้านการพัฒนาของประเทศ (Hydraulic mission) ไว้เหนือความจำเป็นของมนุษยชาติหรือพัฒนาการแบ่งปันทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน การหากำไรจากแหล่งน้ำเพื่อเพิ่มรายได้ประชาชาติเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญที่สุดที่แสวงหา”¹⁰⁴ จากการวิจัยจะเห็นถึงลักษณะการสร้างวาทกรรมด้านความมั่นคงของจีนว่าเป็นเรื่องที่น่าเสนอเพียงมิติความมั่นคงเพียงแง่มุมเดียว วาทกรรมมักละเอียดและไม่กล่าวถึงผลกระทบที่ต้องแลกมาจากการสร้างความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติหรือภัยพิบัติ การสร้างวาทกรรมความมั่นคงของจีนจึงเปรียบเสมือนเครื่องมือที่จะเสริมความมั่นคงของจีน ไม่ใช่ความมั่นคงของภูมิภาค

2) การคว่ำบาตรทางวาทกรรมที่ไม่เป็นประโยชน์กับอำนาจนำเหนือของตน (Sanctioned discourse)

การคว่ำบาตรทางวาทกรรมถูกใช้เป็นเครื่องมือในการควบคุมการทรัพยากรน้ำโดยใช้เพื่อปิดบังความสัมพันธ์ระหว่างรัฐริมฝั่งในบางแง่มุม เช่น การกระจายทรัพยากรน้ำอย่างไม่เท่าเทียมกันในขณะเดียวกันก็เน้นย้ำถึงวาทกรรมที่จะส่งเสริมภาพลักษณ์ที่เป็นประโยชน์เช่น ความร่วมมือทางเทคนิคที่เกิดขึ้นในภูมิภาค¹⁰⁵ ความสำคัญของ Sanctioned discourse กับการกำหนดนโยบายควบคุมทรัพยากรน้ำถูกกล่าวถึงในงานวิจัยของ A. Jägerskog แนวคิดในวาทกรรมนั้นมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายทางทรัพยากรน้ำ การไม่นำการคว่ำบาตรทางวาทกรรมเข้ามาเป็นปัจจัยในการวิเคราะห์อาจส่งผลให้ผู้กำหนดนโยบายไม่สามารถเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของทรัพยากรน้ำได้¹⁰⁶ ตัวอย่างของการคว่ำบาตรวาทกรรมที่เกี่ยวกับทรัพยากรน้ำถูกพบในงานวิจัยของ Swain ซึ่งกล่าวถึงความสามารถของ Hydro-Hegemony คือ อียิปต์ ในการจัดการกับวาทกรรมที่เกิดขึ้นในบริบทของแม่น้ำไนล์ อียิปต์มักจะเน้นย้ำถึงสิทธิในการใช้งานจากลำดับทรัพยากรน้ำที่ผ่าน

¹⁰⁴ Lei Xie and Jeroen Warner, "The politics of securitization: China's competing security agendas and their impacts on securitizing shared rivers," *Eurasian Geography and Economics* (01/05 2021), <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1870516>.

¹⁰⁵ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

¹⁰⁶ Anders Jägerskog, "The sanctioned discourse - A crucial factor for understanding water policy in the Jordan River Basin" (2002).

ประเทศก กล่าวคืออียิปต์มีสิทธิที่จะใช้น้ำอย่างเต็มที่เนื่องจากไหลผ่านประเทศของตนก่อน โดย
 ละเลยวาทกรรมด้านความไม่เท่าเทียมกันใจการจัดสรรทรัพยากรน้ำบนลุ่มน้ำไนล์¹⁰⁷

ในกรณีของจีน จีนถูกวิพากษ์วิจารณ์และกล่าวถึงในแง่ลบจากการพยายามเข้ามามีอำนาจ
 นำเหนือทรัพยากรธรรมชาติในแม่น้ำโขง จีนมักตอบโต้โดยการคว่ำบาตรทางวาทกรรมและยก
 ประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิขึ้นมาพูดถึง สิทธิที่กล่าวถึงในที่นี้คือ สิทธิในการพัฒนาแหล่งน้ำโขง
 ตอนบนภายในอาณาเขตของจีน¹⁰⁸ จีนอ้างถึงสิทธิอันชอบธรรมที่จะสามารถจัดการบริหารทรัพยากร
 น้ำที่มีในเขตแดนของตนได้อย่างเต็มที่ตามที่อำนาจอธิปไตยพึงได้รับ สันเกตได้จากที่จีนมักจะยืน
 กรานว่าการกระทำใดๆที่เกิดขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์จากศักยภาพของแม่น้ำโขงล้วนเป็นเรื่องภายในของ
 จีน¹⁰⁹

เครื่องมือการคว่ำบาตรมักใช้คู่กับเครื่องมือ Securitization เพื่อสร้างความชอบธรรมใน
 การควบคุมทรัพยากรน้ำบนลุ่มน้ำโขงของจีนและปิดกั้นวาทกรรมที่จะเข้ามาขัดขวางอำนาจดังกล่าว
 การใช้ทั้งสองเครื่องมือร่วมกันอาจสามารถก่อให้เกิด Knowledge Construction ที่ผิดเพี้ยนจาก
 ความเป็นจริงและนำมาซึ่งความนิ่งเฉยของประเทศท้ายน้ำในการทวงสิทธิพึงมีของตน

3.3 การประเมินอำนาจ Hydro-Hegemony ของจีนตามกรอบ 3 เสาหลัก

Hydro-Hegemony Framework

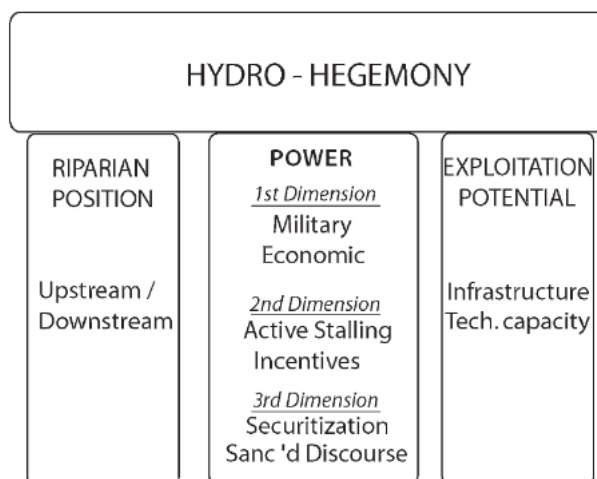
Hydro-Hegemony Framework ได้สร้างอัตราส่วนทางอำนาจในการประเมินความ
 แข็งแกร่งของ Hydro-Hegemony ซึ่งแบ่งเป็นหลักเสาหลักสำคัญสามประการ สามเสาหลักนี้เป็น
 ประเด็นหลักในการพิจารณาอำนาจและความถูกต้องของ Hydro-Hegemony ซึ่งอัตราส่วนในแต่ละ
 เสาจะแตกต่างกันและลดหลั่นไปตามแต่ละภูมิภาค ในส่วนเสาหลักทางอำนาจ Power ได้ถูกกล่าวถึง

¹⁰⁷ Ashok Swain, "Challenges for water sharing in the Nile basin: changing geo-politics and changing climate," *Hydrological Sciences Journal* 56, no. 4 (2011/06/01 2011), <https://doi.org/10.1080/02626667.2011.577037>, <https://doi.org/10.1080/02626667.2011.577037>.

¹⁰⁸ Guo Yanjun, "The evolution of China's water diplomacy in the Lancang-Mekong River Basin : Motivation and policy choices" (2017).

¹⁰⁹ Alan Dupont, *East Asia imperilled : transnational challenges to security* / Alan Dupont, Cambridge Asia-Pacific studies, (Cambridge :: Cambridge University Press, 2001).

และชี้ให้เห็นความสำคัญในบทการวิเคราะห์เชิงอำนาจ 3.1.1 ที่ผ่านมา ในบทนี้จะเน้นย้ำถึงเสาหลักอีกสองประการที่ส่งผลต่อการประเมินอำนาจ Hydro-Hegemony

รูปภาพที่ 5 เสาหลัก 3 ประการตามกรอบแนวคิด HHF ของ Zeitoun¹¹⁰

3.3.1 ตำแหน่งริมฝั่ง (riparian position)

งานวิจัยของ Zeitoun ได้มีการกล่าวถึงความสัมพันธ์ของรูปแบบทางอำนาจ โดยงานวิจัยได้ยกเสาหลัก Power ขึ้นเป็นเสาที่แข็งแกร่งที่สุดในการสถาปนาอำนาจนำเหนือทางน้ำ งานวิจัยได้กล่าวถึงแม้ไม่ได้มีสถานะต้นน้ำแต่การมี Power ด้านอื่นๆเช่น อำนาจบังคับทางการทหารก็จะนำมาซึ่ง Hydro-Hegemony ได้จากการใช้กำลังทหารเข้ายึดพื้นที่ต้นน้ำและควบคุมปริมาณน้ำทั้งหมด แนวคิดดังกล่าวอาจล้าหลังเกินไปหากพิจารณาจากบริบทระหว่างประเทศในปัจจุบัน การแผ่ขยายอำนาจโดยใช้กำลังทหารเข้ายึดพื้นที่เป็นสิ่งที่ถูกประณามและไม่มีการยอมรับจากสากลอีกต่อไป ตัวอย่างที่เห็นชัดคือการทำสงครามของรัสเซียและยูเครนในกรณีที่รัสเซียไม่ต้องการยูเครนเข้าร่วมนาโต้ การทำสงครามดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อยึดจุดยุทธศาสตร์ที่มีสถานะเป็นรัฐชายแดนหรือรัฐกันชนที่ส่งผลต่อความมั่นคงทางอำนาจในภูมิภาคของรัสเซีย นานาชาติต่างประณามการกระทำดังกล่าว การทำสงครามเพื่อยึดพื้นที่ต้นน้ำจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นยากในปัจจุบัน

ในกรณีของจีนและแม่น้ำโขงตำแหน่งริมฝั่งถือเป็นเสาหลักที่สำคัญที่สุดในการสถาปนาอำนาจนำเหนือ ถึงแม้จีนมี Power ในทุกๆด้านเหนือกว่าประเทศในภูมิภาคทั้งหมดและมีเทคโนโลยีที่

¹¹⁰ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

มีประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำแต่หากอยู่ในพื้นที่ท้ายน้ำย่อมยากต่อการบูรณาการอำนาจการควบคุมทรัพยากรน้ำ ตำแหน่งริมฝั่ง (Riparian Position) เป็นอีกปัจจัยหลักในการสร้างการบีบบังคับทางทรัพยากร โดยเป็นรูปแบบที่เห็นได้ชัดที่สุดในกรณีของจีนกับแม่น้ำโขง ผ่านการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ ปัจจุบันจีนมีเขื่อนขนาดใหญ่ทั้งหมด 11 แห่งที่กระจายอยู่ทั่วแม่น้ำโขงตอนบน¹¹¹ และอีกหลายเขื่อนในประเทศสมาชิก LMC

สำหรับตำแหน่งริมฝั่งถือว่าเป็นจุดที่ได้เปรียบที่สุดของจีนเนื่องจากทรัพยากรน้ำที่หมุนเวียนในจีนมีจีนเป็นสถานะรัฐต้นน้ำแทบทั้งสิ้น ยังไม่หมายรวมถึงว่าจีนยังมีอำนาจในด้านการเมือง การทหาร และเศรษฐกิจเข้ามาเสริมสถานะรัฐต้นน้ำ¹¹² ด้วยสถานะต้นน้ำและอำนาจด้านอื่นๆจีนจะสามารถใช้งานทรัพยากรน้ำได้อย่างเต็มประสิทธิภาพโดยไม่จำเป็นต้องกังวลถึงคำทัดทานจากนานาชาติที่ใช้ทรัพยากรน้ำร่วมกับจีน จีนในฐานะรัฐต้นน้ำมีการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างเป็นระบบ มีการออกกฎหมายเพื่อควบคุมและบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในประเทศเช่น กฎหมายน้ำแห่งสาธารณรัฐประชาชนจีนซึ่งประกาศใช้ในปีพ.ศ. 2531 เป็นกฎหมายพื้นฐานฉบับแรกในการควบคุมกิจกรรมทางน้ำ กำหนดให้รัฐดำเนินการสร้างระบบการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำแบบครบวงจรร่วมกับการบริหารในระดับต่างๆ¹¹³

สถานะรัฐต้นน้ำเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้จีนไม่เข้าร่วมกับข้อตกลงแบบพหุภาคี เนื่องจากจีนอาจต้องเสียสิทธิในการกำหนดนโยบายการจัดการทรัพยากรในประเทศตน โดยที่ผ่านมาจีนในฐานะรัฐต้นน้ำมีการบริหารจัดการน้ำภายในประเทศผ่านรูปแบบการสร้างเขื่อนเพื่อกักเก็บน้ำและผลิตกระแสไฟฟ้า เขื่อนที่สร้างบริเวณต้นน้ำส่งผลต่อรูปแบบอำนาจ Hydro-Hegemony ในภูมิภาคเป็นอย่างมาก เนื่องจากการสร้างเขื่อนที่สามารถรองรับปริมาณน้ำทั้งหมดของแม่น้ำโขงได้จะก่อให้เกิดการบูรณาการทางอำนาจการควบคุมทรัพยากรอย่างเบ็ดเสร็จ การบูรณาการอำนาจจากเขื่อนจะสามารถเป็นได้ทั้งคุณประโยชน์และโทษมหันต์ต่อภูมิภาค การตัดสินใจเก็บหรือปล่อยทรัพยากรน้ำจะส่งผลทั้งในแง่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางภัยพิบัติที่อาจเกิดขึ้น โดย Hegemony จะสามารถเลือกได้ว่าจะกักเก็บน้ำไว้และปล่อยออกมาในหน้าแล้งเพื่อช่วยเหลือประเทศท้ายน้ำซึ่ง

¹¹¹ Brian Eyler, "How China Turned Off the Tap on the Mekong River," (2020), <https://www.stimson.org/2020/new-evidence-how-china-turned-off-the-mekong-tap/>.

¹¹² Blake Ratner, "The Politics of Regional Governance in the Mekong River Basin," *Global Change Peace & Security* (02/01 2003), <https://doi.org/10.1080/0951274032000044522>.

¹¹³ Peng Shugang, "China's Legal System for Water Management: Basic Challenges and Policy Recommendations," *International Journal of Water Resources Development* 26, no. 1 (2010/03/01 2010), <https://doi.org/10.1080/07900620903391796>, <https://doi.org/10.1080/07900620903391796>.

อาจแลกรวมด้วยจุดประสงค์ทางอำนาจกับข้อตกลงที่ตนได้เปรียบ หรือเลือกที่จะปล่อยทรัพยากรน้ำจำนวนมากออกมาในคราวเดียวก่อให้เกิดอุทกภัยและความเสียหายต่อเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมของประเทศท้ายน้ำ

3.3.2 ศักยภาพในการแสวงหาประโยชน์ (exploitation potential)

ลุ่มน้ำโขงข้ามพรมแดนมีพื้นที่รวม 795,000 ตารางกิโลเมตร นับเป็นลุ่มน้ำที่ใหญ่เป็นอันดับที่ 21 ของโลก กระจายระหว่างจีน (21 เปอร์เซนต์) เมียนมาร์ (3 เปอร์เซนต์) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (25 เปอร์เซนต์) ไทย (23 เปอร์เซนต์), กัมพูชา (20 เปอร์เซนต์) และเวียดนาม (8 เปอร์เซนต์) แบ่งออกเป็นสองส่วน: ลุ่มน้ำตอนบนในประเทศจีน (ที่แม่น้ำเรียกว่าล้านช้าง) และลุ่มน้ำโขงตอนล่างจากยูนนาน (จีน) ปลายน้ำสู่ทะเลจีนใต้¹¹⁴

การใช้ประโยชน์ในแม่น้ำโขงของจีนได้เริ่มต้นขึ้นอย่างกะทันหันและเพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลในช่วงทศวรรษ 1990 โดยการสร้างเขื่อนหลายแห่งเพื่อเป็นแหล่งผลิตไฟฟ้าหลักสำหรับภาคอุตสาหกรรมได้แก่ พื้นที่ริมโขงในเขตมณฑลยูนนาน¹¹⁵ จีนมักออกมาโต้แย้งว่าการสร้างเขื่อนที่ขึ้นเพื่ควบคุมน้ำท่วมในฤดูฝนและกักเก็บน้ำไว้เพิ่มปริมาณน้ำในช่วงแล้ง¹¹⁶

ความสามารถในการใช้ทรัพยากรน้ำของจีนสะท้อนออกมาจากเทคโนโลยีการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่สามารถจุน้ำได้ปริมาณมาก สืบเนื่องจากเขื่อนจีนเพียงสองแห่งบนแม่น้ำโขงคือ เขื่อน Xiaowan รองรับโรงไฟฟ้าขนาด 4,200 เมกะวัตต์ ความสูงจากพื้นแม่น้ำประมาณ 295 เมตร ถือว่าเป็นเขื่อนสูงที่สุดในประเทศจีน หากคำนวณจากกระแสน้ำที่ลดหลั่นจากความสูงดังกล่าวจะทำให้เขื่อน Xiaowan เป็นหนึ่งในโรงไฟฟ้าพลังน้ำที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดในโลก¹¹⁷ อ่างเก็บน้ำของเขื่อนมีความจุปกติ 1 หมื่น 5 พันล้านลูกบาศก์เมตร¹¹⁸ เขื่อนขนาดใหญ่อีกแห่งคือ Nuozhadu ความจุรวม

¹¹⁴ FAO. AQUASTAT Transboundary River Basins – Mekong River Basin. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO). Rome, Italy. P1. (2011)

¹¹⁵ Ame Trandem, *Understanding the Impacts of China's Upper Mekong Dams* (International Rivers, 2014), https://archive.internationalrivers.org/sites/default/files/attached-files/wrr_dec_2014_71.pdf.

¹¹⁶ Sebastian Biba, "China's Continuous Dam-building on the Mekong River," *Journal of Contemporary Asia* 42, no. 4 (2012/11/01 2012), <https://doi.org/10.1080/00472336.2012.712257>, <https://doi.org/10.1080/00472336.2012.712257>.

¹¹⁷ "Dam the consequences," (2007), <https://www.theguardian.com/world/2007/apr/06/outlook.development>.

¹¹⁸ [Nuozhadu Hydropower Project, www.chincold.org.cn/dams/rootfiles/2010/07/20/1279253974107059-1279253974109834.pdf](http://www.chincold.org.cn/dams/rootfiles/2010/07/20/1279253974107059-1279253974109834.pdf)

ของอ่างเก็บน้ำคือ 2 หมื่น 1 พันล้านลูกบาศก์เมตร กำลังการผลิตไฟฟ้ารวมประมาณ 5,850 เมกะวัตต์¹¹⁹ ดำเนินการโดย Huaneng Power ซึ่งเป็นบริษัทจากจีน หากนับรวมเขื่อนทั้ง 8 แห่งที่เปิดใช้งานอยู่ในปัจจุบัน ได้ปิดกั้นน้ำรวมกว่า 4 หมื่นล้านลูกบาศก์เมตรเพื่อใช้ในการผลิตไฟฟ้า การชลประทาน และวัตถุประสงค์อื่น ๆ¹²⁰ จีนประสบความสำเร็จอย่างมากในการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ที่มีความซับซ้อนทางเทคโนโลยีและการจัดการ เช่น การก่อสร้างขนาดใหญ่, การสร้างอุโมงค์ปล่อยน้ำขนาดใหญ่, โครงสร้างทางหลักขนาดใหญ่และใบพัดส่งน้ำ จากเทคโนโลยีที่จีนมีแสดงให้เห็นว่าจีนได้ก้าวขึ้นเป็นศูนย์กลางของโลกในด้านนวัตกรรมการผลิตไฟฟ้าจากทรัพยากรน้ำ¹²¹ หากประเมินจากความสามารถของตัวแสดงในภูมิภาค การยกให้จีนเป็น Hegemony จากการประเมินความมั่นคงของเสาหลักทางเทคโนโลยีโดยรวมจึงเป็นเรื่องที่ไม่เห็นความคาดหมายนัก

3.4 การสร้างอำนาจผ่านการก่อตั้ง LMC คู่ขนานไปกับ MRC

องค์กรระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นบนแม่น้ำโขงเพื่อตอบสนองความต้องการด้านธรรมาภิบาลมีจำนวนมาก ที่มีบทบาทและแนวทางการดำเนินงานที่ชัดเจนที่สุดคือที่สุดคือคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) ซึ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2500 ภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติและสหรัฐอเมริกา¹²² จากที่กล่าวไปข้างต้นจีนได้ปฏิเสธที่จะเป็นสมาชิกเต็มรูปแบบของ MRC เนื่องจากไม่ต้องการอยู่ภายใต้ข้อจำกัดของ MRC ในการสร้างเขื่อน¹²³ ผู้วิจัยจึงต้องการวิเคราะห์จุดยืนของจีนที่มีต่อองค์กรระหว่างประเทศทั้งในภูมิภาคและภายนอกที่เข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับเขื่อนลุ่มน้ำโขง

คณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) มีบทบาทสำคัญในการจัดการความต้องการด้านธรรมาภิบาลที่เกี่ยวข้องกับลุ่มน้ำโขง MRC ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2500 ภายใต้การอุปถัมภ์ของสหประชาชาติ

¹¹⁹ [Ibid.](#)

¹²⁰ "Eight Chinese dams block 40 billion cubic meters of water from Mekong River," (2019), <https://www.thaipbsworld.com/eight-chinese-dams-block-40-billion-cubic-meters-of-water-from-mekong-river/>.

¹²¹ UNHYDRO 2004 Beijing, "Future of China's Hydropower: Speeding up development and sustainable development" 2021 (2004), https://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/energy/op/hydro_he_english.pdf.

¹²² Timo Menniken, "China's Performance in International Resource Politics: Lessons from the Mekong," *Contemporary Southeast Asia* 29, no. 1 (2007), <http://www.jstor.org/stable/25798816>.

¹²³ Selina Ho, "River Politics: China's policies in the Mekong and the Brahmaputra in comparative perspective," *Journal of Contemporary China* 23, no. 85 (2014/01/02 2014), <https://doi.org/10.1080/10670564.2013.809974>, <https://doi.org/10.1080/10670564.2013.809974>.

และสหรัฐอเมริกา มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก จัดการทรัพยากรที่ใช้ร่วมกัน และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืนในภูมิภาค

ตามที่ระบุไว้ จีนได้ปฏิเสธการเป็นสมาชิกเต็มรูปแบบของ MRC เนื่องจากไม่ต้องการอยู่ภายใต้ข้อจำกัดขององค์กรในการสร้างเขื่อน ความไม่เต็มใจนี้เน้นย้ำถึงความสนใจของจีนในการรักษาการควบคุมการกระทำของตนในลุ่มน้ำโขง และรักษาความเป็นอิสระในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ความเป็นอำนาจนำทางน้ำของจีนในภูมิภาคอาจได้รับผลกระทบจากความพยายามของ MRC ในการควบคุมและจัดการทรัพยากรน้ำที่ใช้ร่วมกัน เนื่องจากพยายามรักษาสมดุลผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกทั้งหมด อย่างไรก็ตาม จีนได้ตอบสนองต่ออิทธิพลของคณะกรรมการแม่โขงโดยมีส่วนร่วมในองค์กรและประเทศในลุ่มน้ำโขงด้วยวิธีการอื่น ตัวอย่างเช่น จีนได้เลือกสถานะ "คู่เจรจา" ภายใน MRC ซึ่งช่วยให้จีนสามารถเข้าร่วมการหารือและการเจรจาได้โดยไม่ต้องเป็นสมาชิกเต็มรูปแบบหรือถูกผูกมัดโดยกฎและข้อบังคับขององค์กร นอกจากนี้ จีนยังรับมือด้วยการได้ริเริ่มและเข้าร่วมในกรอบและองค์กรระดับภูมิภาคอื่นๆ เช่น กลไกความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง (LMC) LMC ซึ่งเปิดตัวในปี 2558 เป็นความคิดริเริ่มที่นำโดยจีนที่เกี่ยวข้องกับประเทศลุ่มน้ำโขงทั้งหมด ด้วยการเป็นผู้นำของ LMC จีนสามารถมีอิทธิพลมากขึ้นในการพัฒนาภูมิภาคและการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากร ในขณะที่เดียวกันก็ให้การสนับสนุนทางการเงินและทางเทคนิคสำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานในลุ่มน้ำโขง

การไม่เข้าร่วม MRC ของทั้งสองประเทศคือจีนและพม่าสร้างความกังวลและความตึงเครียดทางการเมืองเนื่องจากการไม่เข้าร่วมย่อมหมายถึงประเทศทั้งสองจะไม่ตกอยู่ภายใต้กรอบการดำเนินงานและกรอบการปรึกษาหารือ PNPCA ของ MRC¹²⁴ และ MRC จะไม่มีสิทธิในการเข้าจัดการกับนโยบายที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการไหลตามธรรมชาติบนลุ่มน้ำโขง

โดยสาเหตุที่จีนปฏิเสธไม่เข้าร่วมการเป็นสมาชิกโดยสมบูรณ์ของ MRC เนื่องจากกลัวว่าจะถูกบังคับใช้บทบัญญัติของ MRC เกี่ยวกับประเด็นด้านสิ่งแวดล้อมทางน้ำและข้อจำกัดในการสร้างเขื่อน¹²⁵ และอีกประเด็นคือเรื่องแหล่งเงินทุน ซึ่งถือเป็นจุดอ่อนที่สำคัญที่สุดของ MRC การจัดหา

¹²⁴ Philip Hirsch, "The shifting regional geopolitics of Mekong dams," *Political Geography* 51 (2016/03/01/ 2016), <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2015.12.004>, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629815001158>.

¹²⁵ Ho, "River Politics: China's policies in the Mekong and the Brahmaputra in comparative perspective."

แหล่งเงินทุนของ MRC พึ่งพาแหล่งเงินทุนจากนอกภูมิภาคลุ่มน้ำโขง¹²⁶ แหล่งเงินทุนหลักของ MRC ประกอบไปด้วย¹²⁷

- 1) Asian Development Bank (ADB)
- 2) Association of Southeast Asian Nations (ASEAN)
- 3) International Union for the Conservation of Nature (IUCN)
- 4) United Nations Development Program (UNDP)
- 5) United Nations Economic and Social Commission for Asia and the Pacific (UNESCAP)
- 6) World Wildlife Fund (WWF)
- 7) World Bank (WB)

จากกลุ่มผู้สนับสนุนสามารถสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจนอกภูมิภาคคือ สหรัฐอเมริกาที่เข้ามาบีบบทบาทในการให้เงินทุนซึ่งอาจหมายรวมถึงการกำหนดนโยบายและแผนในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่จีนปฏิเสธการเข้าร่วมความร่วมมือ MRC หากพิจารณาตามความเหมาะสมโครงการร่วมมือที่เกิดขึ้นในภูมิภาคควรเกิดขึ้นจากสมาชิกที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับทรัพยากรโดยปราศจากอำนาจจากนอกภูมิภาคเข้ามากำกับดูแล

ความพยายามสร้างอำนาจที่สามารถค้ำจุนกับ MRC ถูกสะท้อนออกมาผ่านการจัดตั้งความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง (Lancang-Mekong Cooperation) การก่อตั้งของ LMC ได้รับการประกาศครั้งแรกโดยนายกรัฐมนตรี หลี่ เค่อ เฉียง ของจีนในการประชุมผู้นำจีน-อาเซียน ครั้งที่ 17 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2557 โดยมีจุดประสงค์เพื่อขยายเป้าหมายทางนโยบายต่างประเทศและอำนาจทางทรัพยากรน้ำของจีน รวมไปถึงเป็นการพยายามท้าทายโครงสร้างความร่วมมือที่มีอยู่ในปัจจุบัน¹²⁸

¹²⁶ Zha Daojiong Lei Xie, "China in international institutions for water governance," in *River Basin Organizations in Water Diplomacy* (Routledge: 2020).

¹²⁷ "Development Partners and Partner Organisations," <https://www.mrcmekong.org/about/mrc/development-partners-and-partner-organisations/>.

¹²⁸ Shang-su Wu, "The Trouble With the Lancang Mekong Cooperation Forum," 2021 (2018), <https://thediplomat.com/2018/12/the-trouble-with-the-lancang-mekong-cooperation-forum/>.

LMC มีพื้นฐานมากจากความต้องการพัฒนาความร่วมมือระหว่างประเด็นทางการเมืองและความมั่นคง, การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน, และการแลกเปลี่ยนทางสังคมและวัฒนธรรม¹²⁹

รูปแบบความร่วมมือแบบใหม่ที่จีนสร้างขึ้นเป็นที่ถกเถียงว่าเพราะเหตุใดจีนจึงไม่เข้าร่วม MRC แต่เลือกที่จะก่อตั้ง LMC ขึ้นมา คุณลักษณะที่จะส่งเสริมการตัดสินใจของจีนในการสร้าง LMC ถูกกล่าวถึงในงานของ Biba ซึ่งได้กล่าวถึงลักษณะ 3 ประการของ LMC ที่อาจเป็นเหตุผลให้จีนเลือกสร้างความร่วมมือฉบับนี้ 1. LMC ไม่มีสมาชิกที่มาจากภายนอกภูมิภาคตรงกันข้ามกับ MRC ที่มีผู้สนับสนุนหลักคือสหรัฐอเมริกา 2. การออกแบบองค์กรระหว่างประเทศให้ออกมาในรูปแบบสถาบันที่มีสำนักงานประจำแต่ละประเทศสมาชิกและไม่มีสำนักเลขาธิการ LMC ที่ตั้งออกมาเป็นอิสระ 3. LMC agenda จีนพยายามขยายขอบเขตของ LMC ให้กว้างกว่าแค่เรื่องการจัดการทรัพยากรน้ำ การจัดการทรัพยากรน้ำเป็นเพียง 1 ใน 5 ประเด็นสำคัญของจีน¹³⁰ งานของ Biba ได้สะท้อนถึงความพยายามเบี่ยงเบนประเด็นและสร้างความชอบธรรมในการควบคุมทรัพยากรน้ำของจีนผ่านความร่วมมือ LMC รูปแบบการดำเนินงานที่ไม่มีหน่วยงานเลขาธิการกลางที่เป็นอิสระจากประเทศสมาชิก คอยกำกับดูแลการบริหารจัดการน้ำจะส่งผลให้ไม่มีอำนาจกลางในการตัดสินใจประเด็นปัญหาหรือยับยั้งการสร้างเขื่อนตามการโต้แย้งของประเทศลุ่มน้ำโขง ต่างกับ MRC ที่มีการจัดทำระบบ PNPCA เพื่อประเมินความเสี่ยงทางทรัพยากรที่อาจเกิดขึ้นและมีอำนาจยับยั้งการสร้างเขื่อนชั่วคราวเพื่อศึกษาถึงผลกระทบทางนิเวศวิทยา ประกอบกับ LMC ไม่มีประเทศมหาอำนาจอื่นเข้ามาปรับสมดุลทางอำนาจในความร่วมมือ LMC ด้วยบริบทระหว่างประเทศที่มีความไม่สมดุลทางอำนาจในภูมิภาคสูง และประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ที่เป็นประเทศกำลังพัฒนาย่อมไม่สามารถมีอำนาจคั่ง้างหรือโต้แย้งต่อการตัดสินใจใดๆของจีนได้ LMC จึงอาจเป็นเพียงเครื่องมือในการขยายอำนาจของจีนในฐานะ Hydro-Hegemony เท่านั้น

¹²⁹ PRC Ministry of Foreign Affairs, "Wang Yi Talks about Multiple Great Significances of Lancang- Mekong River Cooperation Mechanism," (2015), http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201511/t20151117_1157910.html.

¹³⁰ Sebastian Biba, "China's 'old' and 'new' Mekong River politics: The Lancang-Mekong Cooperation from a comparative benefit-sharing perspective," *Water International* 43, no. 5 (2018).

3.5 การวิเคราะห์การขยายอำนาจผ่านการลงทุนด้านทรัพยากรน้ำที่เกิดขึ้นบนลุ่มน้ำโขงตอนล่างของจีนตามกรอบแนวคิด Neo-Imperialism โดยอาศัยเครื่องมือ Resource imperialism

ในบทที่แล้ว ผู้วิจัยได้สำรวจการขยายอำนาจของจีนจากภายในพรมแดนไปยังเวทีระหว่างประเทศ โดยมุ่งเน้นที่การควบคุมทรัพยากรน้ำและใช้ประโยชน์จากความไม่สมดุลของอำนาจระหว่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจนำเหนือน้ำ ในบทนี้ ผู้วิจัยจะตรวจสอบกลยุทธ์การขยายตัวที่มีลักษณะเป็นการจัดหา, ลงทุนหรือควบคุมทรัพยากรน้ำของประเทศอื่น ๆ ผ่านวาทกรรมการพัฒนาาร่วมกันที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนต่าง ๆ รวมถึงการสร้างเขื่อน โมเดลนี้แตกต่างจากแนวคิดของการฉายภาพพลังงานน้ำ ซึ่งขยายอิทธิพลจากประเทศที่มีอำนาจโดยใช้กลไกบีบบังคับ รูปแบบอำนาจทางอ้อมเหล่านี้กำหนดระบบระหว่างประเทศและมีอิทธิพลต่อนโยบายภายในประเทศภายในประเทศจีน

การวิเคราะห์นี้จะแตกต่างกับ Hydro-Hegemony เนื่องจากลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากรมุ่งเน้นที่ผลกระทบโดยตรงในประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านระบบทุน เช่น บริษัทข้ามชาติ กรอบความร่วมมือด้านการลงทุน และการให้สัมปทานแบบรัฐต่อรัฐ กรอบลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรจะสามารถเปิดโปงรูปแบบการขยายอำนาจในระดับภูมิภาคของจีนผ่านทรัพยากรน้ำในสองมิติ: จากภายใน (นโยบายและการจัดการน้ำภายในประเทศ) สู่ภายนอก (การสร้างกลไกบังคับปฏิบัติตาม) และจากภายนอก (เงินทุนระหว่างประเทศ) สู่ภายใน (โดยตรง การแทรกซึมและการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ) เพื่อชี้แจงความแตกต่างระหว่างอำนาจนำเหนือน้ำและจักรวรรดินิยมทรัพยากร: อำนาจนำเหนือน้ำหมายถึงอำนาจนำเหนือและการควบคุมทรัพยากรน้ำภายในลุ่มแม่น้ำที่ใช้ร่วมกัน ซึ่งมักผ่านการกระทำเช่นการสร้างเขื่อนหรือการผันน้ำ ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรน้ำและการดำเนินการของรัฐที่ส่งผลต่อการจัดการและการจัดสรรทรัพยากรเหล่านั้น ในอีกทางหนึ่ง ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรขยายออกไปนอกเหนือทรัพยากรน้ำและเกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์โดยตรงหรือการจัดสรรทรัพยากรที่หลากหลายผ่านระบบทุน เช่น บริษัทข้ามชาติ กรอบความร่วมมือด้านการลงทุน และการให้สัมปทานแบบรัฐต่อรัฐ แนวคิดนี้ครอบคลุมขอบเขตทรัพยากรที่กว้างขึ้นและอิทธิพลที่กระทำโดยรัฐที่มีอำนาจนำเหนือประเทศผู้รับด้วยวิธีการทางการเงินและการเมือง

ผู้วิจัยจะเริ่มต้นการวิเคราะห์โดยการตรวจสอบวิธีที่จีนใช้กลยุทธ์พลังน้ำเป็นใหญ่ในบริบทของทรัพยากรน้ำที่ใช้ร่วมกัน เช่น การสร้างเขื่อนและนโยบายการจัดการน้ำ จากนั้นจึงจะเปรียบเทียบกล

ยุทธ์เหล่านี้กับการกระทำของเงินที่อยู่ภายใต้ร่มของลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร โดยมุ่งเน้นไปที่
แง่มุมที่กว้างขึ้นของการควบคุมทรัพยากรและระบบทุนที่มีบทบาทในประเทศลุ่มน้ำโขง

3.5.1 การขยายอำนาจเข้าไปในประเทศลุ่มน้ำโขงผ่านรูปแบบเงินทุนระหว่าง ประเทศเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

ในปัจจุบันรูปแบบการขยายอำนาจเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรมีรูปแบบที่แตกต่างจาก
Imperialism ในอดีตที่ใช้กำลังทหารเพื่อให้ได้มาซึ่งดินแดนและทรัพยากร แต่การขยายอำนาจใน
รูปแบบจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ในโลกาภิวัตน์มักจะดำเนินการผ่านระบบเศรษฐกิจที่ไร้พรมแดนและ
อาศัยช่องว่างทางกฎหมายระหว่างประเทศที่ยังไม่สามารถพัฒนาให้รองรับปัญหาการลงทุนระหว่าง
ประเทศได้

อำนาจทางเศรษฐกิจและเงินทุนระหว่างประเทศเป็นเครื่องมือหลักในการเข้าครอบครอง
ทรัพยากรในตัวแสดงรัฐอธิปไตย การขยายอำนาจทางเศรษฐกิจสามารถกระทำได้หลากหลายรูปแบบ
ในงานวิจัยฉบับนี้จะเน้นย้ำถึงการขยายอำนาจทางเศรษฐกิจในเชิงกลยุทธ์ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งกลายเป็น
คุณลักษณะที่สำคัญมากของ Hegemony ในปัจจุบัน การแผ่ขยายอำนาจในลักษณะนี้ถูกพูดถึงใน
งานของ Mikael Wigell ซึ่งกล่าวถึงกลยุทธ์ทาง geoeconomic ที่สามารถแบ่งได้หลายรูปแบบตาม
ลักษณะแนวคิด เช่น กรอบแนวคิด Neo-Imperialism ที่ถูกใช้โดย regional power ในการสร้าง
อาณาจักรอย่างไม่เป็นทางการในเขตอธิปไตยของประเทศเพื่อนบ้านและแสวงหาผลประโยชน์ของ
ชาติเพียงฝ่ายเดียวจากอำนาจที่มีเหนือกว่า โดยการบังคับ, กดดัน, สร้างความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่ง
อาจเป็นการจำกัดอำนาจอธิปไตยของรัฐเพื่อนบ้าน ในงานวิจัยมีเชื่อมโยงถึงแนวคิด Hegemony โดย
กล่าวว่า Neo-Imperialism จะมีรูปแบบแตกต่างจาก Hegemony ที่เป็นการเข้ามามีอิทธิพลโดย
รูปแบบเชิงบวกมากกว่า ผ่านความเป็นผู้นำที่มีเมตตาและเน้นผลประโยชน์ร่วมกันเป็นหลัก¹³¹ หาก
เราวิเคราะห์จากงานวิจัยจะเห็นถึงการแผ่ขยายอำนาจของเงินในทั้งสองรูปแบบคือการให้ประโยชน์
ทางเศรษฐกิจและเงินทุนผ่านองค์กรระหว่างประเทศในรูปแบบ Hegemony และการเข้าไปมีอิทธิพล
ควบคุมทรัพยากรโดยตรงในรูปแบบ Neo-Imperialism

¹³¹ Mikael Wigell, "Conceptualizing regional powers' geoeconomic strategies: neo-imperialism, neo-mercantilism, hegemony, and liberal institutionalism," *Asia Europe Journal* 14, no. 2 (2016/06/01 2016), <https://doi.org/10.1007/s10308-015-0442-x>, <https://doi.org/10.1007/s10308-015-0442-x>.

การเข้าไปลงทุนของจีนในเขื่อนลุ่มน้ำโขงปรากฏขึ้นใน 2 ลักษณะ Foreign Direct Investment (FDI) และ Investment through multinational corporations (MNCs) ทั้งสองลักษณะการลงทุนถูกนิยามไว้แตกต่างกันตามรูปแบบการลงทุนและสถานะระหว่างประเทศ FDI ประกอบไปด้วยมุมมองหลายมิติ ในงานวิจัยฉบับนี้จะยึดโยงกับคำนิยามของ Stephen D. Cohen และนำเสนอ FDI ในแง่ธุรกิจกรรมการเงินที่เคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศต้นทางไปยังประเทศปลายทางเพื่อให้ได้มาซึ่งความเป็นเจ้าของบางส่วนหรือทั้งหมดในนิติบุคคลธุรกิจที่จับต้องได้ เช่น การร่วมลงทุนใน ระบบขนส่งสาธารณะ, เขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำ, ท่าเรือหรือเหมืองในการสกัดทรัพยากรต่างๆ ในขณะที่ MNCs คือบริษัทข้ามชาติที่มีสถานะเป็นนิติบุคคลระหว่างประเทศ¹³² FDI และ MNC มีความเกี่ยวโยงและสัมพันธ์กันอยู่พอสมควร แตกต่างกันว่า FDI สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบไม่จำกัดเพียงแต่การระดมเงินทุนผ่าน MNC เพียงอย่างเดียว ตัวอย่างการดำเนินการแบบ FDI คือ การสร้างธนาคาร AIB ของจีนและการก่อตั้งองค์กรระหว่างประเทศเช่น LMC เพื่อทำหน้าที่

การลงทุนแบบ FDI ของจีนเติบโตขึ้น 20 เท่าในช่วงปี พ.ศ. 2548-2562 เป็นอันดับที่ 3 ในการลงทุนในภูมิภาครองจากประเทศฝั่งตะวันออกและญี่ปุ่น จากสถิติของกระทรวงพาณิชย์ของจีน กระแสการลงทุนที่ออกนอกประเทศของจีนแผ่นดินใหญ่ทำสถิติสูงสุดเป็นประวัติการณ์ที่กว่า 123 พันล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2557 ซึ่งสูงกว่าในปี พ.ศ. 2545 ถึง 45 เท่า¹³³ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงจีนได้มุ่งเน้นการลงทุนไปที่ลาวและเวียดนามเป็นหลักผ่านโครงการ OBOR หรือ BRI คิดเป็นจำนวนเงินกว่า 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ¹³⁴ BRI เป็นนโยบายสำคัญที่เป็นตัวสะท้อนนโยบายต่างประเทศใหม่ของจีนทั้งในด้านเศรษฐกิจและการเมือง โดยมีแนวทางการดำเนินนโยบายหลักยึดโยงกับการลงทุนด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานผ่านการจัดหาเงินทุนจาก AIB ถึงแม้ว่าจีนจะออกมาปฏิเสธว่า AIB เป็นสถาบันเชิงพหุภาคีไม่ได้ขึ้นตรงกับจีนแต่จากข้อกำหนดที่เป็นตัวระบุบริษัทที่จะได้รับสัมปทานผ่านการนำระบบเสนอราคาแบบเปิดระหว่างประเทศ¹³⁵ ซึ่งกำหนดโดยจีน ประสพการณ์การสร้าง

¹³² Stephen D. Oxford University Press Cohen, "Multinational corporations and foreign direct investment : avoiding simplicity, embracing complexity," (2007), <http://site.ebrary.com/id/10220203>.

¹³³ Ministry of Commerce of the People's Republic of China, "2014 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment," (2015), https://www.redalca-china.org/monitor/images/pais/China/investigacion/221_China_2016_Mofcom_StatisticalBulletin.pdf.

¹³⁴ Evelyn Goh And Nan Liu, "Chinese Investment in Southeast Asia, 2005-2019: Patterns and Significance," (2021), <https://www.newmandala.org/chinese-investment-in-southeast-asia-2005-2019-patterns-and-significance/>.

¹³⁵ "Procurements Policy ", (2016), <https://www.aiib.org/en/policies-strategies/procurement-policies/procurement-policy.html>.

โครงสร้างพื้นฐานของบริษัทจีนที่ดำเนินการภายในประเทศจีนก่อนหน้าและการทราบถึงราคากลางที่เป็นมาตรฐานของเงินยืมสร้างข้อได้เปรียบต่อการเสนอราคาเป็นอย่างมากและบริษัทจีนมักจะได้รับโครงการก่อสร้างภายใต้นโยบาย BRI

โครงการ BRI เป็นที่พูดถึงในแง่ของความเสี่ยงและผลกระทบที่จะเกิดขึ้นภายในภูมิภาค จากบทวิเคราะห์ของ World Bank ซึ่งได้กล่าวถึงความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ ซึ่งประกอบไปด้วยความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และการทุจริตที่อาจเกิดขึ้น เช่น การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ, ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม¹³⁶

สิ่งที่เป็นที่กังวลอีกประการคือปัจจัยที่แท้จริงของเงินที่เข้ามาลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน Daniel C.K. Chow ได้วิเคราะห์ถึงสาเหตุและเจตนาที่แท้จริงของเงินในการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานและสร้าง ธนาคาร AIIB ว่าเป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจจากสหรัฐอเมริกาภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่งผลให้ AIIB เป็นคู่แข่งโดยตรงของ World Bank ซึ่งเป็นสถาบันพหุภาคีที่มีอำนาจในภูมิภาค¹³⁷ การแย่งชิงอำนาจระหว่างสองตัวแสดงใหญ่ ส่งผลเสียต่อภูมิภาคเป็นอย่างมาก เนื่องจากทั้งสองฝ่ายต่างพยายามเข้ามาควบคุมทรัพยากรธรรมชาติผ่านระบบการลงทุนโครงสร้างระหว่างประเทศ การลงทุนโดยตรงระหว่างประเทศเป็นสิ่งที่สะท้อนถึงความไม่สมดุลทางอำนาจและตัวแสดงรัฐที่อ่อนแอลงจากสภาวะโลกาภิวัตน์ในปัจจุบัน¹³⁸ ซึ่งอาจนำไปสู่การสูญเสียอธิปไตยของประเทศในภูมิภาคในท้ายที่สุด เจตนาในการสร้าง AIIB เพื่อคัดง้างกับอำนาจเก่าอย่างสหรัฐอเมริกา ถูกสะท้อนออกมาจากอำนาจการลงคะแนนของสมาชิก สมาชิก AIIB ถูกแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ สมาชิกระดับภูมิภาคและภายนอกภูมิภาค อำนาจการลงประชามติของประเทศในภูมิภาคมีอัตราส่วนกว่า 75% ประเทศที่มีอัตราการตัดสินใจมากที่สุดคือจีนที่ 28.7% ในขณะที่อำนาจการตัดสินใจรองลงมาคืออินเดียที่ 8.3% ช่องว่างของอำนาจการตัดสินใจดังกล่าวส่งผลให้จีนถือสิทธิขาดในการตัดสินใจกิจการส่วนใหญ่¹³⁹ ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นเจตนาป้องกันการแทรกแซงจากภายนอกภูมิภาคหรืออาจเป็นการพยายามควบคุมทรัพยากรภายในภูมิภาค และหากประเทศนอกภูมิภาคต้องการเข้าร่วมกับ AIIB ต้องสนับสนุนเงินทุนจำนวนมาก งบประมาณมหาศาลและการไม่ได้รับอำนาจในการ

¹³⁶ Michele Ruta, "Three Opportunities and Three Risks of the Belt and Road Initiative," (2018), <https://blogs.worldbank.org/trade/three-opportunities-and-three-risks-belt-and-road-initiative>.

¹³⁷ Daniel C.K. Chow, "Why China Established the Asia Infrastructure Investment Bank," (2021), <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vjtl/vol49/iss5/2/>.

¹³⁸ R. A. W. Rhodes, "The New Governance: Governing without Government," *Political Studies* 44, no. 4 (1996/09/01 1996), <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>, <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>.

¹³⁹ Martin A Weiss, "Asian infrastructure investment bank (AIIB)," (Congressional Research Service Washington, DC, 2017).

ตัดสินใจในกิจการหรือการลงทุนใดๆในภูมิภาคอาจเป็นสาเหตุที่อเมริกาเลือกจะไม่เข้าร่วมกับ AIIB และพยายามอย่างยิ่งในการเกลี้ยกล่อมประเทศเพื่อนบ้านที่เป็นพันธมิตรกับสหรัฐไม่ให้เข้าร่วมกับ AIIB¹⁴⁰ ประกอบกับการชักชวนกลุ่ม G-7 ให้ร่วมระดมทุนและลงทุนในภูมิภาค¹⁴¹ ยิ่งสะท้อนว่าการสร้าง BRI และ AIIB ว่าเป็นการการต่อสู้เพื่อแผ่ขยายอำนาจในภูมิภาคระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีน

อีกปัจจัยหนึ่งที่เป็นแรงขับเคลื่อนการดำเนินนโยบาย BRI ของจีนคือ ปัญหาการชะลอตัวของเศรษฐกิจภายในประเทศ การชะลอตัวของเศรษฐกิจก่อให้เกิดการหยุดชะงักของอุตสาหกรรมก่อสร้างต่างๆ ในขณะที่ก่อนหน้านี้จีนได้เร่งสร้างอุตสาหกรรมด้านวัสดุก่อสร้าง ทำให้เกิดเป็นปัญหากำลังการผลิตวัสดุโครงสร้างพื้นฐานส่วนเกินที่เกิดขึ้นภายในประเทศ¹⁴² งานวิจัยของนักวิชาการจีน Hong Yu ได้กล่าวถึง BRI ว่าจะเป็นเครื่องมือที่สามารถช่วยให้จีนจัดการกับปัญหากำลังการผลิตส่วนเกินทางอุตสาหกรรมภายในประเทศของจีน¹⁴³ ปัญหาการผลิตส่วนเกินและแนวทางแก้ไขของจีนมีความสอดคล้องกับแนวคิด Imperialism ที่ระบุถึงปัจจัยการแผ่ขยายอำนาจของจักรวรรดินิยมว่ามีสาเหตุมาจากทุนนิยมส่วนเกินและกำลังซื้อที่ไม่สามารถพัฒนาตามได้ทัน จึงจำเป็นต้องหาตลาดเพื่อกำจัดกำลังการผลิตส่วนเกินนี้ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การคมนาคมขนส่งระหว่างประเทศและแหล่งผลิตพลังงานทดแทนในประเทศลุ่มน้ำโขงซึ่งส่วนใหญ่ยังเป็นประเทศกำลังพัฒนาจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องทำหากจีนต้องการตลาดที่จะรองรับ Over Supply ซึ่งเป็นปัญหาภายในประเทศอยู่ในปัจจุบัน การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในปัจจุบันคือ การสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง ซึ่งจะส่งเสริมอิทธิพลที่เพิ่มขึ้นของผู้ให้เงินทุนสนับสนุนและผู้พัฒนาโครงการ เช่น จีน , เวียดนามและไทย และเป็นสิ่งที่สะท้อนการพัฒนาของเขื่อนอย่างก้าวกระโดดในภูมิภาค¹⁴⁴

CHULALONGKORN UNIVERSITY

¹⁴⁰ Yoichi Funabashi, "A futile boycott of China's bank will not push Xi out of his back yard," (2014), <https://www.ft.com/content/afd39842-6c18-11e4-b939-00144feabdc0>.

¹⁴¹ "G-7 Aims to Raise \$600 Billion to Counter China's Belt and Road," 2022, <https://www.voanews.com/a/g-7-aims-to-raise-600-billion-to-counter-china-s-belt-and-road/6634012.html>.

¹⁴² Xinhua, "'New normal' offers growth opportunities," (2016), china.org.cn, http://www.china.org.cn/business/2016-03/24/content_38101820.html.

¹⁴³ Hong Yu, "Motivation behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank," *Journal of Contemporary China* 26, no. 105 (2017/05/04 2017), <https://doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>, <https://doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>.

¹⁴⁴ Carl Middleton, J. Garcia, and Tira Foran, "Old and New hydropower players in the Mekong Region: Agendas and strategies," *Contested Waterscapes in the Mekong Region* (2009).

3.5.2 เงินในฐานะจักรวรรดินิยมทางทรัพยากรผ่านระบบการลงทุนระหว่างประเทศทางโครงสร้างพื้นฐาน

ความหมายของจักรวรรดินิยมที่จะถูกกล่าวถึงในงานวิจัยชิ้นนี้จะอยู่ในรูปแบบบริษัทข้ามชาติและการลงทุนผ่านองค์กรทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยศึกษาจากหลักแนวคิดของ Michael Hardt and Antonio Negri ในปัจจุบันบริษัทข้ามชาติหรือองค์กรระหว่างประเทศในรูปแบบกลุ่มทุนถูกเชื่อมโยงเข้ากับพื้นฐานของการเมืองโลกผ่านระบบทุนนิยม Hardt and Negri ได้ชี้ให้เห็นถึงจักรวรรดินิยมที่ล้ำสมัยไม่สามารถนำมาอธิบายบริบทระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งในปัจจุบัน Hardt and Negri ได้แบ่งรูปแบบการเข้าครอบงำทางการเมืองของจักรวรรดินิยมสมัยใหม่ออกเป็น 3 รูปแบบ ระบบเอกราธิปไตยคือ ระบบซึ่งมีสหรัฐอเมริกาเป็นศูนย์กลางในการปกครอง, ระบบคณาธิปไตย คือ ระบบซึ่งดำเนินการผ่านสถาบันระหว่างประเทศเช่น บริษัทข้ามชาติ, UN และระบบเงินทุนระหว่างประเทศในที่นี้คือธนาคารโลก ระบบสุดท้ายคือ ระบบประชาธิปไตย กล่าวคือระบบซึ่งดำเนินกิจกรรมผ่านตัวแสดงภาคประชาสังคมและภาครัฐ¹⁴⁵ ในงานวิจัยฉบับนี้จะเน้นย้ำถึงการเข้ามา มีบทบาทของเงินในเชิงจักรวรรดินิยมที่อาจสามารถควบคุมอธิปไตยของรัฐชาติอื่นได้ผ่านระบบการลงทุนและบริษัทข้ามชาติ

การลงทุนและปล่อยกู้ผ่านระบบระหว่างประเทศทั้งในรูปแบบองค์กรและบริษัทข้ามชาติของเงินถูกกระทำภายในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนา ก่อให้เกิดข้อก้ำกวลและเสียงวิพากษ์วิจารณ์ถึงความสามารถในการชำระหนี้ของประเทศผู้กู้และเงื่อนไขการชำระหนี้ของประเทศผู้ให้กู้ว่ามีความสอดคล้องกันและสามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และหากไม่สามารถชำระหนี้ได้จะส่งผลถึงเสถียรภาพทางอธิปไตยเหนือดินแดนจนนำไปสู่การเข้ายึดครองทรัพยากรธรรมชาติในรูปแบบ Imperialism ประเด็นดังกล่าวถูกกล่าวถึงในชื่อ “นโยบายกักตุนหนี้” ซึ่งหมายถึงการทำให้ประเทศที่อ่อนแอทางเศรษฐกิจต้องพึ่งพาเงินเพื่อรับการสนับสนุนทางด้านเศรษฐกิจและเงินทุน ใช้นโยบายหนี้เพื่อจำกัดอำนาจอธิปไตยของรัฐชาติ ต้นกำเนิดของ Debt trap เป็นวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจากความก้ำกวลของวุฒิสภาสหรัฐอเมริกาต่อการปล่อยกู้ของเงิน โดยมีการอ้างอิงถึงเงินกู้เพื่อสร้างโครงสร้างสาธารณะของเงินว่าอาจนำไปสู่การผิดสัญญาได้ Debt trap เป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพมากในการใช้บังคับกดดันนโยบายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ หนี้เป็นเครื่องมือสมัยใหม่ที่ใช้แผ่ขยายอำนาจในรูปแบบจักรวรรดินิยมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างการดำเนินนโยบายกักตุนหนี้ที่เห็นได้

¹⁴⁵ Michael Hardt and Antonio Negri, *Empire* (Cambridge, Massachusetts & London, England: Harvard University Press, 2000).

ชัดเจนคือ การเข้ายึดท่าเรือ Hambantota ในศรีลังกาด้วยเครื่องมือการลงทุนระหว่างประเทศที่มีข้อกำหนดด้านอัตราดอกเบี้ยสูง จากงานวิจัยพบว่าจีนได้กำหนดท่าเรือในการเป็นจุดยุทธศาสตร์ทางภูมิรัฐศาสตร์ที่สำคัญในมหาสมุทรอินเดียและเอเชียใต้ จีนจะสามารถควบคุมและกำหนดเส้นทางการค้าทางทะเลผ่านการควบคุมท่าเรือ การเข้ายึดท่าเรือยังช่วยลดบทบาทของช่องแคบมะละกาที่เป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญของโลก จีนจะสามารถเดินเรือสินค้าจากมหาสมุทรอินเดียโดยไม่ต้องผ่านช่องแคบมะละกาหรือการส่งออกสินค้าที่ผลิตในจีนไปยังอินเดียและเอเชียใต้ผ่านข้อตกลงการค้าเสรีที่มีในศรีลังกา¹⁴⁶

ตัวแสดงที่เป็นที่พูดถึงเกี่ยวกับนโยบายกับดักหนี้ก็อีกตัวแสดงหนึ่งคือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ลาวเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของประเทศมหาอำนาจในการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) จากการเปิดนโยบายภาคพลังงานที่ต้องการแปรเปลี่ยนพลังงานที่ผลิตได้ในประเทศเป็นรายได้¹⁴⁷ กับดักหนี้ในบริบทของการลงทุนระหว่างลาวและจีนถูกหยิบยกมากล่าวถึงอีกครั้งโดย นักวิชาการชาวอินเดีย Brahma Chellaney เขากล่าวว่าจีนปล่อยกู้เงินจำเป็นให้กับประเทศต่างๆ ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นประเทศมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อจีน การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานเหล่านี้ไม่ได้เอื้อต่อเศรษฐกิจในท้องถิ่น แต่กำลังขยายการเข้าถึงและยึดครองทรัพยากรธรรมชาติของจีน ซึ่งอาจสามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีประเทศเหล่านี้ไม่สามารถชำระหนี้ได้ จีนจึงเข้าซื้อกิจการท่าเรือ, ถนนและอาคารต่างๆ¹⁴⁸ ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศกำลังพัฒนาที่ยังไม่แข็งแกร่ง GDP ยังไม่โตเท่าที่ควรกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่นักวิชาการมองว่าประเทศกำลังพัฒนาอาจไม่สามารถชำระหนี้คืนได้¹⁴⁹ ยังไม่รวมรวมถึงในสถานการณ์ที่ไม่ปกติ ประกอบกับความไม่พร้อมในการรับมือกับปัญหาทั้งปัญหาสภาพแวดล้อม, ภัยพิบัติ, หรือโรคระบาดที่อาจเกิดในอนาคตเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความสามารถในการชำระหนี้เช่น โรคระบาดโควิด - 19 ยิ่งเพิ่มโอกาสในการผิดนัดชำระหนี้และลดโอกาสในการชำระหนี้ที่กู้ยืมมา

¹⁴⁶ Adhe Nuansa Wibisono, "China's "Belt and Road Initiative" in Sri Lanka: Debt Diplomacy in Hambantota Port Investment," *Mandala: Jurnal Ilmu Hubungan Internasional* 2, no. 2 (2019).

¹⁴⁷ ASIAN DEVELOPMENT BANK Independent Evaluation Department, "SECTOR ASSISTANCE PROGRAM EVALUATION FOR THE ENERGY SECTOR IN LAO PEOPLE'S DEMOCRATIC REPUBLIC " (2010), <https://www.oecd.org/countries/laopeoplesdemocraticrepublic/47180387.pdf>.

¹⁴⁸ BRAHMA CHELLANEY, "China's Debt-Trap Diplomacy," (2017), <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-one-belt-one-road-loans-debt-by-brahma-chellaney-2017-01>.

¹⁴⁹ Shattuck, "How China Dictates the Rules of the Game."

การขยายอำนาจของจีนไม่เพียงแต่กระทำภายในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเท่านั้น ตัวอย่างที่ชัดเจนอีกประการคือ การขยายอำนาจเข้าครอบงำ Africa ผ่าน Debt Trap Diplomacy จากงานวิจัยของ Anzette Were เรียกว่า *DEBT TRAP? CHINESE LOANS AND AFRICA'S DEVELOPMENT OPTIONS* ได้กล่าวถึงข้อถกเถียงที่เกิดขึ้นทั่วโลกเกี่ยวกับหนี้สาธารณะที่แอฟริกามีต่อจีนจนเกิดข้อกังวลว่า จีนกำลังใช้กับดักหนี้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจทางภูมิรัฐศาสตร์ผ่านการให้กู้ยืมเงินที่ไม่สามารถใช้คืนได้ ซึ่งงานวิจัยได้สรุปผลไว้ในข้อกังวลไว้ว่า “ข้อกังวลเกี่ยวกับกับดักหนี้ อาจจะเป็นการประเมินอำนาจการตัดสินใจของรัฐบาลแอฟริกาต่ำเกินไป แต่ข้อควรระวังที่สำคัญสำหรับรัฐบาลแอฟริกา คือ ผลกระทบที่เป็นไปได้ของหนี้ที่ทวีความรุนแรงขึ้นซึ่งอาจส่งผลกระทบต่ออธิปไตยของแอฟริกา”¹⁵⁰

ถึงแม้ว่าจีนจะมีการปล่อยกู้ในหลายประเทศ แต่ความสามารถของประเทศที่มีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าและเศรษฐกิจเกิดใหม่นั้นแตกต่างกันในอัตราหนึ่งสิ้นเชิง ความสามารถในการชำระหนี้ของระบบเศรษฐกิจที่พัฒนาแล้วนั้นสูงกว่าประเทศที่กำลังพัฒนา ส่งผลให้แรงกดดันต่อรัฐชาติซึ่งมีเศรษฐกิจด้อยพัฒนาจะมีมากกว่าประเทศที่พัฒนาแล้ว เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจำเป็นต้องประนีประนอมอำนาจอธิปไตยมากขึ้นเพื่อให้เป็นไปตามเงื่อนไขของผู้ให้กู้ อำนาจทางเศรษฐกิจของจีนส่งผลอย่างมากต่อสมดุลทางอำนาจในภูมิภาค จีนได้ใช้อำนาจทางเศรษฐกิจในการบีบบังคับประเทศที่มีภาระหนี้หรือพึ่งพาทางเศรษฐกิจแก่จีนให้ปฏิบัติตามความประสงค์ของจีน¹⁵¹ การกระทำดังกล่าวเป็นรูปแบบสร้างการปฏิบัติตามผ่านอำนาจทางเศรษฐกิจโดยปราศจากการใช้กำลังทหาร เพราะเป้าหมายของจีนในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ใช้การพิชิตหรือการควบคุมโดยตรง แต่เป็นเสรีภาพในการดำเนินการการครอบงำทางเศรษฐกิจ¹⁵²

หากวิเคราะห์ถึง กลยุทธ์ Debt Trap โดยละเอียดจะพบว่าสอดคล้องกับ Coercive Resources ของ Mark Zeitoun ที่ผู้วิจัยกล่าวถึงในหัวข้อ Hydro-Hegemony ก่อนหน้า โดยสาเหตุที่ผู้วิจัยหยิบยกมาพูดในบทนี้เนื่องจากลักษณะการบังคับใช้เป็นลักษณะการบีบบังคับผ่านการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานมากกว่าการบังคับใช้นโยบายภายในประเทศ Coercive Resource เป็นอำนาจหลัก

¹⁵⁰ Anzette Were, *DEBT TRAP?*

CHINESE LOANS AND AFRICA'S DEVELOPMENT OPTIONS, South African Institute of International Affairs (2018), <http://www.jstor.org/stable/resrep25988>.

¹⁵¹ Jennifer Lind, "Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like," *Foreign Affairs* 97, no. 2 (2018), <http://www.jstor.org/stable/44822082>.

¹⁵² J. Mohan Malik, "Myanmar's Role in China's Maritime Silk Road Initiative," *Journal of Contemporary China* 27, no. 111 (2018/05/04 2018), <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1410969>, <https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1410969>.

ที่ถูกใช้ในการควบคุมทรัพยากรน้ำและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้ Hegemony มีอำนาจมากขึ้นในภูมิภาค อำนาจของเครื่องมือ Coercive Resource ที่ถูกพบในกรณีของจีนและเขื่อนแม่น้ำโขง ประกอบไปด้วยปัจจัยหลายส่วน เช่น

การระดมเงินทุนและให้เงินทุนแก่ประเทศที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ (Financial Mobilization) รัฐที่สิ้นหวังและไม่มีเงินทุนจะถูกบังคับให้ปฏิบัติตามกฎของผู้ให้เงินทุนและไม่มีทางเลือกในการต่อต้านการเข้ายึดครองทรัพยากรเพียงฝ่ายเดียว¹⁵³ กรณีศึกษาที่ชัดเจนคือ การสนับสนุนเงินทุนและองค์ความรู้ในการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง จำนวนเขื่อนในแต่ละประเทศที่จีนลงทุนประกอบไปด้วย เมียนมาร์ 30, สปป. ลาว 13, กัมพูชา 7, เวียดนาม 3 และไทย โครงการเหล่านี้ได้รับการสนับสนุนด้านการเงิน พัฒนา การสร้าง และทำสัญญากับรัฐวิสาหกิจของจีนคือ Sinohydro เป็นหลัก Sinohydro มีบทบาทอย่างน้อย 30% ของโครงการเขื่อนขนาดใหญ่ในแม่น้ำโขงตอนล่าง¹⁵⁴

Project	Capacity (MW)	Project sponsor	Status
Pak Feng Dam (Ouadomay Province, Laos)	1300	Dulang International Power Generation Company (China)	MOU for feasibility study signed on 29 August 2007
Luang Prabang Dam (Luang Prabang Province, Laos)	1410	PuoiVietnam Power Corporation (Vietnam)	MOU for feasibility study signed on 14 October 2007
Kayabour Dam (Kayabour Province, Laos)	1200	Ch. Kamchong Public Company Ltd (Thailand) and the Government of Laos	MOU for feasibility study signed on 4 May 2007
Pak Lay Dam (Kayabour Province, Laos)	1320	Sinohydro Corporation, China National Electronics Import (China)	MOU for feasibility study signed on 11 June 2007
Pak Chom Dam (Eoat Province, Pak Chom district, Thailand)	1500		Has not been officially announced, but consultants have been observed undertaking surveys in Pak Chom district.
Ban Kham Dam (Ubon Ratchasani Province, Thailand)	1800	Itai-Itai Development Pte (Thailand)	Pre-feasibility study completed April 2006. Feasibility study underway
Dou Sahong Dam (Kham district, Champasak Province, Laos)	240 or 380	Mega First Corporation (Malaysia) and Government of Laos	MOU for feasibility study signed on 25 March 2006. Project Development Agreement signed 13 February 2008
Sambor Dam (Sambor district, Kratie Province, Cambodia)	465 or 3300	China Southern Power Grid Company (China)	MOU for feasibility study signed in November 2007

ตารางที่ 1 การเสนอสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงสายหลัก ¹⁵⁵

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

กรณีการบังคับทางทรัพยากรปรากฏในประเด็นกับดักหนี้ในลาวจีนมีส่วนร่วมในโครงการไฟฟ้าพลังน้ำประมาณครึ่งหนึ่งของลาว ไม่ว่าจะในช่องทางหลักของแม่น้ำโขงหรือแม่น้ำสาขา¹⁵⁶ จากการศึกษาของ Murray Hieber พบว่าจีนได้สนับสนุนเงินทุนครึ่งหนึ่งของเขื่อน 60 แห่งของลาวในแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงและอีกสองแห่งในแม่น้ำสายหลัก สิ่งนี้ทำให้ระดับหนี้ของประเทศลาวอยู่ที่ประมาณ 17 พันล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเกือบจะเทียบเท่ากับ GDP ประจำปีของประเทศ

¹⁵³ Zeitoun and Warner, "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts."

¹⁵⁴ Stew Motta Nathaniel Matthews, "China's Influence on Hydropower Development in the Lancang River and Lower Mekong River Basin," *SOK* 4 (2013), https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a32ed915d622c0005f5/China-influence_Eng.pdf.

¹⁵⁵ Middleton, Garcia, and Foran, "Old and New hydropower players in the Mekong Region: Agendas and strategies."

¹⁵⁶ Shannon Tiezzi, "China and Laos' Dam Disaster," (2018), <https://thediplomat.com/2018/08/china-and-laos-dam-disaster/>.

ในปี พ.ศ. 2563 ความยากลำบากในการชำระหนี้ทำให้จีนจำเป็นต้องเปลี่ยนบริษัทจำหน่ายไฟฟ้าจำนวนมหาศาลให้กับบริษัทโครงข่ายไฟฟ้าของจีน¹⁵⁷

3.6 กรณีศึกษา: การสร้างระบบสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานและเชื่อมผลิตกระแสไฟฟ้าพลังงานน้ำในลาวของจีน

บทบาทของจีนในฐานะผู้มีอำนาจในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติเหนืออธิปไตยลาวได้ปรากฏขึ้นในหลายภาคส่วน เช่น การใช้ช่องว่างทางภูมิศาสตร์ของลาวต่อรองเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิในการบริหารดินแดนทางบก กล่าวคือลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเลและหนทางที่จะพัฒนาระบบขนส่งเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยวคือการสร้างระบบคมนาคมเช่น รถไฟฟ้าที่จะเพิ่มการเชื่อมโยงทางบกกับประเทศที่มีศักยภาพและมีทางออกสู่ทะเล ช่องว่างดังกล่าวก่อให้เกิดการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานทางคมนาคมเชื่อมโยงระหว่างเวียงจันทน์และคุนหมิง การลงทุนดังกล่าวสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศของลาวที่ต้องให้มีการเชื่อมโยงภาคพื้นดินเพื่อลดต้นทุนการคมนาคมและขนส่งสินค้าออกนอกประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในบริบทที่จีนมีอิทธิพลเหนืออำนาจอธิปไตยและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติของลาว การมีส่วนร่วมของจีนในโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างระบบคมนาคมขนส่งที่เชื่อมระหว่างเวียงจันทน์และคุนหมิง แสดงให้เห็นถึงความสนใจเชิงยุทธศาสตร์ในการขยายอิทธิพลในภูมิภาค

ในกรณีนี้ ลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากรแสดงออกผ่านการลงทุนของจีนในโครงการโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งไม่เพียงให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจและการคมนาคมขนส่งที่จำเป็นแก่ลาวเท่านั้น แต่ยังทำให้จีนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและตลาดของลาวได้มากขึ้นด้วย การลงทุนในโครงการเหล่านี้ อาจทำให้จีนสามารถควบคุมทรัพยากรธรรมชาติ ระบบการขนส่ง และนโยบายเศรษฐกิจของลาวได้มากขึ้น ซึ่งมองได้ว่าเป็นการขยายอำนาจและอิทธิพลของตนในภูมิภาค ดังนั้น ข้อมูลข้างต้นจึงสะท้อนถึงลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากร เนื่องจากเป็นการแสดงให้เห็นถึงการลงทุนเชิงกลยุทธ์ของจีนในลาวเพื่อขยายอิทธิพลและควบคุมทรัพยากรในภูมิภาค

¹⁵⁷ Murray Hiebert, "Upstream Dams Threaten the Economy and the Security of the Mekong Region," (2021), <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2021-34-upstream-dams-threaten-the-economy-and-the-security-of-the-mekong-region-by-murray-hiebert/>.

สัดส่วนที่สำคัญของการปล่อยสินเชื่อเพื่อโครงสร้างพื้นฐานของลาวนั้นมาจากเงินกู้ผ่านธนาคารที่กำกับดูแลโดยนโยบายรัฐของจีน นั่นคือธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย (CDB) และธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้า (Exim) การขยายการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานในหลายภาคส่วนส่งผลให้อัตราหนี้สาธารณะของรัฐบาลลาวเพิ่มขึ้นจาก 61.1% ในปีพ.ศ. 2560 เป็น 65.3% ในปีพ.ศ. 2561 ปริมาณเงินกู้ยืมที่ใกล้เคียง GDP สูงสุดของประเทศ ส่งผลให้ลาวมีความเสี่ยงในการผิดนัดชำระหนี้ จำนวนเงินกู้ยืมที่ส่งผลให้ลาวเผชิญวิกฤตหนี้อยู่ในปัจจุบัน จากข้อมูลในปี 2564 ตามตัวเลขจากธนาคารโลกหนี้สาธารณะของลาวอยู่ที่ 88% ของ GDP ภายในประเทศ เงินกู้ยืมที่ค้างชำระกับจีนคิดเป็น 47% ของจำนวนเงินกู้ยืมทั้งหมดและเงินกู้ยืมส่วนใหญ่ถูกใช้ในโครงการโครงสร้างพื้นฐานสำคัญของประเทศ¹⁵⁸ จีนเป็นนักลงทุนต่างชาติรายใหญ่ที่สุดในลาว โดยดำเนินโครงการกว่า 813 โครงการ มูลค่ากว่า 16,000 ล้านดอลลาร์¹⁵⁹ การลงทุนของจีนมักมีข้อตกลงที่ไม่ยุติธรรมและมีเจตนาในการยึดครองพื้นที่โดยรอบการลงทุน เช่น รถไฟจีน-ลาวที่เชื่อมต่อคุนหมิงทางตะวันตกเฉียงใต้ของจีนกับเวียงจันทน์เมืองหลวงของลาว มีมูลค่า 5.9 พันล้านดอลลาร์ ตามข้อตกลงแล้วบริษัทที่ร่วมทุนรถไฟลาว-จีนถือหุ้น 70% โดยแบ่งออกเป็นบริษัทของรัฐจีน 3 แห่ง และรัฐบาลลาวถือ 30% ที่เหลือ

160

การกระตุ้นเศรษฐกิจและการจ้างงานของประชาชนลาวจากการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานก็ไม่ปรากฏ จีนมักจะจ้างแรงงานของตนในการก่อสร้างโดยใช้เหตุผลว่าคนงานลาวไม่มีความสามารถเพียงพอต่องานระดับสูง เช่น การก่อสร้างทางรถไฟลาว-จีนในปี พ.ศ. 2561 มีการจ้างคนงานกว่า 17,115 คน แต่ปรากฏเป็นประชาชนลาวเพียง 4,032 คน ซึ่งได้ดูแลรับผิดชอบเพียงงานก่อสร้างระดับล่างไม่สามารถสั่งการหรือร่วมตัดสินใจใดๆได้¹⁶¹ หนี้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้จะกลายเป็นแรงกดดันให้จีนสามารถกำหนดนโยบายเหนืออธิปไตยของลาวได้เพื่อแลกกับการช่วยเหลือด้านเงินทุน เช่น ในกรณีที่ลาวไม่สามารถชำระหนี้จำนวน 80\$ ล้านดอลลาร์ที่ถูกใช้เพื่อสร้างสนามซีเกมส์ในปี พ.ศ. 2552 ให้แก่จีนได้ รัฐบาลลาวจึงจำเป็นต้องให้จีนมีอำนาจเหนืออธิปไตยบางส่วนคือ โครงการ

¹⁵⁸ Luke Hunt, "Laos Is On the Brink of Sovereign Bankruptcy," (2022), <https://thediplomat.com/2022/06/laos-is-on-the-brink-of-sovereign-bankruptcy/>.

¹⁵⁹ Jesse Jiang, "Laos Faces Debt Crisis After Borrowing Billions From China," (2022), <https://www.voanews.com/a/laos-faces-debt-crisis-after-borrowing-billions-from-china-/6641633.html>; Jiang, "Laos Faces Debt Crisis After Borrowing Billions From China."

¹⁶⁰ Ibid.

¹⁶¹ Zoltán Vörös and Pongkhao Somsack, "Laos and the Belt and Road Initiative: An Interconnector Helping the Chinese Needs?," *FOREIGN POLICY REVIEW* 13 (2020).

สัมปทานที่ดินระยะยาวกว่า 300 เฮกเตอร์เพื่อชดเชยต่อเงินกู้ที่ไม่สามารถชำระคืนได้¹⁶² การลงทุนของเงินผ่าน FDI อาจจะทำให้เกิดการเสียอธิปไตยเหนือดินแดนของลาวในรูปแบบที่ถูกต้องตามกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งในปัจจุบันยังไม่ปรากฏหน่วยงานระหว่างประเทศใดสามารถจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้

การลงทุนที่ก่อภาระหนี้มหาศาลให้แก่ลาวอีกภาคส่วนหนึ่งคือการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ ปัจจัยที่ทำให้มหาอำนาจต่างต้องการลงทุนสร้างเขื่อนในลาวคือ ปริมาณน้ำที่ไหลผ่านลาวมากเป็นอันดับหนึ่งหากวัดจาก Lower Mekong Basin¹⁶³ ผู้วิจัยเลือกลาวเป็นกรณีศึกษาเนื่องจากลาวเป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล ตั้งอยู่ในใจกลางคาบสมุทรอินโดจีน มีพรมแดนติดกับจีน เวียดนาม เมียนมาร์ ไทย และกัมพูชา ปริมาณน้ำจากแม่น้ำโขงไหลผ่านกว่า 1,900 กม. ของประเทศจากเหนือจรดใต้ ลาวอยู่ในระดับแนวหน้าของการพัฒนาด้านเขื่อนไฟฟ้าพลังงานน้ำ ปัจจุบันมีแผนสร้างเขื่อน 99 แห่ง เพิ่มเติมจากอีก 17 แห่งที่อยู่ระหว่างดำเนินการ

เนื่องจากลาวเป็นประเทศที่เป็นเป้าหมายการลงทุนอันดับต้นของจีน การวิเคราะห์กรณีศึกษาในลาวจึงจะถูกเน้นการวิเคราะห์ถึงการเข้าไปมีอิทธิพลโดยตรงในลาวผ่านระบบทุนของจีน เช่น บริษัทข้ามชาติ, การลงทุนตามกรอบความร่วมมือ, และสัมปทานระหว่างรัฐกับรัฐ ผ่านการวิเคราะห์ในกรอบ Resource Imperialism ที่ได้กล่าวถึงเพื่อสะท้อนการเข้าครองครองทรัพยากรเหนืออธิปไตยลาวของจีน โดยสามารถแบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบดังต่อไปนี้

3.6.1 การใช้เครื่องมือ Resource Imperialism เพื่อเข้าครองครอง

ทรัพยากรเหนืออธิปไตยลาวของจีนสามารถแบ่งออกได้เป็นสองรูปแบบ

ประการแรก การลงทุนในเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำผ่านบริษัทข้ามชาติ (MNCs) การลงทุนในเขื่อนผลิตไฟฟ้าบนอธิปไตยของลาวถูกกระทำผ่านช่องว่างการเปิดรับการลงทุนของนโยบายลาวเกี่ยวกับการมุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพในการผลิตไฟฟ้าส่งออกภายนอกประเทศผ่านระบบ “Battery of Asia” ณ ปี พ.ศ. 2565 ลาวได้สร้างเขื่อน กว่า 90 แห่งบนแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขงแล้ว

¹⁶² Ibid.

¹⁶³ Mekong River Commission, "Overview of the Hydrology of the Mekong Basin," (2005), http://archive.iwlearn.net/mrcmekong.org/download/free_download/Hydrology_report_05.pdf.

เสร็จ โดยจีนมีส่วนร่วมในโครงการไฟฟ้าพลังน้ำประมาณครึ่งหนึ่งของลาว ปักกิ่งทุ่มเงินเพื่อการพัฒนาประเทศอย่างน้อย 11,000 ล้านดอลลาร์ ส่วนใหญ่เป็นเงินเพื่อสร้างเขื่อน ตัวอย่างเขื่อนที่จีนเข้าทำการลงทุนเช่น

Name of Project	Project Developer
Namlik 1-2	CWE (China) (80%), EDL-GEN (20 %)
Namguem 5	Sinohydro (China) (85%), EDL-GEN (15 %)
Namngieb 2	CWE (China) (90%), EDL-GEN (10 %)
Nambeng	China National Electrical Equipment Corporation (80 %), EDL-GEN (10 %)
NamOu 2	Sinohydro (China)(85%), EDL-GEN (15 %)
NamOu 5	Sinohydro (China)(85%), EDL-GEN (15 %)
NamOu 6	Sinohydro (China)(85%), EDL-GEN (15 %)

ตารางสัดส่วนการบริหารงานเขื่อนแม่น้ำโขงในลาว¹⁶⁴

จากตารางที่ยกมาข้างต้นจะเห็นถึงสัดส่วนการถือหุ้นในการบริหารงานเขื่อนแต่ละแห่ง บริษัททุนขนาดใหญ่จากจีนมักจะได้รับสัดส่วนการถือหุ้นกว่า 80%-90% ในขณะที่ EDL ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจของลาวที่ดูแลการบริหารจัดการทรัพยากรไฟฟ้าภายในประเทศกลับได้รับสัดส่วนหุ้นเพียงแค่ 10%-15% จากสัดส่วนการถือหุ้นดังกล่าวอาจสามารถสรุปความได้ว่าสิทธิในการบริหารทรัพยากรน้ำ, การขายพลังงานไฟฟ้าที่ได้จากการผลิตและอำนาจการดูแลพื้นที่โดยรอบเขื่อนอาจตกเป็นของจีน การลงทุนด้านไฟฟ้าพลังน้ำของจีนในลาวจะส่งออกไฟฟ้าจำนวนมากไปยังประเทศจีน

จากรายงานโดยธนาคารพัฒนาเอเชียยังเน้นย้ำถึงแผนการของลาวในการสร้างเครือข่ายสายส่งไฟฟ้าระยะยาว 500 kV ซึ่งเชื่อมต่อกับรัฐเพื่อนบ้านทั้งหมด รวมทั้งจีน ซึ่งสายส่งที่วางแผนไว้จะเข้าสู่มณฑลยูนนานและเชื่อมต่อไปยังมณฑลต่างๆของ สิ่งทีกังวลคือการที่ลาวจะอนุญาตให้

¹⁶⁴ Radio Free Asia, "Laos and its Dams: Southeast Asia's Battery, Built by China," <https://www.rfa.org/english/news/special/china-build-laos-dams/#2020>.

รัฐวิสาหกิจของจีนดำเนินการและควบคุมโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญภายในเขตแดนของตนในอีก 25-30 ปีข้างหน้า¹⁶⁵

ประการถัดมาคือ การลงทุนในระบบโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศในประเภทสายส่งไฟฟ้า เป็นโครงการที่ต่อเนื่องจากนโยบายการสร้างเขื่อนเพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ซึ่งนโยบายคือ “System to System” เป็นโครงการที่เชื่อมต่อลาวและประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขยายการส่งออกพลังงานไฟฟ้าไปยังภูมิภาคโดยจะสร้างเครือข่ายสายส่งไฟฟ้าโดยเน้นการส่งออกเป็นหลักและแยกออกมาจากระบบที่ใช้ในประเทศ บทบาทของจีนในโครงการดังกล่าวเริ่มต้นขึ้นในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 สำนักงานพลังงานแห่งชาติของจีนและ MEM ของลาวได้ตกลงที่จะศึกษาความร่วมมือเกี่ยวกับแผนระบบเครือข่ายไฟฟ้าของลาวเพื่อให้ลาวเป็นแบตเตอรี่ของภูมิภาค จากงานของ Maarit มีการสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องกับนโยบาย เช่น อธิบดีกรมส่งเสริมและจัดการลงทุนระหว่างประเทศ, ผู้จัดการเขื่อน Theun-Hinboun ในลาวและหัวหน้าแผนกกรมไฟฟ้ากระทรวงอุตสาหกรรมได้ความว่ามีการแบ่งการก่อสร้างเขื่อนไฟฟ้าออกเป็นโครงการที่เป็นไฟฟ้าสำหรับใช้ในประเทศและโครงการสำหรับส่งออก โครงการในประเทศจะดำเนินงานโดย Electricité du Laos ซึ่งเป็นการไฟฟ้าภาครัฐของลาวในขณะที่โครงการส่งออกจะดำเนินงานโดยกลุ่มผู้ผลิตไฟฟ้าอิสระซึ่งจะได้รับโครงการเขื่อนที่มีขนาดใหญ่กว่ามาก¹⁶⁶ EDL ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2504 ภายใต้รัฐบาลลาว เป็นรัฐวิสาหกิจที่มีอำนาจในการเป็นเจ้าของและดำเนินการอำนวยความสะดวกในการผลิตไฟฟ้า, ส่งไฟฟ้าและจำหน่ายไฟฟ้า¹⁶⁷

ประเด็นการเข้าถึงอัตราร้อยละของทรัพยากรธรรมชาติเหนืออธิปไตยของลาวเริ่มรุนแรงขึ้นจากการเผชิญกับปัญหาโรคระบาดและทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอต่อการผลิตกระแสไฟฟ้า รายได้ที่คาดว่าจะได้รับจากเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำลดลงกว่าที่คาดการณ์ไว้ซึ่งมีสาเหตุมาจากการระบาดของไวรัสโควิด-19¹⁶⁸ ช่วงกลางเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2563 รัฐบาลได้ปรับลดแนวโน้มหนี้ของประเทศจาก "คงที่" เป็น "เชิงลบ" แนวโน้มเชิงลบสะท้อนถึงผลกระทบทางเศรษฐกิจและตลาดการเงินจากการ

¹⁶⁵ Phillip Guerreiro, "What Chinese Dams in Laos Tell Us About the Belt and Road Initiative," (2021), <https://thediplomat.com/2021/12/what-chinese-dams-in-laos-tell-us-about-the-belt-and-road-initiative/>.

¹⁶⁶ Maarit Virtanen, "Foreign direct investment and hydropower in Lao PDR: the Theun-Hinboun hydropower project," *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 13, no. 4 (2006), <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/csr.95>, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/csr.95>.

¹⁶⁷ Naazneen H.; Huybens Barma, Elisabeth; Vinuela, Lorena, "Institutions Taking Root : Building State Capacity in Challenging Contexts," *New Frontiers of Social Policy* (2014), World Bank Group, <http://hdl.handle.net/10986/20030>.

¹⁶⁸ Reed, "Laos faces sovereign default as forex reserves dip below \$1bn."

ระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งเพิ่มความเสี่ยงด้านการเงินภายนอกของลาวที่มีผลกระทบเกี่ยวข้องกับระยะเวลาครบกำหนดของหนี้ภายนอกที่กำลังจะเกิดขึ้น หนี้สาธารณะเกือบครึ่งหนึ่งเป็นของประเทศจีนเพียงประเทศเดียว การผัดนัดชำระหนี้อาจส่งผลให้เงินดำเนินมาตรการควบคุมทรัพย์สินได้¹⁶⁹

Electricite du Laos(EDL) รัฐวิสาหกิจที่ดูแลเกี่ยวกับการผลิตไฟฟ้าของลาวซึ่งเป็นหนี้เกี่ยวกับการสร้างสาธารณูปโภคถึง 8 พันล้านดอลลาร์ ถือเป็น 40% ของ GDP ลาวต้องชำระหนี้รายปีมากกว่า 1 พันล้านดอลลาร์จนถึง พ.ศ. 2567 แต่ตามรายงานทุนสำรองในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2563 ลาวมีเงินทุนสำรองเพียง 864 ล้านดอลลาร์ ซึ่งอาจนำไปสู่การผัดนัดชำระหนี้กับเงินในท้ายที่สุด

ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การปรับโครงสร้างหนี้ โดย CSG และ EDL ได้ทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง EDL-T ซึ่งเป็นบริษัทในประเทศลาวเพื่อบริหารจัดการสายส่งไฟฟ้าขนาดใหญ่ซึ่งวางแผนวางไว้สองกรณี หนึ่งจะทำให้เป็น บริษัทย่อย 100% ของ EDL และอีกกรณีหนึ่งคือสร้างความเป็นเจ้าของบริษัทร่วมกันโดย EDL(การไฟฟาลาว) และ CSG (บริษัทจากจีน) นอกจากนี้ยังมีสองตัวเลือกเกี่ยวกับพื้นที่การจัดการ หนึ่งคือการสร้าง,ใช้งานและเป็นเจ้าของเฉพาะสายส่งไฟฟ้าขนาดใหญ่เท่านั้น อีกประการหนึ่งคือการสร้าง ดำเนินการ และเป็นเจ้าของสายส่งทั้งหมดในประเทศลาว บทสรุปที่ได้รับคือการสร้างบริษัทลูกและให้สิทธิเงินในการบริหาร¹⁷⁰

การเปลี่ยนถ่ายทรัพยากรครั้งแรกเกิดขึ้นในช่วงกลางเดือนกันยายน พ.ศ. 2563 เป็นกระบวนการในการแยกความเป็นเจ้าของโครงข่ายนำส่งไฟฟ้าภายในประเทศออกจาก EDL ทำให้เกิดนิติบุคคลใหม่ชื่อ Électricité du Laos Transmission Company Limited (EDL-T) จากนั้น CSG เข้าถือหุ้นส่วนใหญ่ กว่า 90% ใน EDL-T¹⁷¹ ซึ่งบริษัทลูกคือ Electricite du Laos Transmission Limited (EDLT) เป็นบริษัทที่ดำเนินการเกี่ยวกับสายส่งไฟฟ้าแยกออกมาจาก EDL และให้เงินเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่กว่า 90% และมีอำนาจในการตัดสินใจผ่านบริษัท China Southern Power Grid Co. ของจีน¹⁷² แลกกับการที่บริษัทจะรับภาระหนี้จากรัฐบาลลาวบางส่วน การเข้าควบคุมการดำเนินงาน

¹⁶⁹ MARWAAN MACAN-MARKAR, "Laos' debt woes worsen as bills for China-funded dams loom," (2020),

<https://asia.nikkei.com/Spotlight/Coronavirus/Laos-debt-woes-worsen-as-bills-for-China-funded-dams-loom>.

¹⁷⁰ Japan International Cooperation Agency (JICA), *The Study on Power Network System Master Plan in Lao People's Democratic Republic : Final Report* (2020), https://openjicareport.jica.go.jp/pdf/12328027_01.pdf.

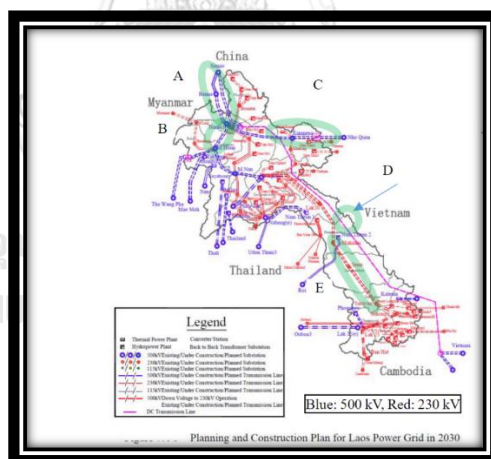
¹⁷¹ Kay Johnson Keith Zhai, "Exclusive: Taking power - Chinese firm to run Laos electric grid amid default warnings," (2020), <https://www.reuters.com/article/us-china-laos-exclusive-idUKKBN25V14C>.

¹⁷² Keith Zhai, "Taking power - Chinese firm to run Laos electric grid amid default warnings."

เกี่ยวกับสายส่งไฟฟ้าของจีนในลาวเป็นเรื่องที่สำคัญและน่ากังวลเพราะนั่นหมายถึงอำนาจในการควบคุมเส้นทางการส่งออกไฟฟ้าและพื้นที่โดยรอบเส้นทางการวางโครงข่ายดังกล่าว

จากการสำรวจแผนการใช้สายส่งไฟฟ้าพบว่า EDL-T จะรับผิดชอบทั้งการส่งไฟฟ้าไปยังความต้องการใช้ไฟฟ้าภายในประเทศและส่งออกไฟฟ้าไปยังประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งจะให้จีนได้รับส่วนต่างระหว่างรายได้จากการขายไฟฟ้าจากการส่งออกและค่าไฟฟ้าที่จ่ายให้กับเครื่องกำเนิดไฟฟ้า ผลกำไรอีกประการที่จีนจะได้รับคือการส่งกระแสไฟฟ้าส่วนเกินที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตของเขื่อนในจีนไปขายให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านผ่านสายส่งไฟฟ้าในลาว กรณีที่ชัดเจนคือ การการส่งออกพลังงานไปประเทศไทยซึ่งคาดว่าจะเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2568-2569 ปริมาณการส่งออกพลังงานทั้งหมดเหล่านี้อยู่ที่ประมาณ 400 เมกะวัตต์และคาดว่าจะการส่งออกไฟฟ้า 9,000 เมกะวัตต์จนถึงปี พ.ศ. 2573¹⁷³

หากวิเคราะห์ถึงรูปแบบการเปลี่ยนถ่ายอำนาจการจัดการพลังงานที่เกิดขึ้น จะสังเกตเห็นถึงอำนาจการจัดการพลังงานไฟฟ้าที่จีนบูรณาการขึ้นจากการควบคุมสายส่งพลังงาน ระบบสายส่งพลังงานเป็นระบบโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญเป็นอย่างมากต่อลาว เนื่องจากครอบคลุมพื้นที่อธิปไตยส่วนใหญ่บนผืนแผ่นดินลาว

แผนการก่อสร้างระบบสายส่งไฟฟ้าที่คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2030¹⁷⁴

การเข้าเทคโอเวอร์ระบบสายส่งไฟฟ้าผ่านการลงทุนของจีน อาจทำให้ลาวสูญเสียอำนาจการควบคุมทรัพยากรภายในประเทศได้ อีกทั้งระบบสายส่งไฟฟ้าที่จีนได้รับไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแต่การส่งพลังงานที่ผลิตได้ภายในลาวออกจำหน่ายแก่ประเทศ แต่ยังรวมถึงการใช้สายส่งไฟฟ้างดงกล่าวที่

¹⁷³ (JICA), *The Study on Power Network System Master Plan in Lao People's Democratic Republic : Final Report*.

¹⁷⁴ (JICA), *The Study on Power Network System Master Plan in Lao People's Democratic Republic : Final Report*.

เชื่อมต่อกับจีนตอนใต้เพื่อเป็นช่องทางในการส่งพลังงานที่ผลิตเกินจำเป็นในจีนออกขายให้แก่ประเทศเพื่อนบ้าน หากการก่อสร้างเขื่อนในประเทศจีนซึ่งเป็นที่ต้นน้ำขยายตัวครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของแม่น้ำโขงตอนบนและการควบคุมเขื่อนและสายส่งไฟฟ้าในลาวซึ่งเป็นพื้นที่รับน้ำโขงตอนล่างที่ใหญ่ที่สุดเสร็จสมบูรณ์ อาจส่งผลกระทบต่อให้เกิดการบูรณาการอำนาจนำทางน้ำอย่างสมบูรณ์แบบของจีนได้

3.7 สรุปผล

จากข้อมูลที่ยกมาพอสังเขปจะสามารถแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการสถาปนาและบูรณาการอำนาจนำเหนือน้ำที่จีนพยายามสร้างขึ้นโดยลำดับ เริ่มต้นจากการอาศัยความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ในฐานะรัฐต้นน้ำก่อสร้างเขื่อนปิดกั้นทางน้ำที่เป็นทรัพยากรส่วนรวมและอาศัยความไม่สมดุลทางอำนาจในภูมิภาค เช่น อำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารในการสร้างเครื่องมือตามกรอบ Hydro-Hegemony เพื่อผลิตซ้ำเครื่องมือการปฏิบัติตามอย่างสมัครใจ

โดยเครื่องมือหลักที่เห็นได้ชัดคือการสร้างวาทกรรมความร่วมมือที่จะก่อให้เกิดผลประโยชน์ทางทรัพยากรน้ำร่วมกันในภูมิภาคแต่หากเราวิเคราะห์ถึงข้อมูลทางสถิติแล้วจะพบว่าวาทกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นเพื่อลดแรงเสียดทานระหว่างประเทศที่จะส่งแรงกระเพื่อมถึงการสร้างเขื่อนในจีน การคว่ำบาตรทางวาทกรรมก็เป็นเครื่องมืออีกชนิดหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการสถาปนาอำนาจ การสร้างวาทกรรมด้านความมั่นคงจะสามารถสร้างความชอบธรรมและหาเหตุผลให้แก่การสร้างเขื่อนที่หากเทียบผลตอบแทนกับเม็ดเงินที่จะได้รับแล้วอาจไม่คุ้มค่าเท่าใดนัก เครื่องมืออีกรูปแบบที่สำคัญไม่แพ้กันคือการอ้างสิทธิในการใช้ทรัพยากรในฐานะรัฐต้นน้ำที่เข้าถึงทรัพยากรได้ก่อนด้วยเครื่องมือชนิดนี้จะทำให้การสร้างเขื่อนประเทศเป็นเรื่องภายในอธิปไตยและไม่มีรัฐใดสามารถเข้ามาจัดการหรือยุ่งเกี่ยวได้ ตราบเท่าที่จีนยังไม่เข้าร่วมความร่วมมือระหว่างประเทศที่จะมาจำกัดสิทธิในการใช้ทรัพยากรน้ำ

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือจากกรอบ Hydro-Hegemony ประเมินสถานะอำนาจนำเหนือน้ำของจีนที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจะเห็นว่าครบทั้งสามองค์ประกอบแล้ว 1. อำนาจ 2. สถานะรัฐต้นน้ำ 3. ความสามารถในการดึงทรัพยากรน้ำมาใช้งานอย่างเต็มประสิทธิภาพ แต่ลำพังเพียงแค่การควบคุมทรัพยากรน้ำภายในประเทศอาจไม่เพียงพอให้ได้มาซึ่งอำนาจบูรณาการในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง เนื่องจากสถานะของน้ำที่มีสภาพไม่แน่นอนอาจมากจนไม่สามารถกักเก็บไว้ได้หรืออาจน้อยจนส่งผลกระทบต่อโครงสร้างของเขื่อน จีนจึงไม่อาจกักเก็บทรัพยากรน้ำไว้ได้ทั้งหมดเพราะอาจเสี่ยงก่อให้เกิดอุทกภัยได้

การผลักความเสี่ยงให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านที่มีพื้นที่รับน้ำมากกว่าอย่างลาวจึงอาจเป็นทางเลือกที่ดีกว่า

ฉะนั้นเพียงแค่การควบคุมทรัพยากรน้ำภายในประเทศอาจไม่เพียงพอให้ได้มาซึ่งอำนาจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง จีนจำเป็นต้องเข้าไปควบคุมทรัพยากรน้ำภายในรัฐอธิปไตยอื่นนอกเหนือจากของตน เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจการควบคุมทรัพยากรน้ำที่สมบูรณ์แบบ เครื่องมือที่จีนเลือกใช้ถูกแสดงออกมาในรูปแบบ Resource Imperialism กล่าวคือดำเนินการผ่านบริษัทข้ามชาติเข้าลงทุนในเขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้าและโครงข่ายสายนำส่งไฟฟ้าระหว่างประเทศ หากเปรียบเทียบผลตอบแทนกับค่าใช้จ่ายที่จีนสูญเสียไปกับการสร้างเขื่อนอาจไม่สมเหตุสมผลนัก แต่จีนจะได้ประโยชน์สองประการจากการสร้างเขื่อน 1) การเข้ามามีอำนาจนำเหนืออธิปไตยของลาวซึ่งจากโครงข่ายไฟฟ้าและเขื่อนที่ครอบคลุมทั่วประเทศ จะสามารถทำให้จีนได้สิทธิในการบริหารจัดการทรัพยากรของลาวอย่างมหาศาลไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรน้ำหรือทรัพยากรอื่น ๆ ที่จะถูกเก็บเกี่ยวระหว่างการสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆเช่น ป่าไม้,แร่ธาตุ ที่ดินที่จีนได้รับในพื้นที่โครงการยังสามารถใช้เพื่อขนย้ายทรัพยากรมนุษย์ที่แออัดในประเทศเข้ามาทำงานเป็นส่วนหนึ่งของโครงการได้ 2) โครงข่ายไฟฟ้าที่เชื่อมทั้งเอเชียจะส่งผลให้จีนสามารถควบคุมตลาดค้าขายพลังงานจากน้ำในอนาคต จีนสามารถใช้โครงข่ายดังกล่าวขายพลังงานที่ผลิตเกินจำเป็นในประเทศหรือซื้อพลังงานเพิ่มเติมในช่วงที่ประเทศต้องการพลังงานมากกว่าปกติ

เมื่อพิจารณาถึงความไม่สมดุลทางอำนาจในการสร้างสถานะ Hydro-Hegemony ของจีน เราจะเห็นถึงบริบททางอำนาจที่ซับซ้อนทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองระหว่างประเทศและการลงทุนผ่านบริษัทข้ามชาติ ตัวแสดงทั้งในระดับรัฐและเอกชนต่างเข้ามามีบทบาทเพื่อเพิ่มอำนาจของตน สถานการณ์ในปัจจุบันอยู่ในระดับที่น่ากังวลแต่ยังไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความกังวลที่จำเป็นต้องจับตามองในอนาคตคือ รูปแบบของสถานะ Hydro-Hegemony ว่าจีนจะขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางน้ำในรูปแบบใด รูปแบบผู้นำที่ก่อให้เกิดการร่วมมือกันในภูมิภาคและลดความขัดแย้งเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำหรือรูปแบบการกักเก็บทรัพยากรเพื่อเพิ่มความได้เปรียบเชิงภูมิศาสตร์และเพิ่มความเหลื่อมล้ำทางสมดุลอำนาจให้แก่ตน

3.8 ผลกระทบที่เกิดจากการเข้ามาบริหารจัดการทรัพยากรของจีน

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะกล่าวถึงผลกระทบต่างๆ ของปัญหาคอร์รัปชันที่เพิ่มขึ้นจากการขยายอำนาจของจีนผ่านระบบการลงทุนระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในลาว ผลที่ตามมาสามารถแบ่งออกเป็น 5 ประการ คือ

ประการแรก ผลกระทบการเพิ่มขึ้นของปัญหาด้านการคอร์รัปชัน - การเข้ามาแผ่ขยายอำนาจผ่านระบบการลงทุนระหว่างประเทศของจีน ก่อให้เกิดเสียงวิจารณ์ถึงบทบาททางการเงินของจีนที่ส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองของลาว เช่น ปัญหาด้านการคอร์รัปชันในลาว การก่อสร้างระเบียบเศรษฐกิจจีน-ลาวประกอบด้วยโครงการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่จำนวนมากในระดับและประเภทต่าง ๆ และยังเกี่ยวข้องกับรูปแบบสินเชื่อนขนาดใหญ่และโครงการช่วยเหลือ พื้นที่ที่เม็ดเงินเหล่านี้ลงไปถึงได้กลายเป็นพื้นที่ที่การทุจริตร้ายแรงที่สุดในลาว, หนี้สาธารณะที่สูงและขาดเงินทุนก่อสร้างด้วยตนเอง, คุณภาพของทรัพยากรบุคคลไม่สูงพอที่จะตอบสนองความต้องการการจ้างงานของวิสาหกิจที่ได้รับทุนจากต่างประเทศ¹⁷⁵

ประการที่สอง ผลที่เกิดขึ้นต่อการกำหนดนโยบายภายในประเทศ - ภาระหนี้ต่างประเทศเป็นสาระสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในการประเมินแจกจ่ายงบประมาณประจำปี ภาระหนี้ที่สูงจะส่งผลให้รัฐบาลต้องปรับลดงบประมาณที่จะใช้ในโครงการพัฒนาต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึงภาระหนี้ประจำปีที่ต้องจ่าย จนอาจนำไปสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจที่ถดถอยลง¹⁷⁶ ภาระหนี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลถึงการกำหนดนโยบายภายในประเทศให้สอดคล้องกับสถานะหนี้ที่เป็นอยู่ การผิมนัดชำระหนี้ของลาวจะเพิ่มแรงกดดันเงินทุนที่จะกู้ยืมในอนาคต และความสำคัญของการลงทุนภาครัฐในด้านการพัฒนาสังคมและลดความเหลื่อมล้ำที่เป็นปัญหาอยู่ในปัจจุบัน

ประการที่สาม ผลที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางรูปแบบการเมืองระหว่างประเทศ - การเพิ่มขึ้นของการก่อสร้างภายในประเทศลาวและประเทศในกลุ่มน้ำโขงได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเมืองระหว่างประเทศ เช่น การรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมที่สนับสนุนและต่อต้านการสร้างเขื่อนของภาคส่วนราชการ, NGO ระดับนานาชาติและระดับประเทศ สิ่งนี้ทำให้เกิดความท้าทายที่น่ากังวลสำหรับกลุ่มพันธมิตรลุ่มน้ำ, นักวิจัยเชิงวิชาการ, องค์กรพัฒนาเอกชน และตัวแสดงอื่นๆ

¹⁷⁵ RenKeyao, Riaz Ahmad, and Azeem Gul, "China-Laos Economic Corridor: Challenges for Regional and Policy Countermeasures," *Global Economics Review* (2018).

¹⁷⁶ Stephen B. Kaplan and Kaj Thomsson, "The Political Economy of Sovereign Debt Global Finance and Electoral Cycles," *The Journal of Politics* 79, no. 2 (2017), <https://www.jstor.org/stable/26551015>.

รูปแบบการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้เปลี่ยนเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ไร้พรมแดน ไม่ยึดติดกับประเทศใดประเทศหนึ่งและไม่สนใจอาณาเขตที่ปิดกั้นการลงทุน การลงทุนระหว่างประเทศมีรูปแบบความร่วมมือเป็นลักษณะเครือข่ายที่ยืดหยุ่นกัน ระหว่างบริษัทเอกชนข้ามชาติ, รัฐบาล, และองค์กรระหว่างประเทศ¹⁷⁷ การร่วมมือกันระหว่างรัฐต่อรัฐ ส่งผลให้การดำเนินกิจกรรมระหว่างประเทศมีรูปแบบที่แข็งแกร่งและไร้ทางต่อต้าน องค์การระหว่างประเทศที่มีลักษณะไร้อำนาจศูนย์กลางย่อมไม่สามารถระงับการดำเนินกิจกรรมที่เสี่ยงต่อการสูญเสียอธิปไตย ภาคประชาสังคมภายใต้บริบทในประเทศย่อมไม่สามารถคัดค้านหรือโต้แย้งการร่วมมือระหว่างรัฐได้

ประการที่สี่ผลในการควบคุมจุดยืนในเวทีระดับประเทศ - ผลกระทบจากนโยบายระหว่างประเทศของจีนอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือ ความสามารถในการควบคุมจุดยืนและท่าทีของลาวที่แสดงออกต่อนานาชาติ และการโหวตลงมติต่างๆในเวทีระดับโลก ลาวมักจะทำหน้าที่เสมือนตัวแทนของจีนในการลงมติต่อข้อตกลงที่อาจขัดผลประโยชน์หรือการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีน เช่น การที่เอกอัครราชทูตลาวประจำประเทศจีน Erntavahn กล่าวสนับสนุนการก่อสร้าง Belt and Road ในการประชุมความร่วมมือจีน – อาเซียน “ลาวได้กลายเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางการลงทุนที่มีความสำคัญสำหรับนักลงทุนชาวจีน และในทางกลับกันจีนได้ให้ความช่วยเหลืออย่างมากสำหรับการพัฒนาของลาว”¹⁷⁸

ประการที่ห้า ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการสร้างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำ - การเข้ามาลงทุนด้านพลังงานหมุนเวียนอย่างเขื่อนผลิตไฟฟ้าพลังงานน้ำไม่ได้มีเพียงข้อเสีย จากงานวิจัยของ Govinda R. Timilsina ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชียใต้ผ่านความร่วมมือด้านไฟฟ้าในระดับภูมิภาค การศึกษาได้ค้นพบว่าความร่วมมือด้านพลังงานไฟฟ้าจะช่วยลดต้นทุนการจัดหาแหล่งพลังงานส่งผลให้ต้นทุนการดำเนินการทางธุรกิจต่ำลง แต่งานวิจัยยังคงมีช่องว่างในการไม่รวมต้นทุนความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมเข้าไปร่วมด้วย¹⁷⁹ ซึ่งเป็นประเด็นที่สำคัญ ความเสียหายทางสิ่งแวดล้อมไม่สามารถตีมูลค่าเป็นเม็ดเงินได้ เนื่องจากต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟู นานนับทศวรรษ การสร้างเขื่อนจึงควรคำนึงถึงปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก

¹⁷⁷ Gökhan Tekir, "The International: The Effects Of Empire And Debt-Trap," *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi Electronic Journal of Social Sciences* 8 (06/23 2021), <https://doi.org/10.29228/sbe.49844>.

¹⁷⁸ lmcchina, "Laos supports Belt and Road construction: Laos ambassador to China," (2019), http://www.lmcchina.org/eng/2019-10/17/content_41450379.html.

¹⁷⁹ Govinda R Timilsina and Mike Toman, "Potential gains from expanding regional electricity trade in South Asia," *Energy Economics* 60 (2016).

3.9 การแผ่ขยายอำนาจของจีน, ความสัมพันธ์ และท่าทีของประเทศริมฝั่ง

แนวคิดของลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรซึ่งเป็นรูปแบบหนึ่งของ Hegemony แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนผ่านการขยายอิทธิพลของจีนผ่านโครงการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง เนื่องจากการสร้างเขื่อนทางยุทธศาสตร์ของจีนบนแม่น้ำโขงถือเป็นส่วนหนึ่งของโครงการริเริ่มหนึ่งแถบ-หนึ่งเส้นทาง (Belt and Road Initiative) ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงภาพที่ชัดเจนของลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรและอำนาจนำเหนือน้ำในการดำเนินการขยายอำนาจของจีน การขยายตัวนี้ถือเป็นการขยายอำนาจเพื่อควบคุมทรัพยากรธรรมชาติของประเทศริมฝั่งแม่น้ำโขง รวมไปถึงการเข้าไปเปลี่ยนแปลงพลวัตของภูมิภาคและท้าทายอำนาจอธิปไตยของรัฐเจ้าของอธิปไตย อย่างไรก็ตาม การตอบสนองจากรัฐอาเซียน โดยเฉพาะจากลาวและไทยนั้นมีหลายแง่มุมด้วยกัน ซึ่งการตอบสนองดังกล่าวจะช่วยจะเผยให้เห็นถึงระดับการแทรกแซงที่ซับซ้อนของจีนในการเมืองระดับภูมิภาค

จากงานของ Liao พบว่าการที่จีนไม่อยู่ในคณะกรรมการจัดการแม่น้ำโขง (MRC) ซึ่งมีหน้าที่ประสานงานการใช้ทรัพยากรน้ำในแม่น้ำโขง ถูกมองว่าเป็นหนทางที่จีนจะหลีกเลี่ยงแรงกดดันจากภายนอกต่อกิจกรรมการสร้างเขื่อนบนแม่น้ำ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าผลประโยชน์ส่วนตนของจีนมีส่วนทำให้จีนไม่สนใจความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ในภูมิภาค¹⁸⁰ แต่ถึงแม้จีนจะไม่เข้าร่วม MRC แต่จีนและประเทศใน ASEAN ก็ยังคงถูกผูกมัดด้วยความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังต้องเผชิญกับแรงกดดันจากจีนจากอำนาจเหนือในด้านอื่นๆ ด้วยปัจจัยที่กล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ความสามารถของรัฐเจ้าของอธิปไตยหรือทรัพยากรในการต่อต้านโครงการก่อสร้างเขื่อนของจีนมักมีประสิทธิผลจำกัด ยังไม่รวมถึงปฏิบัติการตอบสนองต่ออำนาจจีนของแต่ละรัฐที่ซับซ้อนมากขึ้นภายหลังรับรู้ถึงผลประโยชน์ที่ตนเองอาจได้รับจากแนวความคิดของจีน สิ่งนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้จุดแบ่งระหว่างการต่อต้านกาขยายอำนาจของจีนและส่งเสริมความร่วมมือกับจีนมักไม่ชัดเจนนัก

ประเทศที่เห็นชัดที่สุดคือ ลาว ซึ่งโดยปกติแล้วจะพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติอย่างมากในการพัฒนาประเทศ ลาวมองว่าการสร้างเขื่อนเป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจ¹⁸¹ ส่งผลให้จีนเพิ่มการลงทุนในโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์ระดับชาตินี้มักเพิกเฉยต่อผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น เขื่อนไซยะบุรีในลาว ซึ่งเป็นโครงการที่ดำเนินการโดยการลงทุนของจีนที่

¹⁸⁰ Jessica Chia-yueh Liao, "Talking Green, Building Brown: China-Asean Environmental and Energy Cooperation in the BRI Era," *Asian Perspective* (2022), <https://doi.org/10.1353/apr.2022.0001>.

¹⁸¹ physorg, "Battery of Asia: Laos's controversial hydro ambitions," (2018), <https://phys.org/news/2018-07-battery-asia-laos-controversial-hydro.html>.

สำคัญ สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลิตไฟฟ้าพลังน้ำเพื่อส่งออกไปยังประเทศไทย เชื้อนได้ก่อให้เกิดการหยุดชะงักของระบบนิเวศที่อยู่ท้ายน้ำและทำให้ชุมชนท้องถิ่นจำนวนมากต้องพลัดถิ่น¹⁸² การตัดสินใจของลาวในการดำเนินโครงการต่อไปแม้จะมีผลกระทบเหล่านี้ได้อย่างชัดเจนสะท้อนให้เห็นถึงความกระตือรือร้นที่ต้องการจะดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ ถึงแม้ต้องแลกกับการดำรงชีวิตในท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป จากกรณีดังกล่าวเผยให้เห็นถึงรูปแบบของการยินยอมและให้ความร่วมมือโดยรัฐบาลลาวในการเผชิญกับลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากรของจีน

ตัวอย่างอีกประการคือ ในกัมพูชา การมีส่วนร่วมของจีนในเขื่อนเซซาน 2 ก็มีความหมายคล้ายกัน การก่อสร้างเขื่อนนำไปสู่การพลัดถิ่นของชุมชนท้องถิ่นและความกังวลเกี่ยวกับปริมาณปลาที่ลดลง คุณภาพชีวิตชีวิตของผู้คนที่ต้องพึ่งพาอาศัยในแม่น้ำ¹⁸³ การยอมรับและสนับสนุนของกัมพูชาต่อโครงการนี้อาจเป็นผลมาจากการพึ่งพาทางเศรษฐกิจกับจีน ซึ่งบ่งชี้ถึงความต้องการประนีประนอมที่ถูกบังคับเมื่อเผชิญกับอำนาจนำเหนือน้ำของจีน

ในทางกลับกันกับการสนับสนุน ในเวียดนาม เราสามารถสังเกตเห็นการต่อต้านในระดับที่มากขึ้นในกรณีพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงตอนล่างของเวียดนาม ซึ่งเป็นศูนย์กลางการผลิตข้าวและการประมงของประเทศกำลังถูกคุกคามจากการสร้างเขื่อนต้นน้ำ เวียดนามตระหนักถึงภัยคุกคามทางนิเวศวิทยาจากเขื่อนเหล่านี้ เวียดนามจึงแสดงความกังวลแล้วซ้ำแล้วซ้ำเล่าในเวทีระหว่างประเทศ โดยพยายามปกป้องผลประโยชน์ของชาติและความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนท้องถิ่น¹⁸⁴

ถึงกระนั้น แม้จะมีการตอบสนองในระดับชาติทั้งการสนับสนุนและการต่อต้าน แต่อีกตัวแสดงหนึ่งที่สำคัญคือภาคประชาสังคม ได้มีการปรากฏตัวขึ้นในฐานะพลังที่ต่อต้านอำนาจนำเหนือน้ำของจีนภาคประชาสังคมหมายรวมถึง องค์กรระดับรากหญ้า, นักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อม และกลุ่มชุมชนทั่วประเทศเหล่านี้ได้ออกมาชุมนุมต่อต้านการสร้างเขื่อน พวกเขาจัดการประท้วง, ทำทนายกฎหมาย และขอความช่วยเหลือจากนานาชาติ โดยมุ่งเน้นจุดสนใจไปที่ต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมที่โครงการเหล่านี้ต้องแลกมากับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

¹⁸² "Xayaburi Dam," (International River), <https://archive.internationalrivers.org/campaigns/xayaburi-dam#:~:text=The%20dam%20would%20also%20destroy,the%20Mekong%20Delta%20in%20Vietnam.>

¹⁸³ Mekong Watch, "Negative Impacts of the Lower Sesan 2 Dam on Cambodia," (2015), http://www.mekongwatch.org/platform/bp/supplement/english-LS2_20151112.pdf.

¹⁸⁴ Kraissak Choonhavan, "Vietnam demands halt to Mekong dams," (2014), China Dialogue, <https://chinadialogue.net/en/energy/7032-vietnam-demands-halt-to-mekong-dams/>.

โดยสรุป สถานการณ์การขยายตัวของจีนผ่านโครงการเชื่อมในแม่น้ำโขงมีหลายแง่มุม โดยเน้นถึงความตึงเครียดระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ, พลวัตทางการเมือง, ความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม และความเปราะบางที่ตีของท้องถิ่น ตัวอย่างของลาว กัมพูชา และเวียดนามแสดงให้เห็นถึงความซับซ้อนที่แฝงอยู่ในความท้าทายเหล่านี้ กระนั้น ท่ามกลางการต่อสู้เหล่านี้ บทบาทของภาคประชาสังคมก็เข้ามาในฐานะองค์กรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการต่อต้านการสร้างเขื่อน เพื่อสร้างความมั่นใจว่าผลประโยชน์และความเปราะบางที่ตีของประชาชนในท้องถิ่นจะไม่ถูกรุกราน

3.10 การแผ่ขยายอิทธิพลของจีนเหนือลุ่มน้ำโขงผ่านทฤษฎี Zoning

Technology

"Zoning Technology" เป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่สามารถใช้ในการทำความเข้าใจโครงสร้างอำนาจภายในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ให้กรอบข้อมูลเชิงลึกสำหรับการวิเคราะห์โครงสร้างพลังงานในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง แนวคิดนี้หมายถึงการสร้างเขตหรือพื้นที่พิเศษโดยรัฐในภูมิภาคที่จัดให้มีพื้นที่สำหรับประเทศมหาอำนาจหรือทุนภายนอกเพื่อใช้อิทธิพลของตน ซึ่งมักต้องแลกมาด้วยสิทธิของชุมชนท้องถิ่นและความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม โดยการสร้างเขตเหล่านี้ รัฐจะอำนวยความสะดวกในกิจกรรมของอำนาจภายนอกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมักมีกรอบทางกฎหมายที่จำกัดน้อยกว่า ทำให้มีอิสระในการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติตามความประสงค์รัฐมหาอำนาจ¹⁸⁵ การตั้ง Zoning มักสะท้อนถึงการยอมรับหรือแม้แต่การสนับสนุนลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรโดยนัย ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการรับรู้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือเกิดขึ้นภายใต้แรงกดดันทางการทูต ซึ่งสถานการณ์ทางเศรษฐกิจหรือการทูต นี้อธิบายได้ว่าเหตุใดรัฐจึงไม่อาจทำหน้าที่เป็นกำลังหลักในการต่อต้านอำนาจภายนอกได้เสมอไป แม้ว่าอำนาจดังกล่าวจะนำไปสู่ผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายก็ตาม

ตัวอย่างเช่น ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ (SEZs) ที่จัดตั้งขึ้นในประเทศต่างๆ เช่น ลาวและกัมพูชา นักลงทุนต่างชาติโดยเฉพาะจากจีนจะได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี มีขั้นตอนการบริหารที่ง่ายขึ้น และสิทธิประโยชน์อื่นๆ เพื่อกระตุ้นการลงทุน¹⁸⁶ โซนเหล่านี้มักขาดกฎระเบียบด้านสิ่งแวดล้อมที่

¹⁸⁵ Aiwa Ong, "The Chinese Axis: Zoning Technologies and Variegated Sovereignty."

¹⁸⁶ Lao PDR Ministry of Planning and Investment Vientiane Capital, "Special Economic Zones in Lao PDR," https://laosez.gov.la/pdf/SEZ_PCL_2021_en.pdf.

ครอบคลุม ซึ่งนำไปสู่การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ มีการการตัดไม้ทำลายป่า และสร้างมลพิษโดยปราศจากการตรวจสอบ ซึ่งในทำนองเดียวกัน การสร้างเขื่อนตามแม่น้ำโขงสามารถมองได้ว่าเป็นส่วนขยายของเขตเศรษฐกิจพิเศษเหล่านี้

อีกตัวอย่างหนึ่งคือเขตเศรษฐกิจพิเศษสามเหลี่ยมทองคำในประเทศลาว¹⁸⁷ ตั้งอยู่ใกล้จุดบรรจบของแม่น้ำโขง อยู่บนชายแดนลาว, เมียนมาร์ และไทย เขตเศรษฐกิจพิเศษแห่งนี้ได้กลายเป็นศูนย์กลางสำหรับการท่องเที่ยวคาสิโน ซึ่งรองรับนักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตาม มักมีข้อกล่าวหาเกี่ยวกับกิจกรรมที่ผิดกฎหมาย เช่น การลักลอบค้าสัตว์ป่าและการค้ายาเสพติด นอกจากนี้การพัฒนาเขตนี้นำไปสู่การย้ายถิ่นฐานของชุมชนท้องถิ่น¹⁸⁸ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเขตที่รัฐอำนวยความสะดวกสามารถส่งผลกระทบในทางลบต่อสิทธิของท้องถิ่นได้อย่างไร สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทของรัฐในการอำนวยความสะดวกผลประโยชน์ของอำนาจภายนอก ซึ่งมักจะกีดกันความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือต้องสังเกตบทบาทของภาคประชาสังคมในการท้าทายสถานะที่เป็นอยู่นี้ ในบริบทนี้ ภาคประชาสังคมกลายเป็นตัวแสดงสำคัญในการท้าทายพลวัตของอำนาจดังกล่าว คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงซึ่งเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลที่ประกอบด้วยตัวแทนจากรัฐบาลและภาคประชาสังคมของกัมพูชา ลาว ไทย และเวียดนาม เป็นเวทีสำหรับความคิดเห็นเหล่านี้ แม้จะมีการวิจารณ์เกี่ยวกับประสิทธิภาพของประชาสังคม แต่ก็ยังเป็นสิ่งหนึ่งที่แสดงถึงความพยายามร่วมกันของภาคประชาสังคมในการผลักดันต่อต้านการแสวงประโยชน์จากแม่น้ำโขง

โดยสรุป แม้ว่าโมเดล "Zoning Technology" จะสามารถเชื่อมต่อลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรและบ่อนทำลายสิทธิในท้องถิ่นและความยั่งยืนทางสิ่งแวดล้อม แต่ในขณะเดียวกันก็ยังสามารถใช้เน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของภาคประชาสังคมในการต่อต้านการโชนนิ่งดังกล่าว การสนับสนุน, การประท้วง และการท้าทายทางกฎหมาย กระทำควบคู่ไปกับการสนับสนุนจากนานาชาติ อาจเป็นแรงต้านที่มีประสิทธิภาพในการต่อต้านอิทธิพลของมหาอำนาจในภูมิภาค

¹⁸⁷ OpenDevelopment Mekong, "Laos Golden Triangle Special Economic Zone booming," (2022), <https://opendevelopmentmekong.net/news/laos-golden-triangle-special-economic-zone-booming/>.

¹⁸⁸ Advocates for Justice and Human Rights, "Mekong Region: Authorities must address the adverse impacts of economic activity in SEZs on the environment and human rights," (2022), <https://www.icj.org/mekong-sezs-human-rights/>.

บทที่ 4

การต่อต้านอำนาจนำและจักรวรรดินิยมทรัพยากร: การวิเคราะห์การ ดำเนินการของภาคประชาสังคมข้ามชาติต่อการสร้างเขื่อนของจีนในแม่น้ำ โขง

ภายในบทนี้ผู้วิจัยได้มุ่งเน้นไปที่การศึกษาแนวทางของกลุ่มประชาสังคมระหว่างประเทศในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง รวมถึงชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรระดับรากหญ้า ที่ได้ต่อต้านหรือคัดค้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงของจีน โดยศึกษาจากงานวิจัย, เอกสารรายงานสาธารณะจากองค์กรที่ทำการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคมในการต่อต้านเขื่อน ท้ายสุดคือการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์โดยตรงในการทำงานกับภาคประชาสังคม ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวจะสามารถสะท้อนสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในพื้นที่ รวมถึงข้อมูลเชิงลึกในส่วนอื่นๆ จากการศึกษางานวิจัยและสัมภาษณ์ภายในบทนี้จะสามารถตรวจสอบแรงจูงใจและกลยุทธ์ของกลุ่มประชาสังคม ตลอดจนผลกระทบของการกระทำของพวกเขาที่มีต่อกระบวนการสร้างเขื่อนและต่อชุมชนท้องถิ่น

คำว่า "การมีส่วนร่วม" และ "ประชาธิปไตย" ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในการหารือเพื่อการพัฒนาในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา แต่ผลกระทบของคำเหล่านี้ยังจำกัดอยู่ในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง ซึ่งอิสระในการประท้วงส่วนใหญ่เกิดขึ้นเพียงในไทย ในเวียตนาม ลาว และกัมพูชา มีองค์กรพัฒนาเอกชนไม่กี่แห่งที่เกี่ยวข้องและโอกาสที่การประท้วงในท้องถิ่นจะมีอิทธิพลทางการเมืองยังคงค่อนข้างน้อย อย่างไรก็ตาม มีการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้นในภูมิภาคนี้ เริ่มจากประเทศไทย ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เช่น OXFAM การเคลื่อนไหวนี้ยังเชื่อมโยงกับองค์กรด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ เช่น เครือข่ายแม่น้ำนานาชาติ¹⁸⁹ การศึกษาภาคประชาสังคมข้ามชาติในบทนี้จึงอาจช่วยสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการต่อต้านเขื่อนแม่น้ำโขงของภาคประชาสังคมได้

¹⁸⁹ Vikrom Mathur and Mak Sithirith Joakim Öjendal, *Hydropower Site Selection Processes in the Se San and Sre Pok Basins*, Stockholm Environment Institute (<https://mediamanager.sei.org/>, 2002), https://mediamanager.sei.org/documents/Publications/Policy-institutions/environmental_governance_mekong.pdf.

4.1 ตัวแสดงหลักในภาคประชาสังคมลุ่มน้ำโขง

ผู้มีบทบาทหลักในภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำโขง ได้แก่ ชุมชนท้องถิ่น, องค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (NGOs)¹⁹⁰ ตัวแสดงหลักแต่ละตัวต่างมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกัน **1) ชุมชนท้องถิ่น** ชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญในลุ่มน้ำโขง โดยการร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมในรูปแบบชุมชนท้องถิ่นจะสามารถเพิ่มการเข้าถึงการสื่อสาร, ความไว้วางใจและสร้างความเป็นเจ้าของในท้องถิ่น¹⁹¹ ในลุ่มน้ำโขงความสำเร็จส่วนใหญ่เกิดขึ้นในระดับท้องถิ่นซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการดำเนินการและเคลื่อนไหวใน ส่วนย่อยของลุ่มน้ำ¹⁹² **2) องค์กรไม่แสวงหากำไร (NGOs)** เป็นส่วนสำคัญของการเคลื่อนไหวในลุ่มน้ำโขง พวกเขาสามารถมีอิทธิพลต่อโครงสร้างชุมชนและสถาบันของรัฐ รวมถึงมีบทบาทสำคัญในการรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มกิจกรรมทางการเมืองและสร้างความกระตือรือร้นของประชาชนได้¹⁹³ จากงานวิจัยของ Coleen Fox พบว่า NGOs สามารถใช้ความรู้ที่มีในการต่อต้านหรือตั้งคำถามกับการสร้างเขื่อนแบบเร่งรัดได้¹⁹⁴ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการสร้างความตระหนักรู้ให้แก่ประชาชน

หากมองในบริบทของการต่อต้านเขื่อนของจีน ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมอาจรวมถึง องค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่น องค์กรระดับรากหญ้า และกลุ่มผู้สนับสนุนที่ทำงานเพื่อต่อต้านหรือคัดค้านการสร้างเขื่อนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง ตัวแสดงเหล่านี้อาจได้รับแรงบันดาลใจจากคุณค่า หลักการ และเป้าหมายที่หลากหลาย ซึ่งรวมถึงความต้องการในการปกป้องสิ่งแวดล้อม สิทธิมนุษยชน และสิทธิของชุมชนท้องถิ่น พวกเขาอาจใช้กลวิธีและกลยุทธ์ที่หลากหลายเพื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างเขื่อน รวมถึงการวิจัย การรณรงค์ผ่านสื่อ การลือขบับ และ Grassroots Organizing¹⁹⁵

¹⁹⁰ Coleen Fox and Chris Sneddon, "Transboundary River Basin Agreements in the Mekong and Zambezi Basins: Enhancing Environmental Security or Securitized the Environment?," *International Environmental Agreements Politics Law and Economics* (2007), <https://doi.org/10.1007/s10784-007-9036-4>.

¹⁹¹ S. R. Waisbord, T. Michaelides, and M. Rasmuson, "Communication and Social Capital in the Control of Avian Influenza: Lessons From Behaviour Change Experiences in the Mekong Region," *Global Public Health* (2008), <https://doi.org/10.1080/17441690801887620>.

¹⁹² Jonathan Chenoweth, Sarah Ewing, and Juliet Bird, "Procedures for Ensuring Community Involvement in Multijurisdictional River Basins: A Comparison of the Murray-Darling and Mekong River Basins 1," *Environmental Management* (2002), <https://doi.org/10.1007/s00267-001-0029-8>.

¹⁹³ Zafar Amirov, "Important Issues of Increasing the Role of Non-Governmental Non-Profit Organizations in Preventing Violation of Laws," *The Advanced Science Journal* (2016), <https://doi.org/10.15550/asj.2016.01.042>.

¹⁹⁴ Coleen Fox and Chris Sneddon, "Political Borders, Epistemological Boundaries, and Contested Knowledges: Constructing Dams and Narratives in the Mekong River Basin," *Water* (2019), <https://doi.org/10.3390/w11030413>.

¹⁹⁵ Grassroots Organizing หมายถึงกระบวนการสร้างและระดมทุนการสนับสนุนสำหรับสาเหตุหรือประเด็นเฉพาะผ่านการมีส่วนร่วมและการเสริมอำนาจของประชาชนทั่วไปในระดับท้องถิ่น Grassroots Organizing มักจะเกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายของคนที่มีเป้าหมายหรือข้อกังวล

ตัวแสดงภาคประชาสังคมอาจมีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางของโครงการพัฒนาในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากพวกเขาสามารถระดมการสนับสนุนจากสาธารณะชนและมีอิทธิพลต่อนโยบายและกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลและผู้พัฒนาเอกชน นอกจากนี้ยังสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกและมุมมองที่มีคุณค่าเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมและอาจทำงานเพื่อสนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันมากขึ้นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ บทความของ Margaret E. Keck and Kathryn Sikkink ได้ให้กล่าวไว้ว่าเครือข่ายผู้สนับสนุนข้ามชาติมีความสำคัญในการกำหนดนโยบายในเวทีระหว่างประเทศ และยังเน้นย้ำถึงบทบาทของ NGOs ในฐานะผู้มีบทบาทในการสร้างพื้นที่แบ่งปันข้อมูล และให้คำแนะนำภายในเครือข่ายเหล่านี้¹⁹⁶

ทฤษฎีที่ใช้ในการวิเคราะห์บทบาทของตัวแสดงภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำโขงในบทความนี้ได้แก่ ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมของ Charles Tilly ผู้เขียนเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโอกาสทางการเมืองและการเคลื่อนไหวทางสังคมในหนังสือ "From Mobilization to Revolution" ในปี พ.ศ. 2521¹⁹⁷ ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมของ Charles Tilly มีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดที่ว่า การเคลื่อนไหวทางสังคมไม่หยุดนิ่ง แต่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและเฉพาะเจาะจงสำหรับประเด็นทางการเมืองหรือสังคม¹⁹⁸ Tilly ให้คำจำกัดความของการเคลื่อนไหวทางสังคมว่าเป็นชุดของการแสดง, การจัดแสดง และการรณรงค์ที่ถกเถียงกัน ซึ่งคนธรรมดาสามัญร่วมกันเรียกร้องแก่ผู้อื่น¹⁹⁹ เขามุ่งเน้นไปที่วิธีการที่ผู้คนประท้วงและ "รูปแบบการประท้วง" หรือ เรียกอีกแบบว่า "ละครแห่งความขัดแย้ง" ซึ่งละครดังกล่าวของพวกเขาสามารถแพร่กระจายไปทั่วประเทศได้

CHULALONGKORN UNIVERSITY

ร่วมกัน และทำงานร่วมกันเพื่อดำเนินการร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายนั้น สิ่งนี้สามารถเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่างๆ รวมทั้งการจัดระเบียบชุมชน การฝึกอบรม การสนับสนุน และการดำเนินการโดยตรง Grassroots Organizing สามารถเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อสามารถระดมคนจำนวนมากและสร้างการสนับสนุนจากสาธารณะสำหรับประเด็นเฉพาะ นอกจากนี้ยังสามารถเป็นช่องทางให้กลุ่มคนชายขอบหรือกลุ่มที่ด้อยโอกาสได้รับฟังความคิดเห็นและใช้อิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจ อย่างไรก็ตาม Grassroots Organizing ก็อาจเป็นเรื่องที่ท้าทายได้เช่นกัน เนื่องจากมักเกี่ยวข้องกับการทำงานโดยใช้ทรัพยากรที่จำกัด และอาจต้องสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์เมื่อเวลาผ่านไป นอกจากนี้ยังอาจเสี่ยงต่อการเลือกต้องเลือกกว่าจะให้ความร่วมมือหรือถูกรับปราบปรามโดยรัฐบาลหรือผู้มีบทบาทอื่นที่มีทรัพยากรหรืออำนาจมากกว่า

¹⁹⁶ Margaret E. Keck and Kathryn Sikkink, "Transnational Advocacy Networks in International and Regional Politics," *International Social Science Journal* (1999): 91-92, <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00179>.

¹⁹⁷ CHARLES TILLY, *From Mobilization to Revolution* ed. First (Newbery Award Records, Inc. , 1978). <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/From-Mobilization-to-Revolution-by-Charles-Tilly-1.pdf>.

¹⁹⁸ Niki Joseph paul Alsford, "We Believe in Life Before Death: The Christian Aid Movement in Taiwan, 1970-78," *Journal of Historical Archaeology & Anthropological Sciences* (2018), <https://doi.org/10.15406/jhaas.2018.03.00098>.

¹⁹⁹ Riva Kastoryano, "Review Symposium: Contested Citizenship," *Ethnicities* (2008), <https://doi.org/10.1177/14687968080080010102>.

ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมระบอบองค์ประกอบหลักหลายประการของการเคลื่อนไหวที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งรวมถึงความรู้สึกร่วมของความคับข้องใจหรือความอยุติธรรม, ความรู้สึกของอัตลักษณ์ร่วมและความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในบริบทของกลุ่มน้ำโขง ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาและทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวของผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมที่สนับสนุนประเด็นต่างๆ เช่น การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม, สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยการตรวจสอบแรงจูงใจและกลยุทธ์ของนักแสดงเหล่านี้ ทฤษฎีการเคลื่อนไหวทางสังคมสามารถช่วยให้เข้าใจถึงความท้าทายและโอกาสที่พวกเขาเผชิญในการพัฒนาสาเหตุและบรรลุเป้าหมายของพวกเขา อีกทั้งกรอบนี้ยังสามารถใช้เพื่อวิเคราะห์โอกาสและข้อจำกัดทางการเมืองที่ขบวนการเหล่านี้เผชิญ เช่น ระดับการสนับสนุนจากรัฐบาลระดับภูมิภาคและระดับชาติ, ประสิทธิภาพของการสนับสนุนระหว่างประเทศและการตอบสนองของบริษัทและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเชิง ตัวแสดงภาคประชาสังคมในกลุ่มน้ำโขงสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ตามเป้าหมาย กิจกรรม และความสัมพันธ์กับตัวแสดงอื่นๆ หากวิเคราะห์จากหมวดหมู่ทั่วไป อาจสามารถแบ่งได้ดังนี้ องค์กรด้านสิ่งแวดล้อมและสิทธิ, องค์กรชุมชน, องค์กรตามความเชื่อและองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนา

ตัวอย่างของตัวแสดงภาคประชาสังคมและผู้มีบทบาทที่ทำงานเกี่ยวกับปัญหาเขื่อนแม่น้ำโขงในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขง ได้แก่ The Save the Mekong Coalition ซึ่งเป็นเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มชุมชน และบุคคลที่เกี่ยวข้องที่ทำงานเพื่อปกป้องแม่น้ำโขงและระบบนิเวศ แนวร่วมจัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2552 เพื่อตอบสนองต่อข้อเสนอก่อสร้างเขื่อนไซยะบุรีในลาว ซึ่งเป็นโครงการเขื่อนที่จะปิดกั้นแม่น้ำโขง ส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของผู้คนนับล้านที่ต้องพึ่งพาแม่น้ำเพื่อเป็นอาหาร น้ำ และการขนส่ง

หลายองค์กรจึงรวมตัวกันเพื่อจัดตั้ง The Save the Mekong Coalition ได้แก่ International Rivers, WWF และเครือข่ายคนไทยในกลุ่มน้ำโขง แนวร่วมมีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง และสนับสนุนการปกป้องระบบนิเวศของแม่น้ำและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น กลุ่มพันธมิตรได้ทำงานเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง และได้สนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมมากขึ้น²⁰⁰

²⁰⁰ "About Us," 2021, <https://savethemekong.net/about-us/>.

แนวร่วมพิทักษ์แม่น้ำโขงมีข้อเรียกร้องหลักหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการเสนอสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง การเรียกร้องเหล่านี้รวมถึง:

- 1) เขื่อนในแม่น้ำโขงคุกคามการดำรงชีวิตของผู้คนนับล้านที่ต้องพึ่งพาแม่น้ำเพื่อเป็นอาหาร น้ำ และการขนส่ง แม่น้ำโขงเป็นแหล่งอาหารและรายได้ที่สำคัญของชุมชนริมฝั่ง และการสร้างเขื่อนอาจนำไปสู่การสูญเสียพื้นที่ประมงและเกษตรกรรมที่สำคัญ
- 2) เขื่อนในแม่น้ำโขงอาจส่งผลกระทบต่อนิเวศวิทยาอย่างมีนัยสำคัญ รวมถึงการสูญเสียที่อยู่อาศัยที่สำคัญของปลาและสัตว์ป่าอื่นๆ แม่น้ำโขงเป็นแหล่งอาศัยของประชากรปลาที่มีความหลากหลายมากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และการสร้างเขื่อนอาจนำไปสู่การสูญพันธุ์ของปลาหลายชนิด
- 3) กระบวนการอนุมัติและสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงมีความคลุมเครือและขาดความโปร่งใส แนวร่วม Save the Mekong สนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมมากขึ้นซึ่งเกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการตัดสินใจ
- 4) ค่าใช้จ่ายในการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงอาจเกินดุลกับผลประโยชน์ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของโครงการเขื่อนมักถูกพูดเกินจริง ในขณะที่ต้นทุนในแง่ของผลกระทบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมักถูกละเลย
- 5) แนวทางการแก้ปัญหาทางเลือก เช่น แหล่งพลังงานหมุนเวียนและแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ควรได้รับการสำรวจเป็นทางเลือกแทนการสร้างเขื่อน แนวร่วม Save the Mekong สนับสนุนแนวทางการพัฒนาแบบองค์รวมที่คำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นและความสมบูรณ์ของระบบนิเวศของแม่น้ำโขง

โดยรวมแล้ว แนวร่วมอนุรักษ์แม่น้ำโขงมีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง และเพื่อสนับสนุนแนวปฏิบัติด้านการพัฒนาที่ยั่งยืนที่ปกป้องระบบนิเวศของแม่น้ำและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น

องค์กรถัดมาที่จะถูกพูดถึงคือ International Rivers ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับ The Save the Mekong Coalition แต่มีจุดแตกต่างกันทางนัยสำคัญในเรื่องของขนาดเป้าหมาย กล่าวคือ ในขณะที่ทั้งสององค์กรทำงานเพื่อปกป้องแม่น้ำโขงจากผลกระทบด้านลบของการสร้างเขื่อน The Save the Mekong Coalition มีเป้าหมายระดับภูมิภาคในการหยุดการสร้างเขื่อน ในขณะที่

International Rivers มีเป้าหมายในระดับโลกและทำงานเพื่อส่งเสริมแนวทางการจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โดย International Rivers เป็นองค์กร NGOs ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2528 โดยกลุ่มนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมระดับรากหญ้าที่กังวลเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ต่อแม่น้ำและชุมชนที่ต้องพึ่งพาอาศัย องค์กรก่อตั้งขึ้นครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา แต่หลังจากนั้นได้ขยายการดำเนินงานเพื่อรวมสำนักงานในหลายประเทศทั่วโลก International Rivers ทำงานเพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์แม่น้ำและปกป้องสิทธิของชุมชนที่ต้องพึ่งพาแม่น้ำในการดำรงชีวิต ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา International Rivers ได้มีส่วนร่วมในการรณรงค์เพื่อหยุดโครงการสร้างเขื่อนในแม่น้ำทั่วโลก รวมถึงแม่น้ำโขงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ องค์กรยังได้ทำงานเพื่อส่งเสริมการแก้ปัญหาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันในการผลิตพลังงาน เช่น ระบบพลังงานหมุนเวียนแบบกระจายอำนาจและมาตรการด้านประสิทธิภาพพลังงาน หนึ่งในข้อเรียกร้องหลักของ International Rivers เกี่ยวกับแม่น้ำโขงคือโครงการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ โดยเฉพาะโครงการในประเทศต้นน้ำ เช่น จีน ลาว และกัมพูชา อาจมีศักยภาพที่จะก่อให้เกิดอันตรายอย่างมากต่อชุมชนและระบบนิเวศที่อยู่ปลายน้ำ

International Rivers เรียกร้องว่าการสร้างเขื่อนและโครงการโครงสร้างพื้นฐานด้านน้ำอื่นๆ ในแม่น้ำโขงอาจส่งผลกระทบต่อรูปแบบการไหลของธรรมชาติของแม่น้ำ ประชากรปลาและกระบวนการเคลื่อนย้ายตะกอน ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรักษาความสมบูรณ์ของระบบนิเวศท้ายน้ำและ การดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น องค์กรยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและเศรษฐกิจของโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ รวมถึงการบังคับพลัดถิ่น การสูญเสียที่ดินและทรัพยากร และผลกระทบต่อมรดกทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม

กล่าวโดยสรุป แนวร่วม Save the Mekong มุ่งเน้นไปที่การสร้างความตระหนักรู้แก่สาธารณชนเป็นหลัก, สนับสนุนชุมชนท้องถิ่นและความรับผิดชอบด้านนโยบายภายในภูมิภาคแม่น้ำโขง²⁰¹ ในขณะที่ International Rivers จะมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมในการวิจัย, การสนับสนุน, การรณรงค์และการสร้างขีดความสามารถในระดับต่างๆ (ท้องถิ่น, ระดับชาติ, ระดับภูมิภาคและระดับโลก) เพื่อให้ภาคประชาสังคมมีอิทธิพลต่อนโยบายและการปฏิบัติของรัฐบาล, ธนาคาร, บริษัทและสถาบันอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน²⁰²

²⁰¹ "About Us," <https://savethemekong.net/about-us/>.

²⁰² International Rivers, "OUR WORK IN THE MEKONG BASIN," <https://www.internationalrivers.org/where-we-work/asia/mekong/>.

4.2 แรงจูงใจและเป้าหมายของกลุ่มประชาสังคม

กลุ่มประชาสังคมกลุ่มแม่น้ำโขง รวมทั้งไทย กัมพูชา และเวียดนาม ได้คัดค้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงของจีนด้วยเหตุผลหลายประการ หลายกลุ่มได้รับแรงบันดาลใจจากความกังวลเกี่ยวกับสิทธิจรรยาบรรณด้านทรัพยากร เนื่องจากพวกเขาเชื่อว่าเขื่อนจะเป็นประโยชน์ต่อจีนเป็นหลักโดยชุมชนท้องถิ่นในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงต้องสูญเสียไป กลุ่มอื่นๆ ให้ความสำคัญกับความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม โดยอ้างว่าเขื่อนจะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศของแม่น้ำโขงและชุมชนที่พึ่งพาแม่น้ำโขง ยังมีอีกหลายคนเน้นย้ำถึงสิทธิของชุมชนท้องถิ่น โดยอ้างว่าชุมชนเหล่านี้ไม่ได้รับการปรึกษาหารือหรือขอความเห็นชอบอย่างเพียงพอสำหรับผลกระทบด้านลบจากเขื่อน กล่าวโดยสรุปกลุ่มประชาสังคมลุ่มน้ำโขงพยายามต่อต้านหรือคัดค้านเขื่อนเพื่อปกป้องชุมชน สิ่งแวดล้อม และสิทธิการมีส่วนร่วมโดยการตัดสินใจประเด็นสาธารณะของประชาชน

กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านหรือคัดค้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงมักได้รับแรงจูงใจจากค่านิยม หลักการและเป้าหมายที่หลากหลายส่วนมากมาจากการขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในพื้นที่ของตน ความแพร่หลายของความขัดแย้งเกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งบ่งชี้ว่าปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้²⁰³ แรงจูงใจของภาคประชาสังคมสามารถแบ่งประเด็นแรงจูงใจออกเป็นหัวข้อดังนี้

4.2.1 แรงจูงใจด้านการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม

ภาคประชาสังคมหลายกลุ่มแย้งว่าเขื่อนมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งขัดขวางการไหลของแม่น้ำตามธรรมชาติและส่งผลกระทบต่อการมีปลาและทรัพยากรสัตว์น้ำอื่น ๆ กลุ่มเหล่านี้มักได้รับแรงบันดาลใจจากความปรารถนาที่จะปกป้องสิ่งแวดล้อมและเพื่อให้แน่ใจว่าการพัฒนาทรัพยากรเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบ ตัวอย่างที่แสดงถึงแรงจูงใจดังกล่าว เช่น การเคลื่อนไหวขององค์กรภาคประชาสังคมของไทยและกัมพูชา รวมถึง Cambodia Mekong Alliance (CMA) และ Neewat Riokeo ที่ได้ปฏิเสธคำเชิญจากรัฐบาลลาวให้เข้าร่วมการประชุมผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระดับภูมิภาคเกี่ยวกับเขื่อนปากลายในแม่น้ำโขง การประชุมจัดขึ้นในเดือนกันยายน

²⁰³ Philippe Le Billon, "Environmental Conflict," in *The Routledge Handbook of Political Ecology*, ed. Gavin Bridge Tom Perreault, James McCarthy (London: Routledge, 2020).

พ.ศ. 2561 ระหว่างกระบวนการปรึกษาหารือล่วงหน้า (PNPCA) 6 เดือนของคณะกรรมการแม่โขง (MRC) ซึ่งเริ่มขึ้นในเดือนสิงหาคม องค์กรเหล่านี้ซึ่งเคยแสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของเขื่อนปากเลและปากเบงที่จะมีต่อสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตของชุมชนแม่น้ำในภูมิภาค เลือกว่าจะไม่เข้าร่วมการประชุมเนื่องจากเชื่อว่าการเข้าร่วมการประชุมจะบ่งบอกถึงการยอมรับข้อตกลงของพวกเขาเกี่ยวกับการสร้างเขื่อน²⁰⁴ ซึ่งอาจส่งผลให้การสร้างเขื่อนเกิดเร็วขึ้น

4.2.2 แรงจูงใจในการต่อต้านจักรวรรดินิยมทรัพยากร

กลุ่มประชาสังคมในลุ่มน้ำโขงได้รับแรงกระตุ้นจากประเด็นลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากรและผลกระทบด้านลบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม กรอบการปกครองแบบจักรวรรดินิยมนี้เห็นได้ชัดในการกระทำของประเทศต่างๆ เช่น จีน การพัฒนาที่ไม่เท่าเทียมกันสามารถนำไปสู่การพึ่งพาเงินในด้านทรัพยากร และทำให้ชุมชนและประเทศโดยรอบตกอยู่ในภาวะด้อยพัฒนา สิ่งที่กำลังมาข้างหน้าสะท้อนออกมาในบทวิเคราะห์ของ Brahma Chellaney ที่กล่าวว่าเขื่อนกำลังลดการไหลของน้ำจืดและตะกอนจากเทือกเขาหิมาลัยลงสู่ทะเล ทำให้เกิดการรุกรานของน้ำทะเลและทำให้ชาวนาต้องเปลี่ยนไปทำนาแก้งหรือปลูกต้นกกแทน การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำจนถึงปี พ.ศ. 2583 ซึ่งรวมถึงการสร้างเขื่อนของจีนที่เพิ่มมากขึ้น จะส่งผลให้ปริมาณปลาตกลง 40-80% เขื่อนยังขัดขวางวงจรน้ำท่วมประจำปีของแม่น้ำโขง ทำให้ปริมาณปลาตกลง และทำให้ผลผลิตข้าวลดลง และท้ายที่สุดเขื่อนของจีนอาจสามารถใช้เป็นอาวุธในการควบคุมน้ำได้²⁰⁵ ซึ่งสอดคล้องกับมุมมองของ Stevan Harrell ที่ให้เหตุผลว่าโครงการริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (BRI) ของจีนเป็นรูปแบบหนึ่งของลัทธิจักรวรรดินิยมที่พยายามรักษาทรัพยากรของประเทศและขยายอิทธิพลเหนือประเทศอื่นๆ Harrell เปรียบเทียบ BRI กับจักรวรรดินิยมอเมริกาในอดีตและปัจจุบันและเปรียบเทียบกับจักรวรรดิอังกฤษ บทความนี้ยังเน้นย้ำความคล้ายคลึงกันระหว่าง BRI กับระยะก่อนหน้าของลัทธิจักรวรรดินิยมจีน รวมถึงการแสวงประโยชน์จากทรัพยากรจากภูมิภาครอบนอกภายในประเทศ Harrell สรุปโดยสังเกตว่า BRI เป็นความคิดริเริ่มของอาณานิคมที่พยายามรักษาทรัพยากรสำหรับจีนในขณะที่จีนเติบโตเกิน

²⁰⁴ "Regional CSOs Boycott Mekong River Forum Over Opposition to Lao Dam," 2018,

<https://www.rfa.org/english/news/laos/regional-csos-boycott-mekong-river-forum-09212018164238.html>.

²⁰⁵ BRAHMA CHELLANEY, "Damming the Mekong Basin to Environmental Hell," (2019), <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-dams-mekong-basin-exacerbate-drought-by-brahma-chellaney-2019-08>.

กว่าอุปทานภายในประเทศ โดยการขยายอาณาเขตนี้นับว่าไม่มีข้อแก้ตัวทางศีลธรรม เฉกเช่น
อุดมการณ์ของสหรัฐฯ ในการเผยแพร่ประชาธิปไตย²⁰⁶

จากข้อมูลที่กำลังมาข้างต้นนำไปสู่การผลักดันอย่างแข็งขันจากกลุ่มประชาสังคมเพื่อสร้าง
ความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และสนับสนุนแนว
ทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้นในภูมิภาค ตัวอย่างหนึ่งที่เป็นภาพสะท้อนของการต่อต้านการดูด
ทรัพยากรเพื่อพัฒนาของจีนจากภาคประชาสังคมปรากฏขึ้นในถ้อยแถลงการณ์ของกลุ่มพันธมิตร
ปกป้องแม่น้ำโขง (Save the Mekong) ใจความว่า “ถึงเวลาแล้วที่ต้องยกเลิกการสร้างเขื่อนแม่น้ำ
โขงอย่างถาวร และให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและเท่าเทียมกันด้านพลังงานทางเลือกที่เคารพสิทธิ
ของชุมชน ภูมิภาคแม่น้ำโขงมีศักยภาพและความยั่งยืนด้านพลังงานทางเลือกสูงมาก ประกอบกับ
ต้นทุนและการผลิตที่ลดลง เทคโนโลยีด้านการกักเก็บและการส่งผ่านพลังงานที่พัฒนาขึ้น ยิ่งทำให้
ต้องตระหนักถึงการเข้าถึงพลังงานและความมั่นคงของประชาชนและเศรษฐกิจของภูมิภาค โดยไม่ต้อง
ทำลายแม่น้ำและทรัพยากรธรรมชาติ มากกว่านั้น มาตรการประหยัดพลังงานและพลังงานทางเลือก
ยังสามารถเกิดขึ้นอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และมีต้นทุนถูกกว่าเขื่อนไฟฟ้าขนาดใหญ่ที่รวมศูนย์
อำนาจ”²⁰⁷

ตัวอย่างแถลงการณ์อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งสะท้อนถึงแรงจูงใจในการต่อต้านการขยายอำนาจของ
จีนปรากฏขึ้นในแถลงการณ์ของ เครือข่ายประชาชนไทย 8 จังหวัดลุ่มน้ำโขง ซึ่งกล่าวว่า “เมื่อ
ทางการจีนพูดเสมอว่า ‘ “พวกเราต่างดื่มกินน้ำจากแม่น้ำสายเดียวกัน” ’ อันหมายถึงการเป็นพี่น้อง
และร่วมแบ่งปันกัน เราจึงขอเรียกร้องให้ทางการจีน ยอมรับว่า เขื่อนแม่น้ำล้านช้าง-แม่น้ำโขงตอนบน
ในจีน และการบริหารจัดการน้ำจากเขื่อน เป็นปัจจัยที่สำคัญของปัญหาการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศ
และผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในลุ่มน้ำโขง และขอเรียกร้องให้จีนทบทวนท่าที ที่จะไม่อาศัยอำนาจทาง
เศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงและความได้เปรียบด้านภูมิศาสตร์เพื่อปิดความรับผิดชอบ หรือ

²⁰⁶ Stevan Harrell, "Downstream is actually downstream: BRI, hydropower, and Chinese imperialism in Southeast Asia," (2021), <https://munkschool.utoronto.ca/belt-road/research/downstream-actually-downstream-bri-hydropower-and-chinese-imperialism-southeast-asia>.

²⁰⁷ "พันธมิตรฯ แม่น้ำโขง จี้รัฐบาลลุ่มน้ำโขงยกเลิกเขื่อนสานะคาม เปลี่ยนผ่านสู่พลังงานทางเลือก," พ.ศ. 2563, <https://www.bangkokbiznews.com/social/883347>.

พยายามเบี่ยงเบนทุกข้อมูล ข้อถกเถียง และการเรียกร้องของประชาชนให้เป็นเพียงการถูกแทรกแซงจากการเมืองโลก”²⁰⁸

ถ้อยแถลงดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแรงจูงใจของการแสวงหาผลประโยชน์จากทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงของจักรวรรดินิยมผ่านการกระทำของประเทศต่างๆ เช่น จีน ซึ่งถูกกล่าวหาว่าดูดซับทรัพยากรจากภูมิภาคเพื่อการพัฒนาของตนเอง ทำให้เกิดการกระจายทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นและประเทศรอบข้างด้อยพัฒนา แถลงการณ์เน้นย้ำถึงแรงผลักดันจากกลุ่มประชาสังคมในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบเหล่านี้ และสนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนมากขึ้น กลุ่มเหล่านี้กำลังเรียกร้องให้จีนตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนและเลือกใช้แหล่งพลังงานทางเลือกที่ยั่งยืนกว่า

4.2.3 แรงจูงใจในความต้องการความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม

ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมหมายถึงการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและการมีส่วนร่วมอย่างมีความหมายของทุกคน โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว ชาติกำเนิด หรือรายได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนา, การนำไปใช้และการบังคับใช้กฎหมายข้อบังคับและนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดการกับการกระจายภาระด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไม่สมส่วน เช่น ขยะพิษและมลพิษ คำนี้ถูกกำหนดขึ้นเป็นครั้งแรกโดยศาสตราจารย์ Benjamin Chavis และ United Church of Christ's Commission for Racial Justice ในปี ค.ศ. 1987²⁰⁹ ซึ่งสอดคล้องกับสถานการณ์แม่น้ำโขงในปัจจุบัน ภาคประชาสังคมหลายกลุ่มแย้งว่าเขื่อนส่งผลกระทบต่อชุมชนชายขอบอย่างไม่สมส่วน โดยเฉพาะชุมชนที่เปราะบางอยู่แล้วเนื่องจากความยากจน, การเลือกปฏิบัติหรือปัจจัยอื่นๆ ภาคประชาสังคมเหล่านี้จึงมักได้รับแรงบันดาลใจจากความมุ่งมั่นต่อความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และพยายามเพื่อให้มั่นใจว่าสิทธิและผลประโยชน์ของชุมชนทั้งหมดได้รับการเคารพและปกป้อง

²⁰⁸ "แถลงการณ์เรียกร้องจีนยอมรับปัญหาผลกระทบข้ามพรมแดนจากเขื่อนจินตอบน," พ.ศ. 2565,

<https://www.mymekong.org/document/statement042022/>.

²⁰⁹ "A Movement Is Born: Environmental Justice and the UCC," https://www.ucc.org/what-we-do/justice-local-church-ministries/justice/faithful-action-ministries/environmental-justice/a_movement_is_born_environmental_justice_and_the_ucc/.

ตัวอย่างที่แสดงถึงแรงจูงใจดังกล่าวสามารถพบได้ในรายงานของ Living River Siam Association ที่กล่าวถึงโครงการเชื่อมปากมูลในประเทศไทยได้รับการอนุมัติและเสร็จสิ้นในปี พ.ศ. 2537 ท่ามกลางการคัดค้านจากชาวบ้านในพื้นที่เนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและระบบนิเวศ มีการนำเสนอเชื่อมเป็นวิธีการพัฒนา แต่ท้ายที่สุดชาวบ้านไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและไม่ได้รับการชดเชยที่เพียงพอ การสร้างเขื่อนส่งผลให้เกิดผลกระทบด้านลบต่อสังคมและระบบนิเวศ รวมถึงการสูญเสียวิถีชีวิต การสลายตัวของชุมชน และการลดจำนวนประชากรปลา ชาวบ้านพยายามเรียกร้องความสนใจแต่ถูกเพิกเฉยและพบกับความรุนแรงและถูกจับกุม สถานการณ์นี้ก่อให้เกิดประเด็นการพัฒนาที่ไม่เป็นธรรมและทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความยุติธรรมของการพัฒนา ซึ่งนำไปสู่การเรียกร้องให้มีการประเมินใหม่เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาของรัฐและให้ความสำคัญกับความจำเป็นของชุมชนชายขอบ²¹⁰

แรงจูงใจเกี่ยวกับการเรียกร้องความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมหลายประเทศ แต่หลายครั้งกลับไม่ได้รับความยุติธรรมที่เรียกร้องและถูกจัดการโดยภาครัฐ โดยจะเห็นได้จากนักเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในกัมพูชาที่กำลังเผชิญกับการประท้วงประท้วงและความยุติธรรมสำหรับความพยายามในการปกป้องสิ่งแวดล้อม นักเคลื่อนไหว 3 คน ได้แก่ ลอง คุณเทีย, พูน แก้วรัชมี และทูน ราธา ถูกตั้งข้อหาข่มขู่ปลุกปั่นที่เกี่ยวข้องกับการประท้วงต่อต้านโครงการป่าไม้และน้ำ และขณะนี้ถูกเพิ่มข้อหาสมรู้ร่วมคิดต่อต้านรัฐบาล ซึ่งอาจส่งผลให้ได้รับโทษจำคุกอย่างน้อยคนละ 10 ปี ตัดสิน ศาลได้นำตัวนักเคลื่อนไหวมาสอบปากคำโดยไม่มีทนายความ การตั้งข้อหาถูกมองว่าเป็นความพยายามข่มขู่กบฏผู้รักสิ่งแวดล้อมคนอื่นๆ และส่งข้อความว่าการปกป้องสิ่งแวดล้อมจะถูกลงโทษ ซึ่งตรงกันข้ามกับความมุ่งมั่นของรัฐบาลในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ²¹¹ แต่ท้ายที่สุดความพยายามเหล่านี้จะช่วยดึงความสนใจไปที่ประเด็นความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและผลกระทบด้านลบของโครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

จากคำให้สัมภาษณ์ของคุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ ประธานมูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำอย่างบูรณาการและมีบทบาทเป็น NGO ซึ่งลงพื้นที่เพื่อดูผลกระทบของเขื่อนแม่น้ำโขงโดยตรง พบว่าภาคประชาสังคมส่วนมากเป็นผู้ได้รับผลกระทบจากความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม ในกรณีของคุณ

²¹⁰ ชยันต์ วรรธนะภูติ, "ความยุติธรรมในการพัฒนา : กรณีเชื่อมปากมูล," (พ.ศ. 2543), http://www.livingriversiam.org/3river-thai/pm/pm_a/a22.htm.

²¹¹ "Civil society in the Mekong: What can we learn from environmental struggles?," 2022, <https://www.newmandala.org/civil-society-in-the-mekong-what-can-we-learn-from-environmental-struggles/>.

หาญณรงค์เช่นกัน โดย แรงจูงใจของคุณหาญณรงค์ในการเข้ามาทำงานช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่อง เชื้อนเกิดจากสมัยเป็นนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและได้มีการไปออกค่ายอาสา พบว่าข้อมูล ชาวบ้านไม่ทันต่อระบบราชการ อีกทั้งราชการมักมีการปกปิดข้อมูลที่แท้จริง และมีเจตนาเอาเปรียบ ในเชิงปกปิดข้อมูล ภายหลังจากค่ายอาสาเป็นจำนวนกว่า 8 ครั้งคุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ จึงตัดสินใจ ทำงานช่วยเหลือชาวบ้าน โดยคุณหาญณรงค์ได้ทำงานในองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมกว่า 20 ปี ทั้งในนามส่วนตัวและในนามของมูลนิธิเพื่อการบริหารจัดการน้ำ จากคำสัมภาษณ์ของคุณหาญ ณรงค์ ได้กล่าวว่าตนพบเจอกับความพยายามกดดันจากเจ้าหน้าที่รัฐมาโดยตลอด ทั้งจากการส่งคนมา กดดันโดยตรงและการส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจมาติดตามในตอนที่ทำให้ความรู้แก่ประชาชนในพื้นที่ คุณหาญณรงค์ได้แก้ปัญหาโดยการพยายามดำเนินการภายใต้กรอบที่กฎหมายได้กำหนดไว้ให้สามารถ ทำได้²¹²

นอกเหนือจากประเด็นด้านความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มภาคประชาสังคมได้หยิบยก ข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขงและชุมชน รวมถึงผลกระทบทางลบต่อ ความหลากหลายทางชีวภาพและระบบนิเวศ ความมั่นคงของระบบเกษตรกรรมและระบบนิเวศในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง²¹³ การประมง (ซึ่งหมายรวมถึงการประมงในโตนเลสาบของกัมพูชา)²¹⁴ นอกจากนี้ ศักยภาพของผลกระทบที่ไม่อาจแก้ไขได้ต่อระบบอุทกวิทยา การเกษตร และระบบนิเวศทั่วทั้งลุ่มน้ำ ยังเป็นประเด็นถกเถียงอย่างเข้มข้นและความกังวลในระดับนานาชาติที่เพิ่มมากขึ้น²¹⁵

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย CHULALONGKORN UNIVERSITY

4.2.4 แรงจูงใจด้านสิทธิมนุษยชน

ภาคประชาสังคมบางกลุ่มแย้งว่าเขื่อนมีผลกระทบในทางลบต่อสิทธิและการดำรงชีวิตของ ชุมชนท้องถิ่น และละเมิดมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กลุ่มเหล่านี้มักได้รับแรงบันดาลใจ จากความมุ่งมั่นต่อสิทธิมนุษยชนและเพื่อให้มั่นใจว่าสิทธิและศักดิ์ศรีของบุคคลทุกคนได้รับการเคารพ

²¹² คำสัมภาษณ์เชิงลึก คุณ หาญณรงค์ เยาวเลิศ 23/03/2023

²¹³ Thanh Duc Dang et al., "Hydrological Alterations From Water Infrastructure Development in the Mekong Floodplains," *Hydrological Processes* (2016), <https://doi.org/10.1002/hyp.10894>.

²¹⁴ Hong Yang and Roger J. Flower, "Potentially Massive Greenhouse-Gas Sources in Proposed Tropical Dams," *Frontiers in Ecology and the Environment* (2012), <https://doi.org/10.1890/12.wb.014>.

²¹⁵ Yadu Pokhrel et al., "A Review of the Integrated Effects of Changing Climate, Land Use, and Dams on Mekong River Hydrology," *Water* (2018), <https://doi.org/10.3390/w10030266>.

กลุ่มภาคประชาสังคมมักได้รับแรงจูงใจในการต่อต้านเขื่อนจากผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสิทธิที่ตนพึงมี เนื่องจากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่มีผลกระทบอย่างมากต่อการพัฒนามนุษย์และมีต้นทุนสูงต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนริมชายฝั่ง ตามรายงานของคณะกรรมการเขื่อนโลก (World Commission on Dams) ในปี พ.ศ. 2543 ประชาชนราว 40 ถึง 80 ล้านคนถูกบังคับให้ย้ายถิ่นฐาน โดยกว่า 470 ล้านคนได้รับผลกระทบอย่างหนักต่อการดำรงชีวิต ชนพื้นเมืองได้รับความเดือดร้อนมากที่สุด โดยผู้หญิงและเด็กผู้หญิงต้องเผชิญกับความยากลำบากในการเข้าถึงน้ำสะอาดคณะกรรมการ UNHR ได้เสนอกรอบใหม่สำหรับการตัดสินใจเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนเพื่อรับรองสิทธิของผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งรวมถึงการชดเชยที่เป็นธรรมและการรักษาระบบนิเวศ แต่คำแนะนำเหล่านี้ยังไม่ได้นำไปปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ ทุกวันนี้ แม่น้ำและชุมชนหลายแห่งยังคงถูกคุกคามจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งละเลยสิทธิมนุษยชนและไม่สนใจคำแนะนำของสหประชาชาติและสถาบันอื่นๆ²¹⁶ โดยรวมแล้ว กลุ่มประชาสังคมแม่น้ำโขงมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค พวกเขาทำงานเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับประเด็นสิทธิมนุษยชน สนับสนุนสิทธิของกลุ่มคนชายขอบและผู้ด้อยโอกาส และให้ความช่วยเหลือแก่เหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน

"กลุ่มประชาสังคมที่โดดเด่นที่สุดกลุ่มหนึ่งที่เน้นการละเมิดมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนในแม่น้ำโขงคือ International Rivers องค์กรนี้มุ่งมั่นที่จะปกป้องแม่น้ำและปกป้องสิทธิของชุมชนที่ต้องพึ่งพาแม่น้ำ พวกเขาสร้างความตระหนักรู้อย่างแข็งขันเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนในแม่น้ำโขงและสนับสนุนการพัฒนาพลังงานทางเลือก International Rivers มุ่งเน้นไปที่ผลกระทบของเขื่อนขนาดใหญ่ที่มีต่อแม่น้ำ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมโดยมุ่งมั่นที่จะป้องกันการสร้างเขื่อนที่เป็นอันตรายช่วยเหลือชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อนใน ได้รับค่าชดเชยและการตั้งถิ่นฐานใหม่อย่างยุติธรรม และส่งเสริมทางเลือกที่ยั่งยืนแทนเขื่อนขนาดใหญ่ International Rivers ทำงานเกี่ยวกับแม่น้ำโขงมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2528²¹⁷ เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ทำการวิจัย และสนับสนุนผลกระทบของเขื่อนต่อแม่น้ำโขงและประชาชน พวกเขาใช้กลยุทธ์ต่างๆ เช่น การสนับสนุนการวิจัย และการระดมชุมชนเพื่อสร้างความตระหนักและมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขง

²¹⁶ "Joint statement on the human rights of people affected by dams and other water infrastructure," 2021, <https://www.ohchr.org/en/statements/2021/11/joint-statement-human-rights-people-affected-dams-and-other-water-infrastructure>.

²¹⁷ "History & Successes," <https://www.internationalrivers.org/about/history-and-successes/>.

นอกจากนี้ยังร่วมมือกับกลุ่มประชาสังคมอื่นๆ ชุมชนท้องถิ่น และรัฐบาลเพื่อส่งเสริมการพัฒนาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืนและมีความรับผิดชอบ International Rivers เผยแพร่รายงานที่สร้างความกังวลอย่างมากเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนไซยะบุรีที่เสนอในลาวต่อแม่น้ำโขงและผู้คนในแม่น้ำโขง ซึ่งละเมิดมาตรฐานสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ รายงานดังกล่าวสร้างการต่อต้านจากสาธารณชนอย่างกว้างขวางต่อเขื่อนและส่งผลให้การก่อสร้างล่าช้า²¹⁸ ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา International Rivers ได้รณรงค์ต่อต้านเขื่อนดอนสะโฮงในประเทศลาวอย่างแข็งขัน ซึ่งจะกีดขวางช่องทางหุสะโฮง ซึ่งเป็นเส้นทางอพยพของปลาที่สำคัญในแม่น้ำโขง พวกเขาเรียกร้องให้มีรูปแบบทางเลือกของการพัฒนาพลังงานที่จะไม่ส่งผลเสียต่อแม่น้ำโขงและผู้คนในแม่น้ำโขง²¹⁹ โดยรวมแล้ว International Rivers เป็นหนึ่งในกลุ่มประชาสังคมที่โดดเด่นและกระตือรือร้นที่สุดที่ต่อต้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง พวกเขาใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อสร้างความตระหนักรู้และมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขงและการทำงานเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อแม่น้ำโขง

ข้อเรียกร้องที่ถูกหยิบยกมาใช้ต่อสู้มากที่สุดสำหรับกิจกรรมภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำโขงส่วนมากมักเป็นข้อเรียกร้องที่เกิดขึ้นจากการต่อต้านในภาคชนบทของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความคับข้องใจด้านสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้เกิดตัวแปรต่างๆ ในระดับท้องถิ่น เช่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เอกลักษณ์และเครือข่ายทางสังคม รวมถึงโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ, การเปลี่ยนแปลงไร่นาและการเปิดเสรีทางการเมือง²²⁰ โดยตัวอย่างของข้อเรียกร้องที่มักถูกหยิบยกมาใช้ได้แก่ ความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของการพัฒนาเขื่อนต่อแม่น้ำและชุมชน การขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และความต้องการรูปแบบทางเลือกของการพัฒนาพลังงาน

อีกประเด็นที่เกี่ยวข้องเนื่องจากประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนคือ ข้อกังวลเกี่ยวกับการขาดความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขง โดยสาเหตุหนึ่งของแรงจูงใจมาจากอิทธิพลที่แข็งแกร่งของกลุ่มลือบบี้ยีสต์ในสหภาพยุโรปซึ่งทำให้เกิด

²¹⁸ "The Xayaburi Dam : A Looming Threat to the Mekong River," 2011, <https://archive.internationalrivers.org/resources/the-xayaburi-dam-2635>.

²¹⁹ Andrew Nette, "Concerns Rise with Planned Lao Dam on Mekong," (2008), <https://archive.internationalrivers.org/resources/concerns-rise-with-planned-lao-dam-on-mekong-2968>.

²²⁰ Sarah Turner and Dominique Caouette, "Agrarian Angst: Rural Resistance in Southeast Asia," *Geography Compass* (2009): 950-75, <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2009.00227.x>.

คำถามเกี่ยวกับการขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจ²²¹ การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมถูกมองว่าเป็นวิธีหนึ่งที่จะสามารถส่งเสริมให้เกิด 'ความรับผิดชอบต่อรัฐบาลที่ควรมี' และความโปร่งใส²²² อย่างไรก็ตาม ข้อโต้แย้งเกี่ยวกับเขื่อนขนาดใหญ่ในเอเชียได้เผยให้เห็นถึงการขาดกลไกการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งกลไกดังกล่าวจะสามารถนำผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดมาร่วมพิจารณาในการตัดสินใจในการจัดการทรัพยากรได้²²³ ซึ่งการขาดกลไกดังกล่าวได้นำไปสู่การขาดการยอมรับหรือแม้กระทั่งการต่อต้านจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจนก่อให้เกิดการรวมตัวจัดตั้งภาคประชาสังคมในท้ายที่สุด

4.2.5 แรงผลักดันจากความต้องการรูปแบบทางเลือกของการพัฒนาพลังงาน

กลุ่มภาคประชาสังคมยังสนับสนุนรูปแบบการพัฒนาพลังงานทางเลือกที่มีความยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อมากกว่า พวกเขาให้เหตุผลว่าความต้องการด้านพลังงานของภูมิภาคแม่น้ำโขงสามารถหาได้จากแหล่งพลังงานหมุนเวียนที่ผสมผสานกัน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์และพลังงานลม แทนที่จะพึ่งพาเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำจำนวนมาก พวกเขาสนับสนุนการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและมาตรการอนุรักษ์พลังงานเพื่อช่วยลดความต้องการพลังงาน

ตัวอย่างหนึ่งของพันธมิตรที่เป็นทางการคือ "Save the Mekong Coalition" ซึ่งเป็นเครือข่ายขององค์กรภาคประชาสังคมจากภูมิภาคแม่น้ำโขง รวมถึงกลุ่มสิ่งแวดล้อมและสังคม องค์กรชาวยุโรปและเกษตรกร และองค์กรพัฒนาเอกชน พันธมิตรมีเป้าหมายเพื่อให้แน่ใจว่าแม่น้ำโขงได้รับการจัดการอย่างยั่งยืนและเท่าเทียมกัน และสิทธิและการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่นได้รับการคุ้มครอง กลุ่มพันธมิตรดำเนินการวิจัย รมณรงค์สนับสนุน และสร้างความตระหนักแก่สาธารณชน เพื่อสร้างความตระหนักถึงผลกระทบของการพัฒนาเขื่อนต่อแม่น้ำโขงและประชาชนในแม่น้ำโขง และส่งเสริมรูปแบบทางเลือกของการพัฒนาพลังงาน²²⁴ อีกตัวอย่างหนึ่งของพันธมิตรอย่างเป็นทางการคือ

²²¹ Samantha Battams, "What Can the World Health Organization Learn From EU Lessons in Civil Society Engagement and Participation for Health?," *International Journal of Health Services* (2014), <https://doi.org/10.2190/hs.44.4.g>.

²²² Arman Vardanyan and Lilit Abrahamyan, "PRSP Participatory Process in Armenia: Lessons Learned," *Transition Studies Review* (2008), <https://doi.org/10.1007/s11300-008-0044-z>.

²²³ S. Jusi, "The Asian Development Bank and the Case Study of the Theun-Hinboun Hydropower Project in Lao PDR," *Water Policy* (2006), <https://doi.org/10.2166/wp.2006.043>.

²²⁴ "SAVE THE MEKONG," <https://savethemekong.net/about-us/>.

"แม่โขงอาย" ซึ่งเป็นเครือข่ายนักข่าวและองค์กรสื่อจากภูมิภาคลุ่มน้ำโขงที่มีเป้าหมายเพื่อสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของการพัฒนาเขื่อนต่อแม่น้ำโขงและประชาชน Mekong Eye พยายามส่งเสริมความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขง²²⁵

นอกจากนี้ยังมีพันธมิตรที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งกลุ่มต่างๆ ทำงานร่วมกันในโครงการหรือการรณรงค์เฉพาะโดยไม่มีข้อตกลงหรือโครงสร้างที่เป็นทางการ ตัวอย่างเช่น International Rivers ซึ่งเป็นกลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขง ได้ทำงานอย่างใกล้ชิดกับชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชน และกลุ่มประชาสังคมอื่นๆ ในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง โดยรวมแล้ว กลุ่มประชาสังคมลุ่มน้ำโขงเชื่อมโยงกันผ่านเครือข่ายที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งทำให้พวกเขาสามารถทำงานร่วมกันและประสานงานกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครือข่ายและพันธมิตรเหล่านี้ช่วยขยายเสียงและข้อกังวลของกลุ่มประชาสังคม และเพิ่มความสามารถในการมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขง

แรงจูงใจและเป้าหมายของกลุ่มประชาสังคมสามารถมีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการแสดงออกและความสำเร็จของการต่อต้านการสร้างเขื่อน ตัวอย่างเช่น กลุ่มสิ่งแวดล้อม "Save the Mekong" ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์ระบบนิเวศและสัตว์ป่าในลุ่มน้ำโขงที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อน โดยสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของการพัฒนาเขื่อนและสนับสนุนแหล่งพลังงานทางเลือกที่ไม่เป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อม แรงจูงใจและเป้าหมายของพวกเขา มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการแสดงออกและความสำเร็จของการต่อต้านเขื่อนในแม่น้ำโขง จากการที่พวกเขาระดมการสนับสนุนจากสาธารณะและสร้างแรงกดดันต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจให้พิจารณาผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมจากการกระทำของพวกเขา นอกเหนือจากกลุ่มดังกล่าว กลุ่มประชาสังคมอื่นๆ อาจมีแรงจูงใจที่แตกต่างกัน เช่น ความกังวลต่อลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากร ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม และสิทธิมนุษยชน ซึ่งสามารถกำหนดกลยุทธ์ กลยุทธ์ ข้อโต้แย้ง และถ้อยแถลงที่ใช้เพื่อสนับสนุนประเด็นของพวกเขาได้ ทำดีที่สุดแล้ว ความสำเร็จของการต่อต้านเขื่อนของกลุ่มหนึ่งอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างรวมกัน รวมถึงการตอบสนองของรัฐบาลและหน่วยงานที่มีอำนาจตัดสินใจอื่น ๆ ต่อข้อกังวลของพวกเขา

²²⁵ "About us," <https://www.mekongeye.com/about/>.

4.3 กลยุทธ์และกลวิธีที่ใช้โดยกลุ่มประชาสังคม

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยได้ตรวจสอบวิธีการต่างๆ ที่กลุ่มประชาสังคมได้พยายามโน้มน้าวหรือต่อต้านกระบวนการสร้างเขื่อน รวมทั้งการจัดระเบียบระดับรากหญ้า การลอบบี้ การดำเนินการทางกฎหมาย และการรณรงค์ผ่านสื่อ ความพยายามของชุมชนท้องถิ่นในการบันทึกและสื่อสารผลกระทบของเขื่อน รวมถึงผ่านการใช้การวิจัย การรณรงค์ทางสื่อ และการสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ

ในการตอบสนองต่อผลกระทบด้านลบของเขื่อนในแม่น้ำโขงที่มีต่อชุมชน ชุมชนท้องถิ่นในภูมิภาคมักจะพยายามจัดทำเอกสารและสื่อสารผลกระทบเหล่านี้ไปยังผู้ชมในวงกว้าง ความพยายามเหล่านี้รวมถึงการใช้การวิจัย การรณรงค์ผ่านสื่อ และรูปแบบอื่นๆ ของการสนับสนุนเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่างๆ เขื่อน และเพื่อขอความช่วยเหลือสำหรับข้อกังวลของพวกเขา

คำสัมภาษณ์จากคุณหาญณรงค์ถึงวิธีที่ใช้เพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อน ได้กล่าวว่า กลยุทธ์ที่ภาคประชาสังคมใช้ค่านและได้ผลมีเพียงไม่กี่วิธีและบางวิธีก็ไม่สามารถใช้ได้ เช่นกรณีการฟ้องศาลปกครองของเครือข่ายประชาชนไทย 8 จังหวัดลุ่มน้ำโขงที่ถูกยกฟ้องไปเนื่องจากคำพิพากษาคัดสินว่าประชาชนไม่มีสิทธิฟ้องเนื่องจากผลกระทบยังไม่เกิดต้องให้ฝ่ายรัฐเป็นคนฟ้องเองประชาชนไม่มีสิทธิฟ้อง มีการฟ้องไปเป็นระยะเวลา 10 ปี 10 วัน กรณีการยื่นหนังสือก็ไม่ใช่ทางออก เพราะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของภาครัฐ²²⁶

ในกรณีถัดมาคือการกดดันกับกลุ่มผู้ให้เงินทุนในการสร้างเขื่อนโดยภาคประชาสังคมไทยได้พยายามกดดันบริษัทซึ่งเป็นบริษัทประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นให้แก่ธนาคารเพื่อไม่ให้ธนาคารปล่อยกู้เนื่องจากเงื่อนไขธนาคารไทยมีกฎว่าการสร้างเขื่อนห้ามกระทบตลิ่งริมฝั่ง, เขตเนินทราย, แรมซาไซด์ ภายหลังธนาคารจึงออกกฎหมายใหม่ว่า 1 ต้องไม่กระทบกับชายแดน 2 ต้องไม่กระทบกับแหล่งธรรมชาติตามสนธิสัญญาต่างๆ²²⁷

“วิธีที่ได้ผลมากที่สุดคือกรณีที่ชาวบ้านต้องแข็งแรงแรง” คุณหาญณรงค์ได้เล่าว่าการสร้างในประเทศไทยยากกว่าสร้างในประเทศอื่นๆเนื่องจากมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงออกมากกว่า เช่นชาวบ้านลงพื้นที่ประท้วง ยึดพื้นที่ ตามสิทธิที่รัฐธรรมนูญสามารถทำได้ “โดยชาวบ้านจะไม่ทำผิดกฎหมายแต่ใช้กรณีการตีแผ่ทางกฎหมาย” คุณหาญณรงค์กล่าว สิ่งที่หาญณรงค์สามารถทำ

²²⁶ คำสัมภาษณ์เชิงลึก คุณ หาญณรงค์ เยาวเลิศ 23/03/2023

²²⁷ คำสัมภาษณ์เชิงลึก คุณ หาญณรงค์ เยาวเลิศ 23/03/2023

ให้แก่ภาคประชาชนคือ ใช้วิธีการให้ความรู้ความสามารถแก่ชาวบ้านในแง่กฎหมายให้ชาวบ้านโตด้วยตนเอง ให้คำปรึกษา และที่สำคัญคือ “ห้ามให้หน่วยงานราชการเห็นเนื่องจากอาจเกิดอคติต่อเรื่องที่ชาวบ้านนำเสนอว่าถูกปลุกปั่นโดยแกนนำภาคประชาสังคมได้” คุณหาญณรงค์ได้กล่าวในการให้สัมภาษณ์²²⁸

เราสามารถแบ่งวิธีที่ภาคประชาสังคมเหล่านี้พยายามที่จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างเขื่อนได้ดังนี้

4.3.1 การวิจัย

ภาคประชาสังคมหลายกลุ่มได้ทำการศึกษาวิจัยและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ข้อมูลนี้มักถูกใช้เพื่อแจ้งการรณรงค์ทางสื่อและการสนับสนุนรูปแบบอื่นๆ และช่วยสร้างฐานหลักฐานที่แข็งแกร่งขึ้นสำหรับข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่น ตัวอย่างที่ชัดเจน เช่น งานวิจัยไต้หวันของ Living River Siam Association งานวิจัยไต้หวันเป็นงานวิจัยชุมชนประเภทหนึ่งที่มีชาวบ้านร่วมในกระบวนการวิจัย การวิจัยมุ่งเน้นไปที่ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับชุมชนและผลลัพธ์ที่ได้ส่งผลดีต่อสุขภาพกายและจิตใจของประชาชน ความรู้ที่ได้จากการวิจัยไต้หวันแตกต่างจากการวิจัยแบบเดิมๆ เนื่องจาก เป็นการสังเกตและวิเคราะห์ของชาวบ้านเอง กระบวนการวิจัยได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางและพัฒนาอย่างต่อเนื่องและใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่นและจัดทำแผนการจัดการทรัพยากร มีการนำระเบียบวิธีวิจัยไต้หวันไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ และใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรการศึกษาท้องถิ่น งานวิจัยส่วนมากจัดทำโดยชุมชนท้องถิ่นในประเทศไทยในแง่มุมมองต่างๆ ของวิถีชีวิต การดำรงชีวิต และสิ่งแวดล้อม งานวิจัยบางชิ้นเน้นที่ผลกระทบของการสร้างเขื่อน เช่น เขื่อนปากมูล เขื่อนสาละวิน และเขื่อนราษีไศล ต่อชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ประสบภัย งานวิจัยอื่น ๆ มุ่งเน้นไปที่ความรู้ท้องถิ่นและประเพณีที่เกี่ยวข้องกับป่า แม่น้ำ และพันธุ์ปลาในภูมิภาค การศึกษานี้อิงจากภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวบ้าน และหลายชิ้นดำเนินการร่วมกับองค์กรต่างๆ เช่น เครือข่ายแม่น้ำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และโครงการแม่น้ำและชุมชน ผลการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่ออนุรักษ์

²²⁸ คำสัมภาษณ์เชิงลึก คุณ หาญณรงค์ เขาวเลิศ 23/03/2023

ความรู้และประเพณีท้องถิ่น รวมทั้งเน้นความสำคัญในการพิจารณามุมมองและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น ในแผนพัฒนา²²⁹

4.3.2 การรณรงค์ทางสื่อ

กลุ่มภาคประชาสังคมมักใช้สื่อสังคมออนไลน์ สื่อดั้งเดิม และแพลตฟอร์มอื่นๆ เพื่อแบ่งปัน ข้อมูลเกี่ยวกับเขื่อนและผลกระทบ และเพื่อระดมการสนับสนุนสำหรับข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่น แคมเปญเหล่านี้มักเกี่ยวข้องกับการใช้เรื่องราว ภาพถ่าย และวิดีโอเพื่ออธิบายผลกระทบของเขื่อน และเพื่อเชื่อมโยงกับกลุ่มและบุคคลอื่นๆ ที่กังวลเกี่ยวกับประเด็นเดียวกัน ตัวอย่างหนึ่งของการรณรงค์ทางสื่อภาคประชาสังคมในหัวข้อเกี่ยวกับแม่น้ำโขงคือ การต่อต้านความร่วมมือของรัฐบาลไทย กับลาวในการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำซึ่งนำโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) กระแสต่อต้าน รัฐบาลไทยที่ร่วมมือกับลาวในการพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำที่นำโดยการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) มีมากขึ้น เนื่องจากขาดความโปร่งใสและมาตรฐานความปลอดภัยในโครงการซื้อขายไฟฟ้า เช่น IPPs, SPPs และ VPSSs ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความพยายามดึงเอกชนเข้าร่วมการผลิตไฟฟ้า²³⁰ ส่งผลให้มีการเคลื่อนไหวต่อต้านไฟฟ้าพลังน้ำเพิ่มขึ้นในประเทศไทย การก่อสร้างต้องเผชิญกับการคัดค้านจากภาคประชาสังคมไทยและองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ พวกเขาได้ทำการรณรงค์ สาธารณะ เสนอทางเลือกนโยบายทางเลือก และยื่นคำร้องทางกฎหมายต่อการมีส่วนร่วมของรัฐบาล ในโครงการไซยะบุรี

ตัวอย่างการรณรงค์ผ่านสื่อสาธารณะจากภาคประชาสังคมที่เป็นที่ประจักษ์คือ แคมเปญ Save the Mekong เปิดตัวโดยกลุ่มความร่วมมือลุ่มน้ำโขงในปี พ.ศ. 2553 เพื่อสร้างความตระหนักรู้ ถึงผลกระทบจากการมีส่วนร่วมของจีนในภูมิภาคลุ่มน้ำโขง การรณรงค์ดังกล่าวได้เน้นย้ำถึงศักยภาพ ของโครงการแม่น้ำโขงของจีนที่จะก่อให้เกิดการปราบปรามภาคประชาสังคมไทยในทางอ้อม²³¹ แคมเปญ Save the Mekong เป็นแหล่งข้อมูลและการสนับสนุนที่สำคัญเกี่ยวกับปัญหาเขื่อนใน ภูมิภาคแม่น้ำโขง และมีส่วนทำให้เกิดการถกเถียงในวงกว้างเกี่ยวกับอนาคตของแม่น้ำและทรัพยากร เขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำขนาดใหญ่ในลุ่มแม่น้ำโขง (MRB) ได้ก่อให้เกิดการถกเถียงและความสนใจจาก นานาชาติ เนื่องจากเขื่อนมีความสำคัญสูงสุดต่อการรักษาระบบนิเวศน์และความหลากหลายทาง

²²⁹ สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต, "งานวิจัยไต้หวันในแต่ละพื้นที่," http://www.livingriversiam.org/2work/tb_research.htm.

²³⁰ "Laos Will Not Curb Its Hydropower Projects," (2018), <https://doi.org/10.1108/oxan-db236765>.

²³¹ "Mekong Competition May See China/Us Diplomatic Crisis," (2015), <https://doi.org/10.1108/oxan-db198556>.

ชีวภาพ²³² แม่น้ำโขงสนับสนุนการประมงที่มีความสำคัญต่อผู้คนที่กว่าล้านคน²³³ และการประมงเหล่านี้ถูกคุกคามจากการพัฒนาอย่างรวดเร็วของเขื่อนขนาดใหญ่สำหรับผลิตไฟฟ้าพลังน้ำ²³⁴ การประท้วงเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อยขึ้นในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง²³⁵

4.3.3 การสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ

กลุ่มประชาสังคมมักจะขอการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชน และพวกเขาได้เข้าร่วมในฟอรัมระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับเขื่อน กลุ่มเหล่านี้มักจะมีส่วนร่วมในการวิ่งเต้น และพวกเขาได้ทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดทำเอกสารและสื่อสารข้อกังวลของพวกเขาไปยังผู้กำหนดนโยบายและผู้มีอำนาจตัดสินใจอื่นๆ

กลุ่มประชาสังคมแม่น้ำโขงแสวงหาการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนในหลากหลายวิธี ตัวอย่างเช่น องค์กรพัฒนาเอกชนส่งเสริมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำโขง, การให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม, การกำกับดูแลความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม, การวิจัยด้านสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมความร่วมมือของประเทศลุ่มน้ำ²³⁶ องค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศยังส่งเสริมแนวทางจากล่างขึ้นบนในการสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มที่เกิดขึ้นจากสถานการณ์ความขัดแย้ง ที่แย่ที่สุด เราจะสามารถสังเกตเห็นถึงท่าทีของผู้บริจาคตที่กำลังเปลี่ยนจากการเป็นพันธมิตรกับองค์กรพัฒนาเอกชนแบบดั้งเดิม เพื่อสนับสนุนการเคลื่อนไหวประเภทใหม่²³⁷ เช่นในกรณีของ Green Earth Volunteers and Green Watershed ที่ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อต่อต้าน

²³² Yuan Gao et al., "Analyzing the Critical Locations in Response of Constructed and Planned Dams on the Mekong River Basin for Environmental Integrity," *Environmental Research Communications* (2022), <https://doi.org/10.1088/2515-7620/ac9459>.

²³³ Peter B. Moyle, "Comment on "Designing River Flows to Improve Food Security Futures in the Lower Mekong Basin", "*Science* (2019), <https://doi.org/10.1126/science.aav8755>.

²³⁴ Moyle, "Comment on "Designing River Flows to Improve Food Security Futures in the Lower Mekong Basin". "

²³⁵ "Mekong Frictions Likely to Rise in South-East Asia," (2017), <https://doi.org/10.1108/oxan-db220880>.

²³⁶ Gao Yun, Stewart Williams, and Dai Wenbin, "Water Management of the Mekong River," *Water Conservation and Management* (2017), <https://doi.org/10.26480/wcm.02.2017.10.12>.

²³⁷ Richard Youngs, "International Support for Civic Activism," (2019), <https://doi.org/10.1093/oso/9780190931704.003.0008>.

เชื่อน ในปี พ.ศ. 2547 โดยองค์กรเหล่านี้ได้ร่วมกันสนับสนุนและดำเนินการ "ศึกษาดูงาน" ตามแม่น้ำโขงและจัดนิทรรศการภาพถ่ายในคุณหมิง รวมถึงการเข้าร่วมประชุมประชาสังคมโลกครั้งที่ 5 ภายใต้โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ ในเมืองเซจู ประเทศเกาหลีใต้²³⁸ นอกจากนี้ องค์กรพัฒนาเอกชนยังได้ส่งเสริมธรรมชาติสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำโขง ให้ข้อมูลด้านสิ่งแวดล้อม กำกับดูแลความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม การวิจัยด้านสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความร่วมมือของประเทศลุ่มน้ำ²³⁹

โดยสรุป กลุ่มประชาสังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้มีการใช้การวิจัย การรณรงค์ผ่านสื่อ และการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนและสร้างความตระหนักรู้ถึงผลกระทบของเขื่อนที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม หากพิจารณาว่ารูปแบบการต่อสู้ได้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยและพบว่า จากผลการวิจัย รูปแบบการต่อสู้ของภาคประชาสังคมลุ่มน้ำโขงที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือการรณรงค์ทางสื่อและสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของเขื่อนต่อสิ่งแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น²⁴⁰ ซึ่งสอดคล้องกับคำพูดของนักวิชาการในพื้นที่เช่น คุณหาญณรงค์ที่กล่าวไว้ว่า “ การที่ภาคประชาสังคมจะแข็งแกร่งได้ต้องอาศัยความร่วมมือและความเข้าใจของประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับสิทธิที่ตนพึงมีและความเดือดร้อนที่ตนได้รับจากเขื่อน”²⁴¹ ซึ่งเป็นแนวทางที่ภาคประชาสังคมใช้สร้างความรู้และความเข้าใจให้แก่ประชาชนมาโดยตลอด

4.4 ปัจจัยที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์และยุทธวิธีของภาคประชาสังคม

นอกจากเครื่องมือที่กล่าวไปในบทก่อนหน้าแล้วในท้ายสุดยังมีปัจจัยอีกมากที่สามารถนำไปสู่ความสำเร็จของกลยุทธ์และยุทธวิธีที่กลุ่มประชาสังคมใช้ในการความพยายามที่จะคัดค้านหรือต่อต้านการสร้างเขื่อน เช่น

²³⁸ Erin McCarthy Trivedi and Lisa, "2012 Vol 19 No 2 Spring 2012," *Asianetwork Exchange a Journal for Asian Studies in the Liberal Arts* (2012), <https://doi.org/10.16995/ane.67>.

²³⁹ Yun, Williams, and Wenbin, "Water Management of the Mekong River."

²⁴⁰ Yuichiro Yoshida et al., "Impacts of Mainstream Hydropower Dams on Fisheries and Agriculture in Lower Mekong Basin," *Sustainability* (2020), <https://doi.org/10.3390/su12062408>.

²⁴¹ คำสัมภาษณ์เชิงลึก คุณ หาญณรงค์ เยาวเลิศ 23/03/2023

4.4.1 ระดับการสนับสนุนและการรับรู้ของสาธารณะ

กลุ่มภาคประชาสังคมสามารถสร้างแรงกดดันต่อภาคประชาสังคมโดยสร้างการสนับสนุนจากสาธารณะในวงกว้างและสร้างความตระหนักในปัญหาของพวกเขา ซึ่งสามารถทำได้ผ่านกิจกรรมระดับรากหญ้า เช่น การประท้วง การร้องเรียน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในรูปแบบอื่นๆ การเคลื่อนไหวประเภทนี้สามารถนำไปสู่การจัดระเบียบและการจัดหาเงินทุนที่ดีขึ้นสำหรับแคมเปญตลอดจนแรงกดดันที่เพิ่มขึ้นต่อรัฐบาลและองค์กรภาคประชาสังคมอื่น ๆ ในการดำเนินการ ซึ่งอ้างอิงจากงานของ Popplewell โดยบทความได้ตรวจสอบความชอบธรรมและพื้นที่ทางการเมืองสำหรับภาคประชาสังคมในบริบทที่มีความรุนแรงและการแบ่งแยก ผ่านการทำงานภาคสนามในการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับกลุ่มประชาสังคมในประเทศบรูไน จากการวิเคราะห์ของ Popplewell จะเห็นว่าการรับรู้ที่มีความชอบธรรมในระดับสูงและได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะชนมักมีแนวโน้มที่จะประสบความสำเร็จในการปลุกจิตสำนึกและสร้างการมีส่วนร่วมของสาธารณะในการรณรงค์²⁴² แม้ว่าการศึกษาของ Popplewell จะไม่ได้มุ่งเน้นไปที่แม่น้ำโขงโดยเฉพาะ แต่เราสามารถนำแนวคิดดังกล่าวไปใช้กับบริบทแม่น้ำโขงได้ อย่างไรก็ตาม กลุ่มภาคประชาสังคมที่มีความเสี่ยงต่อข้อจำกัดที่อาจไม่สามารถบรรลุเป้าหมายได้²⁴³ ดังนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญที่กลุ่มภาคประชาสังคมจะต้องได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชนอย่างเข้มแข็งและต้องมีการจัดระเบียบที่ดีเพื่อที่จะสามารถสร้างแรงกดดันต่อภาคประชาสังคมได้²⁴⁴ ตัวอย่างเช่น กลุ่มภาคประชาสังคมกลุ่มหนึ่งในรัฐ Andhra Pradesh ประเทศอินเดีย ซึ่งกำลังริเริ่มสร้างการรับรู้ต่อสาธารณชนเกี่ยวกับปัญหาแม่น้ำโขง²⁴⁵ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ S R Waisbord ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความร่วมมือกับองค์กรภาคประชาสังคมสามารถปรับปรุงการเข้าถึงการสื่อสาร, ความไว้วางใจและสร้างความเป็นเจ้าของร่วมกันในท้องถิ่นได้²⁴⁶

²⁴² Rowan Popplewell, "Civil Society, Legitimacy and Political Space: Why Some Organisations Are More Vulnerable to Restrictions Than Others in Violent and Divided Contexts," *Voluntas International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* (2018), <https://doi.org/10.1007/s11266-018-9949-2>.

²⁴³ Amy S. Patterson, "A Reappraisal of Democracy in Civil Society: Evidence From Rural Senegal," *The Journal of Modern African Studies* (1998), <https://doi.org/10.1017/s0022278x98002754>.

²⁴⁴ Skylab Sahu, "Addressing the Rights of HIV-Positive Women: A Comparative Study of Civil Society Activism in Karnataka and West Bengal," *Sociological Bulletin* (2012), <https://doi.org/10.1177/0038022920120305>.

²⁴⁵ I. Ramabrahmam, "Enhancing Effectiveness of Governance Reforms: Civil Society Initiative," *Indian Journal of Public Administration* (2004), <https://doi.org/10.1177/0019556120040125>.

²⁴⁶ Waisbord, Michaelides, and Rasmuson, "Communication and Social Capital in the Control of Avian Influenza: Lessons From Behaviour Change Experiences in the Mekong Region."

อย่างไรก็ตามสิ่งนี้เหล่านี้ทำให้เกิดความท้าทายอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการทำลายต่อความสามารถในการจัดการของสถาบัน²⁴⁷

4.4.2 ความเข้มแข็งและความเหนียวแน่นของกลุ่มประชาสังคม

ความเข้มแข็งและความเหนียวแน่นของกลุ่มประชาสังคมข้ามชาติสามารถมีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกลยุทธ์และยุทธวิธีที่กลุ่มประชาสังคมต่อต้านเขื่อนใช้ด้วยวิธีองค์ประกอบเช่น การก่อให้เกิดการระดมทรัพยากร โดยความเหนียวแน่นของกลุ่มประชาสังคมข้ามชาติจะทำให้สามารถระดมทรัพยากร ซึ่งรวมถึงเงินทุน, ความเชี่ยวชาญและเครือข่าย เพื่อสนับสนุนกลุ่มประชาสังคมในท้องถิ่นในการพยายามต่อต้านเขื่อน การระดมทรัพยากรนี้สามารถช่วยเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มท้องถิ่นและเพิ่มประสิทธิภาพของกลยุทธ์และยุทธวิธีของภาคประชาสังคม ความเข้มแข็งและเหนียวแน่นของกลุ่มถือเป็นจุดแข็งหนึ่งของภาคประชาสังคมเช่น International Rivers พวกเขาเสริมสร้างการเคลื่อนไหวของชุมชนและภาคประชาสังคมในระดับแนวหน้าของการปกป้องแม่น้ำโดยดำเนินการวิจัยเชิงสืบสวนเพื่อสร้างข้อมูลและหลักฐานที่แข็งแกร่งเพื่อเปลี่ยนแปลงนโยบายและสร้างการรณรงค์อนุรักษ์แม่น้ำ²⁴⁸ เครือข่ายระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศของพวกเขาได้กลายเป็นหนึ่งในขบวนการภาคประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนที่สุดในโลก โดยองค์กรได้กล่าวไว้ว่าตนเป็นตัวแทนผลประโยชน์ของมนุษยชาติกว่า 10% ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากเขื่อน²⁴⁹

กลุ่มประชาสังคมหลายกลุ่มในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงสามารถเข้าถึงทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรอื่นๆ เพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนโดยอาศัยความเหนียวแน่นของกลุ่ม ตัวอย่างเช่น แนวร่วมแห่งชาติเพื่อการสุขภาพสิ่งแวดล้อม (FNSA) เป็นองค์กรหลักที่ประกอบด้วยองค์กรภาคประชาสังคม 17 องค์กร รวมถึงสหภาพแรงงาน กลุ่มผู้บริโภค ผู้เชี่ยวชาญด้านน้ำ นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม กลุ่มการเมือง และตัวแทนชุมชน²⁵⁰ นอกจากนี้ก็ยังมี คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (MRC) ยังเป็น

²⁴⁷ Waisbord, Michaelides, and Rasmuson, "Communication and Social Capital in the Control of Avian Influenza: Lessons From Behaviour Change Experiences in the Mekong Region."

²⁴⁸ International River, "Our Work," <https://www.internationalrivers.org/>.

²⁴⁹ International Rivers, "Strengthening the Movement," <https://www.internationalrivers.org/issues/elevating-grassroots-power/strengthening-the-movement/>.

²⁵⁰ Antonio A. R. Ioris, "The Troubled Waters of Brazil: Nature Commodification and Social Exclusion," *Capitalism Nature Socialism* (2007), <https://doi.org/10.1080/10455750601164618>.

องค์กรระหว่างรัฐบาลระดับภูมิภาคที่ทำงานร่วมกับกลุ่มประชาสังคมเพื่อปกป้องแม่น้ำและทรัพยากรในแม่น้ำ²⁵¹

4.4.3 การใช้งานวิจัยและหลักฐานได้อย่างเชี่ยวชาญ

กลุ่มภาคประชาสังคมที่สามารถนำเสนอข้อโต้แย้งและหลักฐานที่มีการวิจัยมาอย่างดีจะสามารถนำงานวิจัยดังกล่าวเป็นเครื่องมือในการต่อต้านได้ เช่น ภาคประชาสังคมไทยพยายามสื่อสารกับผู้มีส่วนได้เสียตั้งแต่ต้นทางคือการวิจัยท้องถิ่น ในปี พ.ศ. 2546 ชาวบ้านและองค์กรพัฒนาเอกชนในจังหวัดเชียงรายทางภาคเหนือของประเทศไทยเริ่มทำการวิจัยไต้หวัน (ดำเนินการโดยชุมชนหมู่บ้าน) ในระบบนิเวศของแม่น้ำโขงที่จะได้รับผลกระทบจากโครงการปรับปรุงช่องทางเดินเรือล้านช้าง-แม่โขง โครงการดังกล่าวมีแผนที่จะขจัดเกาะกลางแม่น้ำและแก่งหินระหว่างจีนกับชายแดนไทย-ลาวในภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเป็นแหล่งใหญ่ของความขัดแย้งข้ามพรมแดนระหว่างจีนกับกลุ่มประชาสังคมในประเทศไทย จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2564 นักอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมจากไทยได้รับชัยชนะอย่างยิ่งใหญ่จาก โดยได้ยกเลิกโครงการปรับปรุงร่องน้ำล้านช้าง-แม่โขงอย่างเป็นทางการ²⁵²

4.4.4 การใช้ช่องทางทางกฎหมายและข้อบังคับอย่างมีประสิทธิภาพ

กลุ่มประชาสังคมที่สามารถใช้ช่องทางทางกฎหมายและข้อบังคับอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อท้าทายกระบวนการสร้างเขื่อนอาจประสบความสำเร็จมากกว่าในความพยายามของพวกเขา สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับการยื่นฟ้องหรือใช้กระบวนการกำกับดูแลเพื่อสนับสนุนตำแหน่งของพวกเขา ตัวอย่างหนึ่งของการใช้ช่องทางทางกฎหมายและการกำกับดูแลโดยภาคประชาสังคมในการต่อต้านเขื่อนในแม่น้ำโขง ได้แก่ กรณีคดีเขื่อนไซยะบุรี: ในปี พ.ศ. 2555 กลุ่มชาวบ้านและภาคประชาสังคมกลุ่มหนึ่งได้ยื่นฟ้องรัฐบาลไทยและการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) พวกเขาเรียกร้องให้ระงับสัญญาซื้อขายไฟฟ้าสำหรับเขื่อนไซยะบุรีในลาว โดยอ้างว่าละเมิดกฎหมายไทยโดยไม่ได้ทำการประเมินผล

²⁵¹ Moyle, "Comment on "Designing River Flows to Improve Food Security Futures in the Lower Mekong Basin"."

²⁵² Tyler Roney, "What are the impacts of dams on the Mekong river?," (2021),

<https://www.thethirdpole.net/en/energy/what-are-the-impacts-of-dams-on-the-mekong-river/>.

กระทบด้านสิ่งแวดล้อม (EIA) ที่เหมาะสม และการปรึกษาหารือสาธารณะในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2563 ศาลปกครองสูงสุดของไทยได้ตัดสินให้ชาวบ้านมีคำสั่งให้เจ้าหน้าที่จัดทำ EIA ที่เหมาะสมและจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน²⁵³ อีกกรณีคือ กรณีเขื่อนดอนสะโฮง: ในปี 2557 รัฐบาลกัมพูชาและเวียดนามซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มประชาสังคมลุ่มน้ำโขง ได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมที่อาจเกิดขึ้นจากเขื่อนดอนสะโฮงในลาว พวกเขาเรียกร้องให้รัฐบาลลาวยุติการก่อสร้างและเรียกร้องให้มีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของโครงการ ด้วยเหตุนี้ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (MRC) จึงดำเนินกระบวนการปรึกษาหารือล่วงหน้าหกเดือนเพื่อจัดการกับข้อกังวลเหล่านี้²⁵⁴ จากข้อสังเกตพบว่ารูปแบบการคัดค้านผ่านกฎหมายมักเกิดขึ้นในประเทศที่มีภาคประชาสังคมแข็งแกร่ง เช่น ประเทศไทย อย่างไรก็ตาม มีช่องว่างระหว่างกฎหมายเหล่านี้กับการบังคับใช้ในทางปฏิบัติ มีหลักฐานว่ากิจกรรมของ NGO ลดลงเนื่องจากค่าจ้างต่ำและเงินทุนจำกัด แม้จะมีความท้าทายเหล่านี้ แต่องค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อมของไทยก็มีบทบาทสำคัญในการคัดค้านข้อเสนอการก่อสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงผ่านองค์กรต่างๆ เช่น Living River Siam และ TERRA กลุ่มเหล่านี้ทำงานเพื่อสร้างความตระหนักและให้ข้อมูลเพื่อแจ้งนโยบายระดับชาติและให้ความรู้แก่ชุมชนท้องถิ่น²⁵⁵

4.4.5 ระดับของการสนับสนุนทางการเมือง

กลุ่มประชาสังคมที่สามารถได้รับการสนับสนุนจากนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐอื่น ๆ อาจประสบความสำเร็จมากกว่า ซึ่งสิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับความสามารถในการวิ่งเต้นหรือการสร้างพันธมิตรกับกลุ่มอื่นๆ มีหลักฐานว่าการสนับสนุนทางการเมืองสามารถส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของภาคประชาสังคม ระบบการเมืองที่ภาคประชาสังคมสามารถทำหน้าที่ได้อย่างดีจะได้รับความชอบ

²⁵³ "Thai court dismisses Mekong River activists' case against Xayaburi Dam in Laos," 2022,

<https://www.benarnews.org/english/news/thai/lao-dam-mekong-08172022201358.html#:~:text=The%20court%20in%20Bangkok%20dismissed%20an%20appeal%20in,Xayaburi%20Dam%20%20Laos%20first%20dam%20on%20the%20Mekong.>

²⁵⁴ Tom Fawthrop, "The Growing Mekong Controversy

Mekong consultants have exposed serious flaws in the Don Sahong Dam project, which continues regardless." (2014),

[https://thediplomat.com/2014/12/the-growing-mekong-controversy/.](https://thediplomat.com/2014/12/the-growing-mekong-controversy/)

²⁵⁵ Richard Cronin and Timothy Hamlin, "Mekong Turning Point: Shared River for a Shared Future," (2012): p.27,

[https://www.stimson.org/wp-content/files/file-attachments/SRSF_Web_3_1.pdf.](https://www.stimson.org/wp-content/files/file-attachments/SRSF_Web_3_1.pdf)

ธรรมทางสังคม²⁵⁶ อีกทั้งการสนับสนุนทางการเมืองจากสถาบันภายนอกที่แข็งแกร่งและเจอกับความอ่อนแอของรัฐสามารถนำไปสู่การเกิดขึ้นของภาคประชาสังคมที่มีประสิทธิภาพได้²⁵⁷ อย่างไรก็ตามรัฐบาลและหน่วยงานช่วยเหลือขนาดใหญ่อาจจะไม่กระตือรือร้นในการสนับสนุนโครงการริเริ่มของภาคประชาสังคมด้วยเหตุผลทางการเมืองเสมอไป²⁵⁸ การสร้างภาคประชาสังคมที่ประสบความสำเร็จอาจเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ เช่น รัฐและบริบทของโลกาภิวัตน์²⁵⁹ อีกทั้งการเพิ่มขึ้นและการเติบโตของภาคประชาสังคมอาจเชื่อมโยงกับโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจและปัญหาในธรรมชาติโลก²⁶⁰ หลักฐานการสนับสนุนทางการเมืองต่อภาคประชาสังคมในกลุ่มน้ำโขงยังมีอยู่อย่างจำกัด แต่เราสามารถเห็นตัวอย่างได้จากกรณีของประเทศไทย รัฐบาลไทยมีประวัติอันยาวนานในการสนับสนุนองค์กรภาคประชาสังคม (CSO) ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา รัฐบาลได้จัดตั้งกลไกต่างๆ เพื่อสนับสนุนและร่วมมือกับภาคประชาสังคม ตัวอย่างเช่น รัฐบาลไทยได้จัดตั้งกองทุนพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคมเพื่อสนับสนุนการเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาองค์กรภาคประชาสังคม²⁶¹ นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาภาคประชาสังคมเพื่อให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายและโครงการของรัฐบาลหรือแม้แต่ในกัมพูชา รัฐบาลกัมพูชายังได้แสดงให้เห็นถึงการสนับสนุนภาคประชาสังคม แม้ว่าพื้นที่สำหรับภาคประชาสังคมจะลดน้อยลงในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา แต่ในปี พ.ศ. 2558 รัฐบาลกัมพูชาได้กำหนดกรอบกฎหมายสำหรับองค์กรพัฒนาเอกชน²⁶² รวมถึงกระบวนการลงทะเบียน ซึ่งถูกมองว่าเป็นขั้นตอนเชิงบวกในการยอมรับและทำให้บทบาทของภาคประชาสังคมในประเทศมีความชอบธรรม อย่างไรก็ตาม ในปี พ.ศ. 2560 รัฐบาลได้ออกกฎหมายที่เป็นข้อถกเถียงซึ่ง

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁵⁶ Agata Włodarska-Frykowska, Alicja Stępień-Kuczyńska, and Michał Słowikowski, "Wstęp," *Eastern Review* (2017), <https://doi.org/10.18778/1427-9657.06.01>.

²⁵⁷ Nicu Popescu, "The EU and Civil Society in the Georgian-Abkhaz Conflict," *SSRN Electronic Journal* (2010), <https://doi.org/10.2139/ssrn.1650623>.

²⁵⁸ Bill Rau, "The Politics of Civil Society in Confronting HIV/AIDS," *International Affairs* (2006), <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2006.00531.x>.

²⁵⁹ Shaodong Zheng, "A Superior Way for the Transforming China: The Ultimate Ideal or a Feasible Solution?," *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences* (2015), <https://doi.org/10.1007/s40647-015-0078-7>.

²⁶⁰ Amali Suleiman and Msughter Moses Ilim, "Civil Society Organisations and Democratic Consolidation in Nigeria," *The Nigerian Journal of Sociology and Anthropology* (2016), [https://doi.org/10.36108/njsa/6102/14\(0260\)](https://doi.org/10.36108/njsa/6102/14(0260)).

²⁶¹ สถาบันส่งเสริมภาคประชาสังคม, "ร่าง พ.ร.บ.กองทุนภาคประชาสังคม," http://www.thaicivilsociety.com/?p=content&id_content=47.

²⁶² "Cambodia: Law on NGOs Passed," 2015, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2015-07-15/cambodia-law-on-ngos-passed/>.

กำหนดข้อจำกัดที่รุนแรงต่อองค์กรพัฒนาเอกชน รวมถึงข้อกำหนดในการรายงานกิจกรรมของพวกเขาต่อรัฐบาล และค่าปรับที่อาจเกิดขึ้นและโทษจำคุกสำหรับการไม่ปฏิบัติตาม²⁶³

4.5 ตัวชี้วัดความสำเร็จของภาคประชาสังคม

จากตัวอย่างและข้อมูลที่ยกมาข้างต้นจะสามารถทำให้เราเห็นถึงความพยายามของภาคประชาสังคมและปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จขึ้น ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมปัจจัยที่เป็นตัวชี้วัดที่สำคัญและข้อควรพิจารณาที่จะรวมไว้ในเครื่องมือสำหรับการวัดความสำเร็จของภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำแม่น้ำโขงกับเขื่อน นี่คือนปัจจัยบางอย่างที่ต้องพิจารณา:

- 1) **การมีส่วนร่วมของชุมชน:** ตัวบ่งชี้วัดระดับที่องค์กรภาคประชาสังคม (CSOs) เกี่ยวข้องกับชุมชนท้องถิ่นในการทำงานของพวกเขา ซึ่งอาจรวมถึงการจัดประชุมสาธารณะและการปรึกษาหารือให้พื้นที่สำหรับการป้อนข้อมูลชุมชนและทำให้มั่นใจว่าชุมชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ
- 2) **อิทธิพลของภาคประชาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อนโยบาย:** ตัวบ่งชี้วัดความสามารถของ CSO ที่จะมีอิทธิพลต่อนโยบายและการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับเขื่อน ซึ่งอาจรวมถึงการเปลี่ยนแปลงนโยบายการติดตามที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเขื่อนให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคแก่หน่วยงานภาครัฐและการจัดแคมเปญผู้สนับสนุนเพื่อมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบาย
- 3) **การสื่อสารและการรับรู้:** ตัวบ่งชี้วัดประสิทธิภาพของ CSO ในการสื่อสารความเสี่ยงและผลกระทบของการก่อสร้างเขื่อนต่อสาธารณะ ซึ่งอาจรวมถึงการเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์กิจกรรมสาธารณะและช่องทางอื่น ๆ เพื่อสร้างความตระหนักถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมสังคมและเศรษฐกิจที่อาจเกิดขึ้นจากเขื่อน
- 4) **ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ:** ตัวบ่งชี้วัดขอบเขตที่รัฐบาลและผู้พัฒนาเขื่อนมีความโปร่งใสเกี่ยวกับแผนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเขื่อน ซึ่งอาจรวมถึงการตรวจสอบและเผยแพร่การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIAs) และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเขื่อน
- 5) **การสร้างพันธมิตร:** ตัวบ่งชี้วัดความสามารถของ CSO ในการจัดตั้งพันธมิตรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ รวมถึงองค์กรภาคประชาสังคมอื่น ๆ สถาบันการศึกษาและองค์กรระหว่างประเทศ สิ่งนี้

²⁶³ Colin Meyn, "Cambodia's controversial NGO law snares its first victim," (2017), <https://www.devex.com/news/cambodia-s-controversial-ngo-law-snares-its-first-victim-90947>.

สามารถช่วยในการสร้างพันธมิตรและเครือข่ายเพื่อขยายความพยายามในการสนับสนุนและเพิ่มผลกระทบของ CSOs ในการมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบาย

ตารางสำหรับการวิเคราะห์ความสำเร็จของภาคประชาสังคมแต่ละกลุ่ม

Indicator	Measures
การมีส่วนร่วมของชุมชน	1. จำนวนการประชุมสาธารณะและการปรึกษาหารือที่จัดขึ้น
	2. สัดส่วนของชุมชนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ
	3. ระดับความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจ
อิทธิพลของภาคประชาสังคมที่ส่งผล กระทบต่อนโยบาย	1. จำนวนการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้าง เขื่อน
	2. ความช่วยเหลือด้านเทคนิคให้กับหน่วยงานภาครัฐ
	3. ประสิทธิภาพของแคมเปญผู้สนับสนุนที่มีอิทธิพลต่อผู้กำหนด

	นโยบาย
การสื่อสารและการรับรู้	1. การเข้าถึงโซเชียลมีเดียและช่องทางอื่น ๆ
	2. จำนวนกิจกรรมสาธารณะที่จัดขึ้น
	3. ระดับการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับความเสี่ยงและผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับเขื่อน
ความโปร่งใสและความรับผิดชอบ	1. ความโปร่งใสของการประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (EIAs)
	2. ความพร้อมของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเขื่อน
การสร้างพันธมิตร	1. จำนวนพันธมิตรที่เกิดขึ้นกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ
	2. ระดับความร่วมมือและการประสานงานระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

ตาราง 1 : ตารางสรุปตัวชี้วัดและมาตรการประเมินความสำเร็จของภาคประชาสังคมลุ่มน้ำโขงต่อ เขื่อน

ตารางนี้จะสามารถให้กรอบที่ชัดเจนสำหรับการประเมินความสำเร็จของภาคประชาสังคมในลุ่มน้ำโขงต่อเขื่อน โดยมีตัวชี้วัดและมาตรการเฉพาะเพื่อติดตามความก้าวหน้าในแต่ละด้าน เมื่อใช้ตารางนี้ในการออกแบบเครื่องมือวัดความสำเร็จ จะสามารถช่วยให้แน่ใจว่าองค์กรภาคประชาสังคมสนับสนุนสิทธิและผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเผชิญกับการสร้างเขื่อน โดยการติดตามความคืบหน้าในตัวชี้วัดเหล่านี้จะทำให้เราสามารถเข้าใจประสิทธิภาพของ CSO ได้ดีขึ้นในการมีอิทธิพลต่อนโยบายและการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเขื่อนและช่วยลดผลกระทบด้านลบของเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม

4.6 ความสำเร็จ

ภายหลังจากวิเคราะห์ถึงเครื่องมือในการต่อต้านการสร้างเขื่อน, ปัจจัยที่จะส่งผลให้เครื่องมือดังกล่าวมีประสิทธิภาพและตัวชี้วัดความสำเร็จของภาคประชาสังคมแล้ว ในหัวข้อย่อยนี้ ผู้วิจัยจะเจาะลึกตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของความสำเร็จของภาคประชาสังคมลุ่มน้ำโขงที่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านเขื่อน โดยเน้นไปที่การสร้างความตระหนักและอิทธิพลต่อนโยบายและกฎระเบียบ กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นถึงพลังของการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้าที่จุดประกายให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของการสร้างเขื่อน, การสร้างเครือข่ายของบุคคลและองค์กรที่มีแนวคิดเดียวกัน และกดดันให้รัฐบาลประเมินนโยบายของตนใหม่

ตัวอย่างแรกคือเขื่อนไซยะบุรีในประเทศลาว ซึ่งกลุ่มภาคประชาสังคม รวมถึงองค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ) และกลุ่มเคลื่อนไหวระดับรากหญ้า มีบทบาทสำคัญในการปลุกจิตสำนึกและต่อต้านการสร้างเขื่อน พวกเขาจัดการประท้วง พบปะประชาชน และรณรงค์เพื่อกดดันรัฐบาลลาวให้ยุติโครงการ ในที่สุดความพยายามของพวกเขาก็ประสบผลสำเร็จ เมื่อรัฐบาลลาวตกลงที่จะเลื่อนการสร้างเขื่อนออกไปในปี พ.ศ. 2554 เพื่อทำการศึกษาเพิ่มเติมและปรึกษารื้อกับประเทศเพื่อนบ้าน การตัดสินใจครั้งนี้ส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากแรงกดดันจากกลุ่มภาคประชาสังคม²⁶⁴ ซึ่งประสบ

²⁶⁴ WWF, "เลื่อนการก่อสร้างเขื่อนไซยะบุรี จากผล กระทบต่อกระแสน้ำโขง," (2012), <https://www.wwf.or.th/?204810/Xayaburi-Dam>.

ความสำเร็จในการสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเขื่อนและระดมการสนับสนุนจากสาธารณะสำหรับสาเหตุของพวกเขา

อีกตัวอย่างหนึ่งคือการรณรงค์ต่อต้านเขื่อนปากบางทางตอนเหนือของลาวอย่างต่อเนื่อง กลุ่มประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นแสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเขื่อนต่อสิ่งแวดล้อม การประมง และการดำรงชีวิตของชุมชนท้ายน้ำในกัมพูชาและเวียดนาม องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรชุมชนได้จัดให้มีการปรึกษาหารือสาธารณะ การประชุม และการรณรงค์ทางสื่อเพื่อสร้างความตระหนักรู้และระดมการสนับสนุน พวกเขายังมีส่วนร่วมในการสนับสนุนและพยายามลobby เพื่อกดดันผู้มีอำนาจตัดสินใจให้พิจารณาโครงการใหม่และสำรวจแนวทางแก้ไขปัญหาล้างงานทางเลือก²⁶⁵ ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการกระทำของภาคประชาสังคมสามารถมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักและการสนับสนุนต่อต้านเขื่อนในแม่น้ำโขงได้อย่างไร ด้วยการนำข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่นมาสู่ความสนใจของผู้มีอำนาจตัดสินใจและสาธารณชน กลุ่มประชาสังคมสามารถช่วยให้แน่ใจว่าการพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมถูกนำมาพิจารณาในการตัดสินใจในการพัฒนา และเสียงของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจะได้รับการรับฟังและเคารพ

การกระทำของภาคประชาสังคมยังมีอิทธิพลต่อนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน ตัวอย่างเช่น กรณีของเขื่อนดอนสะโฮงทางตอนใต้ของลาว ซึ่งเผชิญกับการคัดค้านจากกลุ่มประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นเนื่องจากอาจส่งผลกระทบต่อประมงและสิ่งแวดล้อม เพื่อตอบสนองต่อข้อกังวลเหล่านี้ คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขง (MRC) ได้ทำการประเมินผลกระทบข้ามพรมแดนของผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเขื่อนในแม่น้ำโขง²⁶⁶ กลุ่มประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างแข็งขันในกระบวนการนี้ โดยให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประเมินและสนับสนุนข้อกังวลของพวกเขา ด้วยเหตุนี้ MRC จึงแนะนำมาตรการหลายอย่างเพื่อลดผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากเขื่อนต่อการประมงและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการวางโครงสร้างทางเดินปลาและการจัดตั้งโครงการติดตามเพื่อประเมินผลกระทบของเขื่อน โดยบันไดปลาเป็นโครงสร้างที่สร้างขึ้นบนคันกั้นน้ำ เช่น เขื่อน²⁶⁷ เพื่อช่วยให้ปลาอพยพและทำให้อายุขัยชีวิตของพวกมันสมบูรณ์ระหว่างที่อยู่อาศัย

²⁶⁵ The Reporters, "ค่านลงนามสัญญาซื้อไฟฟ้าเขื่อนปากบาง ชาวบ้านริมโขงทำหนังสือท้วงท้วงผลกระทบอื่น," (2022), <https://www.thereporters.co/environment/1205221413/>.

²⁶⁶ สุทธิพร บุตรโคตร, "ลาวอ้างผิด 'เขื่อนดอนสะโฮง' ในแม่น้ำเล็ก จากหวังได้แต่ศก.-ทำลายนิเวศทั้งระบบ," (พ.ศ.2556), <https://www.tcijthai.com/news/2013/11/scoop/3392>.

²⁶⁷ Iman H. Hameed and Ali N. Hilo, "Design of Vertical Slot Fish Ladder: Review Paper," *Iop Conference Series Earth and Environmental Science* (2021), <https://doi.org/10.1088/1755-1315/779/1/012080>.

ที่แตกต่างกันโดยไม่หยุดชะงักหรือล่าช้า เชื่อนดอนสะโฮงเป็นหนึ่งในสองเขื่อนในแม่น้ำโขงสายหลักที่นำร่องทำบันไดปลา²⁶⁸

นอกจากนี้ กลุ่มประชาสังคมได้เรียกร้องให้มีโครงการชดเชยและตั้งถิ่นฐานใหม่เพื่อจัดการกับผลกระทบด้านลบที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนต่อชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ด้วยเหตุนี้ รัฐบาลบางแห่งในภูมิภาคจึงได้ออกกฎระเบียบและนโยบายใหม่เพื่อจัดการกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการเขื่อน รวมถึงนโยบายสำหรับการตั้งถิ่นฐานใหม่โดยไม่สมัครใจและกลไกการชดเชย²⁶⁹ ความพยายามเหล่านี้ประสบความสำเร็จ โดยรัฐบาลบางแห่งในภูมิภาคนี้ได้นำกฎระเบียบและนโยบายใหม่ที่มุ่งจัดการกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการเขื่อน ตัวอย่างเช่น ในเวียดนาม รัฐบาลได้ดำเนินโครงการตั้งถิ่นฐานใหม่และการชดเชยสำหรับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ ซึ่งรวมถึงการจัดหาที่ดิน ที่อยู่อาศัย และการสนับสนุนการดำรงชีวิต เช่น แผนการตั้งถิ่นฐานใหม่สำหรับโครงการโรงไฟฟ้าพลังน้ำ Song Tranh 2 จัดทำโดย Central Vietnam Hydropower Corporation ซึ่งเป็นผู้รับเหมาหลักของโครงการตั้งถิ่นฐานใหม่ และได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการประชาชนจังหวัด Quang Nam บนพื้นฐานของกฤษฎีกาของรัฐบาลหลายฉบับ รวมทั้งกฤษฎีกา เลขที่ 22/1998/NĐ-CP ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2541 และกฤษฎีกาเลขที่ 197/2004/NĐ-CP ลงวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2547²⁷⁰

อีกตัวอย่างหนึ่งคือการที่รัฐบาลจีนและรัฐวิสาหกิจ (SOE) ที่เรียกว่า Hydrolancang ซึ่งไม่ได้ตอบสนองข้อเรียกร้องจากภาคประชาสังคมในตอนแรก แต่อย่างไรก็ตามมีสัญญาณที่แสดงว่าการเคลื่อนไหวไม่ได้ไร้ผลโดยสิ้นเชิงเนื่องจาก หวัง หย่ง เชียง ประธานบริษัท Hydrolancang ตอบโต้คำวิจารณ์จากสาธารณชนในภูมิภาคด้วยการประกาศสร้างสวนพฤกษศาสตร์และสถานี่ช่วยเหลือสัตว์ใกล้กับพื้นที่สร้างเขื่อน Nuozhadu ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นของบริษัทในการพัฒนาเขื่อนอย่างยั่งยืน²⁷¹

²⁶⁸ "An Inception Report on Piloting a Joint Environmental Monitoring Programme on Two Mekong Mainstream Dams 'Don Sahong Hydropower Project and Xayaburi Hydropower Project'," (2020), <https://doi.org/10.52107/mrc.ajg3ub>.

²⁶⁹ Yurui Ma et al., "Rehabilitating Livelihoods of Relocated People Affected by the Nuozhadu Dam on the Upper Lancang-Mekong River," *Geographical Journal* (2019), <https://doi.org/10.1111/geoj.12324>.

²⁷⁰ Bui Van Dao, "Impacts of Song Tranh 2 Hydropower Plant Resettlement on Ca Dong Ethnic Group in Bac Tra My District, Quang Nam Province, Vietnam," (2019), <https://doi.org/10.14456/jms.2019.14>, <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/187541/159281>.

²⁷¹ Xinhua, "Largest hydrostation on Mekong River starts operation," (2012), http://www.china.org.cn/business/2012-09/06/content_26453142.htm.

ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการกระทำของภาคประชาสังคมสามารถมีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายและกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนในแม่น้ำโขงได้อย่างไร โดยการสนับสนุนข้อกังวลของพวกเขาและให้ข้อมูลและข้อเสนอแนะในกระบวนการกำหนดนโยบาย กลุ่มประชาสังคมสามารถช่วยให้แน่ใจว่าผลประโยชน์ของชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้รับการพิจารณา และการตัดสินใจในการพัฒนาจะทำในลักษณะที่รับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การกระทำของภาคประชาสังคมต่อเขื่อนในแม่น้ำโขงส่งผลกระทบต่อบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจที่กว้างขึ้นในระหว่างการก่อสร้างเขื่อน พวกเขาสร้างความตระหนัก สร้างการสนับสนุนสำหรับข้อกังวลในท้องถิ่น และมีอิทธิพลต่อนโยบายและระเบียบข้อบังคับ ด้วยการเคลื่อนไหวระดับรากหญ้า กลุ่มประชาสังคมสามารถดึงความสนใจไปที่ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม กดดันรัฐบาลให้ประเมินนโยบายใหม่ และส่งเสริมการตัดสินใจด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน ตัวอย่างเช่น เขื่อนไซยะบุรีในลาวและเขื่อนปากแบงในภาคเหนือของลาว แสดงให้เห็นถึงประสิทธิภาพของการดำเนินการภาคประชาสังคมในการปลุกจิตสำนึก ต่อต้านเขื่อน และทำให้มั่นใจว่าเสียงของชุมชนที่ได้รับผลกระทบได้รับการรับฟังและการเคารพ

4.7 ความท้าทาย

กลุ่มประชาสังคมยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการในความพยายามที่จะโน้มน้าวหรือต่อต้านกระบวนการสร้างเขื่อน สิ่งเหล่านี้รวมถึงโอกาสที่จำกัดสำหรับการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ การขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการสร้างเขื่อน และการขาดกลไกที่มีประสิทธิภาพในการจัดการกับข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ กลุ่มคนเหล่านี้มักเผชิญกับความท้าทายในด้านทรัพยากรและความสามารถ รวมถึงด้านเงินทุน ความเชี่ยวชาญ และการเข้าถึงข้อมูล หากจำแนกความท้าทายที่กลุ่มประชาสังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงต้องเผชิญในการพยายามโน้มน้าวหรือต่อต้านกระบวนการสร้างเขื่อน ได้แก่

การขาดแคลนทรัพยากร เป็นเรื่องปกติที่กลุ่มประชาสังคมจะดำเนินการโดยใช้ทรัพยากรที่จำกัด รวมถึงทรัพยากรทางการเงินและทรัพยากรมนุษย์ สิ่งนี้สามารถก่อให้เกิดความท้าทายสำหรับกลุ่มเหล่านี้ในแง่ของความสามารถในการรณรงค์อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมาย เนื่องจากอาจมีทรัพยากรน้อยกว่าที่จะอุทิศให้กับกิจกรรมต่างๆ เช่น การวิจัย การลobby การรณรงค์ทางสื่อ

และการดำเนินการทางกฎหมาย กลุ่มภาคประชาสังคมอาจจำเป็นต้องอาศัยการบริจาค เงินช่วยเหลือ และการสนับสนุนรูปแบบอื่นๆ จากภายนอกเพื่อให้การดำเนินการของพวกเขาดำเนินต่อไปและบรรลุวัตถุประสงค์ นอกจากนี้ พวกเขาอาจต้องมีกลยุทธ์ในการใช้ทรัพยากร โดยจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมบางอย่าง และมุ่งความพยายามไปที่กิจกรรมที่มีแนวโน้มว่าจะบรรลุผลตามที่ต้องการมากที่สุด

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับภาคประชาสังคมที่ดำเนินงานเกี่ยวกับเขื่อนแม่น้ำโขงพบว่า ปัญหาการขาดแคลนทรัพยากรเป็นปัญหาหลักของภาคประชาสังคม เนื่องจากกลุ่มภาคประชาสังคมกลุ่มน้ำโขงเป็นการรวมตัวกันของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียโดยตรงจากการสร้างเขื่อน โดยสมาชิกส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านในพื้นที่ ซึ่งขาดแคลนทั้งทุนทรัพย์และความรู้ “ภาคประชาสังคมของผมได้พยายามแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยการร่าง พรบ. น้ำในแบบฉบับของภาคประชาสังคมแนบไปพิจารณากับร่างของกรมทรัพยากรธรรมชาติ โดย พรบ ฉบับดังกล่าวจะมีหัวข้อการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนภาคประชาสังคมเป็นหัวข้อหลักด้วย”²⁷² ถึงท้ายที่สุดร่างภาคประชาชนในหัวข้อการจัดตั้งกองทุนสนับสนุนภาคประชาสังคมจะถูกนำออกจากการพิจารณาร่าง พรบ. แต่ร่างดังกล่าวสามารถแสดงถึงปัญหาด้านทรัพยากรที่เกิดขึ้นและความพยายามแก้ไขของแกนนำภาคประชาสังคมได้เป็นอย่างดี

ขาดการสนับสนุนทางการเมือง กลุ่มประชาสังคมบางกลุ่มประสบปัญหาในการหาเสียงสนับสนุนทางการเมือง โดยเฉพาะในประเทศที่รัฐบาลสนับสนุนกระบวนการสร้างเขื่อน ในบางกรณีรัฐบาลและผู้พัฒนาเขื่อนอาจมีแรงจูงใจอย่างมากในการผลักดันโครงการเขื่อน และอาจไม่เปิดรับข้อกังวลหรือข้อเรียกร้องของกลุ่มภาคประชาสังคม สิ่งนี้อาจทำให้กลุ่มประชาสังคมยากที่จะสนับสนุนตำแหน่งของพวกเขาอย่างมีประสิทธิภาพหรือมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน นอกจากนี้ กลุ่มประชาสังคมอาจเผชิญกับความท้าทายในการสร้างการสนับสนุนตำแหน่งของพวกเขาท่ามกลางผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ รวมถึงรัฐบาลอื่น ๆ องค์กรระหว่างประเทศ และประชาชนในวงกว้าง หากปราศจากการสนับสนุนทางการเมืองที่เข้มแข็ง อาจเป็นเรื่องยากสำหรับกลุ่มประชาสังคมที่จะบรรลุเป้าหมายและต่อต้านหรือมีอิทธิพลต่อโครงการเขื่อนอย่างมีประสิทธิภาพ

ตัวอย่างหนึ่งของการขาดการสนับสนุนทางการเมืองสำหรับกลุ่มประชาสังคมที่คัดค้านการสร้างเขื่อนในภูมิภาคกลุ่มน้ำโขงคือกรณีของเขื่อนดอนสะโฮงในลาว แม้จะมีการคัดค้านอย่างกว้างขวาง

²⁷² สัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรงกับ คุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ ประธานมูลนิธิบูรณาการน้ำแห่งประเทศไทย 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

จากชุมชนท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาสังคม แต่รัฐบาลลาวและผู้พัฒนาเอกชนก็ดำเนินโครงการต่อไป หลังจากแจ้ง MRC แล้วว่ารัฐบาลลาวได้จัดทำ "การปรึกษาหารือล่วงหน้าและข้อตกลง" (Procedures for Notification, Prior Consultation and Agreement: PNPCA) ของโครงการเขื่อนดอนสะโฮงตามข้อกำหนดความตกลงแม่น้ำโขง พ.ศ.2538 โดยใช้ระยะเวลา 6 เดือน เริ่มตั้งปลายเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือนมกราคม พ.ศ. 2558 และสร้างต่อโดยอ้างถึงความจำเป็นในการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านพลังงาน²⁷³ กลุ่มประชาสังคมวิพากษ์วิจารณ์การขาดความโปร่งใสและการปรึกษาหารือที่ไม่เพียงพอกับชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการตัดสินใจ และเรียกร้องให้ยุติโครงการหรือลดขนาดลงอย่างมาก²⁷⁴ อย่างไรก็ตาม ความพยายามของพวกเขากลับถูกเพิกเฉยโดยรัฐบาลและผู้พัฒนาเอกชน ซึ่งยังคงดำเนินการก่อสร้างเขื่อนต่อไป การขาดการสนับสนุนทางการเมืองทำให้กลุ่มประชาสังคมมีอิทธิพลต่อกระบวนการสร้างเขื่อนและปกป้องผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นได้ยาก

ช่องทางทางกฎหมายที่จำกัด ในบางกรณี กรอบกฎหมายที่มีอยู่อาจไม่ให้ออกาสเพียงพอสำหรับกลุ่มประชาสังคมในการท้าทายโครงการก่อสร้างเขื่อน เป็นความจริงที่ว่าโครงการสร้างเขื่อนจำนวนมากได้รับการอนุมัติและให้ทุนสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศหรือรัฐบาลต่างประเทศ ซึ่งอาจทำให้กลุ่มประชาสังคมในท้องถิ่นท้าทายพวกเขาผ่านศาลระดับชาติหรือหน่วยงานกำกับดูแลได้ยาก ในบางกรณี โครงการเหล่านี้ อาจได้รับการคุ้มครองโดยสนธิสัญญาการลงทุนหรือข้อตกลงระหว่างประเทศอื่นๆ ที่จำกัดความสามารถของกลุ่มท้องถิ่นในการดำเนินคดีทางกฎหมายกับพวกเขา นอกจากนี้ แม้จะมีช่องทางทางกฎหมาย กลุ่มประชาสังคมอาจเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงและนำทางระบบกฎหมายเนื่องจากขาดทรัพยากรหรือความเชี่ยวชาญ

จากการสัมภาษณ์กับคุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ พบว่าในปัจจุบันช่องทางทางกฎหมายทั้งในประเทศและระหว่างประเทศไม่สามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนัก ช่องทางระหว่างประเทศถูกจำกัดสิทธิ์โดยการตีกรอบผู้ที่ได้รับผลกระทบออกมาในรูปแบบรัฐ กล่าวคือประชาชนที่ได้รับผลกระทบที่แท้จริงกลับไม่สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีแก่ผู้สร้างเขื่อนได้ เนื่องจากศาลพิจารณาว่าผู้มีสิทธิฟ้องคือหน่วยงานภาครัฐเท่านั้น ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือกรณีการฟ้องร้องคดีข้ามพรมแดน: เขื่อน

²⁷³ "เขื่อนดอนสะโฮง" จุดชนวนความขัดแย้งในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง," พ.ศ. 2559, <https://www.thaipbs.or.th/news/content/250717>.

²⁷⁴ "เขื่อนดอนสะโฮงในลาว: ความเห็นของกัมพูชา ไทย และเวียดนาม," พ.ศ. 2557, <https://thaipublica.org/2014/02/don-sahong-meeting-2/>.

ไชยะบุรี ซึ่งมีคำพิพากษาของศาลปกครองสูงสุดวันที่ 17 สิงหาคม 2565 ให้ยกฟ้อง²⁷⁵ อีกประการหนึ่งคือ ผู้พัฒนาเขื่อนมักจะหลีกเลี่ยงการสร้างเขื่อนในประเทศที่มีภาคประชาสังคมแข็งแกร่งเช่นประเทศไทย และเปลี่ยนเป้าหมายไปยังประเทศที่ภาคประชาชนอ่อนแออย่างเช่นลาว แต่ถึงกระนั้นแล้วผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ส่งผลมาถึงไทยอยู่ดี และภาคประชาสังคมไม่สามารถฟ้องร้องหรือดำเนินคดีได้เนื่องจากไม่ได้อยู่บนอธิปไตยของไทย²⁷⁶

ความไม่สมดุลทางอำนาจ โครงการก่อสร้างเขื่อนหลายแห่งในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงอยู่ภายใต้การนำของบริษัทข้ามชาติขนาดใหญ่ที่มีทุนสนับสนุนดี กลุ่มประชาสังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงจึงมักเผชิญกับความไม่สมดุลของอำนาจเมื่อคัดค้านโครงการสร้างเขื่อน กลุ่มเหล่านี้มักมีขนาดเล็กกว่าและมีทุนสนับสนุนน้อยกว่ารัฐบาลและองค์กรต่างๆ ที่เสนอและสร้างเขื่อน ซึ่งอาจทำให้พวกเขาต้องรับฟังความคิดเห็นและความกังวลของพวกเขาได้ยาก เราจะสามารถเห็นตัวอย่างได้จาก งานวิจัยของ Boris Fabres โดยบทความกล่าวถึงการควบคุมที่เข้มงวดของรัฐบาลและกระบวนการทางกฎหมายในการจัดตั้งและดำเนินงานสมาคมภาคประชาสังคมในเวียดนาม ซึ่งส่งผลให้องค์กรอาจลงทะเบียนภายใต้พระราชกฤษฎีกาและข้อบังคับต่างๆ ที่มีสิทธิ์, ความรับผิดชอบและเขตอำนาจการดำเนินงานที่แตกต่างกัน²⁷⁷ ซึ่งก่อให้เกิดความท้าทายและยากลำบากในการรวมตัวกันจัดตั้งภาคประชาสังคมที่แข็งแกร่ง

4.8 แนวทางการปรับตัวของภาคประชาสังคม

เพื่อตอบสนองต่อความท้าทายเหล่านี้ กลุ่มประชาสังคมมักปรับเปลี่ยนแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาอุปสรรคให้ดีขึ้นและขอรับการสนับสนุนสำหรับข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่น การปรับตัวเหล่านี้รวมถึงการใช้เทคโนโลยีใหม่ เช่น โซเชียลมีเดียและแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อเข้าถึงผู้ชมที่กว้างขึ้นและระดมการสนับสนุน นอกจากนี้ กลุ่มเหล่านี้มักจะขอการสนับสนุนจากองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชน และพวกเขาได้เข้าร่วมในฟอรัมระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติเพื่อสร้าง

²⁷⁵ เครือข่ายประชาชนไทย 8 จังหวัดลุ่มน้ำโขง, "สรุปสถานการณ์แม่น้ำโขงสำหรับลูกหลานแม่น้ำโขง," (พ.ศ. 2565),

<https://www.mymekong.org/document/mekongsituationsupdate2022/>.

²⁷⁶ สัมภาษณ์เชิงลึกโดยตรงกับ คุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ ประธานมูลนิธิบูรณาการน้ำแห่งประเทศไทย 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2566

²⁷⁷ Fabres, "Think Global, Act Global in the Mekong Delta? Environmental Change, Civil Society, and NGOs."

ความตระหนักรู้เกี่ยวกับปัญหาเกี่ยวกับเขื่อน ในที่สุด กลุ่มเหล่านี้มักจะพยายามสร้างเครือข่ายและแนวร่วมกับองค์กรและชุมชนอื่น ๆ ที่มีความกังวลเกี่ยวกับประเด็นเดียวกัน เพื่อสร้างแนวร่วมที่เข้มแข็งและแข็งแกร่งมากขึ้นในการพยายามโน้มน้าวหรือต่อต้านกระบวนการสร้างเขื่อน สิ่งสำคัญคือกลุ่มภาคประชาสังคมจะต้องมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้เพื่อตอบสนองต่อบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปในขณะที่พวกเขาดำเนินงานอยู่

ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างแนวทางที่เป็นรูปธรรมที่ภาคประชาสังคมในกลุ่มน้ำโขงสามารถนำไปปรับใช้กับความท้าทายที่เกิดจากการสร้างเขื่อนได้ เช่น การร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านเขื่อนในกลุ่มน้ำโขงสามารถร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย เช่น หน่วยงานรัฐบาล สถาบันการศึกษา และองค์กรระหว่างประเทศ เพื่อเสริมสร้างความพยายามในการสนับสนุนของพวกเขา ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถทำงานร่วมกับหน่วยงานของรัฐในการพัฒนาโยบายพลังงานที่ยั่งยืน ร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมจากโครงการเขื่อน และร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน ต่อไปนี้เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนเพื่อขยายประเด็นเกี่ยวกับการร่วมมือกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย

ประการแรกกลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านการสร้างเขื่อนในแม่น้ำโขงสามารถร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อเสริมสร้างความพยายามในการสนับสนุน ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถทำงานร่วมกับคณะกรรมการแม่น้ำโขง (MRC) ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างรัฐบาลระดับภูมิภาค เพื่อสนับสนุนกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมมากขึ้น กลุ่มภาคประชาสังคมสามารถมีส่วนร่วมกับหน่วยงานรัฐบาลระดับชาติและระดับท้องถิ่นเพื่อสร้างขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมในความพยายามรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือดังกล่าว ได้แก่ Mekong Energy and Ecology Network (MEENet) ซึ่งทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐเพื่อส่งเสริมนโยบายและแนวปฏิบัติด้านพลังงานที่ยั่งยืนในลุ่มน้ำโขง²⁷⁸

อีกประการหนึ่งคือ กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านเขื่อนในแม่น้ำโขงสามารถร่วมมือกับสถาบันการศึกษาเพื่อทำการวิจัยเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมของโครงการเขื่อน ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถร่วมมือกับมหาวิทยาลัยและสถาบันวิจัยเพื่อดำเนินการศึกษา

²⁷⁸ "Mekong Energy and Ecology Network (MEE Net)," (2013), <http://www.eastbysoutheast.com/mekong-energy-ecology-network/#:~:text=Mekong%20Energy%20and%20Ecology%20Network%20is%20the%20only,of%20grassroots%20organization%20within%20all%20six%20Mekong%20countries.>

ผลกระทบของโครงการสร้างเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศ ตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือดังกล่าวคือ International Center for Environmental Management (ICEM)²⁷⁹ ซึ่งทำงานร่วมกับสถาบันการศึกษาเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคเกี่ยวกับการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม

ประการต่อมา กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านเขื่อนยังสามารถสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อเพิ่มคุณภาพของการรณรงค์ของพวกเขา ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนด้านสิ่งแวดล้อม เช่น International Union for Conservation of Nature (IUCN) เพื่อดำเนินการประเมินผลกระทบและเพื่อพัฒนากลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืน²⁸⁰ กลุ่มประชาสังคมยังสามารถร่วมมือกับผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบทางสังคม เช่น Center for People and Forests (RECOFTC)²⁸¹ เพื่อประเมินผลกระทบทางสังคมของโครงการสร้างเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่น

ประการสุดท้าย กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านเขื่อนในแม่น้ำโขงสามารถมีส่วนร่วมกับองค์กรระหว่างประเทศเพื่อสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนระหว่างประเทศ เช่น International Rivers²⁸² และ World Wildlife Fund (WWF)²⁸³ เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของโครงการสร้างเขื่อน และสนับสนุนกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมมากขึ้น กลุ่มประชาสังคมสามารถมีส่วนร่วมกับธนาคารเพื่อการพัฒนาพหุภาคี เช่น ธนาคารพัฒนาเอเชีย (ADB)²⁸⁴ และธนาคารโลก²⁸⁵ เพื่อเรียกร้องให้มีการปกป้องสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เข้มงวดมากขึ้นในโครงการเขื่อน

นอกจากนี้ กลุ่มภาคประชาสังคมที่ต่อต้านเขื่อนสามารถมุ่งเน้นที่การสร้างขีดความสามารถในการมีส่วนร่วมในความพยายามในการรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคม

²⁷⁹ "About us," <https://icem.com.au/>.

²⁸⁰ IUCN, "Mekong WET: Building Resilience of Wetlands in the Lower Mekong Region through a Ramsar Regional Initiative," (2017-2020), <https://www.iucn.org/our-work/region/asia/our-work/water-and-wetlands/mekong-wet>.

²⁸¹ "RECOFTC – The Center for People and Forests," <https://archive.recoftc.org/about-us>.

²⁸² "About : International River," <https://www.internationalrivers.org/about/>.

²⁸³ "WWF : The Greater Mekong region," <https://www.worldwildlife.org/places/greater-mekong>.

²⁸⁴ "ADB : Regional Cooperation and Integration (RCI)," <https://www.adb.org/what-we-do/themes/regional-cooperation/overview/gms>.

²⁸⁵ Ian C. Porter and Jayasankar Shivakumar, "World Bank : Doing a Dam Better The Lao People's Democratic Republic and the Story of Nam Theun 2" (2011),

<https://documents1.worldbank.org/curated/en/200041468044952974/pdf/584400PUB0ID161Better09780821369852.pdf>.

สามารถจัดการฝึกอบรมเกี่ยวกับทักษะการรณรงค์ เช่น สื่อและการสื่อสาร การล็อบบี้ และการระดมมวลชนระดับรากหญ้า กลุ่มประชาสังคมยังสามารถสร้างความร่วมมือกับองค์กรที่มีความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค เช่น ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เพื่อเพิ่มคุณภาพของความพยายามในการรณรงค์ของพวกเขา

อีกมิติหนึ่งที่สะท้อนการปรับตัวของภาคประชาสังคมคือการเปิดรับเทคโนโลยีทั้งการด้านการสื่อสารและการสร้างองค์ความรู้มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการเคลื่อนไหวคือ การใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มความพยายามในการสนับสนุน กลุ่มภาคประชาสังคมที่ต่อต้านเชื่อมสามารถใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มความพยายามในการสนับสนุน ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงผู้ชมที่กว้างขึ้นและจัดแคมเปญออนไลน์ กลุ่มภาคประชาสังคมยังสามารถใช้เครื่องมือแผนที่ดิจิทัลเพื่อเน้นย้ำถึงผลกระทบของโครงการสร้างเขื่อนและมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ต่อไปนี้คือตัวอย่างที่ชัดเจนเพื่อขยายประเด็นเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยีใหม่เพื่อเพิ่มความพยายามในการสนับสนุน

กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านเชื่อมสามารถใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อเข้าถึงผู้ชมในวงกว้างและจัดแคมเปญออนไลน์ ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถใช้ Twitter, Facebook และ Instagram เพื่อแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบจากโครงการเขื่อน เพื่อระดมการสนับสนุนสำหรับความพยายามในการรณรงค์ และเพื่อมีส่วนร่วมกับผู้กำหนดนโยบายและผู้มีอำนาจตัดสินใจ ตัวอย่างหนึ่งของการรณรงค์ทางโซเชียลมีเดียดังกล่าวคือแคมเปญ "Mekong Matters"²⁸⁶ ซึ่งใช้แพลตฟอร์มโซเชียลมีเดียเพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับผลกระทบด้านลบจากโครงการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง

กลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านเชื่อมยังสามารถใช้เครื่องมือทำแผนที่ดิจิทัลเพื่อเน้นย้ำถึงผลกระทบของโครงการสร้างเขื่อนและมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น กลุ่มประชาสังคมสามารถใช้เครื่องมือระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ (GIS) เพื่อทำแผนที่ผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมของโครงการสร้างเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศ ข้อมูลนี้สามารถใช้เพื่อสนับสนุนกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมมากขึ้น และเพื่อมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่นในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน ตัวอย่างหนึ่งของเครื่องมือทำแผนที่ดังกล่าวคือโครงการ Mekong Dam Monitor เปิดตัวเมื่อวันที่ 15 ธันวาคม พ.ศ. 2563 โดยกระทรวงการต่างประเทศ

²⁸⁶ "Mekong Matters Journalism Network," <https://earthjournalism.net/projects/mekong-matters-journalism-network>.

สหรัฐฯ เป็นเครื่องมือตรวจสอบเขื่อนในแม่น้ำโขงโดยความร่วมมือกับศูนย์สตีมสันและมูลนิธิ Eyes on Earth การตรวจสอบเขื่อนในแม่น้ำโขงแบบใหม่เป็นขั้นตอนสำคัญในการปรับปรุงความเข้าใจเกี่ยวกับสภาพน้ำในลุ่มแม่น้ำโขง ประเทศต่างๆ ไม่สามารถจัดการสิ่งที่พวกเขาวัดไม่ได้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นเวลานานเกินไปที่ผู้คนในลุ่มน้ำโขงขาดการตรวจสอบที่โปร่งใสเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำ การตรวจสอบเขื่อนในแม่น้ำโขงใช้การสำรวจระยะไกลแบบ Open Source, ภาพถ่ายดาวเทียมและ Geographic Information System (GIS) เพื่อจัดทำรายงานสภาพอากาศแบบเรียลไทม์ การไหลของแม่น้ำโดยประมาณ และสภาพการทำงานของอ่างเก็บน้ำในแม่น้ำโขง²⁸⁷

4.9 การตอบสนองของรัฐบาลจีนและผู้พัฒนาเขื่อนต่อขบวนการเคลื่อนไหวภาคประชาสังคม

ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะทำการศึกษาทั้งการตอบรับเชิงบวกและการตอบโต้จากบริษัทจีน หน่วยงานภาคเอกชนอื่นๆ และตัวแทนรัฐบาลต่อข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่นและองค์กรพัฒนาเอกชนเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนในแม่น้ำโขง แม้ว่าจะมีบางกรณีที่มีการใช้มาตรการลดผลกระทบและมีการชดเชย แต่ก็มีบางกรณีที่ข้อกังวลถูกเพิกเฉยหรือพบกับความรุนแรงในรูปแบบของการตอบโต้ชุมชน อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่ทุกกรณีที่ได้รับการตอบสนองในเชิงบวกเช่นนี้ ในบางกรณี มีรายงานว่าบริษัทจีนที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างเขื่อนตอบโต้ชุมชนท้องถิ่นหรือนักเคลื่อนไหวที่ต่อต้านโครงการของพวกเขา การตอบโต้นี้อาจเกิดขึ้นในรูปแบบต่างๆ รวมถึงการดำเนินการทางกฎหมาย การคุกคาม การข่มขู่ หรือแม้แต่การใช้ความรุนแรง โดยมีเป้าหมายเพื่อปราบปรามฝ่ายต่อต้านและดำเนินการต่อไปโดยปราศจากการแทรกแซงจากชุมชนท้องถิ่นหรือกลุ่มประชาสังคม โดยสรุป แม้ว่าจะมีบางกรณีที่รัฐบาลและผู้พัฒนาเขื่อนได้ตอบสนองเชิงบวกต่อข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนในแม่น้ำโขง แต่ก็มีบางกรณีที่ข้อกังวลเหล่านี้ได้รับการตอบโต้ รวมถึงความรุนแรงด้วย จำเป็นต้องมีแนวทางที่ครอบคลุมมากขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหานี้ โดยคำนึงถึงสิทธิและความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ตลอดจนความรับผิดชอบของทั้งภาคเอกชนและตัวแทนภาครัฐ

²⁸⁷ U.S. Embassy in Cambodia, "Launch of the Mekong Dam Monitor," (2020), <https://kh.usembassy.gov/launch-of-the-mekong-dam-monitor/>.

ตัวอย่างหนึ่งของการตอบรับเชิงบวกจากผู้พัฒนาเขื่อน คือเขื่อนไซยะบุรีในลาว ซึ่งเผชิญกับการต่อต้านจากกลุ่มประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น องค์กรพัฒนาเอกชนและชุมชนในพื้นที่ต่างออกมาวิพากษ์วิจารณ์และมีการประท้วงและขู่ว่าจะฟ้องร้องเพื่อสร้างแรงกดดันให้กับ ช.การช่าง และธนาคารที่เกี่ยวข้อง²⁸⁸ เพื่อตอบสนองต่อข้อกังวลเหล่านี้ ผู้พัฒนาเขื่อนและรัฐบาลลาวได้ดำเนินการมาตรการบรรเทาผลกระทบเพื่อลดผลกระทบด้านลบของเขื่อนที่มีต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม มาตรการเหล่านี้รวมถึงทางเดินปลาและระบบชลประทานเพื่อช่วยบรรเทาผลกระทบของเขื่อนต่อทรัพยากรในท้องถิ่น นอกจากนี้ ผู้พัฒนาและรัฐบาลยังให้การชดเชยแก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงการชดเชยทางการเงิน ความช่วยเหลือด้านการย้ายถิ่นฐาน และการสนับสนุนในรูปแบบอื่นๆ

อีกตัวอย่างหนึ่งคือกลุ่มอนุรักษ์เสียงของในประเทศไทย ซึ่งโต้แย้งว่าทางเลือกเดียวสำหรับชาวท้องถิ่นคือนั่งลง ประณีประนอม และใช้วิธีอื่นในการป้องกันเขื่อน เช่น การปิดกั้นสะพานมิตรภาพลาว-ไทย เพื่อตอบสนองต่อข้อกังวลเหล่านี้ รัฐบาลไทยได้เข้าร่วมการเจรจากับชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มประชาสังคมเพื่อจัดการกับข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของเขื่อนต่อวิถีชีวิตและระบบนิเวศ รัฐบาลไทยยังได้ให้การชดเชยและการสนับสนุนแก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ รวมถึงการชดเชยทางการเงิน ความช่วยเหลือด้านการย้ายถิ่นฐาน และการสนับสนุนทางเลือกในการดำรงชีวิต²⁸⁹ หรือจะเป็นในกรณีที่บริษัทเงินบางแห่งได้นำมาตรการปกป้องสังคมและสิ่งแวดล้อมมาใช้เพื่อจัดการกับข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการสร้างเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศ ตัวอย่างเช่น บริษัทบางแห่งได้ดำเนินโครงการตั้งถิ่นฐานใหม่และโครงการชดเชยสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบ เช่นกรณีของการสร้างสวนพฤกษศาสตร์และสถานี่ช่วยเหลือสัตว์ใกล้กับพื้นที่สร้างเขื่อน Nuozhadu²⁹⁰ และได้กำหนดกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมเพื่อระบุและบรรเทาผลกระทบด้านลบ บริษัทบางแห่งยังได้เข้าร่วมการเจรจากับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงกลุ่มภาคประชาสังคม เพื่อจัดการกับข้อกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการเขื่อน

ตัวอย่างหนึ่งของความพยายามของรัฐบาลในการชดเชยชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อน คือ แพ็คเกจการชดเชยที่เสนอให้กับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อน Three Gorges ในประเทศจีน ตามรายงานขององค์กรแม่น้ำนานาชาติ รัฐบาลจีนได้กำหนดนโยบายการชดเชยสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากเขื่อน ซึ่งรวมถึงการชดเชยทางการเงิน ความช่วยเหลือด้านการย้ายถิ่นฐาน และการ

²⁸⁸ Radio Free Asia, "Cambodia Warns Laos Over Mekong Dam," (2012), <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/dam-04192012143244.html>.

²⁸⁹ The Economist, "Lies, dams and statistics," (2012), <https://www.economist.com/banyan/2012/07/26/lies-dams-and-statistics>.

²⁹⁰ Xinhua, "Largest hydrostation on Mekong River starts operation."

สนับสนุนการพัฒนาวิถีชีวิตใหม่ นโยบายนี้ออกแบบมาเพื่อชดเชยชุมชนสำหรับการสูญเสียที่ดิน บ้าน และทรัพย์สินอื่นๆ ที่เกิดจากการก่อสร้างเขื่อน รวมทั้งช่วยให้ชุมชนปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการดำเนินงานของเขื่อน อย่างไรก็ตาม มีข้อกังวลและข้อวิพากษ์วิจารณ์อย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับความเพียงพอและยุติธรรมของชดเชยค่าตอบแทน ตลอดจนเกี่ยวกับความโปร่งใสและความรับผิดชอบของกระบวนการชดเชย จากงานวิจัยของ Sukhan Jackson and Adrian Sleight ในหัวข้อ “Resettlement for China’s Three Gorges Dam” งานวิจัยได้พบว่าโครงการจะสามารถเพิ่มความสามารถทางเศรษฐกิจและในขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อประชาชนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน การย้ายถิ่นฐานของประชากรบริเวณเขื่อนการว่างงานที่เพิ่มขึ้นและสุขภาพของประชาชนที่ทรุดโทรม²⁹¹ ซึ่งรัฐบาลไม่ได้มีแผนการรองรับและชดเชยในส่วนนี้

อย่างไรก็ตาม ยังมีกรณีของบริษัทจีนถูกกล่าวหาว่าใช้กำลังหรือความรุนแรงเพื่อปราบปรามการต่อต้านโครงการของตน และกรณีที่ชุมชนท้องถิ่นรายงานว่าขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน ในบางกรณี ชุมชนท้องถิ่นรายงานว่าเขาไม่ได้รับการปรึกษาหารือหรือรับทราบอย่างเพียงพอเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการสร้างเขื่อน และไม่ได้รับการชดเชยหรือการสนับสนุนอย่างเพียงพอเพื่อจัดการกับผลกระทบด้านลบของโครงการสร้างเขื่อนต่อการดำรงชีวิตและระบบนิเวศ มีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมหลายประการของการที่บริษัทจีนถูกกล่าวหาว่าใช้กำลังหรือความรุนแรงเพื่อปราบปรามการต่อต้านโครงการของพวกเขา และการที่ชุมชนท้องถิ่นรายงานว่าขาดความโปร่งใสและความรับผิดชอบในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน

ตัวอย่างหนึ่งคือโครงการเขื่อนมิตรไมตรีในเมียนมา ซึ่งกำลังพัฒนาโดยบริษัทจีน ชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มประชาสังคมคัดค้านโครงการสร้างเขื่อนเนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบทางลบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของเขื่อนต่อการดำรงชีวิตและระบบนิเวศ เพื่อตอบโต้การต่อต้าน บริษัทจีนถูกกล่าวหาว่าใช้กำลังหรือความรุนแรงเพื่อปราบปรามการต่อต้านโครงการ²⁹² นอกจากนี้ ชุมชนท้องถิ่นรายงานว่าการปรึกษาหารือและความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน

²⁹¹ Sukhan Jackson and Adrian Sleight, "Resettlement for China's Three Gorges Dam socio-economic impact and institutional tensions," *Communist and Post-Communist Studies* 33, no. 2 (2000), <https://www.jstor.org/stable/48609389>.

²⁹² "โครงการสร้างเขื่อนใน พม่าปะทุความขัดแย้งรุนแรง," พ.ศ. 2554, http://www.livingriversiam.org/4river-tran/4sw/swd_n36.html.

อีกตัวอย่างคือกรณีที่กองกำลังความมั่นคงในมณฑลชิงไห่ทางตะวันตกเฉียงเหนือของจีน โจมตีและทุบตีกลุ่มชาวบ้านและผู้หญิงชาวทิเบตสูงอายุที่ขัดขวางการสร้างเขื่อน แหล่งข่าวของ RFA ระบุ โดยขอไม่เปิดเผยชื่อ “พวกเขาพาพวกเขาไปยังที่เปลี่ยวและเขียนตีพวกเขา และบางคนถูกควบคุมตัว” แหล่งข่าวกล่าว มีรายงานว่า การทุบตี "รุนแรง" และผู้ประท้วงหลายคนได้รับบาดเจ็บจากการโจมตีดังกล่าว²⁹³

สอดคล้องกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับคุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า “การต่อสู้กับภาครัฐนั้นยังง่ายเสียกว่าการต่อสู้กับภาคเอกชน เนื่องจากภาครัฐไม่เคยคร่าชีวิตใคร อาจเพียงแค่มองไม่สนใจหรือไม่รับเรื่องที่เราเสนอ แต่กลับกันกับภาคเอกชนที่มีอำนาจเงิน บางพื้นที่เช่นลาว มีการพบเห็นการหายตัวไปของแกนนำภาคประชาสังคมบ่อยครั้ง”²⁹⁴

รัฐบาลจีนยังมีส่วนร่วมในการจัดหาเงินทุนและสนับสนุนโครงการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำโขง ซึ่งทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับบทบาทของการเป็นประเทศที่มีอำนาจนำทางน้ำหรือลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร นักวิจารณ์บางคนแย้งว่าการที่จีนสนับสนุนโครงการเขื่อนในภูมิภาคนี้เป็นส่วนหนึ่งของกลยุทธ์ที่กว้างขึ้นเพื่อขยายอิทธิพลในภูมิภาค ในขณะที่บางคนแย้งว่าจีนมีแรงจูงใจหลักจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนเอง ตัวอย่างคือเขื่อนดอนสะโฮงในกัมพูชา ซึ่งกำลังพัฒนาโดยบริษัทมาเลเซียโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลจีน ชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มประชาสังคมได้คัดค้านโครงการสร้างเขื่อนเนื่องจากความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของเขื่อนต่อการดำรงชีวิตและระบบนิเวศ²⁹⁵ อย่างไรก็ตาม รัฐบาลจีนยังคงสนับสนุนโครงการดังกล่าว ซึ่งทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับบทบาทของการมีอำนาจนำเหนือทรัพยากรหรือลัทธิจักรวรรดินิยม

โดยรวมแล้ว การตอบสนองของรัฐบาลจีนและผู้พัฒนาเขื่อนต่อข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่นเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของโครงการเขื่อนในกลุ่มน้ำโขงนั้นมีความหลากหลาย แม้ว่าบางบริษัทและรัฐบาลจีนได้ดำเนินการเพื่อจัดการกับผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อม แต่ก็มีกรณีที่ชุมชนท้องถิ่นรายงานว่าการขาดการปรึกษาหารือ การชดเชย และความโปร่งใสในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบริษัทจีนและรัฐบาลจีนที่จะต้องมีส่วนร่วมร่วมกับชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มประชาสังคมต่อไป และจัดการกับข้อกังวลของพวกเขาในลักษณะที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบ

²⁹³ Radio Free Asia, "Chinese Police Beat Tibetan Women, Elderly Over Dam Protest," (2015), <https://www.rfa.org/english/news/tibet/protest-08182015165252.html/>.

²⁹⁴ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับคุณหาญณรงค์ เยาวเลิศ 23/03/2023

²⁹⁵ PBS, "'เขื่อนดอนสะโฮง' จุดชนวนความขัดแย้งในกลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง."

ในขณะที่จีนยังคงครอบงำการจัดการน้ำและทรัพยากรในภูมิภาคแม่น้ำโขง การตอบสนองที่หลากหลายต่อข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่นทำให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความยั่งยืนของการครอบงำ ในขณะที่บางโครงการ เช่น เขื่อนไซยะบุรีและกลุ่มอนุรักษ์เชียงของได้เห็นการมีส่วนร่วมและมาตรการลดผลกระทบในเชิงบวก โครงการอื่นๆ เช่น เขื่อนมิตโสณ กลับถูกต่อต้านและกล่าวหาว่ามีการปราบปรามอย่างรุนแรง เพื่อรักษาอิทธิพลของตนและจัดการกับการต่อต้านอย่างมีประสิทธิภาพ จีนต้องปรับใช้แนวทางที่โปร่งใสและมีความรับผิดชอบมากขึ้น โดยจัดการกับข้อกังวลของชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มประชาสังคม สร้างความมั่นใจว่าผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมได้รับการบรรเทาอย่างเหมาะสม และมีการแจกจ่ายค่าชดเชยอย่างเป็นธรรม

4.10 สรุปผล

โดยสรุปบทที่ 4 ได้ให้การวิเคราะห์อย่างละเอียดเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มประชาสังคมในการสนับสนุนการปกป้องลุ่มน้ำแม่น้ำโขง ตลอดจนจะมุ่งเน้นไปที่กลุ่มประชาสังคมแรงจูงใจเป้าหมายและกลยุทธ์ที่ใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์

ในส่วนที่ 4.1 และ 4.2 ซึ่งเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวละครหลักที่กล่าวถึงคือกลุ่มประชาสังคม และมีการตรวจสอบแรงจูงใจและเป้าหมายของพวกเขา ในบทนี้ผู้วิจัยได้กล่าวถึงบทบาทของกลุ่มประชาสังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงและการต่อต้านการพัฒนาเขื่อน ประเด็นสำคัญ 3 ประเด็นที่ได้รับการเน้นย้ำ ได้แก่ ความยุติธรรมด้านสิ่งแวดล้อม, สิทธิมนุษยชน และรูปแบบทางเลือกของการพัฒนาพลังงาน กลุ่มภาคประชาสังคมเหล่านี้สร้างความตระหนกอย่างแข็งขันเกี่ยวกับผลกระทบด้านลบของการพัฒนาเขื่อนต่อแม่น้ำโขง, ชุมชนและระบบนิเวศ ตลอดจนสนับสนุนสิทธิและการดำรงชีวิตของชุมชนท้องถิ่น กลุ่มประชาสังคมที่โดดเด่นที่สุด เช่น International Rivers ให้ความสำคัญกับการละเมิดมาตรฐานทางสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนในแม่น้ำโขง และทำงานเพื่อส่งเสริมทางเลือกที่ยั่งยืนแทนการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ แรงจูงใจและเป้าหมายของ International Rivers สามารถส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการแสดงออกและความสำเร็จของการต่อต้านเขื่อนในแม่น้ำโขง กลุ่มประชาสังคมในลุ่มน้ำโขงมีการเชื่อมโยงกันผ่านเครือข่ายและพันธมิตรที่หลากหลายทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งช่วยให้พวกเขาร่วมมือและประสานงานกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครือข่ายและพันธมิตรเหล่านี้ขยายเสียงและข้อกังวลของกลุ่มภาคประชาสังคม และ

เพิ่มความสามารถในการเข้าไปมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจของผู้มีอำนาจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขง ความสำเร็จของการต่อต้านเขื่อนของกลุ่มหนึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่างรวมกัน เช่น การสนับสนุนจากสาธารณะ ประสิทธิภาพของกลยุทธ์และยุทธวิธีของพวกเขา และการตอบสนองของรัฐบาลและผู้มีอำนาจตัดสินใจอื่นๆ ต่อข้อกังวลของภาคประชาสังคม โดยรวมแล้ว กลุ่มประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีความรับผิดชอบต่อภูมิภาคแม่น้ำโขง ตลอดจนปกป้องสิทธิและการดำรงชีวิตของชุมชนที่พึ่งพาอาศัย

ส่วนที่ 4.3 นำเสนอกกลยุทธ์และกลยุทธ์ที่ใช้โดยกลุ่มประชาสังคมและมีการสำรวจปัจจัยที่นำไปสู่ความสำเร็จหรือความล้มเหลวของพวกเขา ปัจจัยสำคัญห้าประการที่กล่าวถึงก่อนหน้านี้ได้แก่ การสนับสนุนและการตระหนักรู้จากสาธารณะ, ความเข้มแข็งและความเหนียวแน่นของกลุ่มประชาสังคม, การใช้งานวิจัยและหลักฐานอย่างเชี่ยวชาญ, การใช้ช่องทางทางกฎหมายและข้อบังคับอย่างมีประสิทธิภาพและท้ายสุดคือระดับการสนับสนุนทางการเมือง ปัจจัยเหล่านี้สามารถใช้ในการพัฒนาตัวชี้วัดและมาตรการเพื่อประเมินความสำเร็จของภาคประชาสังคมในกลุ่มน้ำโขงเกี่ยวกับการสร้างเขื่อน ซึ่งท้ายที่สุดแล้วจะช่วยให้องค์กรภาคประชาสังคมสนับสนุนสิทธิและผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพเมื่อเผชิญกับการสร้างเขื่อน

โดยสรุป ส่วนที่ 4.3, 4.4, 4.5 และ 4.6 ผู้วิจัยได้ให้การประเมินที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความสำเร็จและความท้าทายที่กลุ่มประชาสังคมในกลุ่มน้ำโขงเผชิญ ตลอดจนการปรับตัวเพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงปฏิกิริยาจากรัฐบาลและผู้พัฒนาเขื่อน ความสำเร็จของภาคประชาสังคม เช่น การสร้างความตระหนักและการสนับสนุนจากสาธารณะ, การมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและการตัดสินใจและการสร้างพันธมิตรและเครือข่าย ความสำเร็จของภาคประชาสังคมที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นถึงผลกระทบเชิงบวกที่กลุ่มประชาสังคมมีต่อประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเขื่อนในภูมิภาค ความสำเร็จเหล่านี้เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงกดดันให้รัฐบาลและผู้พัฒนาเขื่อนต้องประเมินแผนใหม่และพิจารณาทางเลือกอื่นหรือมาตรการป้องกันผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อน อย่างไรก็ตาม กลุ่มประชาสังคมยังคงต่อสู้กับความท้าทายที่สำคัญ ซึ่งหมายรวมถึงการสนับสนุนทางการเมืองที่จำกัด, ข้อจำกัดด้านเงินทุนและการบังคับใช้กรอบกฎหมายและระเบียบข้อบังคับในฐานะเครื่องมือต่อต้านการสร้างเขื่อน อุปสรรคเหล่านี้อาจขัดขวางความสามารถในการระดมทรัพยากร, ดำเนินการวิจัยและดำเนินแคมเปญรณรงค์ต่อต้านการสร้างเขื่อน เพื่อรับมือกับความท้าทายเหล่านี้อย่างมีประสิทธิภาพ กลุ่มประชาสังคมได้ปรับตัวโดยการปรับตนรูปแบบการดำเนินงานให้เข้ากับภูมิทัศน์ทางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เน้นแนวทางการทำงานร่วมกันกับผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียต่างๆ และใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์เพื่อสร้างความตระหนักรู้และระดมการสนับสนุนจากสาธารณะ

โดยรวมแล้ว กลุ่มประชาสังคมในกลุ่มน้ำใจมีความก้าวหน้าอย่างมากในการกำหนดวาทกรรมเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนและผลกระทบ โดยการปรับเปลี่ยนกลยุทธ์และยุทธวิธีอย่างต่อเนื่อง พวกเขาสามารถทำงานเพื่ออนาคตที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันมากขึ้นสำหรับกลุ่มน้ำใจและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม

บทที่ 5

บทสรุป

บทสรุปนี้จะเป็นการสังเคราะห์วิทยานิพนธ์ สรุปข้อค้นพบหลัก, ความหมาย และคำแนะนำที่รวบรวมจากบทก่อนหน้า บทสุดท้ายนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ภาพรวมที่สอดคล้องกันระหว่างอำนาจนำเหนือน้ำ, ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และการต่อต้านภาคประชาสังคมข้ามชาติในบริบทของโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง ผู้วิจัยนำเสนอบทสรุปที่ครอบคลุมและมีโครงสร้างของการวิจัยแก่ผู้อ่าน โดยเน้นความสำคัญในการทำความเข้าใจความท้าทายและโอกาสในการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขงและภูมิภาคอื่น ๆ ที่กำลังเผชิญกับปัญหาที่คล้ายคลึงกันอยู่ในปัจจุบัน

5.1 สรุปการค้นพบสำคัญ (Recap of key findings) ในการสรุปข้อค้นพบที่สำคัญนี้

ผู้วิจัยได้ให้ภาพรวมโดยย่อของข้อมูลเชิงลึกที่สำคัญที่เกิดจากการรวบรวมและตรวจสอบอย่างละเอียดของผู้วิจัยเกี่ยวกับพลวัตระหว่างอำนาจนำเหนือน้ำ, ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และการต่อต้านภาคประชาสังคมข้ามชาติในบริบทของโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง การศึกษาในส่วนนี้นำเสนอความเข้าใจอย่างครอบคลุมเกี่ยวกับบทบาทของเงินในฐานะมหาอำนาจพลังน้ำ, การแสวงหาลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และปฏิกิริยาที่ตามมาและกลยุทธ์ที่ใช้โดยผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติเพื่อต่อต้านโครงการเหล่านี้

5.1.1 อำนาจนำเหนือน้ำของจีนและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง

บทย่อนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสะท้อนการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมเกี่ยวกับความทะเยอทะยานด้านพลังน้ำของจีนและการใช้ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในลุ่มน้ำโขง จากการตรวจสอบการกระทำ, แรงจูงใจและนัยยะของนโยบายของจีนที่มีต่อภูมิภาค ผู้วิจัยพยายามที่จะเข้าใจบริบททางภูมิรัฐศาสตร์ที่กว้างขึ้นของการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขง

นับตั้งแต่ พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา จีนได้ดำเนินโครงการสร้างเขื่อนและการพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำโขงอย่างรวดเร็ว สิ่งนี้ได้รับแรงผลักดันจากหลายปัจจัย รวมถึงความต้องการพลังงานที่เพิ่มขึ้น ความกังวลเรื่องความมั่นคงด้านน้ำ และความปรารถนาที่จะอ้างอิทธิพลทางภูมิรัฐศาสตร์เหนือประเทศที่อยู่ปลายน้ำ การกระทำของจีนก่อให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับความตั้งใจและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากความทะเยอทะยานด้านพลังน้ำในภูมิภาคนี้ จนก่อให้เกิดแนวคิด Hydro-Hegemony ซึ่งหมายถึงการปกครองโดยรัฐที่มีอำนาจเหนือทรัพยากรน้ำในกลุ่มแม่น้ำข้ามพรมแดน ในทางกลับกัน อีกแนวคิดหนึ่งที่ถูกพูดถึงคือ ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลประโยชน์และการควบคุมทรัพยากรธรรมชาติโดยรัฐที่มีอำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเอง บ่อยครั้งเป็นค่าใช้จ่ายของรัฐอื่นและชุมชนท้องถิ่น ในบริบทของกลุ่มน้ำโขง ความทะเยอทะยานด้านพลังน้ำและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรของจีนแสดงให้เห็นผ่านโครงการก่อสร้างเขื่อน, แผนการผันน้ำและการตัดสินใจได้เนนการบริหารจัดการน้ำฝ่ายเดียว

จีนได้สร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่งตามต้นน้ำลำธารของแม่น้ำโขง ทำให้การไหลของน้ำตามธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไปอย่างมากและส่งผลกระทบต่อประเทศที่อยู่ท้ายน้ำ ถึงแม้ว่าโครงการเหล่านี้จะได้รับการพิสูจน์แล้วว่ามีความคุ้มค่าเพียงพอก็ตาม โดยเฉพาะในประเด็น การผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำ, ปรับปรุงความมั่นคงด้านน้ำและส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างไรก็ตาม ประเทศริมฝั่งยังแสดงความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจต่อชุมชนและระบบนิเวศท้ายน้ำ

ความทะเยอทะยานทางพลังน้ำของจีนและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงมีนัยยะสำคัญต่อประเทศท้ายน้ำ เช่น ลาว กัมพูชา ไทย และเวียดนาม ประเทศเหล่านี้ต้องพึ่งพาแม่น้ำโขงอย่างมากในการดำรงชีวิต การเกษตร และการประมง ดังนั้นจึงมีความเสี่ยงต่อผลกระทบด้านลบจากการกระทำของจีน ผลกระทบเหล่านี้อาจรวมถึงปริมาณน้ำที่ลดลง การไหลของตะกอนที่หยุดชะงัก ปริมาณปลาที่ลดลง และความตึงเครียดที่เพิ่มขึ้นต่อทรัพยากรน้ำ

อำนาจนำเหนือน้ำของจีนในกลุ่มน้ำโขงได้รับการเสริมด้วยอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองที่มีมากเหนือประเทศที่อยู่ท้ายน้ำ ความไม่สมดุลทางอำนาจนี้ทำให้จีนสามารถกำหนดนโยบายการจัดการทรัพยากรน้ำระดับภูมิภาคและการเจรจาเพื่อประโยชน์ของตน โดยข้อตกลงต่างๆ มักจะจบลงโดยการต้องเสียผลประโยชน์ของชาติที่อยู่ท้ายน้ำ การเปลี่ยนแปลงนี้ทำให้เกิดความกังวลเกี่ยวกับศักยภาพของการบีบบังคับ, การแสวงหาผลประโยชน์และการกัดเซาะอำนาจอธิปไตยของชาติในภูมิภาค

รูปแบบการบีบบังคับทางทรัพยากรของจีน เช่น การจัดหาเงินทุนแก่ประเทศที่ขาดแคลน ทำให้จีนสามารถขยายอำนาจในภูมิภาคต่อไปได้ กรณีตัวอย่างคือลาวซึ่งได้รับเงินลงทุนจำนวนมากจากจีนในโครงการไฟฟ้าพลังน้ำ นำไปสู่ระดับหนี้ที่สูงและการพึ่งพาจีนมากขึ้น ในบั้นนี้ ผู้วิจัยจึงเน้นย้ำวิเคราะห์อำนาจนำเหนือน้ำของจีนและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงระหว่างปี 1990 ถึง 2020 ผู้วิจัยจะหาหรือว่าจีนใช้อำนาจควบคุมทรัพยากรน้ำและใช้ประโยชน์จากอำนาจของตนอย่างไร ซึ่งส่งผลกระทบต่อภูมิทัศน์ทางสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาค การวิเคราะห์ของผู้วิจัยแบ่งออกเป็นสามหัวข้อ: (1) เครื่องมือสำหรับการสร้างอำนาจนำเหนือน้ำ (2) การวิเคราะห์เครื่องมือจักรวรรดินิยมทรัพยากร และ (3) การประเมินผู้มีอำนาจนำเหนือน้ำ

จีนใช้กลยุทธ์ต่างๆ เพื่อยืนยันอำนาจนำเหนือน้ำ เช่น เสนอสิ่งจูงใจ ลงนามในสนธิสัญญาและเปิดเพื่อนาถกรรม ตัวอย่างเช่น จีนอ้างว่าสร้างเขื่อนเพื่อประโยชน์ของประเทศที่อยู่ท้ายน้ำ ในขณะที่กักเก็บน้ำจำนวนมากมหาศาลไว้ในอ่างเก็บน้ำ นอกจากนี้ยังจัดตั้งองค์กรต่างๆ เช่น Lancang-Mekong Cooperation (LMC) เพื่อบังคับทางอ้อมให้ประเทศในกลุ่มน้ำโขงลงนามในสนธิสัญญา นอกจากนี้ จีนยังใช้วาทกรรมด้านความมั่นคงและวาทกรรมทำนองคลองธรรมเพื่อสร้างความชอบธรรมให้การกระทำของตนและรักษาการควบคุมทรัพยากรน้ำของตน

ส่วนถัดมาคือการวิเคราะห์การขยายอำนาจของจีนผ่านการลงทุนในแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำโขงตอนล่าง โดยเน้นไปที่การสร้างเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำในลาว การวิเคราะห์นี้ตั้งอยู่บนแนวคิดของลัทธิจักรวรรดินิยมด้านทรัพยากร และเผยให้เห็นวิธีการของจีนในการยึดอำนาจควบคุมทรัพยากรของลาว

การลงทุนของจีนในเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำของลาวสามารถแบ่งออกเป็นสองรูปแบบ ประการแรก เงินลงทุนผ่านบริษัทข้ามชาติ (MNCs) โดยใช้ประโยชน์จากนโยบายของลาวในการพัฒนาศักยภาพการส่งออกไฟฟ้าผ่านระบบ "Battery of Asia" ในปี พ.ศ. 2565 ลาวสร้างเขื่อนแล้วเสร็จกว่า 90 แห่ง โดยจีนมีส่วนร่วมในโครงการประมาณครึ่งหนึ่ง บริษัทขนาดใหญ่ของจีนมักถือหุ้น 80%-90% ในขณะที่ EDL รัฐวิสาหกิจของลาวถือหุ้นเพียง 10%-15%

ประการที่สอง เงินลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานระหว่างประเทศ เช่น สายส่ง เพื่อเชื่อมลาวกับประเทศเพื่อนบ้านและขยายการส่งออกไฟฟ้า บทบาทของจีนในโครงการนี้เริ่มขึ้นในปี พ.ศ. 2560 เมื่อสำนักงานพลังงานแห่งชาติและ MEM ของลาวตกลงที่จะศึกษาความร่วมมือเกี่ยวกับแผนโครงข่ายไฟฟ้าของลาว อย่างไรก็ตาม การแพร่ระบาดของโควิด-19 และทรัพยากรน้ำไม่เพียงพอทำให้รายได้จากเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำต่ำกว่าที่คาดไว้ ทำให้ลาวมีความเสี่ยงที่จะผิคนัดชำระหนี้ เพื่อเป็น

การตอบโต้ จีนได้เข้าควบคุมสินทรัพย์บางส่วนและเพิ่มการเป็นเจ้าของและอำนาจในการตัดสินใจเหนือสายส่งไฟฟ้าของลาวผ่านการมีส่วนร่วมในการก่อตั้งบริษัท Électricité du Laos Transmission Company Limited (EDL-T)

การวิเคราะห์นี้ชี้ให้เห็นถึงความกังวลเกี่ยวกับการควบคุมที่เพิ่มขึ้นของจีนเหนือทรัพยากรธรรมชาติและโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของลาว ซึ่งอาจมีความหมายสำคัญต่อพลวัตพลังงานและการจัดการทรัพยากรของภูมิภาค ในส่วนถัดไปผู้วิจัยจึงจะทำการประเมินความเป็น Hydro – Hegemony ของจีนตามเสาหลักสามประการของกรอบความเป็นอำนาจนำทางน้ำ ของ Zeituon กรอบนี้แบ่งการประเมินอำนาจนำเหนือน้ำออกเป็น 3 ด้านหลัก ได้แก่ ตำแหน่งริมฝั่งอำนาจ และศักยภาพในการแสวงหาผลประโยชน์ จากการวิเคราะห์สถานการณ์ภาพของจีนพบว่า

ในด้านตำแหน่งริมฝั่ง: ตำแหน่งของจีนในฐานะรัฐต้นน้ำในลุ่มแม่น้ำโขงทำให้จีนได้เปรียบอย่างมากในการควบคุมทรัพยากรน้ำ ด้วยการพึ่งพาน้ำจากประเทศอื่นต่ำ (0.6%) อำนาจการต่อรองของจีนจึงเพิ่มขึ้น ทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรน้ำโดยไม่ต้องกังวลกับการคัดค้านจากนานาชาติมากนัก

อำนาจ: อำนาจทางทหารและเศรษฐกิจของจีนมีส่วนทำให้เกิดอำนาจนำเหนือน้ำ ในปี พ.ศ. 2565 งบประมาณทางการทหารสูงถึง 230 พันล้านดอลลาร์ ในขณะที่ GDP อยู่ที่ 17.7 ล้านล้านดอลลาร์ในปี พ.ศ. 2564 โครงการริเริ่มต่างๆ เช่น ธนาคารเพื่อการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานแห่งเอเชีย (AIIB) และโครงการริเริ่มหนึ่งแถบ หนึ่งเส้นทาง (BRI) สะท้อนถึงความพยายามเชิงกลยุทธ์ของจีนในการขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในเอเชีย .

ศักยภาพในการใช้ประโยชน์: การใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงของจีนเริ่มเพิ่มขึ้นอย่างมากใน พ.ศ. 2533 โดยมีการสร้างเขื่อนเป็นแหล่งพลังงานหลัก เทคโนโลยีเขื่อนความสูงของจีน ซึ่งแสดงให้เห็นโดยเขื่อนเสี่ยววาน สะท้อนให้เห็นถึงความสำเร็จในการสร้างเขื่อนที่มีความซับซ้อนทางเทคโนโลยีและการจัดการ

กล่าวโดยสรุป ตำแหน่งรัฐต้นน้ำ อำนาจ และศักยภาพในการแสวงหาผลประโยชน์ของจีนทำให้สถานะของจีนแข็งแกร่งขึ้นในฐานะมหาอำนาจพลังน้ำในลุ่มแม่น้ำโขง ก่อร่างสร้างการจัดการทรัพยากรน้ำและพลวัตด้านพลังงานของภูมิภาค

อำนาจนำเหนือน้ำของเงินและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากรในกลุ่มน้ำโขงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สิ่งแวดล้อม และภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาค ในขณะที่ปัจจุบันเงินยังคงขยายขอบเขตการควบคุมทรัพยากรน้ำและลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจผลกระทบของการกระทำเหล่านี้ต่อภูมิภาคและประชาชน บทย่อยต่อไป ผู้วิจัยจะสำรวจบทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติในการต่อต้านโครงการก่อสร้างเขื่อน โดยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับตัวแสดงและกลยุทธ์ต่างๆ ที่ใช้ในการท้าทายและลดผลกระทบจากอำนาจนำเหนือน้ำของเงินในกลุ่มน้ำโขง

5.1.2 บทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติในการคัดค้านโครงการสร้างเขื่อน

บทย่อยนี้มุ่งสำรวจบทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติในการต่อต้านโครงการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำโขง ด้วยการวิเคราะห์กลยุทธ์, วัตถุประสงค์ และผลกระทบของการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะเน้นความสำคัญของบทบาทของพวกเขาในการกำหนดวาทกรรมเกี่ยวกับการสร้างเขื่อนและส่งเสริมการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันในภูมิภาค

ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านโครงการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำโขง ได้แก่ องค์กรพัฒนาเอกชน (เอ็นจีโอ), กลุ่มรณรงค์, สถาบันการศึกษาและชุมชนท้องถิ่น ตัวแสดงเหล่านี้ได้รับแรงบันดาลใจจากข้อกังวลต่างๆ เช่น ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม, สังคมและวัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นจากการสร้างเขื่อน ตลอดจนประเด็นที่เกี่ยวข้องกับธรรมาภิบาล, ความโปร่งใสและสิทธิของชุมชนที่ได้รับผลกระทบ

เพื่อตอบโต้ผลกระทบด้านลบจากโครงการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำโขง ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติใช้กลยุทธ์และยุทธวิธีที่หลากหลาย การสร้างความตระหนักรู้และการเผยแพร่ข้อมูล ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมมีบทบาทสำคัญในการสร้างความตระหนักแก่สาธารณชนเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากโครงการก่อสร้างเขื่อน และให้ข้อมูลแก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ผู้กำหนดนโยบายและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นๆ การสนับสนุนและการลobby ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติมีส่วนร่วมในความพยายามในการผลักดันเพื่อมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินใจระดับชาติและระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเขื่อน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการลobbyเจ้าหน้าที่รัฐ การเข้าร่วมในเวทีระดับภูมิภาค หรือการร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การดำเนินการทางกฎหมายและการฟ้องร้อง ในบาง

กรณี ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมอาจดำเนินการทางกฎหมายกับโครงการก่อสร้างเขื่อน โดยให้เหตุผลว่าการกระทำดังกล่าวละเมิดกฎหมายของประเทศหรือสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อม การดำเนินการโดยตรงและการประท้วง ผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมอาจมีส่วนร่วมในการดำเนินการโดยตรง เช่น การจัดการประท้วง การเดินขบวน หรือการกระทำอารยะขัดขืน เพื่อดึงความสนใจไปที่ข้อกังวลของพวกเขาและเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการก่อสร้างเขื่อน

การต่อต้านจากผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติมีผลกระทบหลายประการต่อโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง อาทิเช่น การตรวจสอบและความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้น ความพยายามของผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมทำให้มีการตรวจสอบโครงการก่อสร้างเขื่อนมากขึ้น และเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อรัฐบาลและพันธมิตรภาคเอกชน การเปลี่ยนแปลงนโยบายและความล่าช้าของโครงการ การคัดค้านของภาคประชาสังคมมีส่วนทำให้โครงการก่อสร้างเขื่อนล่าช้า, เกิดการแก้ไขแบบโครงการ และในบางกรณี อาจถึงขั้นต้องยกเลิกโครงการทั้งหมด เสริมสร้างความร่วมมือและการเจรจาระดับภูมิภาค การมีส่วนร่วมของผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมช่วยอำนวยความสะดวกในการเจรจาและความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในลุ่มน้ำโขง ส่งเสริมแนวทางการจัดการทรัพยากรน้ำที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วมมากขึ้น การเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมได้ช่วยเพิ่มศักยภาพให้กับชุมชนท้องถิ่นโดยการให้ข้อมูล, ทรัพยากร และเวทีแก่พวกเขาในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อกังวลและปกป้องสิทธิของพวกเขาในบริบทของโครงการก่อสร้างเขื่อน

ในบทนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจสอบบทบาทของภาคประชาสังคมข้ามชาติในการต่อต้านโครงการก่อสร้างเขื่อน โดยเน้นที่กลยุทธ์ต่างๆ และความพยายามในการทำงานร่วมกันที่พวกเขาใช้เพื่อจัดการกับผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และภูมิรัฐศาสตร์ของโครงการดังกล่าว โดยการสร้างความตระหนักรู้และสนับสนุนทางเลือกที่ยั่งยืน กลุ่มคนเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดวาทกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขง ขณะที่บดบังไป ผู้วิจัยจะหารือเกี่ยวกับการตอบสนองและการปรับตัวของจีนต่อการต่อต้านภาคประชาสังคม สำนักรว่ารัฐบาลจีนและผู้ที่เกี่ยวข้องกำลังปรับกลยุทธ์ของพวกเขาเพื่อรับมือกับความท้าทายที่นำเสนอโดยขบวนการประชาสังคมข้ามชาติเหล่านี้ได้อย่างไร

5.1.3 การปรับตัวของประเทศริมฝั่งเพื่อรับมือกับอำนาจนำทางน้ำและสร้างพลังต่อต้านอย่างมีประสิทธิภาพ

ในโลกปัจจุบัน มหาอำนาจชั้นนำมักจะมีอิทธิพลเหนือประเทศและภูมิภาคอื่นๆ สิ่งนี้สามารถนำเสนอความท้าทายที่หลากหลายสำหรับประเทศขนาดเล็กและมีอำนาจน้อยกว่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเป็นเรื่องของการจัดการทรัพยากรและการปกป้องสิ่งแวดล้อม ในบริบทของกลุ่มน้ำโขง อำนาจนำเหนือน้ำของจีนนำเสนอความท้าทายที่สำคัญสำหรับประเทศกลุ่มน้ำโขงและกลุ่มประชาสังคมที่ต่อต้านโครงการเขื่อนขนาดใหญ่

ในการรับมือกับอำนาจนำอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างการต่อต้านที่มีประสิทธิภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับใช้แนวทางเชิงรุกที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันและการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ซึ่งอาจรวมถึงการทำงานเพื่อพัฒนาวิถีชีวิตทางเลือกสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน การเสริมสร้างกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ นอกจากนี้ยังอาจเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมโดยตรงกับมหาอำนาจชั้นนำ เช่น จีน เพื่อจัดการกับผลกระทบด้านลบจากโครงการเขื่อน และเรียกร้องให้มีการชดเชยและสนับสนุนชุมชนที่ได้รับผลกระทบมากขึ้น ด้วยการใช้แนวทางเชิงรุกและความร่วมมือ ประเทศกลุ่มน้ำโขงและกลุ่มประชาสังคมสามารถจัดการกับความท้าทายที่เกิดจากอำนาจนำได้ดีขึ้น และสร้างการต่อต้านที่มีประสิทธิภาพต่อแนวทางการจัดการทรัพยากรที่เป็นอันตราย

ในบทนี้ผู้วิจัยจึงทำการรวบรวมแนวทางการปรับตัวของที่ประเทศในกลุ่มน้ำโขงสามารถพิจารณาเพื่อรับมือกับอำนาจนำเหนือน้ำของจีนในแม่น้ำโขง:

5.1.3.1 พัฒนาแผนพลังงานระดับภูมิภาค

ประเทศในกลุ่มน้ำโขงสามารถร่วมมือกันพัฒนาแผนพลังงานระดับภูมิภาคที่ให้ความสำคัญกับแหล่งพลังงานหมุนเวียนและยั่งยืน สิ่งนี้จะช่วยลดความจำเป็นสำหรับโครงการเขื่อนขนาดใหญ่ และช่วยบรรเทาผลกระทบด้านลบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจากโครงการเหล่านี้ ในการใช้กลยุทธ์นี้ ประเทศในกลุ่มแม่น้ำโขงสามารถร่วมมือกันพัฒนาแผนพลังงานระดับภูมิภาคที่คำนึงถึงความต้องการ

ด้านพลังงานของภูมิภาค รวมถึงศักยภาพของแหล่งพลังงานที่ยั่งยืน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานความร้อนใต้พิภพ แผนดังกล่าวอาจรวมถึงกลไกในการสร้างแรงจูงใจในการพัฒนาแหล่งพลังงานหมุนเวียนและยุติการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล

ตัวอย่างแผนพลังงานระดับภูมิภาคที่ประสบความสำเร็จ ได้แก่ ยุทธศาสตร์พลังงานทดแทนลุ่มน้ำโขง ซึ่งจัดทำขึ้นในปี พ.ศ. 2560 โดยคณะกรรมการแม่ข่ายน้ำโขง (MRC) กลยุทธ์นี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาพลังงานหมุนเวียนและยั่งยืนในลุ่มน้ำโขง²⁹⁶ โดยระบุโอกาสสำหรับการลงทุนและความร่วมมือระหว่างประเทศในลุ่มน้ำโขง นอกจากนี้ ยุทธศาสตร์การพัฒนาไฟฟ้าพลังน้ำอย่างยั่งยืนของคณะกรรมการแม่ข่ายน้ำโขง พ.ศ. 2564 ยังสรุปแนวทางการพัฒนาโครงการโครงสร้างพื้นฐาน รวมถึงการพัฒนาโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในลุ่มน้ำโขงตอนล่าง²⁹⁷

5.1.3.2 เสริมสร้างกรอบกฎหมาย

ประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถทำงานเพื่อเสริมสร้างกรอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและสิทธิของชุมชนท้องถิ่น ซึ่งอาจรวมถึงการสร้างกฎหมายใหม่หรือแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อให้การปกป้องระบบนิเวศและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนมากขึ้น ในการใช้กลยุทธ์นี้ ประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถทำงานเพื่อสร้างกฎหมายใหม่หรือแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่ เพื่อให้การปกป้องระบบนิเวศและชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อนมากขึ้น ซึ่งอาจรวมถึงการเสริมสร้างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม การใช้ที่ดิน และสิทธิในน้ำ นอกจากนี้ยังอาจเกี่ยวข้องกับการพัฒนาโลกเพื่อให้แน่ใจว่าชุมชนท้องถิ่นได้รับการปรึกษาหารือและมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน

ตัวอย่างของกรอบกฎหมายที่ประสบความสำเร็จในการคุ้มครองสิ่งแวดล้อมคือ Water Framework Directive (WFD) ซึ่งเป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มุ่งปรับปรุงและปกป้องคุณภาพ

²⁹⁶ Bennett L. Bearden, "The Legal Regime of the Mekong River: A Look Back and Some Proposals for the Way Ahead," *Water Policy* (2009), <https://doi.org/10.2166/wp.2009.060>.

²⁹⁷ "Sustainable Hydropower Development Strategy: A Basin-Wide Strategy for a Changing Mekong River Basin," (2022), <https://doi.org/10.52107/mrc.ajutpe>.

น้ำ²⁹⁸ ถือเป็นกฎหมายของสหภาพยุโรปที่มีความทะเยอทะยานมากที่สุดในด้านน้ำ²⁹⁹ WFD กำหนดให้ประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปทั้งหมดบรรลุสถานะทางนิเวศวิทยาที่ดีของแหล่งรับน้ำทั้งหมดภายในระยะเวลาที่กำหนด³⁰⁰ เป้าหมายคือเพื่อให้แน่ใจว่ามีการจัดการน้ำบาดาล, น้ำจืดและน้ำทะเลในสหภาพยุโรปอย่างยั่งยืน เพื่อให้ได้รับ "สถานะทางนิเวศวิทยาที่ดี" ซึ่งพื้นฐานธรรมชาติในสหภาพยุโรปได้รับอิทธิพลอย่างมากจาก WFD ซึ่งกำหนดมาตรฐานสำหรับคุณภาพน้ำและการจัดการน้ำ³⁰¹ การนำรูปแบบของ WFD มาปรับใช้กับบริบทลุ่มน้ำโขงอาจสามารถช่วยแก้ไขปัญหาเชิงอำนาจในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงได้

5.1.3.3 สนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้นในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับการจัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะหรือฟอรัมเพื่อขอความคิดเห็นจากชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการมีส่วนร่วมของสาธารณะ เพื่อดำเนินการตามยุทธศาสตร์นี้ ประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน สิ่งนี้อาจเกี่ยวข้องกับการจัดรับฟังความคิดเห็นสาธารณะหรือฟอรัมเพื่อขอความคิดเห็นจากชุมชนท้องถิ่น รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์มออนไลน์สำหรับการมีส่วนร่วมของสาธารณะ การทำเช่นนี้ ประเทศในลุ่มน้ำโขงสามารถรับประกันได้ว่าชุมชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับโครงการเขื่อน และคำนึงถึงข้อกังวลของพวกเขา

²⁹⁸ M. R. Abargues et al., "Removal and Fate of Endocrine Disruptors Chemicals Under Lab-Scale Posttreatment Stage. Removal Assessment Using Light, Oxygen and Microalgae," *Bioresource Technology* (2013), <https://doi.org/10.1016/j.biortech.2013.09.051>.

²⁹⁹ Blandine Boeuf and Oliver Fritsch, "Studying the Implementation of the Water Framework Directive in Europe: A Meta-Analysis of 89 Journal Articles," *Ecology and Society* (2016), <https://doi.org/10.5751/es-08411-210219>.

³⁰⁰ Elias Nkiaka et al., "Use of Continuous Simulation Model (COSIMAT) as a Complementary Tool to Model Sewer Systems: A Case Study on the Paruck Collector, Brussels, Belgium," *Water and Environment Journal* (2016), <https://doi.org/10.1111/wej.12190>.

³⁰¹ Jeneen Hadj-Hammou et al., "Getting the Full Picture: Assessing the Complementarity of Citizen Science and Agency Monitoring Data," *Plos One* (2017), <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0188507>.

ตัวอย่างของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ประสบความสำเร็จคือ World Commission on Dams (WCD) คณะกรรมาธิการเขื่อนโลก (WCD) เป็นเวทีธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมระดับโลกที่ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2541 ถึง 2543 เพื่อพยายามแก้ไขความขัดแย้งที่มีมายาวนานระหว่างผู้สนับสนุนและผู้ต่อต้านเขื่อนขนาดใหญ่³⁰² WCD จัดทำรายงานที่แนะนำเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติ ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนจำนวนมากสนับสนุนอย่างยิ่งและเรียกร้องให้องค์กรที่ให้ทุนในการสร้างเขื่อนนำหลักเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติไปใช้ในรูปแบบปัจจุบัน³⁰³ หลักการและแนวทางนโยบายของ WCD นั้นได้รับการพัฒนาและนำไปใช้โดยบางองค์กร และอุตสาหกรรมไฟฟ้าพลังน้ำก็ได้พัฒนาแนวทางดังกล่าวเพื่อนำมาพัฒนาโดยเน้นความยั่งยืนเช่นกัน³⁰⁴ รายงานของ WCD ได้บันทึกปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาเขื่อน รายงานพบว่าผู้คนจำนวน 40–80 ล้านคนต้องพลัดถิ่นฐาน และพิสูจน์แล้วว่า เป็นไปได้ยากที่จะก่อให้เกิดการย้ายถิ่นฐานอย่างเหมาะสม³⁰⁵ การประกาศของ WCD จึงมักออกมาในรูปแบบการส่งเสริมฉันทามติที่จะไม่ดำเนินโครงการเขื่อนขนาดใหญ่³⁰⁶

5.1.3.4 พัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิต

ประเทศลุ่มน้ำโขงสามารถทำงานเพื่อพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการเขื่อน ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับการลงทุนในการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, เกษตรกรรมยั่งยืน หรืออุตสาหกรรมอื่นๆ ที่พึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติน้อยกว่า การพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถช่วยให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงสามารถรับมือกับผลกระทบด้านลบจากโครงการเหล่านี้ได้ สิ่งนี้เกี่ยวข้องกับการระบุและลงทุนใน

³⁰² Christopher Schulz and William M. Adams, "Debating Dams: The World Commission on Dams 20 Years On," *Wiley Interdisciplinary Reviews Water* (2019), <https://doi.org/10.1002/wat2.1369>.

³⁰³ Ryo Fujikura, Mikiyasu Nakayama, and Katsuhiko Mori, "Applicability of the World Commission on Dams' Recommendations for Public Financial Institutions: A Case for Japanese Yen Loan Assistance," *Hydrological Processes* (2003), <https://doi.org/10.1002/hyp.1431>.

³⁰⁴ Patrick Dugan et al., "Fish Migration, Dams, and Loss of Ecosystem Services in the Mekong Basin," *Ambio* (2010), <https://doi.org/10.1007/s13280-010-0036-1>.

³⁰⁵ Emilio F. Moran et al., "Sustainable Hydropower in the 21st Century," *Proceedings of the National Academy of Sciences* (2018), <https://doi.org/10.1073/pnas.1809426115>.

³⁰⁶ Julian Kirchherr, Mats-Philip Ahrenshop, and Katrina Charles, "Resettlement Lies: Suggestive Evidence From 29 Large Dam Projects," *World Development* (2019), <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.10.003>.

อุตสาหกรรมและกิจกรรมที่สามารถจัดหารายได้และโอกาสการจ้างงานสำหรับชุมชนที่ได้รับผลกระทบ ในขณะที่เดียวกันก็ลดการพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติ

ตัวอย่างเช่น ในประเทศลาว รัฐบาลได้ริเริ่มหลายโครงการเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเพื่อเป็นทางเลือกในการดำรงชีวิตของชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำน้ำจืดที่สร้างขึ้นโดยโครงการสร้างเขื่อนได้กลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวยอดนิยม ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาทำกิจกรรมต่างๆ เช่น พายเรือ, ตกปลาและดูนก³⁰⁷ นี้เป็นเพียงของการปรับตัวที่ประเทศลุ่มแม่น้ำโขงสามารถพิจารณาเพื่อรับมือกับอำนาจน้ำเหนือของจีนในแม่น้ำโขง ด้วยการทำงานร่วมกันและใช้แนวทางเชิงรุก ประเทศริมฝั่งจะสามารถรับมือกับความท้าทายที่เกิดจากโครงการสร้างเขื่อนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ ในภูมิภาคได้ดีขึ้น

5.2 การตอบสนองของจีนและการปรับตัวต่อการต่อต้านของภาคประชาสังคม

บทย่อนี้ผู้วิจัยจะตรวจสอบการตอบสนองของจีนและการปรับตัวต่อการต่อต้านที่เกิดจากผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติในบริบทของโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง ด้วยการวิเคราะห์กลยุทธ์และมาตรการที่จีนนำมาใช้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะพยายามทำความเข้าใจว่าจีนพยายามจัดการกับข้อกังวลและความท้าทายที่เกิดขึ้นจากฝ่ายค้านภาคประชาสังคมอย่างไร

จากการศึกษาพบว่าเพื่อตอบโต้การต่อต้านจากผู้มีบทบาทภาคประชาสังคมข้ามชาติ จีนได้ดำเนินกลยุทธ์หลายประการเพื่อมีส่วนร่วมและจัดการกับข้อกังวลของพวกเขา รวมถึง การเข้าร่วมฟอรัมและการเจรจาระดับภูมิภาค จีนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันมากขึ้นในฟอรัมและการเจรจาระดับภูมิภาคเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขง เช่น คณะกรรมาธิการแม่น้ำโขงและกลไกความร่วมมือล้านช้าง-แม่โขง แพลตฟอร์มเหล่านี้เปิดโอกาสให้จีนมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมและจัดการกับข้อกังวลของพวกเขา การจัดการประชุมปรึกษาหารือสาธารณะและการแบ่งปันข้อมูล จีนได้พยายามปรับปรุงความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูลเกี่ยวกับโครงการก่อสร้างเขื่อน จัดการให้คำปรึกษาสาธารณะและเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับโครงการแก่ชุมชนที่ได้รับผลกระทบและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ การร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชน จีนพยายามมากขึ้นที่

³⁰⁷ ป็องทพ ตั้งศรีวงศ์, "น้ำจืด 1 "หม้อไฟ" ไบแรกของลาว," (2020), <https://thaipublica.org/2020/11/pundop04/>.

จะร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและองค์กรพัฒนาเอกชน เพื่อจัดการกับข้อกั่วงวลด้านสิ่งแวดล้อม และสังคมที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง ความร่วมมือเหล่านี้สามารถช่วยให้เงิน เข้าถึงความเชี่ยวชาญด้านเทคนิค, แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดและมุมมองทางเลือกในการจัดการ ทรัพยากรน้ำ

นอกเหนือจากการมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมแล้ว จีนยังได้ปรับเปลี่ยนโครงการก่อสร้าง เขื่อนหลายแห่งเพื่อจัดการกับข้อกั่วงวลและลดผลกระทบด้านลบซึ่งประกอบไปด้วย รวมการ ประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม จีนได้รวมการประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและ สังคมเข้ากับการวางแผนและดำเนินโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงมากขึ้นเรื่อยๆ การประเมิน เหล่านี้สามารถช่วยระบุความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นและเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรการบรรเทา ผลกระทบ การนำมาตรฐานและแนวปฏิบัติสากลมาใช้ จีนได้แสดงความเต็มใจมากขึ้นที่จะปฏิบัติตาม มาตรฐานและแนวปฏิบัติสากลสำหรับโครงการก่อสร้างเขื่อน เช่น แนวปฏิบัติที่พัฒนาโดย คณะกรรมาธิการเขื่อนโลกและสมาคมไฟฟ้าพลังน้ำระหว่างประเทศ สิ่งนี้แสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่น ในการจัดการกับข้อกั่วงวลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม, สังคมและธรรมชาติ การใช้ มาตรการบรรเทาผลกระทบและกลไกการชดเชย เพื่อตอบโต้การต่อต้านของภาคประชาสังคม จีนได้ ใช้มาตรการบรรเทาผลกระทบและกลไกชดเชยต่างๆ เพื่อลดผลกระทบด้านลบของโครงการก่อสร้าง เขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่นและระบบนิเวศ สิ่งเหล่านี้อาจรวมถึงข้อกำหนดสำหรับการตั้งถิ่นฐานใหม่ การ ฟื้นฟูสภาพความเป็นอยู่ และการอนุรักษ์ถิ่นที่อยู่

ในบทนี้ ผู้วิจัยเจาะลึกการตอบสนองของจีนและการปรับตัวต่อความขัดแย้งภาคประชา สังคม โดยให้ความกระจ่างเกี่ยวกับแนวทางที่รัฐบาลจีนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้จัดการกับข้อกั่วงวลที่ เกิดขึ้นโดยกลุ่มประชาสังคมข้ามชาติ ผู้วิจัยได้ระบุการปรับเปลี่ยนต่างๆ ในแนวทางของพวกเขาใน โครงการก่อสร้างเขื่อนและการมีส่วนร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในลุ่มน้ำโขง ในบทต่อไปผู้วิจัยจะ สรรวจรอบความร่วมมือและกรณีศึกษาที่ประสบความสำเร็จซึ่งแสดงถึงศักยภาพในการบรรลุการ จัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและเท่าเทียมกันในภูมิภาค ตัวอย่างเหล่านี้สามารถให้ข้อมูลเชิงลึก และบทเรียนอันมีค่าสำหรับความร่วมมือและการพัฒนาในอนาคตในลุ่มน้ำโขงและที่อื่น ๆ

สิ่งสำคัญคือจำเป็นต้องตระหนักว่าแนวโน้มของการครอบงำอาณาจักรน้ำและทรัพยากร ของจีนอาจดำเนินต่อไป โดยได้แรงหนุนจากปัจจัยต่างๆ เช่น โครงการ Belt and Road Initiative ของจีน ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาค และพลวัตทางภูมิรัฐศาสตร์ ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นอย่าง

ยิ่งที่จะต้องติดตามและมีส่วนร่วมกับบริษัทจีนและรัฐบาลจีนต่อไป และสนับสนุนกลยุทธ์การพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมในกลุ่มน้ำโขง เหตุผลที่ผู้วิจัยคาดว่าแนวโน้ม Hydro-Hegemony จะดำเนินต่อไปมี 3 ประการคือ

ประการแรก โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีนได้ให้การสนับสนุนทางการเงินที่สำคัญสำหรับโครงการโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มน้ำโขง รวมถึงโครงการเขื่อน สิ่งนี้ทำให้บริษัทจีนสามารถตั้งหลักได้อย่างมีนัยสำคัญในภูมิภาค และแสดงอิทธิพลของตนในกระบวนการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ตามที่นักวิชาการหลายคน³⁰⁸ โครงการ Belt and Road Initiative (BRI) ของจีนจะส่งเสริมการลงทุนและกระแสการค้าผ่านโครงการโครงสร้างพื้นฐานและการเชื่อมต่อ สิ่งนี้นำไปสู่อิทธิพลของจีนที่เพิ่มขึ้นในภูมิภาคเอเชียกลาง ดังนั้นจึงทำให้เกิดการแข่งขันระหว่างประเทศมหาอำนาจ เช่น รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และอินเดีย³⁰⁹ BRI เป็นแนวคิดการพัฒนาที่มีความทะเยอทะยานที่ประกาศโดยประธานาธิบดีสี จิ้นผิงในปี พ.ศ. 2556 โดยมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมการบูรณาการในภูมิภาคและเพิ่มการค้าและการเติบโตทางเศรษฐกิจ³¹⁰ ในขณะที่นักวิจารณ์บางกลุ่มโต้แย้งว่า BRI เป็นวิธีที่จีนใช้อิทธิพลมากขึ้นในภูมิภาคการค้าและการลงทุนทั่วโลก³¹¹ ความคืบหน้าจากการถกเถียงของนักวิจารณ์ดังกล่าวนี้ช่วยชี้ให้เห็นว่า BRI เริ่มและสามารถพัฒนาไปได้ไกลกว่าการริเริ่มนโยบายทางการเงินของจีนเพียงอย่างเดียว³¹² จนอาจนำไปสู่การสร้างอำนาจถาวรในภูมิภาคได้

ประการที่สอง ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของจีนในภูมิภาคนี้มีแนวโน้มที่จะผลักดันการมีส่วนร่วมในโครงการสร้างเขื่อนและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ต่อไป ในขณะที่เศรษฐกิจของจีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง ความต้องการทรัพยากรและพลังงานก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้น และสิ่งนี้อาจนำไปสู่การลงทุนเพิ่มเติมในโครงการโครงสร้างพื้นฐานในกลุ่มน้ำโขง ส่งผลให้ในอนาคตอาจมีการลงทุน

³⁰⁸ Johannes Petry, "Beyond Ports, Roads and Railways: Chinese Economic Statecraft, the Belt and Road Initiative and the Politics of Financial Infrastructures," *European Journal of International Relations* (2022), <https://doi.org/10.1177/13540661221126615>.

³⁰⁹ Manish and Alok Behera, "China's Belt and Road Projects in Central Asia," *Fiib Business Review* (2021), <https://doi.org/10.1177/23197145211042431>.

³¹⁰ Alvaro Mendez, Francisco Javier Forcadell, and Kateryna Horiachko, "Russia-Ukraine Crisis: China's Belt Road Initiative at the Crossroads," *Asian Business & Management* (2022), <https://doi.org/10.1057/s41291-022-00195-1>.

³¹¹ Collins C. Ajibo, "Belt and Road Initiative Meets Africa: Exploring the State of Play, the Implications and the Imperative for Complementarities of Interests," *Journal of Comparative Law in Africa* (2021), <https://doi.org/10.47348/jcla/v8/i2a1>.

³¹² Harinder S. Kohli, "Looking at China's Belt and Road Initiative From the Central Asian Perspective," *Global Journal of Emerging Market Economies* (2017), <https://doi.org/10.1177/0974910117747760>.

ขนาดใหญ่ในโครงการโครงสร้างพื้นฐานโครงข่ายไฟฟ้า³¹³ นอกจากนี้ ความขาดแคลนทรัพยากรยังชัดเจนมากขึ้นเมื่อเศรษฐกิจเติบโตอย่างต่อเนื่อง³¹⁴ ซึ่งจะส่งผลให้รัฐเร่งการลงทุนในโครงการโครงสร้างพื้นฐานใหม่³¹⁵

ประการที่สาม พลวัตทางภูมิรัฐศาสตร์ของภูมิภาคนี้อาจมีบทบาทในการครอบงำอาณาจักรน้ำและทรัพยากรของจีน ขณะที่จีนพยายามขยายอิทธิพลในภูมิภาค จีนอาจใช้อำนาจทางเศรษฐกิจเพื่อคานอำนาจเหนือประเทศเพื่อนบ้านและเพื่อยืนยันผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ มีหลักฐานบ่งชี้ว่าพลวัตทางภูมิรัฐศาสตร์ของจีนอาจมีบทบาทในการครอบงำอาณาจักรน้ำและทรัพยากรของตนอย่างแท้จริง³¹⁶ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จีนพยายามที่จะลดการพึ่งพา IOPs แบบดั้งเดิม (เส้นทางผ่านมหาสมุทรอินเดีย (IOPs) ถือเป็นเส้นชีวิตสำหรับการเข้าถึงพลังงานและทรัพยากรของจีน การค้าตลอดจนการสื่อสารและความร่วมมือกับประเทศในเอเชียใต้และตะวันตก แอฟริกา และยุโรป) และสำรวจทางเลือกอื่นเพื่อลดความเสี่ยงทางภูมิรัฐศาสตร์ในภูมิภาคต่างๆ เช่น ทะเลจีนใต้ และช่องแคบมะละกา³¹⁷ นอกจากนี้ นิเวศวิทยาประยุกต์ยังสามารถแจ้งการพัฒนาการตัดสินใจแบบร่วมมือระหว่างจีนและเพื่อนบ้านรัฐริมฝั่ง³¹⁸ จากข้อมูลดังกล่าวจึงอาจสรุปได้ว่าพลวัตภูมิรัฐศาสตร์อาจเป็นปัจจัยหนึ่งในการส่งเสริมการครอบงำทรัพยากรของจีนที่มีต่อลุ่มน้ำโขง

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญคือต้องสังเกตว่ามีการต่อต้านโครงการสร้างเขื่อนและโครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ ในลุ่มน้ำโขงมากขึ้นหรือไม่ ทั้งจากชุมชนท้องถิ่นและจากกลุ่มประชาสังคม การต่อต้านนี้อาจเติบโตต่อไป และท้ายที่สุดอาจส่งผลกระทบต่อวิถีการครอบงำทางน้ำและทรัพยากรของจีนในภูมิภาค

³¹³ Yiquan Gao, Yang Cao, and Zhe Jiang, "Investment Forecast of Power Network Infrastructure Project Based on BP Neural Network," *Iop Conference Series Earth and Environmental Science* (2019), <https://doi.org/10.1088/1755-1315/332/4/042021>.

³¹⁴ Omid Feizollahzade, "Improved Voltage Fluctuations in Improved Microgrid Based Dual Packet Loop Flywheel Battery Control and Harmonic System Reduction by NPC Three-Level Inverter," *International Journal of Health Sciences* (2022), <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6ns5.10313>.

³¹⁵ L. G. Rudykh, O. S. Shilova, and N. V. Khomich, "Problems and Prospects of the Chinese Construction Industry," *Iop Conference Series Earth and Environmental Science* (2021), <https://doi.org/10.1088/1755-1315/751/1/012172>.

³¹⁶ None 吴良 et al., "Indian Ocean Passages and their geopolitical impacts on China," *地理科学进展* (2018), <https://doi.org/10.18306/dlkxjz.2018.11.007>.

³¹⁷ 吴良 et al., "Indian Ocean Passages and their geopolitical impacts on China."

³¹⁸ Daming He et al., "REVIEW: China's Transboundary Waters: New Paradigms for Water and Ecological Security Through Applied Ecology," *Journal of Applied Ecology* (2014), <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12298>.

5.2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างภาคประชาสังคมข้ามชาติและประสิทธิภาพในการต่อต้านโครงการเขื่อน

การเชื่อมโยงโครงข่ายและความร่วมมือที่เพิ่มขึ้นระหว่างภาคประชาสังคมในประเทศต่างๆ สามารถเป็นตัวกระตุ้นที่มีศักยภาพในการบรรเทาผลกระทบจากการสร้างเขื่อนแม่น้ำโขงของจีน ศักยภาพของพวกเขาสามารถเพิ่มขึ้นในหลายด้าน เช่น ความสามารถในการเปิดตัวการณรงค์และการประท้วงร่วมกันเพื่อดึงดูดความสนใจจากนานาชาติ และการแบ่งปันทรัพยากรและความเชี่ยวชาญ ซึ่งอาจใช้ประโยชน์จากความรู้ด้านกฎหมายหรือวิทยาศาสตร์เพื่อท้าทายการสร้างเขื่อนหรือสนับสนุนแนวทางปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น

นอกจากนี้ ภาคประชาสังคมเหล่านี้สามารถร่วมมือกันเพื่อพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มีอิทธิพลซึ่งจัดการกับความท้าทายที่มีร่วมกันและขยายมุมมองที่หลากหลายของประเทศที่เกี่ยวข้อง การกระชับความสัมพันธ์สามารถเสริมสร้างความรู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันระหว่างประเทศได้ ทำให้ยากขึ้นสำหรับจีนที่จะเพิกเฉยหรือเพิกเฉยต่อข้อกังวลของพวกเขา

พวกเขาสามารถร่วมกันล็อบบี้องค์กรระหว่างประเทศ เช่น สหประชาชาติหรือธนาคารโลก กระตุ้นให้หน่วยงานเหล่านี้ออกแรงกดดันเพิ่มเติมให้จีนพิจารณานโยบายของตนใหม่ เนื่องจากภาคประชาสังคมในภูมิภาคลุ่มน้ำโขงเผชิญกับความท้าทายที่คล้ายคลึงกัน ความร่วมมือข้ามพรมแดนที่ลึกซึ้งมากขึ้นสามารถส่งเสริมผลกระทบโดยรวมของพวกเขา และอำนวยความสะดวกในการตอบสนองที่เป็นเอกภาพต่อประเด็นปัญหาที่มีอยู่ ดังนั้น การทำความเข้าใจในรูปแบบต่างๆ ของความร่วมมือภาคประชาสังคมและผลกระทบของรูปแบบเหล่านี้สามารถเป็นเครื่องมือในการต่อต้านผลกระทบจากความพยายามที่มีอำนาจเหนือพลังน้ำของจีน

พลังของการเชื่อมโยงระหว่างกันที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นและความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมทั่วประเทศได้แสดงให้เห็นแล้วในหลายกรณีทั่วโลก ซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวเร่งที่มีศักยภาพในการบรรเทาผลกระทบจากการสร้างเขื่อน ตัวอย่างเช่น เขื่อน Three Gorges ของจีนได้รับการตรวจสอบและกดดันจากนานาชาติจากบทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชนทั้งในและต่างประเทศ เช่น International Rivers ในการเน้นย้ำถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคมของโครงการ³¹⁹ สิ่งนี้แสดง

³¹⁹ International Rivers, "Three Gorges Dam," <https://archive.internationalrivers.org/campaigns/three-gorges-dam>.

ให้เห็นว่าองค์กรภาคประชาสังคมสามารถเพิ่มความพยายามในการสนับสนุนผ่านการรณรงค์ร่วมกัน และเรื่องเล่าร่วมกันได้อย่างไร

ในอินเดียในช่วงทศวรรษที่ 1990 และต้นทศวรรษ 2000 กลุ่มประชาสังคมได้ชุมนุมต่อต้านโครงการเขื่อนขนาดใหญ่หลายโครงการบนแม่น้ำนาร์มาดา ขบวนการที่เรียกว่า Narmada Bachao Andolan (Save the Narmada Movement) จัดการประท้วงและท้าทายทางกฎหมายที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มระหว่างประเทศเช่น Friends of the Earth และ Amnesty International แม้จะมีการก่อสร้างเขื่อนในท้ายที่สุด แต่การประท้วงต่อต้านเขื่อนได้กระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงนโยบายที่สำคัญในท่าทีของธนาคารโลกเกี่ยวกับโครงการเขื่อนและการตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งสิ่งนี้สามารถบ่งชี้ถึงความสามารถของภาคประชาสังคมที่จะมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบาย³²⁰

เขื่อนเบโลมอนเตที่บราซิลก็เป็นอีกกรณีศึกษาที่ได้รับการคัดค้านอย่างรุนแรงจากชุมชนท้องถิ่นและภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ ซึ่งการคัดค้านดังกล่าวสามารถนำไปสู่ความล่าช้าอย่างมากในการก่อสร้างเขื่อน องค์กรต่างๆ เช่น Amazon Watch และ International Rivers พยายามดึงความสนใจจากนานาชาติมาสู่ประเด็นนี้ผ่านการประท้วง, การดำเนินการทางกฎหมาย และการรณรงค์สนับสนุน โดยเน้นย้ำถึงผลกระทบที่ความพยายามของภาคประชาสังคมร่วมกันสามารถมีได้³²¹

โดยสรุป เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจวิธีการที่หลากหลายซึ่งภาคประชาสังคมกำลังผสมผสานความพยายาม และเพิ่มประสิทธิภาพผลที่ตามมาของการกระทำที่เป็นหนึ่งเดียวกันเหล่านี้ ความแข็งแกร่งร่วมกันนี้มีศักยภาพอย่างมากในการลดทอนผลกระทบจากโครงการเขื่อน อย่างไรก็ตาม จำเป็นต้องมีกลไกที่มีประสิทธิภาพซึ่งกำหนดให้รัฐบาลต้องมีส่วนร่วมกับภาคประชาสังคมก่อนที่จะมีการตัดสินใจขั้นสุดท้ายเกี่ยวกับโครงการต่างๆ สิ่งนี้จะช่วยให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมร่วมกับรัฐบาลในการวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม และลดผลกระทบของการสร้างเขื่อนต่อชุมชนท้องถิ่น³²²

³²⁰ "Narmada Bachao Andolan - Save The Narmada Movement," (2023), <https://byjus.com/free-ias-prep/narmada-bachao-andolan-nba/#:~:text=Narmada%20Bachao%20Andolan%20also%20was,process%20across%20the%20Narmada%20river.>

³²¹ International Rivers, "Belo Monte Dam," <https://archive.internationalrivers.org/campaigns/belo-monte-dam>.

³²² Yulia Rachinsky-Spivakov, "The Role of Civil Society in the Lower Mekong Region in Environmental Decision-making: Water Management and Forestry Issues," *Asian Politics & Policy* (2022), <https://doi.org/10.1111/aspp.12639>.

5.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายจากงานวิจัย (Policy recommendations)

จากข้อค้นพบที่สำคัญของงานวิจัยนี้ บทนี้จะนำเสนอชุดคำแนะนำเชิงนโยบายที่มีเป้าหมายเพื่อจัดการกับความท้าทายและโอกาสที่เกี่ยวข้องกับการทำงานร่วมกันที่ซับซ้อนระหว่างอำนาจนำเหนือน้ำ ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และการต่อต้านภาคประชาสังคมข้ามชาติในบริบทของการสร้างเขื่อน โครงการในกลุ่มน้ำโขง ข้อเสนอแนะเหล่านี้เป็นแนวทางให้รัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันในการจัดการทรัพยากรน้ำ โดยเน้นความร่วมมือ ความโปร่งใส และการปฏิบัติตามมาตรฐานและแนวปฏิบัติสากล คำแนะนำเชิงนโยบายเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมแนวทางที่สมดุลและยืดหยุ่นมากขึ้นในการจัดการทรัพยากรน้ำในกลุ่มน้ำโขงและภูมิภาคอื่น ๆ ที่ต่อสู้กับปัญหาที่คล้ายคลึงกัน

5.3.1 เพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

การเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในโครงการก่อสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำโขง มีจุดประสงค์เพื่อส่งเสริมการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันมากขึ้น ความท้าทายต่อการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีความหมาย ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลอย่างจำกัด, ความไม่สมดุลของอำนาจ, ความสนใจและมุมมองที่แตกต่างกัน

ในขณะที่โอกาสในการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ การเสริมสร้างกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาค, สร้างกระบวนการตัดสินใจแบบมีส่วนร่วม, เพิ่มความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูล และสร้างขีดความสามารถของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คำแนะนำสำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ได้แก่ การเสริมสร้างกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคที่มีอยู่, การรับรองการแบ่งปันข้อมูลอย่างทันทั่วถึงและโปร่งใส, การใช้กระบวนการตัดสินใจที่ครอบคลุมและมีส่วนร่วม, การส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนและการทำงานร่วมกัน โดยสรุป การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียมีความสำคัญต่อการส่งเสริมความร่วมมือ บรรเทาความขัดแย้ง และบรรลุผล การจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืนยิ่งขึ้นในกลุ่มน้ำโขงและที่อื่น ๆ

5.3.2 ให้ความสำคัญกับความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูล

ความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูลในโครงการสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขงมีจุดประสงค์หลักเพื่อสร้างความไว้วางใจ, ส่งเสริมความร่วมมือ และส่งเสริมการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและเท่าเทียมกันในภูมิภาค ความท้าทายในการบรรลุความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูล ได้แก่ การเข้าถึงข้อมูลโครงการที่จำกัด, กลไกการเปิดเผยข้อมูลไม่เพียงพอ, อุปสรรคด้านภาษาและความแตกต่างทางวัฒนธรรม โอกาสในการเพิ่มความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูล ได้แก่ การพัฒนาแนวทางและมาตรฐานที่ชัดเจน, การใช้ประโยชน์จากแพลตฟอร์มดิจิทัลและเทคโนโลยีและการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย คำแนะนำสำหรับการจัดลำดับความสำคัญของความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูล ได้แก่ การส่งเสริมการสื่อสารและการเจรจาอย่างสม่ำเสมอ, การเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นและองค์กรภาคประชาสังคมและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย บทความนี้สรุปโดยระบุว่าความโปร่งใสและการแบ่งปันข้อมูลมีความสำคัญต่อการบรรเทาความขัดแย้ง, ส่งเสริมความร่วมมือและบรรลุผลการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนในลุ่มน้ำโขงและที่อื่น ๆ

5.3.3 การส่งเสริมนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและโซลูชันที่เป็นมิตรต่อ

สิ่งแวดล้อม

บทย่อนี้จะกล่าวถึงความสำคัญของการส่งเสริมนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการแก้ปัญหาที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในโครงการก่อสร้างเขื่อนในลุ่มน้ำโขง ด้วยการเน้นการนำเทคโนโลยีขั้นสูงและแนวทางปฏิบัติที่ยั่งยืนมาใช้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากการสร้างเขื่อน ในขณะเดียวกันก็สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและความมั่นคงด้านพลังงานในภูมิภาค โซลูชันดังกล่าวประกอบด้วย การนำเทคโนโลยีการก่อสร้างเขื่อนที่ทันสมัยมาใช้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรลงทุนในการวิจัยและการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการก่อสร้างเขื่อน, ลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงความปลอดภัยของเขื่อน การส่งเสริมการใช้แหล่งพลังงานทางเลือก ประเทศในลุ่มน้ำโขงควรสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานทางเลือกที่ยั่งยืน เช่น พลังงานแสงอาทิตย์ ลม และชีวมวล เพื่อกระจายพอร์ตการลงทุนด้านพลังงานและลดการพึ่งพาพลังงานน้ำ การใช้แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการดำเนินงานและการบำรุงรักษาเขื่อน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรนำ

แนวทางปฏิบัติที่ดีที่สุดในการดำเนินงานและการบำรุงรักษาเชื่อมมาใช้เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ปกป้องระบบนิเวศ และทำให้โครงสร้างพื้นฐานของเชื่อมมีอายุการใช้งานที่ยืนยาว

5.3.4 การสร้างกลไกแก้ไขข้อขัดแย้ง

บทย่อนี้กล่าวถึงความจำเป็นในการจัดตั้งกลไกแก้ไขข้อขัดแย้งสำหรับโครงการก่อสร้างเชื่อมในกลุ่มน้ำโขง กลไกเหล่านี้สามารถช่วยแก้ไขข้อพิพาทและอำนวยความสะดวกในความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมทั้งรัฐบาล องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น โดยการเตรียมเวทีสำหรับการเจรจาและการเจรจาต่อรอง ซึ่งสามารถทำได้หลากหลายช่องทางเช่น

การเสริมสร้างกลไกแก้ไขความขัดแย้งระดับภูมิภาค องค์กรระดับภูมิภาค เช่น MRC ควรเพิ่มขีดความสามารถในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและให้ความช่วยเหลือด้านเทคนิคในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างเชื่อม ส่งเสริมการสนทนาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่ม ควรมีการจัดตั้งเวทีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลายกลุ่มเพื่ออำนวยความสะดวกในการสนทนา การเจรจา และการแก้ปัญหาร่วมกันระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่ได้รับผลกระทบจากโครงการก่อสร้างเชื่อม

การส่งเสริมการใช้การไกล่เกลี่ยโดยบุคคลที่สาม ในกรณีที่ข้อพิพาทไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยการเจรจาโดยตรงหรือกลไกระดับภูมิภาค ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรพิจารณาให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่เป็นบุคคลที่สามเข้ามามีส่วนร่วม เช่น องค์กรระหว่างประเทศหรือผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลาง เพื่ออำนวยความสะดวกในการแก้ไขข้อขัดแย้ง การใช้กลไกการแก้ไขข้อร้องทุกข์ โครงการก่อสร้างเชื่อมควรรวมกลไกการแก้ไขข้อร้องทุกข์ที่ช่วยให้ชุมชนที่ได้รับผลกระทบและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสามารถแสดงข้อกังวลและหาทางแก้ไขสำหรับผลกระทบด้านลบที่อาจเกิดขึ้น การสร้างศักยภาพในการแก้ไขข้อขัดแย้ง ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียควรลงทุนในความคิดริเริ่มในการเสริมสร้างศักยภาพที่เสริมสร้างความสามารถของรัฐบาล องค์กรภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่นในการมีส่วนร่วมในการพูดคุยอย่างสร้างสรรค์และการแก้ปัญหาข้อขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างเชื่อม

โดยสรุปแล้ว การส่งเสริมนวัตกรรมทางเทคโนโลยี การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน และการสร้างกลไกการแก้ปัญหาคความขัดแย้งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับโครงการก่อสร้างเชื่อมในกลุ่มน้ำโขง การใช้กลยุทธ์เหล่านี้ ผู้มีส่วน

ได้ส่วนเสียสามารถลดความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับอำนาจนำเหนือน้ำและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร ในขณะที่ส่งเสริมการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืนและครอบคลุมในภูมิภาค อีกทั้งแนวทางเหล่านี้สามารถนำไปสู่โครงการก่อสร้างเขื่อนที่เท่าเทียมและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมดในกลุ่มน้ำโขงและที่อื่น ๆ

จากการนำเสนอชุดข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่ครอบคลุมซึ่งได้รับจากผลการวิจัยที่สำคัญ ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางปฏิบัติสำหรับรัฐบาล องค์กรระหว่างประเทศ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่น ๆ เพื่อจัดการกับการทำงานร่วมกันที่ซับซ้อนระหว่างพลังอำนาจนำเหนือน้ำ ลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร และการต่อต้านภาคประชาสังคมข้ามชาติใน บริบทโครงการสร้างเขื่อนในกลุ่มน้ำโขง บทถัดไป ผู้วิจัยจะเจาะลึกภาพรวมที่กว้างขึ้นของการค้นพบของผู้วิจัย ผู้วิจัยมุ่งมั่นที่จะมีส่วนร่วมเพิ่มเติมเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความท้าทายและโอกาสในการจัดการทรัพยากรน้ำในระดับโลก ซึ่งจะช่วยส่งเสริมแนวทางที่ยืดหยุ่นและยั่งยืนมากขึ้นในการจัดการทรัพยากรน้ำ ในภูมิภาคอื่น ๆ ซึ่งกำลังต่อสู้กับปัญหาที่คล้ายกัน

5.4 การขยายภาพรวมของงานวิจัย (Broader Implications)

การขยายภาพรวมของงานวิจัยฉบับนี้สามารถขยายออกไปนอกเหนือบริบทเฉพาะของกลุ่มน้ำโขง และอาจเป็นประโยชน์ต่อการทำความเข้าใจและจัดการกับทรัพยากรน้ำ ความท้าทายในการจัดการในภูมิภาคอื่น ๆ โดยมีประเด็นดังนี้

- 1) พลวัตของอำนาจและภูมิรัฐศาสตร์: วิทยานิพนธ์เน้นความสำคัญของการทำความเข้าใจ พลวัตของอำนาจและภูมิรัฐศาสตร์ในการจัดการทรัพยากรน้ำ ข้อมูลเชิงลึกที่ได้รับจากกลุ่มน้ำโขงสามารถนำไปใช้กับภูมิภาคอื่น ๆ ที่เผชิญกับปัญหาที่คล้ายคลึงกัน ซึ่งเกี่ยวข้องกับการแย่งชิงทรัพยากรน้ำ อิทธิพลทางการเมือง และผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ของภูมิภาค
- 2) การทำงานร่วมกันและการปรึกษาหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย: การศึกษาเน้นย้ำถึงความจำเป็นในการร่วมมือและการหารือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพื่อจัดการกับความท้าทายด้านทรัพยากรน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ แนวทางการทำงานร่วมกันนี้สามารถนำไปใช้ในภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อสร้างความไว้วางใจ ส่งเสริมการแก้ไขข้อขัดแย้ง และรับประกันการพัฒนาที่เท่าเทียมกันและการกระจายทรัพยากร

- 3) การจัดการแบบยั่งยืนและแบบปรับตัว: วิทยานิพนธ์แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการจัดการแบบยั่งยืนและแบบปรับตัวในโครงการก่อสร้างเขื่อน การสร้างสมดุระหว่างความต้องการในการพัฒนาการจัดการกับข้อกังวลด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม แนวทางนี้สามารถนำไปใช้ได้ใภูมิภาคอื่นๆ ที่เผชิญกับความท้าทายที่คล้ายกันเกี่ยวกับทรัพยากรน้ำ เพื่อให้มั่นใจว่าได้รับประโยชน์ในระยะยาวและลดผลกระทบเชิงลบให้เหลือน้อยที่สุด
- 4) บทเรียนที่ถ่ายทอดได้และแนวปฏิบัติที่ดีที่สุด: ประสบการณ์และบทเรียนที่ได้รับจากกลุ่มน้ำโขงสามารถเป็นบทเรียนในการจัดการทรัพยากรน้ำในภูมิภาคอื่นๆ ที่เผชิญกับความท้าทายที่คล้ายคลึงกัน การยอมรับกรอบสถาบันที่แข็งแกร่ง, มาตรฐานสากล, กรอบความยั่งยืนที่ครอบคลุม และการส่งเสริมการเสริมสร้างศักยภาพและการแบ่งปันความรู้ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับการจัดการทรัพยากรน้ำที่มีประสิทธิภาพ
- 5) การวิจัยแบบสหวิทยาการและการทำงานร่วมกัน: วิทยานิพนธ์เน้นความสำคัญของแนวทางแบบสหวิทยาการเพื่อจัดการกับความท้าทายที่ซับซ้อนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรน้ำ ด้วยการบูรณาการข้อมูลเชิงลึกจากสาขาวิชาการต่างๆ นักวิจัยและผู้ปฏิบัติงานสามารถพัฒนาความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้นเกี่ยวกับประเด็นต่างๆ และระบุวิธีแก้ปัญหาที่เป็นนวัตกรรมสำหรับการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน ครอบคลุม และเท่าเทียมกันในภูมิภาคและบริบทต่างๆ

โดยสรุป การขยายภาพรวมของวิทยานิพนธ์นำเสนอข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่าสำหรับการทำความเข้าใจและจัดการกับความท้าทายระดับโลกเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรน้ำ การนำบทเรียนที่ได้รับจากกรณีศึกษาเหล่านี้ไปใช้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในภูมิภาคอื่นๆ สามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน ครอบคลุม และเท่าเทียมกันมากขึ้น

5.5 โอกาสงานวิจัยในอนาคต

การมีส่วนร่วมแบบไดนามิกของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับอำนาจ, ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในการจัดการทรัพยากรน้ำข้ามพรมแดนนำเสนอโอกาสการวิจัยมากมายที่สามารถนำไปสู่อนาคตที่ยั่งยืนและเท่าเทียมกันมากขึ้น การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและเปิดเผยโอกาสในการวิจัยในอนาคตที่อาจเกิดขึ้นจากความท้าทายที่ซับซ้อนของการครอบงำน้ำ, ลัทธิจักรวรรดินิยม

ทรัพยากรและการต่อต้านจากประชาสังคมข้ามชาติ โดยเน้นเฉพาะที่ลุ่มน้ำโขง โดยการตรวจสอบแนวทางแบบสหวิทยาการและบทเรียนที่ได้รับจากภูมิภาคต่างๆ โอกาสในการวิจัยในอนาคต ได้แก่ :

- 1) การศึกษาเปรียบเทียบ: งานวิจัยที่เปรียบเทียบประสบการณ์จากภูมิภาคและบริบทต่างๆ สามารถนำเสนอข้อมูลเชิงลึกและบทเรียนอันมีค่าสำหรับการปรับปรุงการจัดการทรัพยากรน้ำในลุ่มน้ำโขงและที่อื่น ๆ
- 2) การวิเคราะห์ข้ามภาคส่วน: การตรวจสอบปฏิสัมพันธ์และความเชื่อมโยงระหว่างการจัดการทรัพยากรน้ำและภาคส่วนอื่นๆ เช่น พลังงาน, การเกษตรและการพัฒนาเมือง สามารถนำไปสู่ความเข้าใจที่ครอบคลุมมากขึ้นในประเด็นที่มีอยู่
- 3) เทคโนโลยีและนวัตกรรม: การตรวจสอบบทบาทของเทคโนโลยีและนวัตกรรมในการส่งเสริมการจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน, ครอบคลุมและเท่าเทียมกันสามารถเปิดโอกาสและกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อจัดการกับความท้าทายที่เกี่ยวข้องกับการครอบงำน้ำและลัทธิจักรวรรดินิยมทรัพยากร
- 4) การทำลายอุปสรรคของสถาบัน: การจัดการกับอุปสรรคของสถาบัน เช่น การทำงานแยกส่วนกัน, ข้อจำกัดด้านเงินทุนและโอกาสในการทำงานร่วมกันที่จำกัด การทำลายอุปสรรคเหล่านี้จะสามารถอำนวยความสะดวกในการวิจัยแบบสหวิทยาการและปรับปรุงแนวปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ

โดยสรุปแล้ว การยอมรับการวิจัยแบบสหวิทยาการและการทำงานร่วมกัน และการแสวงหาโอกาสการวิจัยในอนาคตที่ระบุจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อนักวิจัย ผู้ปฏิบัติงาน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ การใช้แนวทางสหวิทยาการเหล่านี้ในลุ่มน้ำโขงและภูมิภาคอื่น ๆ สามารถนำไปสู่การพัฒนาแนวทางปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรน้ำที่ยั่งยืน, ครอบคลุม และเท่าเทียมกันมากขึ้นทั่วโลก

บรรณานุกรม

"2022 China Military Strength." (2022): Power Index Score.

https://www.globalfirepower.com/country-military-strength-detail.php?country_id=china#viewNotes.

(JICA), Japan International Cooperation Agency. *The Study on Power Network System Master Plan in Lao People's Democratic Republic : Final Report*. (2020).

https://openjicareport.jica.go.jp/pdf/12328027_01.pdf.

(UNECE), United Nations Economic Commission for Europe. "Drainage Basin of the Aral Sea and Other Transboundary Surface Waters in Central Asia." (2005).

<https://unece.org/DAM/env/water/blanks/assessment/ara1.pdf>.

Abargues, M. R., José Ferrer, A. Bouzas, and Aurora Seco. "Removal and Fate of Endocrine Disruptors Chemicals under Lab-Scale Posttreatment Stage. Removal Assessment Using Light, Oxygen and Microalgae." *Bioresource Technology* (2013).

<https://doi.org/10.1016/j.biortech.2013.09.051>.

"About : International River." <https://www.internationalrivers.org/about/>.

"About Us." <https://www.mekongeye.com/about/>.

"Adb : Regional Cooperation and Integration (Rci)." <https://www.adb.org/what-we-do/themes/regional-cooperation/overview/gms>.

Affairs, PRC Ministry of Foreign. "Wang Yi Talks About Multiple Great Significances of Lancang- Mekong River Cooperation Mechanism." (2015). http://ph.china-embassy.gov.cn/eng/chinew/201511/t20151117_1157910.html.

"Africa: British Colonies." <https://www.encyclopedia.com/social-sciences/encyclopedias-almanacs-transcripts-and-maps/africa-british-colonies#A>.

Aiwa Ong. "The Chinese Axis: Zoning Technologies and Variegated Sovereignty." *Journal of East Asian Studies* 4 (2004): 69-96.

Ajibo, Collins C. "Belt and Road Initiative Meets Africa: Exploring the State of Play, the Implications and the Imperative for Complementarities of Interests." *Journal of Comparative Law in Africa* (2021). <https://doi.org/10.47348/jcla/v8/i2a1>.

Alsford, Niki Joseph paul. "We Believe in Life before Death: The Christian Aid Movement

- in Taiwan, 1970-78." *Journal of Historical Archaeology & Anthropological Sciences* (2018). <https://doi.org/10.15406/jhaas.2018.03.00098>.
- Alves, Ana Cristina. "China's 'Win-Win' Cooperation: Unpacking the Impact of Infrastructure-for-Resources Deals in Africa." *South African Journal of International Affairs* 20, no. 2 (2013/08/01 2013): 207-26. <https://doi.org/10.1080/10220461.2013.811337>.
- Amirov, Zafar. "Important Issues of Increasing the Role of Non-Governmental Non-Profit Organizations in Preventing Violation of Laws." *The Advanced Science Journal* (2016). <https://doi.org/10.15550/asj.2016.01.042>.
- Asia, Radio Free. "Cambodia Warns Laos over Mekong Dam." (2012). <https://www.rfa.org/english/news/cambodia/dam-04192012143244.html>.
- . "Chinese Police Beat Tibetan Women, Elderly over Dam Protest." (2015). <https://www.rfa.org/english/news/tibet/protest-08182015165252.html/>.
- . "Laos and Its Dams: Southeast Asia's Battery, Built by China." <https://www.rfa.org/english/news/special/china-build-laos-dams/#2020>.
- "Regional Csos Boycott Mekong River Forum over Opposition to Lao Dam." 2018, <https://www.rfa.org/english/news/laos/regional-csos-boycott-mekong-river-forum-09212018164238.html>.
- Bajorinas, Kipras. "Power Relations in the Mekong River Basin-a Look into the Discourse of the Mekong River Commission." (2021).
- Barma, Naazneen H.; Huybens, Elisabeth; Vinuela, Lorena. "Institutions Taking Root : Building State Capacity in Challenging Contexts." *New Frontiers of Social Policy* (2014). World Bank Group. <http://hdl.handle.net/10986/20030>.
- Battams, Samantha. "What Can the World Health Organization Learn from Eu Lessons in Civil Society Engagement and Participation for Health?". *International Journal of Health Services* (2014). <https://doi.org/10.2190/hs.44.4.g>.
- Bearden, Bennett L. "The Legal Regime of the Mekong River: A Look Back and Some Proposals for the Way Ahead." *Water Policy* (2009). <https://doi.org/10.2166/wp.2009.060>.
- Beijing, UNHYDRO 2004. "Future of China's Hydropower: Speeding up Development and

Sustainable Development ". 2021 (2004).

https://www.un.org/esa/sustdev/sdissues/energy/op/hydro_he_english.pdf.

Biba, Sebastian. "China's Continuous Dam-Building on the Mekong River." *Journal of Contemporary Asia* 42, no. 4 (2012/11/01 2012): 603-28.

<https://doi.org/10.1080/00472336.2012.712257>. <https://doi.org/10.1080/00472336.2012.712257>.

———. "China's 'Old' and 'New' Mekong River Politics: The Lancang-Mekong Cooperation from a Comparative Benefit-Sharing Perspective." *Water International* 43, no. 5 (2018): 622-41.

Boeuf, Blandine, and Oliver Fritsch. "Studying the Implementation of the Water Framework Directive in Europe: A Meta-Analysis of 89 Journal Articles." *Ecology and Society* (2016). <https://doi.org/10.5751/ES-08411-210219>.

Brown, L. David, and Darcy Ashman. "Participation, Social Capital, and Intersectoral Problem Solving: African and Asian Cases." *World Development* 24, no. 9 (1996): 1467-79. [https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0305-750X\(96\)00053-8](https://doi.org/https://doi.org/10.1016/0305-750X(96)00053-8).

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X96000538>.

Bryne, Alex. "Yes, the Us Had an Empire – and in the Virgin Islands, It Still Does." 2022 (2017). <https://theconversation.com/yes-the-us-had-an-empire-and-in-the-virgin-islands-it-still-does-73567>.

Cambodia, U.S. Embassy in. "Launch of the Mekong Dam Monitor." (2020).

<https://kh.usembassy.gov/launch-of-the-mekong-dam-monitor/>.

CHELLANEY, BRAHMA. "China's Debt-Trap Diplomacy." (2017). <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-one-belt-one-road-loans-debt-by-brahma-chellaney-2017-01>.

———. "China's Debt-Trap Diplomacy." <https://www.project-syndicate.org/> (2017).

<https://www.project-syndicate.org/commentary/china-one-belt-one-road-loans-debt-by-brahma-chellaney-2017-01?barrier=accesspaylog>.

———. "Damming the Mekong Basin to Environmental Hell." (2019). <https://www.project-syndicate.org/commentary/china-dams-mekong-basin-exacerbate-drought-by-brahma-chellaney-2019-08>.

Chen, Huiping, Alistair Rieu-Clarke, and Patricia Wouters. "Exploring China's Transboundary Water Treaty Practice through the Prism of the Un Watercourses

- Convention." *Water International* 38, no. 2 (2013/03/01 2013): 217-30.
<https://doi.org/10.1080/02508060.2013.782134>. <https://doi.org/10.1080/02508060.2013.782134>.
- Chenoweth, Jonathan, Sarah Ewing, and Juliet Bird. "Procedures for Ensuring Community Involvement in Multijurisdictional River Basins: A Comparison of the Murray-Darling and Mekong River Basins 1." *Environmental Management* (2002).
<https://doi.org/10.1007/s00267-001-0029-8>.
- "China's Economy Surpasses the European Union's for the First Time." (1 FEB 2022 2022).
<https://www.trtworld.com/magazine/china-s-economy-surpasses-the-european-union-s-for-the-first-time-54291>.
- China, Ministry of Commerce of the People's Republic of. "2014 Statistical Bulletin of China's Outward Foreign Direct Investment." (2015): 88. https://www.redalyc-china.org/monitor/images/pais/China/investigacion/221_China_2016_Mofcom_StatisticalBulletin.pdf.
- Choonhavan, Kraisak. "Vietnam Demands Halt to Mekong Dams." (2014). China Dialogue.
<https://chinadialogue.net/en/energy/7032-vietnam-demands-halt-to-mekong-dams/>.
- Chow, Daniel C.K. "Why China Established the Asia Infrastructure Investment Bank." (2021). <https://scholarship.law.vanderbilt.edu/vjtl/vol49/iss5/2/>.
- Cohen, Stephen D. Oxford University Press. "Multinational Corporations and Foreign Direct Investment : Avoiding Simplicity, Embracing Complexity." [In English.]. (2007): P.36. <http://site.ebrary.com/id/10220203>.
- Commission, Mekong River. "Overview of the Hydrology of the Mekong Basin." (2005).
http://archive.iwlearn.net/mrcmekong.org/download/free_download/Hydrology_report_05.pdf.
- . *Overview of the Hydrology of the Mekong Basin*. MRC, (Vientiane: 2005).
<http://www.mekonginfo.org/assets/midocs/0001968-inland-waters-overview-of-the-hydrology-of-the-mekong-basin.pdf>.
- "Cambodia: Law on Ngos Passed." 2015, <https://www.loc.gov/item/global-legal-monitor/2015-07-15/cambodia-law-on-ngos-passed/>.
- Council, National Research. *Himalayan Glaciers: Climate Change, Water Resources, and Water Security*. Washington, DC: The National Academies Press, 2012.

doi:doi:10.17226/13449. <https://nap.nationalacademies.org/catalog/13449/himalayan-glaciers-climate-change-water-resources-and-water-security>.

"Dam the Consequences." (2007).

<https://www.theguardian.com/world/2007/apr/06/outlook.development>.

Dang, Thanh Duc, Thomas A. Cochrane, Mauricio E. Arias, Pham Dang Tri Van, and Tonny T. de Vries. "Hydrological Alterations from Water Infrastructure Development in the Mekong Floodplains." *Hydrological Processes* (2016).

<https://doi.org/10.1002/hyp.10894>.

Dannreuther, Roland. "Geopolitics and International Relations of Resources." *Global Resources: Conflict and Cooperation* (2013// 2013): 79-97.

https://doi.org/10.1057/9781137349149_5. https://doi.org/10.1057/9781137349149_5.

Dao, Bui Van. "Impacts of Song Tranh 2 Hydropower Plant Resettlement on Ca Dong Ethnic Group in Bac Tra My District, Quang Nam Province, Vietnam." (2019).

<https://doi.org/10.14456/jms.2019.14>. [https://so03.tci-](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/187541/159281)

[thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/187541/159281](https://so03.tci-thaijo.org/index.php/mekongjournal/article/view/187541/159281).

De Moraes, Rafael Marques. "The New Imperialism: China in Angola." *World Affs.* 173 (2010): 67.

Department, ASIAN DEVELOPMENT BANK Independent Evaluation. "Sector Assistance Program Evaluation for the Energy Sector in Lao People's Democratic Republic ". (2010).

<https://www.oecd.org/countries/laopeoplesdemocraticrepublic/47180387.pdf>.

Diamond, Larry. "Developing Democracy." (1999). <https://doi.org/10.56021/9780801860140>.

Dugan, Patrick, Chris Barlow, Angelo Antonio Agostinho, Eric Baran, Glenn F. Cada,

Daqing Chen, Ian G. Cowx, *et al.* "Fish Migration, Dams, and Loss of Ecosystem

Services in the Mekong Basin." *Ambio* (2010). [https://doi.org/10.1007/s13280-010-0036-](https://doi.org/10.1007/s13280-010-0036-1)

[1](https://doi.org/10.1007/s13280-010-0036-1).

Dupont, Alan. *East Asia Imperilled : Transnational Challenges to Security / Alan*

Dupont. Cambridge Asia-Pacific Studies. Cambridge ;: Cambridge University Press, 2001.

Economist, The. "China in Africa, One among Many : China Has Become Big in Africa Now for the Backlash." (17 Jan 2015). <https://www.economist.com/middle-east-and->

[africa/2015/01/15/one-among-many.](#)

———. "Lies, Dams and Statistics." (2012).

<https://www.economist.com/banyan/2012/07/26/lies-dams-and-statistics>.

"Eight Chinese Dams Block 40 Billion Cubic Meters of Water from Mekong River." (2019).

<https://www.thaipbsworld.com/eight-chinese-dams-block-40-billion-cubic-meters-of-water-from-mekong-river/>.

Ejaz, Huzaifa. "Does China's Economic Expansion in South Asia Constitute Imperialism?". (2020).

Elhance, Arun P. "Conflict and Cooperation over Water in the Aral Sea Basin." *Studies in Conflict & Terrorism* 20, no. 2 (1997/04/01 1997): 207-18.

<https://doi.org/10.1080/10576109708436034>. <https://doi.org/10.1080/10576109708436034>.

"Expert Commentary on the 'Review of Design Changes Made for the Xayaburi Hydropower Project'." (2020). https://www.internationalrivers.org/wp-content/uploads/sites/86/2020/06/ir-factsheet_xayaburi-thai_for_download.pdf.

Eyler, Brian. "How China Turned Off the Tap on the Mekong River." (2020).

<https://www.stimson.org/2020/new-evidence-how-china-turned-off-the-mekong-tap/>.

Fabres, Boris. "Think Global, Act Global in the Mekong Delta? Environmental Change, Civil Society, and Ngos." In *Environmental Change and Agricultural Sustainability in the Mekong Delta*, edited by Mart A. Stewart and Peter A. Coclanis, 7-34. Dordrecht: Springer Netherlands, 2011.

Fawthrop, Tom. "The Growing Mekong Controversy

Mekong Consultants Have Exposed Serious Flaws in the Don Sahong Dam Project, Which Continues Regardless." (2014). <https://thediplomat.com/2014/12/the-growing-mekong-controversy/>.

Feizollahzade, Omid. "Improved Voltage Fluctuations in Improved Microgrid Based Dual Packet Loop Flywheel Battery Control and Harmonic System Reduction by Npc Three-Level Inverter." *International Journal of Health Sciences* (2022).

<https://doi.org/10.53730/ijhs.v6ns5.10313>.

Fox, Coleen, and Chris Sneddon. "Political Borders, Epistemological Boundaries, and

- Contested Knowledges: Constructing Dams and Narratives in the Mekong River Basin." *Water* (2019). <https://doi.org/10.3390/w11030413>.
- . "Transboundary River Basin Agreements in the Mekong and Zambezi Basins: Enhancing Environmental Security or Securitizing the Environment?" *International Environmental Agreements Politics Law and Economics* (2007). <https://doi.org/10.1007/s10784-007-9036-4>.
- Fujikura, Ryo, Mikiyasu Nakayama, and Katsuhiko Mori. "Applicability of the World Commission on Dams' Recommendations for Public Financial Institutions: A Case for Japanese Yen Loan Assistance." *Hydrological Processes* (2003). <https://doi.org/10.1002/hyp.1431>.
- Funabashi, Yoichi. "A Futile Boycott of China's Bank Will Not Push Xi out of His Back Yard." (2014). <https://www.ft.com/content/afd39842-6c18-11e4-b939-00144feabdc0>.
- "United Nations General Assembly Press Release Ga/9248." https://www.internationalwaterlaw.org/documents/intldocs/convention_press.html.
- Gao, Yiquan, Yang Cao, and Zhe Jiang. "Investment Forecast of Power Network Infrastructure Project Based on Bp Neural Network." *Iop Conference Series Earth and Environmental Science* (2019). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/332/4/042021>.
- Gao, Yuan, Shibli Sarker, Tanni Sarker, and Olkeba Tolessa Leta. "Analyzing the Critical Locations in Response of Constructed and Planned Dams on the Mekong River Basin for Environmental Integrity." *Environmental Research Communications* (2022). <https://doi.org/10.1088/2515-7620/ac9459>.
- Gourevitch, Peter. "The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics." *International Organization* 32, no. 4 (1978): 881-912. <http://www.jstor.org/stable/2706180>.
- Gramsci, Antonio. "Selections from the Prison Notebooks." (2007). <https://doi.org/10.2307/j.ctv120qr2d.14>.
- Greer, Tanner. "One Belt, One Road, One Big Mistake." (6 December 2018). Foreign Policy. <https://foreignpolicy.com/2018/12/06/bri-china-belt-road-initiative-blunder/>.
- Guerreiro, Phillip. "What Chinese Dams in Laos Tell Us About the Belt and Road Initiative." (2021). <https://thediplomat.com/2021/12/what-chinese-dams-in-laos-tell->

[us-about-the-belt-and-road-initiative/](#).

Hadj-Hammou, Jeneen, Steven Loisselle, Daniel Ophof, and Ian Thornhill. "Getting the Full Picture: Assessing the Complementarity of Citizen Science and Agency Monitoring Data." *Plos One* (2017). <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0188507>.

Hameed, Iman H., and Ali N. Hilo. "Design of Vertical Slot Fish Ladder: Review Paper." *lop Conference Series Earth and Environmental Science* (2021). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/779/1/012080>.

Hamlin, Richard Cronin and Timothy. "Mekong Turning Point: Shared River for a Shared Future." (2012). https://www.stimson.org/wp-content/files/file-attachments/SRSF_Web_3_1.pdf.

Hanasz, Paula. "Power Flows Hydro -Hegemony and Water Conflicts in South Asia." *Security Challenges* 10, no. 3 (2014): 95-112. <http://www.jstor.org/stable/26465447>.

———. "Power Flows: Hydro-Hegemony and Water Conflicts in South Asia." *Security Challenges* 10, no. 3 (2014): 95-112.

Harrell, Stevan. "Downstream Is Actually Downstream: Bri, Hydropower, and Chinese Imperialism in Southeast Asia." (2021). <https://munkschool.utoronto.ca/belt-road/research/downstream-actually-downstream-bri-hydropower-and-chinese-imperialism-southeast-asia>.

He, Daming, Ruidong Wu, Yan Feng, Yungang Li, Chengzhi Ding, Wenling Wang, and Douglas W. Yu. "Review: China's Transboundary Waters: New Paradigms for Water and Ecological Security through Applied Ecology." *Journal of Applied Ecology* (2014). <https://doi.org/10.1111/1365-2664.12298>.

Herculano Coroado, Joe Brock. "Angolans Resentful as China Tightens Its Grip." (9 July 2015). <https://www.reuters.com/article/us-angola-china-insight-idUSKCN0PJ1LT20150709>.

Herskovitz, Jon. "Analysis: Rare Earth Hunt Leads to Frontier Africa." [In English]. 2022 (2011). <https://www.reuters.com/article/us-africa-rareearths/analysis-rare-earth-hunt-leads-to-frontier-africa-idUSTRE72319620110304>.

"ภาคประชาชนรวมตัวตั้ง "สภาประชาชนลุ่มน้ำโขง" พลิกฟื้นแก้ปัญหาแม่น้ำโขงอย่างยั่งยืน." 30 พฤศจิกายน 2563, <https://www.hfocus.org/content/2020/11/20534>.

Hiebert, Murray. "Upstream Dams Threaten the Economy and the Security of the

- Mekong Region." (2021). <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/iseas-perspective/2021-34-upstream-dams-threaten-the-economy-and-the-security-of-the-mekong-region-by-murray-hiebert/>.
- Hirsch, Philip. "Globalisation, Regionalisation and Local Voices: The Asian Development Bank and Rescaled Politics of Environment in the Mekong Region." *Singapore Journal of Tropical Geography* 22, no. 3 (2001): 237-51.
- . "The Shifting Regional Geopolitics of Mekong Dams." *Political Geography* 51 (2016/03/01/ 2016): 63-74. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.polgeo.2015.12.004>.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629815001158>.
- Ho, Selina. "River Politics: China's Policies in the Mekong and the Brahmaputra in Comparative Perspective." *Journal of Contemporary China* 23, no. 85 (2014/01/02 2014): 1-20. <https://doi.org/10.1080/10670564.2013.809974>.
<https://doi.org/10.1080/10670564.2013.809974>.
- Hunt, Luke. "Laos Is on the Brink of Sovereign Bankruptcy." (2022).
<https://thediplomat.com/2022/06/laos-is-on-the-brink-of-sovereign-bankruptcy/>.
- "About Us." <https://icem.com.au/>.
- Imran, Muhammad, Kamran Mustafa, Ghulam Mustafa, and Muhammad Usman Khan. "Hydropolitics and Conundrum of Transboundary Water Issues: A Case Study of South Asia." *Journal of Politics and International Studies* 7, 1 (January–June 2021 2021): 17–35. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- "An Inception Report on Piloting a Joint Environmental Monitoring Programme on Two Mekong Mainstream Dams 'Don Sahong Hydropower Project and Xayaburi Hydropower Project'." (2020). <https://doi.org/10.52107/mrc.ajg3ub>.
- Institute, Australian Strategiv Policy. "Fuelling the Dragon." *Natural resources and China's development* (August 2012).
<https://www.thebrenthurstfoundation.org/downloads/special-report-fuelling-the-dragon.pdf>.
- loris, Antonio A. R. "The Troubled Waters of Brazil: Nature Commodification and Social Exclusion." *Capitalism Nature Socialism* (2007).
<https://doi.org/10.1080/10455750601164618>.
- IUCN. "Mekong Wet: Building Resilience of Wetlands in the Lower Mekong Region

- through a Ramsar Regional Initiative." (2017-2020). <https://www.iucn.org/our-work/region/asia/our-work/water-and-wetlands/mekong-wet>.
- Jackson, Sukhan, and Adrian Sleigh. "Resettlement for China's Three Gorges Dam Socio-Economic Impact and Institutional Tensions." *Communist and Post-Communist Studies* 33, no. 2 (2000): 223-41. <https://www.jstor.org/stable/48609389>.
- Jägerskog, Anders. "The Sanctioned Discourse - a Crucial Factor for Understanding Water Policy in the Jordan River Basin." 2002.
- Jean-Paul Sartre, Azzedine Haddour, Steve Brewer, Terry McWilliams. *Colonialism and Neocolonialism*. Edited by 1st Edition. London: Routledge, 2001.
doi:<https://doi.org/10.4324/9780203991848>.
- Jiang, Jesse. "Laos Faces Debt Crisis after Borrowing Billions from China." (2022).
<https://www.voanews.com/a/laos-faces-debt-crisis-after-borrowing-billions-from-china-6641633.html>.
- Joakim Öjendal, Vikrom Mathur and Mak Sithirith *Hydropower Site Selection Processes in the Se San and Sre Pok Basins*. Stockholm Environment Institute (<https://mediamanager.sei.org/>: 2002).
https://mediamanager.sei.org/documents/Publications/Policy-institutions/environmental_governance_mekong.pdf.
- Joanna Eva, Qi Lin, and James Tunningley. "China's Belt and Road Initiative: Regional Outlooks for 2018." (31 January 2018). Global Risk Insights.
<https://globalriskinsights.com/2018/01/chinas-belt-and-road-initiative-regional-outlooks-for-2018/>.
- Jusi, S. "The Asian Development Bank and the Case Study of the Theun-Hinboun Hydropower Project in Lao Pdr." *Water Policy* (2006).
<https://doi.org/10.2166/wp.2006.043>.
- Jyoti Deka, Bhaskar. "Hydro-Politics between India and China: The 'Brahma-Hypothesis' and Securing the Brahmaputra." *Asian Affairs* 52, no. 2 (2021/03/15 2021): 327-43.
<https://doi.org/10.1080/03068374.2021.1914449>.
<https://doi.org/10.1080/03068374.2021.1914449>.
- Kaplan, Stephen B., and Kaj Thomsson. "The Political Economy of Sovereign Debt

- Global Finance and Electoral Cycles." *The Journal of Politics* 79, no. 2 (2017): 605-23.
<https://www.jstor.org/stable/26551015>.
- Kastoryano, Riva. "Review Symposium: Contested Citizenship." *Ethnicities* (2008).
<https://doi.org/10.1177/14687968080080010102>.
- Keck, Margaret E., and Kathryn Sikkink. "Transnational Advocacy Networks in International and Regional Politics." *International Social Science Journal* (1999): 91-92. <https://doi.org/10.1111/1468-2451.00179>.
- Keith Zhai, Kay Johnson. "Exclusive: Taking Power - Chinese Firm to Run Laos Electric Grid Amid Default Warnings." (2020). <https://www.reuters.com/article/us-china-laos-exclusive-idUKKBN25V14C>.
- . "Taking Power - Chinese Firm to Run Laos Electric Grid Amid Default Warnings." 2022, no. 5 May (2020). <https://www.reuters.com/article/china-laos/exclusive-taking-power-chinese-firm-to-run-laos-electric-grid-amid-default-warnings-idUSKBN25V15G?edition-redirect=uk>.
- Kirchherr, Julian, Mats-Philip Ahrenshop, and Katrina Charles. "Resettlement Lies: Suggestive Evidence from 29 Large Dam Projects." *World Development* (2019).
<https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2018.10.003>.
- Kirchner, Alexandra. "China and the New Resource Imperialism in Africa." (July 15, 2016).
<https://chicagomonitor.com/2016/07/china-and-the-new-resource-imperialism-in-africa/>.
- Kohli, Harinder S. "Looking at China's Belt and Road Initiative from the Central Asian Perspective." *Global Journal of Emerging Market Economies* (2017).
<https://doi.org/10.1177/0974910117747760>.
- Kohn, Margaret. "Colonialism." In *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 2008.
- "Laos Will Not Curb Its Hydropower Projects." (2018). <https://doi.org/10.1108/oxan-db236765>.
- "Laos Will Relieve Fiscal Pressures Only Gradually." (2019). <https://doi.org/10.1108/oxan-db249702>.
- Le Billon, Philippe. "Environmental Conflict." In *The Routledge Handbook of Political Ecology*, edited by Gavin Bridge Tom Perreault, James McCarthy. London: Routledge, 2020.
- Lei Xie, Zha Daojong. "China in International Institutions for Water Governance." In *River*

- Basin Organizations in Water Diplomacy*, 17. Routledge, 2020.
- Lei, Zhao. "China to Raise Military Budget by 7.1% This Year." (2022).
<https://www.chinadaily.com.cn/a/202203/06/WS62245064a310cdd39bc8aacb.html>.
- Lewin, Richard A. "Imperialism and Natural Resource Acquisition." (April 2012).
https://www.researchgate.net/publication/257068122_Imperialism_and_Natural_Resource_Acquisition.
- Liao, Jessica Chia-yueh. "Talking Green, Building Brown: China-Asean Environmental and Energy Cooperation in the Bri Era." *Asian Perspective* (2022).
<https://doi.org/10.1353/apr.2022.0001>.
- Lind, Jennifer. "Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like." *Foreign Aff.* 97 (2018): 71.
- . "Life in China's Asia: What Regional Hegemony Would Look Like." *Foreign Affairs* 97, no. 2 (2018): 72. <http://www.jstor.org/stable/44822082>.
- Liu, Evelyn Goh And Nan. "Chinese Investment in Southeast Asia, 2005-2019: Patterns and Significance." (2021). <https://www.newmandala.org/chinese-investment-in-southeast-asia-2005-2019-patterns-and-significance/>.
- lmcchina. "Laos Supports Belt and Road Construction: Laos Ambassador to China." (2019). http://www.lmcchina.org/eng/2019-10/17/content_41450379.html.
- Lukes, Steven. *Power: A Radical View*. Vol. 9, 2005. doi:10.2307/2065624.
- Luxemburg, Rosa. *The Accumulation of Capital*. London : Routledge and K. Paul, 1951.
<https://archive.org/details/accumulationofca00luxe/page/n3/mode/2up>.
- Ma, Yurui, Hui Fan, Yanbo Li, and Meiling Zhang. "Rehabilitating Livelihoods of Relocated People Affected by the Nuozhadu Dam on the Upper Lancang-Mekong River." *Geographical Journal* (2019). <https://doi.org/10.1111/geoj.12324>.
- MACAN-MARKAR, MARWAAN. "Laos' Debt Woes Worsen as Bills for China-Funded Dams Loom." (2020). <https://asia.nikkei.com/Spotlight/Coronavirus/Laos-debt-woes-worsen-as-bills-for-China-funded-dams-loom>.
- "Civil Society in the Mekong: What Can We Learn from Environmental Struggles?", 2022,
<https://www.newmandala.org/civil-society-in-the-mekong-what-can-we-learn-from-environmental-struggles/>.

- Manish, and Alok Behera. "China's Belt and Road Projects in Central Asia." *Fiib Business Review* (2021). <https://doi.org/10.1177/23197145211042431>.
- Mark Zeitoun, Karim Eid-Sabbagh, Michael Talhami, Muna Dajani. "Hydro-Hegemony in the Upper Jordan Waterscape: Control and Use of the Flows." *Water Alternatives* 6, no. 1 (2013): 86-106. <https://www.water-alternatives.org/index.php/volume6/v6issue1/200-a6-1-5>.
- Matson, Thomas Naff and Ruth C. *Water in the Middle East : Conflict or Cooperation?* Edited by 1st Edition. New York: Routledge, 2020.
doi:<https://doi.org/10.4324/9780429267284>.
- "Mekong Competition May See China/Us Diplomatic Crisis." (2015).
<https://doi.org/10.1108/oxan-db198556>.
- "Mekong Energy and Ecology Network (Mee Net)." (2013).
<http://www.eastbysoutheast.com/mekong-energy-ecology-network/#:~:text=Mekong%20Energy%20and%20Ecology%20Network%20is%20the%20only,of%20grassroots%20organizations%20within%20all%20six%20Mekong%20countries.>
- "Mekong Frictions Likely to Rise in South-East Asia." (2017). <https://doi.org/10.1108/oxan-db220880>.
- "Mekong Matters Journalism Network." <https://earthjournalism.net/projects/mekong-matters-journalism-network>.
- "แถลงการณ์เรียกร้องจีนยอมรับปัญหาผลกระทบข้ามพรมแดนจากเขื่อนจินตอบนบน." พ.ศ. 2565,
<https://www.mymekong.org/document/statement042022/>.
- Mekong, OpenDevelopment. "Laos Golden Triangle Special Economic Zone Booming." (2022). <https://opendevlopmentmekong.net/news/laos-golden-triangle-special-economic-zone-booming/>.
- "About Us." <https://savethemekong.net/about-us/>.
- "About Us." 2021, <https://savethemekong.net/about-us/>.
- Mendez, Alvaro, Francisco Javier Forcadell, and Kateryna Horiachko. "Russia–Ukraine Crisis: China's Belt Road Initiative at the Crossroads." *Asian Business & Management* (2022). <https://doi.org/10.1057/s41291-022-00195-1>.
- Menga, Filippo. "Building a Nation through a Dam: The Case of Rogun in Tajikistan."

Nationalities Papers 43, no. 3 (2015): 479-94.

<https://doi.org/10.1080/00905992.2014.924489>.

<https://www.cambridge.org/core/article/building-a-nation-through-a-dam-the-case-of-rogun-in-tajikistan/A5579ED296249176B4B1D712C507F6EC>.

Menniken, Timo. "China's Performance in International Resource Politics: Lessons from the Mekong." *Contemporary Southeast Asia* (2007): 97-120.

———. "China's Performance in International Resource Politics: Lessons from the Mekong." *Contemporary Southeast Asia* 29, no. 1 (2007): 105.

<http://www.jstor.org/stable/25798816>.

Meyn, Colin. "Cambodia's Controversial Ngo Law Snares Its First Victim." (2017).

<https://www.devex.com/news/cambodia-s-controversial-ngo-law-snares-its-first-victim-90947>.

Middleton, Carl, and John Dore. "Transboundary Water and Electricity Governance in Mainland Southeast Asia: Linkages, Disjunctures and Implications." 2015.

Middleton, Carl, J. Garcia, and Tira Foran. "Old and New Hydropower Players in the Mekong Region: Agendas and Strategies." *Contested Waterscapes in the Mekong Region* (2009): 23-54.

Ministry of Planning and Investment Vientiane Capital, Lao PDR. "Special Economic Zones in Lao Pdr." https://laosez.gov.la/pdf/SEZ_PCL_2021_en.pdf.

Mohan Malik, J. "Myanmar's Role in China's Maritime Silk Road Initiative." *Journal of Contemporary China* 27, no. 111 (2018/05/04 2018): 362-78.

<https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1410969>.

<https://doi.org/10.1080/10670564.2018.1410969>.

Mollinga, Peter. "Water and Politics: Levels, Rational Choice and South Indian Canal Irrigation." *Futures* 33 (2001). - ISSN 0016-3287 33 (10/01 2001).

[https://doi.org/10.1016/S0016-3287\(01\)00016-7](https://doi.org/10.1016/S0016-3287(01)00016-7).

Mollinga, Peter, and Gert Jan Veldwisch. "Ruling by Canal: Governance and System-Level Design Characteristics of Large-Scale Irrigation Infrastructure in India and Uzbekistan." *Water Alternatives* 9 (06/02 2016): 222-49.

Moran, Emilio F., Maria Claudia Lopez, Nathan Moore, Norbert Müller, and David W. Hyndman. "Sustainable Hydropower in the 21st Century." *Proceedings of the*

- National Academy of Sciences* (2018). <https://doi.org/10.1073/pnas.1809426115>.
- "A Movement Is Born: Environmental Justice and the Ucc." https://www.ucc.org/what-we-do/justice-local-church-ministries/justice/faithful-action-ministries/environmental-justice/a_movement_is_born_environmental_justice_and_the_ucc/.
- Moyle, Peter B. "Comment on "Designing River Flows to Improve Food Security Futures in the Lower Mekong Basin"." *Science* (2019). <https://doi.org/10.1126/science.aav8755>.
- "Development Partners and Partner Organisations." <https://www.mrcmekong.org/about/mrc/development-partners-and-partner-organisations/>.
- MRC. "Mekong Low Flow and Drought Conditions in 2019–2021." (2022 2019-2021). <https://doi.org/10.52107/mrc.qx5yo7>. <https://www.mrcmekong.org/resource/qx5yo7>.
- "Narmada Bachao Andolan - Save the Narmada Movement." (2023). <https://byjus.com/free-ias-prep/narmada-bachao-andolan-nba/#:~:text=Narmada%20Bachao%20Andolan%20also%20was,process%20across%20the%20Narmada%20river>.
- Nathaniel Matthews, Stew Motta. "China's Influence on Hydropower Development in the Lancang River and Lower Mekong River Basin." *SOK* 4 (2013). https://assets.publishing.service.gov.uk/media/57a08a32ed915d622c0005f5/China-influence_Eng.pdf.
- Negri, Michael Hardt and Antonio. *Empire* Cambridge, Massachusetts & London, England: Harvard University Press, 2000.
- Nette, Andrew. "Concerns Rise with Planned Lao Dam on Mekong." (2008). <https://archive.internationalrivers.org/resources/concerns-rise-with-planned-lao-dam-on-mekong-2968>.
- "Thai Court Dismisses Mekong River Activists' Case against Xayaburi Dam in Laos." 2022, <https://www.benarnews.org/english/news/thai/lao-dam-mekong-08172022201358.html#:~:text=The%20court%20in%20Bangkok%20dismissed%20an%20appeal%20in,Xayaburi%20Dam%2C%20Laos%E2%80%99%20first%20dam%20on%20the%20Mekong>.

"วันหลักธรรมาภิบาลชาวดุสิต แผนกรมประมงอย่ารับเงินบริษัทสร้างเขื่อนกั้นโขง." 19 ตุลาคม 2564,

<https://www.chiangmainews.co.th/page/archives/1813933/>.

Nilsson, Susanna. "Managing Water According to River Basins : Information Management, Institutional Arrangements and Strategic Policy Support - with Focus on the Eu Water Framework Directive." (2006).

Nkiaka, Elias, Narayan Kumar Shrestha, Olkeba Tolessa Leta, and Willy Bauwens. "Use of Continuous Simulation Model (Cosimat) as a Complementary Tool to Model Sewer Systems: A Case Study on the Paruck Collector, Brussels, Belgium." *Water and Environment Journal* (2016). <https://doi.org/10.1111/wej.12190>.

Parchami, Ali. *Hegemonic Peace and Empire: The Pax Romana, Britannica and Americana*. Routledge, 2009.

Patpicha Tanakasempipat, Kay Johnson. "China Says Will Help Manage Mekong as Report Warns of Dam Danger." (2020). <https://www.reuters.com/article/us-mekong-river-idUSKBN20E20T>.

Patterson, Amy S. "A Reappraisal of Democracy in Civil Society: Evidence from Rural Senegal." *The Journal of Modern African Studies* (1998). <https://doi.org/10.1017/s0022278x98002754>.

"เขื่อนดอนสะโฮง" จุดชนวนความขัดแย้งในลุ่มแม่น้ำโขงตอนล่าง." พ.ศ. 2559,

<https://www.thaipbs.or.th/news/content/250717>.

Petry, Johannes. "Beyond Ports, Roads and Railways: Chinese Economic Statecraft, the Belt and Road Initiative and the Politics of Financial Infrastructures." *European Journal of International Relations* (2022). <https://doi.org/10.1177/13540661221126615>.

physorg. "'Battery of Asia': Laos's Controversial Hydro Ambitions." (2018).

<https://phys.org/news/2018-07-battery-asia-laos-controversial-hydro.html>.

Pokhrel, Yadu, Mateo Burbano, J. A. Roush, Hyunwoo Kang, Venkataramana Sridhar, and David W. Hyndman. "A Review of the Integrated Effects of Changing Climate, Land Use, and Dams on Mekong River Hydrology." *Water* (2018).

<https://doi.org/10.3390/w10030266>.

Popescu, Nicu. "The Eu and Civil Society in the Georgian-Abkhaz Conflict." *SSRN Electronic Journal* (2010). <https://doi.org/10.2139/ssrn.1650623>.

Popplewell, Rowan. "Civil Society, Legitimacy and Political Space: Why Some

- Organisations Are More Vulnerable to Restrictions Than Others in Violent and Divided Contexts." *Voluntas International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations* (2018). <https://doi.org/10.1007/s11266-018-9949-2>.
- "Procurements Policy ". (2016). <https://www.aiib.org/en/policies-strategies/procurement-policies/procurement-policy.html>.
- "เขื่อนดอนสะโฮงในลาว: ความเห็นของกัมพูชา ไทย และเวียดนาม." พ.ศ. 2557, <https://thaipublica.org/2014/02/don-sahong-meeting-2/>.
- Rachinsky-Spivakov, Yulia. "The Role of Civil Society in the Lower Mekong Region in Environmental Decision-Making: Water Management and Forestry Issues." *Asian Politics & Policy* (2022). <https://doi.org/10.1111/aspp.12639>.
- Ramabrahmam, I. "Enhancing Effectiveness of Governance Reforms: Civil Society Initiative." *Indian Journal of Public Administration* (2004). <https://doi.org/10.1177/0019556120040125>.
- Ratner, Blake. "The Politics of Regional Governance in the Mekong River Basin." *Global Change Peace & Security* (02/01 2003): 59-76. <https://doi.org/10.1080/0951274032000044522>.
- Ratner, Blake D. "The Politics of Regional Governance in the Mekong River Basin." *Global Change, Peace & Security* 15, no. 1 (2003/02/01 2003): 59-76. <https://doi.org/10.1080/0951274032000044522>. <https://doi.org/10.1080/0951274032000044522>.
- Rau, Bill. "The Politics of Civil Society in Confronting Hiv/Aids." *International Affairs* (2006). <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2006.00531.x>.
- "Recoftc – the Center for People and Forests." <https://archive.recoftc.org/about-us>.
- Reed, John. "Laos Faces Sovereign Default as Forex Reserves Dip Below \$1bn." 2022, no. 4 May (2020). <https://www.ft.com/content/dc3f5981-4fd9-4e3a-9824-5b9ddf70735e>.
- RenKeyao, Riaz Ahmad, and Azeem Gul. "China-Laos Economic Corridor: Challenges for Regional and Policy Countermeasures." *Global Economics Review* (2018).
- Reporters, The. "ค่านลงนามสัญญาซื้อไฟฟ้าเขื่อนปากแบง ชาวบ้านริมโขงทำหนังสือท้วงท้วงหน้าผลกระทบอื่น." (2022). <https://www.thereporters.co/environment/1205221413/>.
- "G-7 Aims to Raise \$600 Billion to Counter China's Belt and Road." 2022, <https://www.voanews.com/a/g-7-aims-to-raise-600-billion-to-counter-china-s-belt->

<and-road/6634012.html>.

Rhodes, R. A. W. "The New Governance: Governing without Government." *Political Studies* 44, no. 4 (1996/09/01 1996): 652-67. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9248.1996.tb01747.x>.

Rights, Advocates for Justice and Human. "Mekong Region: Authorities Must Address the Adverse Impacts of Economic Activity in Sezs on the Environment and Human Rights." (2022). <https://www.icj.org/mekong-sezs-human-rights/>.

"History & Successes." <https://www.internationalrivers.org/about/history-and-successes/>.

River, International. "The Mighty Congo Is Africa's Second-Longest River after the Nile." <https://www.internationalrivers.org/where-we-work/africa/congo/>.

———. "Our Work." <https://www.internationalrivers.org/>.

"The Xayaburi Dam : A Looming Threat to the Mekong River." 2011, <https://archive.internationalrivers.org/resources/the-xayaburi-dam-2635>.

Rivers, International. "Belo Monte Dam." <https://archive.internationalrivers.org/campaigns/belo-monte-dam>.

———. "Our Work in the Mekong Basin." <https://www.internationalrivers.org/where-we-work/asia/mekong/>.

———. "Strengthening the Movement." <https://www.internationalrivers.org/issues/elevating-grassroots-power/strengthening-the-movement/>.

———. "Three Gorges Dam." <https://archive.internationalrivers.org/campaigns/three-gorges-dam>.

Roney, Tyler. "What Are the Impacts of Dams on the Mekong River?". (2021). <https://www.thethirdpole.net/en/energy/what-are-the-impacts-of-dams-on-the-mekong-river/>.

Rudykh, L. G., O. S. Shilova, and N. V. Khomich. "Problems and Prospects of the Chinese Construction Industry." *Iop Conference Series Earth and Environmental Science* (2021). <https://doi.org/10.1088/1755-1315/751/1/012172>.

Ruta, Michele. "Three Opportunities and Three Risks of the Belt and Road Initiative." (2018). <https://blogs.worldbank.org/trade/three-opportunities-and-three-risks-belt-and-road-initiative>.

- Sahu, Skylab. "Addressing the Rights of Hiv-Positive Women: A Comparative Study of Civil Society Activism in Karnataka and West Bengal." *Sociological Bulletin* (2012). <https://doi.org/10.1177/0038022920120305>.
- "Save the Mekong." <https://savethemekong.net/about-us/>.
- Schulz, Christopher, and William M. Adams. "Debating Dams: The World Commission on Dams 20 Years On." *Wiley Interdisciplinary Reviews Water* (2019). <https://doi.org/10.1002/wat2.1369>.
- Shaomin, Xu, and Li Jiang. "The Emergence and Fallacy Of china's Debt-Trap Diplomacy'narrative." *China Int'l Stud.* 81 (2020): 69.
- Shattuck, Thomas J. "How China Dictates the Rules of the Game." (2018). Foreign Policy Research Institute <https://www.fpri.org/wp-content/uploads/2018/07/howchinadictatesthegame.pdf>.
- Shaw, Martin. *Theory of the Global State: Globality as an Unfinished Revolution*. Cambridge Studies in International Relations. Cambridge: Cambridge University Press, 2000. doi:DOI: 10.1017/CBO9780511521782. <https://www.cambridge.org/core/books/theory-of-the-global-state/BB245CA70E1A9CAFE85D831FB0551536>.
- Shepard, Wade. "What China Is Really up to in Africa." 2022 (2019). <https://www.forbes.com/sites/wadeshepard/2019/10/03/what-china-is-really-up-to-in-africa/?sh=3fbc7b285930>.
- Shivakumar, Ian C. Porter and Jayasankar. "World Bank : Doing a Dam Better the Lao People's Democratic Republic and the Story of Nam Theun 2 ". (2011). <https://documents1.worldbank.org/curated/en/200041468044952974/pdf/584400PUB01D161Better09780821369852.pdf>.
- Shugang, Peng. "China's Legal System for Water Management: Basic Challenges and Policy Recommendations." *International Journal of Water Resources Development* 26, no. 1 (2010/03/01 2010): 3-22. <https://doi.org/10.1080/07900620903391796>. <https://doi.org/10.1080/07900620903391796>.
- Smith, S.C. *British Imperialism 1750 - 1970*. Cambridge University Press, 1998.
- Suleiman, Amali, and Msughter Moses Ilim. "Civil Society Organisations and Democratic Consolidation in Nigeria." *The Nigerian Journal of Sociology and Anthropology*

- (2016). [https://doi.org/10.36108/njsa/6102/14\(0260\)](https://doi.org/10.36108/njsa/6102/14(0260)).
- "Sustainable Hydropower Development Strategy: A Basin-Wide Strategy for a Changing Mekong River Basin." (2022). <https://doi.org/10.52107/mrc.ajutpe>.
- Swain, Ashok. "Challenges for Water Sharing in the Nile Basin: Changing Geo-Politics and Changing Climate." *Hydrological Sciences Journal* 56, no. 4 (2011/06/01 2011): 687-702. <https://doi.org/10.1080/02626667.2011.577037>. <https://doi.org/10.1080/02626667.2011.577037>.
- Tekir, Gökhan. "The International: The Effects of Empire and Debt-Trap." *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi Electronic Journal of Social Sciences* 8 (06/23 2021): 47-66. <https://doi.org/10.29228/sbe.49844>.
- "แม่น้ำโขง : ฮิวแมนไรท์วอตช์ชี้เขื่อนจีนในกัมพูชาของจีนเป็น "หายนะ" ทางสิทธิมนุษยชน." 10 สิงหาคม 2564, https://www.khaosod.co.th/bbc-thai/news_6557356.
- Tiezzi, Shannon. "China and Laos' Dam Disaster." (2018). <https://thediplomat.com/2018/08/china-and-laos-dam-disaster/>.
- TILLY, CHARLES. *From Mobilization to Revolution* Edited by First. Newbery Award Records, Inc. , 1978. <https://voidnetwork.gr/wp-content/uploads/2016/09/From-Mobilization-to-Revolution-by-Charles-Tilly-1.pdf>.
- "Explained: How Sri Lanka Fell into Debt Trap, Defaulted on Foreign Payments." timesofindia, 2022, 2022, <https://timesofindia.indiatimes.com/business/international-business/explained-how-sri-lanka-fell-into-debt-trap-defaulted-on-foreign-payments/articleshow/90805938.cms>.
- Timilsina, Govinda R, and Mike Toman. "Potential Gains from Expanding Regional Electricity Trade in South Asia." *Energy Economics* 60 (2016): 6-14.
- Tobin, Liza. "Underway Beijing's Strategy to Build China into a Maritime Great Power." *Naval War College Review* 71, no. 2 (2018): 16-48. <https://www.jstor.org/stable/26607045>.
- Trandem, Ame. *Understanding the Impacts of China's Upper Mekong Dams* (International Rivers: 2014). https://archive.internationalrivers.org/sites/default/files/attached-files/wrr_dec_2014_71.pdf.

- Trivedi, Erin McCarthy, and Lisa. "2012 Vol 19 No 2 Spring 2012." *Asianetwork Exchange a Journal for Asian Studies in the Liberal Arts* (2012). <https://doi.org/10.16995/ane.67>.
- Turner, Sarah, and Dominique Caouette. "Agrarian Angst: Rural Resistance in Southeast Asia." *Geography Compass* (2009). <https://doi.org/10.1111/j.1749-8198.2009.00227.x>.
- "Joint Statement on the Human Rights of People Affected by Dams and Other Water Infrastructure." 2021, <https://www.ohchr.org/en/statements/2021/11/joint-statement-human-rights-people-affected-dams-and-other-water-infrastructure>.
- Vardanyan, Arman, and Lilit Abrahamyan. "Prsp Participatory Process in Armenian: Lessoned Learned." *Transition Studies Review* (2008). <https://doi.org/10.1007/s11300-008-0044-z>.
- Veltmeyer, Henry. "Development and Globalization as Imperialism." *Canadian Journal of Development Studies / Revue canadienne d'études du développement* 26, no. 1 (2005/01/01 2005): 89-106. <https://doi.org/10.1080/02255189.2005.9669027>.
<https://doi.org/10.1080/02255189.2005.9669027>.
- Virtanen, Maarit. "Foreign Direct Investment and Hydropower in Lao Pdr: The Theun-Hinboun Hydropower Project." *Corporate Social Responsibility and Environmental Management* 13, no. 4 (2006): 183-93. <https://doi.org/https://doi.org/10.1002/csr.95>.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/csr.95>.
- Vörös, Zoltán, and Pongkhao Somsack. "Laos and the Belt and Road Initiative: An Interconnector Helping the Chinese Needs?". *FOREIGN POLICY REVIEW* 13 (2020): 24-38.
- Waisbord, S. R., T. Michaelides, and M. Rasmuson. "Communication and Social Capital in the Control of Avian Influenza: Lessons from Behaviour Change Experiences in the Mekong Region." *Global Public Health* (2008). <https://doi.org/10.1080/17441690801887620>.
- Wang, Hongying. "A Deeper Look at China's Going out Policy." (March 8, 2016). <https://www.cigionline.org/publications/deeper-look-chinas-going-out-policy/>.
- Wang, Jianhua, Yongping Wei, Shan Jiang, Yong Zhao, Yuyan Zhou, and Weihua Xiao. "Understanding the Human-Water Relationship in China During 722 B.C.-1911 A.D. From a Contradiction and Co-Evolutionary Perspective." *Water Resources*

- Management* 31 (02/01 2017): 929–43. <https://doi.org/10.1007/s11269-016-1555-8>.
- Warner, Jeroen, Naho Mirumachi, Rebecca L Farnum, Mattia Grandi, Filippo Menga, and Mark Zeitoun. "Transboundary 'Hydro-Hegemony': 10 Years Later." *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water* 4, no. 6 (2017): e1242.
- Warner, Jeroen, and Neda Zawahri. "Hegemony and Asymmetry : Multiple-Chessboard Games on Transboundary Rivers." *International Environmental Agreements-politics Law and Economics - INT ENVIRON AGREEM-POLIT LA E* 12 (09/01 2012): 217. <https://doi.org/10.1007/s10784-012-9177-y>.
- Watch, Mekong. "Negative Impacts of the Lower Sesan 2 Dam on Cambodia." (2015). http://www.mekongwatch.org/platform/bp/supplement/english-LS2_20151112.pdf.
- Wei, Li. "China, Laos, Myanmar and Thailand Launch 121st Joint Mekong River Patrol." (2022). http://eng.chinamil.com.cn/CHINA_209163/TopStories_209189/10186256.html.
- Weiss, Martin A. "Asian Infrastructure Investment Bank (AiiB)." Congressional Research Service Washington, DC, 2017.
- Were, Anzette. *Debt Trap?*
- Chinese Loans and Africa's Development Options*. South African Institute of International Affairs (2018). <http://www.jstor.org/stable/resrep25988>.
- Wibisono, Adhe Nuansa. "China's 'Belt and Road Initiative' in Sri Lanka: Debt Diplomacy in Hambantota Port Investment." *Mandala: Jurnal Ilmu Hubungan Internasional* 2, no. 2 (2019).
- Wigell, Mikael. "Conceptualizing Regional Powers' Geoeconomic Strategies: Neo-Imperialism, Neo-Mercantilism, Hegemony, and Liberal Institutionalism." *Asia Europe Journal* 14, no. 2 (2016/06/01 2016): 135-51. <https://doi.org/10.1007/s10308-015-0442-x>. <https://doi.org/10.1007/s10308-015-0442-x>.
- Włodarska-Frykowska, Agata, Alicja Stępień-Kuczyńska, and Michał Słowikowski. "Wstęp." *Eastern Review* (2017). <https://doi.org/10.18778/1427-9657.06.01>.
- "Aral Basin Satellite." 2022, <https://worldview.earthdata.nasa.gov/?v=56.01933029120979,42.01669635515899,63.10638619686845,47.38848770801719&s=60,45&t=2022-05-31-T18%3A32%3A35Z>.
- Wu, Shang-su. "The Trouble with the Lancang Mekong Cooperation Forum." 2021 (2018).

<https://thediplomat.com/2018/12/the-trouble-with-the-lancang-mekong-cooperation-forum/>.

WWF. "เลื่อนการก่อสร้างเขื่อนไซยะบุรี จากผล กระทบต่อกระแสน้ำโขง." (2012).

<https://www.wwf.or.th/?204810/Xayaburi-Dam>.

"Wwf : The Greater Mekong Region." <https://www.worldwildlife.org/places/greater-mekong>.

"Xayaburi Dam." (International River).

<https://archive.internationalrivers.org/campaigns/xayaburi-dam#:~:text=The%20dam%20would%20also%20destroy,the%20Mekong%20Delta%20in%20Vietnam>.

Xie, Lei, and Jeroen Warner. "The Politics of Securitization: China's Competing Security Agendas and Their Impacts on Securitizing Shared Rivers." *Eurasian Geography and Economics* (01/05 2021). <https://doi.org/10.1080/15387216.2020.1870516>.

Xinhua. "Largest Hydrostation on Mekong River Starts Operation." (2012).

http://www.china.org.cn/business/2012-09/06/content_26453142.htm.

———. "'New Normal' Offers Growth Opportunities." (2016). china.org.cn.

http://www.china.org.cn/business/2016-03/24/content_38101820.html.

Xulong, Chen. "Win-Win Cooperation: Formation, Development and Characteristics." 2022 (2017).

https://www.cii.org.cn/english/ESEARCHPROJECTS/Articles/202007/t20200715_3604.html.

Yang, Hong, and Roger J. Flower. "Potentially Massive Greenhouse-Gas Sources in Proposed Tropical Dams." *Frontiers in Ecology and the Environment* (2012).

<https://doi.org/10.1890/12.wb.014>.

YanJun, Guo. "The Evolution of China's Water Diplomacy in the Lancang-Mekong River Basin : Motivation and Policy Choices." 2017.

Yasuda, Yumiko. *Rules, Norms and Ngo Advocacy Strategies: Hydropower Development on the Mekong River*. Routledge, 2015.

Yoshida, Yuichiro, Han Soo Lee, Bui Minh Trung, Hoang-Dung Tran, Mahrjan Keshlav Lall, Kifayatullah Kakar, and Tran Dang Xuan. "Impacts of Mainstream Hydropower Dams on Fisheries and Agriculture in Lower Mekong Basin." *Sustainability* (2020).

<https://doi.org/10.3390/su12062408>.

Young, Robert J. C. *Empire, Colony, Postcolony*. 2015.

Youngs, Richard. "International Support for Civic Activism." (2019).

<https://doi.org/10.1093/oso/9780190931704.003.0008>.

Yu, Hong. "Motivation Behind China's 'One Belt, One Road' Initiatives and Establishment of the Asian Infrastructure Investment Bank." *Journal of Contemporary China* 26, no. 105 (2017/05/04 2017): 353-68.

<https://doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>.

<https://doi.org/10.1080/10670564.2016.1245894>.

Yun, Gao, Stewart Williams, and Dai Wenbin. "Water Management of the Mekong River." *Water Conservation and Management* (2017).

<https://doi.org/10.26480/wcm.02.2017.10.12>.

Zeitoun, Mark, and Jeroen Warner. "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts." *Water Policy* 8 (2006) 5 8 (09/01 2006): 449.

<https://doi.org/10.2166/wp.2006.054>.

———. "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts." *Water Policy* 8 (2006) 5 8 (09/01 2006): 436. <https://doi.org/10.2166/wp.2006.054>.

———. "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts." *Water Policy* 8 (2006) 5 8 (09/01 2006): P.444. <https://doi.org/10.2166/wp.2006.054>.

———. "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts." *Water Policy* 8 (2006) 5 8 (09/01 2006): P.442. <https://doi.org/10.2166/wp.2006.054>.

———. "Hydro-Hegemony- a Framework for Analysis of Trans-Boundary Water Conflicts." *Water Policy* 8 (2006) 5 8 (09/01 2006): 447. <https://doi.org/10.2166/wp.2006.054>.

Zheng, Shaodong. "A Superior Way for the Transforming China: The Ultimate Ideal or a Feasible Solution?". *Fudan Journal of the Humanities and Social Sciences* (2015).

<https://doi.org/10.1007/s40647-015-0078-7>.

เขม่นกิง, รัตนาพร. "น้ำโขง' ผันผวน 'วิถีชีวิต' ผกผัน: เสี่ยงสะท้อนจากคนริมโขง อ.โพธิ์ไทร จ.อุบลราชธานี." (12 Nov 2021).

<https://prachatai.com/journal/2021/11/95902>.

"พันธมิตรฯ แม่น้ำโขง จี้รัฐบาลกลุ่มน้ำโขงยกเลิกเขื่อนसानะคาม เปลี่ยนผ่านสู่พลังงานทางเลือก." พ.ศ. 2563,

<https://www.bangkokbiznews.com/social/883347>.

จังหวัดลุ่มน้ำโขง, เครือข่ายประชาชนไทย 8. "สรุปสถานการณ์แม่น้ำโขงสำหรับลูกหลานแม่น้ำโขง." (พ.ศ. 2565).

<https://www.mymekong.org/document/mekongsituationsupdate2022/>.

ตั้งศรีวงศ์, ปณทพ. "น้ำจืด 1 “หม้อไฟ” ไบแรกของลาว." (2020). <https://thaipublica.org/2020/11/pundop04/>.

บุตรโคตร, ชุติพร. "ลาวอ้างผิด'เขื่อนดอนสะโฮง'ในแม่น้ำเล็ก จากหวังได้แต่ศก.-ทำลายนิเวศทั้งระบบ." (พ.ศ.2556).

<https://www.tcijthai.com/news/2013/11/scoop/3392>.

"ข้อมูลทั่วไปของแม่น้ำโขง." 2562, accessed 20 กุมภาพันธ์, 2563,

http://www.wwf.or.th/what_we_do/wetlands_and_production_landscape/mekongriver/.

ประภัสสรร์ เทพชาตรี. "จีน-อาเซียน 2019." 2563, no. 5 May (2562).

<http://www.drprapat.com/%E0%B8%88%E0%B8%B5%E0%B8%99-%E0%B8%AD%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%8B%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99-2019-%E0%B8%95%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88-1-2/>

ยูเนสโคแอนนาลิสต์แอนด์เอ็นจีเอเนียร์ริ่งคอนซิลแดนท์จำกัด, บริษัท. รายงานฉบับสมบูรณ์ : โครงการศึกษาผลกระทบและการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมข้ามพรมแดนจากโครงการไฟฟ้าพลังน้ำในแม่น้ำโขงสายประธาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. (กรมทรัพยากรน้ำ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม: 2562).

วรรณระภูติ, ชัยนิต. "ความยุติธรรมในการพัฒนา : กรณีเขื่อนปากมูล." (พ.ศ. 2543).

http://www.livingriversiam.org/3river-thai/pm/pm_a/a22.htm.

วรศักดิ์ มหัทธโนบล, and ดวงใจ เต็นเกษินสีลา. ทศนคติต่อความมั่นคงของมนุษย์ของจีน จากกรณีการสร้างเขื่อนของจีนในดอนบนของแม่น้ำโขง. ความร่วมมือนานาชาติกับความมั่นคงของมนุษย์ : รายงานสรุปและข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหาร.

Edited by วีระ สมบูรณ์. 2554.

วัชรชัย จิรจินดากุล. "เรื่องเล่าจากเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำไซยะบุรี : หลักความรับผิดชอบต่อสังคมที่บังคับไม่ได้กับวิถีแห่งอาเซียนต่อ

สถาบันการเงิน." *CMU Journal of Law and Social Sciences* 12, 1 (2561). <https://www.tci-thaijo.org/index.php/CMUJLSS/article/download/147863/138987/>.

สถาบันส่งเสริมภาคประชาสังคม. "ร่าง พ.ร.บ.กองทุนภาคประชาสังคม."

http://www.thaicivilsociety.com/?p=content&id_content=47.

สมาคมแม่น้ำเพื่อชีวิต. "งานวิจัยไทบ้านในแต่ละพื้นที่."

http://www.livingriversiam.org/2work/tb_research.htm.

สินเกิดสุข, นภัสดล. "การปะทะทางความคิดการเมืองต่อเรื่องการจัดการลุ่มแม่น้ำโขง:กรณีศึกษาเขื่อนไซยะบุรี." (กรกฎาคม-ธันวาคม 2557).

<http://www.library.polsci.chula.ac.th/dl/93dae761ac377f468d26aa20b3bf1e5f>.

"โครงการสร้างเขื่อนใน พม่าปะทุความขัดแย้งรุนแรง." พ.ศ. 2554, http://www.livingriversiam.org/4river-tran/4sw/swd_n36.html.

吴良, None, W. U. Liang, None 秦奇, None 张丹, None 成升魁, Q. I. N. Qi,

Zhang Dan, and Cheng Shengkui. "Indian Ocean Passages and Their Geopolitical Impacts on China." *地理科学进展* (2018).

<https://doi.org/10.18306/dlkxjz.2018.11.007>.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	พลวัชร ร้อยอำแพง
วัน เดือน ปี เกิด	19 มิถุนายน พ.ศ. 2538
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี ศิลปศาสตร์บัณฑิต(รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	16/415 ซอยเกษตร 2 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพฯ 10210
ผลงานตีพิมพ์	-
รางวัลที่ได้รับ	-

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY